

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Det här verket har digitaliserats i ett samarbete mellan Litteraturbanken och universitetsbiblioteken i Göteborg, Lund, Umeå och Uppsala.

Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den tolkade texten kan innehålla fel.

Därför bör du visuellt jämföra den tolkade texten med de scannade bilderna för att avgöra vad som är riktigt.

Om du anser dig ha upphovsrätt till detta material, ber vi dig vänligen kontakta Göteborgs universitetsbibliotek.

The digitisation of this work is a collaboration between The Literature Bank and the university libraries in Gothenburg, Lund, Umeå and Uppsala.

All printed text is OCR processed into machine readable text. This means that you can search the document and copy its text. Older documents with print in poor condition can be hard to process and may contain errors. Compare the interpreted text visually to the scanned image to determine what is correct.

If you believe you own the copyright to this work, please contact the Gothenburg University Library.

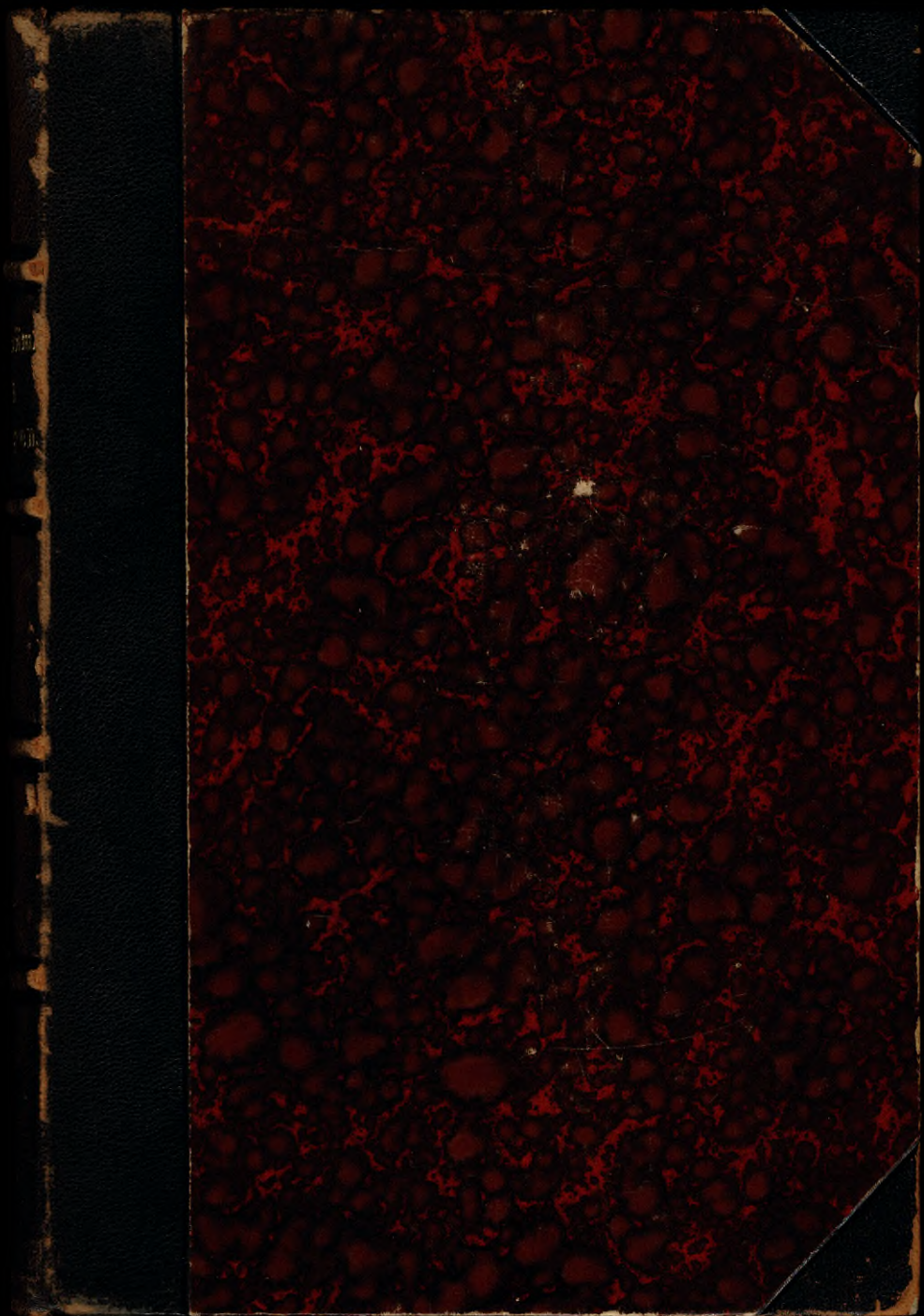
GÖTEBORGS
UNIVERSITET

LUNDS
UNIVERSITET

UPPSALA
UNIVERSITET

Allmänna Sektionen

Litt.
Sv.

Hill
50

SÅDAN VAR VÄGEN

NÅGRA SJÄLARS HISTORIA

AF

VICTOR HUGO WICKSTRÖM

(CHRISTER SWAHN)

AV. 11. 11. 11.

SÅDAN VAR VÄGEN

NÅGRA SJÄLARS HISTORIA

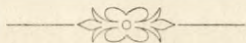
AF

VICTOR HUGO WICKSTRÖM
(CHRISTER SWAHN)

—❦—

Sedulo curavi humanas actiones non
lugere, non ridere, non delectari, sed
intelligere.

Spinoza.

ÖSTERSUND
TRYCKT Å JÄMTLANDSPOSTENS BOKTRYCKERI
1891.

SADAN VAR VÄGEN

I.

Det var en kväll i början af juni månad. Björkarna stodo fullt utslagna nere vid elfkanten, häggbuskarna lyste i sin hvita skrud och blomsterrabatterna glänste med brokiga färger i den präktiga trädgård, som på tre sidor omgaf »patron» Andreis stortartade gård.

Solen hade ännu ej sjunkit ned. Öfver det nordiska landskapet låg ett skimmer, som gjorde, att de skogklädda höjderna, den breda elfven och byns många, välbygda hus med den hvita, nyreparerade kyrkan tydligt framträdde. Elfven låg spegelklar, vinden, som under dagens lopp då och då dragit fram öfver ängarna, hade mojnadt af, och det hela var så lugnt, som om höjderna och ängsmarkerna hade gått till hvila före solen.

Patron Andreis gård var den största i socknen. Den hvitrappade hufvudbyggnaden, af trä i två våningar, reste sig vid ena långsidan af gården, hvars öfriga sidor upptogos af uthusen.

Strax till venster om inkörsvägen stod ett litet hus, öfver hvars ingång lästes: »Olof Andreis Handelsbod.» Boden hade endast ett fönster, som var så igengrott af mjöl och smuts, att man där bakom knappt kunde se en kardus »Gefle vapen», en bunt kritpipor och ett par glasburkar engelska cakes.

Och i denna obetydliga bod hade Andrei, nu den rike possessionaten, samlat sin förmögenhet. Allt sedan han flyttade från sin forne principal, handlanden Eliasson, som hade en präktig butik vid kyrkan, hade han gjort sina affärer där, och lycka hade han haft med sig, det måste man medgifva. En fattig torpareson, hade han lagt styfver till styfver, och när riksdagsman Malmin, som egde Andreis nuvarande gård, funnit sig icke mera behöfva stå i bod, utan ville öfverlemna affären åt någon annan, hade Andrei lemnat Eliasson och börjat på egen hand.

Man hade då kunnat tro, att han skulle hafva fiffat upp den gamla butiken med den innanför liggande lilla skrubben, som på en gång tjenade till kontor åt husbonden och sängkammare åt medhjelparen, men så blef ingalunda händelsen. Det enda han gjorde var att förskaffa sig ännu ett rum genom att öppna väggen till den bakomliggande drängkammaren, och där bodde han nu själf, tills han en vacker dag gifte sig med riksdagsman Malmins enda dotter och efter svärfaderns död öfvertog hans egendom.

Den gamla boden blef sig lik. Medan Eliasson hvarje år gjorde sin butik allt finare och skaffade sig ett pomaderadt biträde från den närliggande staden, grodde Andreis bodfönster allt mer igen, tröskeln vid ingången blef nästan ut-

sliten på midten, och boddissen hade samma smutsbruna färg, som den haft under årtionden.

Men rätt måtte Andrei ha beräknat, när han lät sin bod se ut, som om sopkvast och reparationer voro okända saker, ty bönderna strömmade dit i flocktals. Så kände också Andrei konsten att taga dem. Han behöfde endast ha sett dem en gång, så visste han hvad de hette. Han tog reda på deras förmögenhets- och släktskapsförhållanden, han talade med dem om väder och vind, han sade alltid »tack», när han träffade dem i boden, och tryckte regelbundet med en välvillig blick deras hand. Stallrum ombestyrde han åt deras hästar, en sup gaf han inne på kontoret hvar och en, som han ansåg nog respektabel kund för att förtjäna det, samt skickade »mor» upp i köket för att få en tår kaffe, medan »far» var inne på kontoret och hörde efter om han kunde få sälja skogen till skapligt pris.

Och huru han visste att taga bytöserna sedan! Hvad den där »Elias» i boden vid kyrkan var en klåpare mot honom! Eliasson hängde ut sina granna dukar i fönstret eller lät dem buntvis ligga på en hylla, men Andrei hade dem nedlagda i stora kistor, och när töserna kommo, öppnade han på locket med minen af ett statsråd, och när han vecklade upp dukarne med en snabb viftning af sin högra hand, var det, som om han föरेvisade några indiska konstväfnader. Ingen hade en mera beundrande min än han, när han lät de blå, gula och röda färgerna kasta sin reflex öfver det dammiga bodrummet, ingen kunde nypa så fint i duken för att visa, hur mjukt och bastant tyget var, ingen kunde draperera det läckrare än han. Så sade han ett

skämtsamt ord åt den vackraste i laget och strök den fulaste under hakan och skrattade, så att han visade hela sin väl bibehållna tandgård. Ingen hade bättre kaffe och hårdare socker än han, ingen hade så rygghet sill, så friska kryddor, så starkt lärft, så präktig tobak som han. Eliasson gjorde konkurs, Andrei inköpte äfven hans gård och blef snart den ende betydande handlanden i kyrkbyn.

Men det var icke blott med specerier och kramvaror han handlade. Skogar bytte om egare i hans kontor, sågverk försåldes, grufaktiebolag bildades. Hans bod låg vid stora kyrkvägen mellan byns båda hufvudpartier, hvaraf den ena grupperade sig kring kyrkan och den andra ett stycke bortom Andreis gård. Alla måste passera hans bod och de fleste af dem gingo in. Mot alla var han glad och fryntlig; kom en storbonde, så fördes han in på kontoret och förplägades, kom en fattig stackare, fick han hvad han kunde få för sin skärf och behandlades vänligt och nästan förekommande. »Vänlig mot alla», var Andreis valspråk. »Vänlighet kostar så litet och ger så mycket», brukade han säga, då någon undrade öfver att han kunde ge en fattig tiggarrunge en karamell och en lång stund höra på »Tok-Stina», när hon skildrade sina bekymmer.

»Reelhet i affärer», var hans andra valspråk. Inga »osäkra» papper, ingen »sentimentalitet»! I småsaker var han frikostig: kaffekoppar och karameller kunde han skänka bort, men att »skrifva på» åt en betryckt hände honom aldrig. Han skref icke på papper. »Den som går i borgen, han går i sorgen», sade han och såg så

trohjärtadt bekymrad ut, att man nästan kunde förundra sig öfver sig sjelf, som vågat komma fram till en så hyggelig man med en så djerf begäran. När någon kom och ville låna pengar på ett papper, som Andrei icke fann säkert, möttes man med en jeremiad: »Åh, sista kaffeaffären, kära Pettersson, sista kaffeaffären, och Vingedahls jernverk sedan, nej, det är mig omöjligt för *närvarande* att låna bort pengar, men längre fram möjligen, när jag fått gjort inventering.» Och så bjöd han på toddy och drack brorskål med Pettersson, och när Pettersson lunkade hemåt, sedan han inmundigat en af fru Andreis goda kvällsanrättningar, tyckte han, att 'bror' Andrei var den hyggligaste karl han någonsin träffat, och att det var bra synd, att en karl, som 'låg i' så duktigt som han, skulle förlora på andra. Ingen hjälpte han utan på fullkomligt säkra papper, men ingen var trots detta ond på honom.

De, som kände hans affärsställning, sade, att han var socknens rikaste man. När någon kom för att göra en afbetalning, tog patron Andrei upp en packe reverser, så stor, att han knappt kunde hålla ihop den utan att den bugtade nedåt på midten, och huru många aktier han hade i sågverk, ångbåtar, jernvägar och grufvor det kunde icke ens de säga, som varit hans intima vänner från den tid, då han skötte om hästarne vid gästgifvaregården och hette Olle Andreasson, tills dato, då han lika glad och vänlig som förut, tog emot dem i 'Patron' Andreis rymliga och väl inredda tvåvåningshus. —

I stil med den fridfullhet, som låg utbredd öfver landskapet, var den grupp af husets folk,

som just nu på kvällsidan var samlad i den stora verandan, som vette åt trädgården. Patron Andrei, som satt i hörnet till venster, höll i sin tjocka hand en nyss tänd pipa, hans fru, en blek och tystlåten varelse, satt ett stycke ifrån honom och stickade strumpor, medan hushållerskan, mamsell Sara, meddelade sig med henne rörande det klandervärda sätt, hvarpå hundarne tillätos stöka om i köksträdgården. Till höger stod en ungdomlig grupp: husets tjugoåriga dotter Maria, hennes väninna Deborah Rostadius, kyrkoherdens dotter, en ung student, Karl Malmin, brorson till fru Andrei, som vistades hos dem under sommaren, och husets fjortonårige son Lars, som läste i en indianbok, medan de unge diskuterade frågan om huru 'han' såg ut och huru 'han' var beskaffad.

»Pappa», sade Maria, sedan de rådslagit en stund. »Känner du honom personligen?»

»Mycket litet», svarade Andrei utan att fråga hvem hon menade. Han tycktes redan på förhand förstå hvem det var, som sysselsatte de unges tankar. »Det är farbror Marck, som har rekommenderat honom. Det skall vara en hygglig ung man, 25 år gammal. Men hvarför frågar du mig om det, nu igen? Jag har ju redan talt om det för dig två gånger förut.»

»Ja, det var endast en introduktion, kära pappa. Han kommer ju i kväll och därför vill jag veta allt möjligt om honom. Det är så roligt att känna något om en person, innan man träffar honom, i synnerhet som han skall stanna här hela sommaren.»

»Jag vet knappt mer än jag sagt dig redan. Han är 'öfverliggare' och har varit nationens

andre kurator eller hvad det kallas. Sjunger för rästen rätt bra och kommer att ärfva sin farbror. En studerad odåga — — — Hm! — Lars, sitt inte och titta på mig så der, som om du inte sett mig förr! Spring ut åt vägen och se efter, om icke informatorns åkdon syns till uppe vid kyrkbacken!»

Lars gick med tveksamma steg och var synbarligen ledsen öfver att han icke fick höra på mera.

»Ja, Herre Gud, inte är det något ondt med honom. Det är en glad själ och nu ville hans farbror, min gode vän Marck, att den myndige andre kuratorn skulle komma hit som informator under sommaren, och när jag behöfde en sådan, så kunde ju han komma hit lika väl som någon annan. För öfrigt behöfver han icke taga någon examen, han blir rik, ser du, mycket rik.»

Patron Andrei blåste ut ett väldigt rökmoln och plirade med ena ögat åt Maria, likasom han ville låta henne veta, att det låg någonting under det hela.

»Ja, jag vet», sade Maria, »han får ärfva sin ogifte farbror.»

»Det må du tro, att det icke blir litet. Garnhandlar Marck har 'schaber' han.»

»Pengarne äro ju icke allt», inföll fru Andrei med en klangfull och mild röst. »Bygger man ej på annat, så hvilar nog huset på lösan sand.»

»Naturligtvis, naturligtvis, gumman min. Jag mente också icke, att det var hufvudsaken. Den unge mannen är begåfvad och har särskildt sinne för de ämnen, ssom Lars är road af, och därför tog jag honom till min sons informator.»

»Hvad begåfningen beträffar», inföll Karl

Malmin, som en stund suttit tyst och låtit sina djupt liggande ögon blicka ut öfver trädgården, »så är den ingenting öfver sig. Han är ytlig och saknar fullkomligt all religiös uppfattning.»

»Du dömer alltför hårdt, Karl», invände Deborah med bedjande blickar. »Det fins kanske mera inom honom än man tror.»

Deborah Rostadius hade ett sådant utseende, att det var svårt att bestämma hennes ålder. Hon kunde vara nitton, men också tjugooåtta år. Leendet, som flög öfver hennes ansigte, var så hjertevarmt och vinnande, att det smågamla, som annars låg öfver hennes drag, försvann, när hon log.

»Hör», afbröt fru Andrei, »Pajas skäller. Jag tycker jag ser ett åkdon nere i alléen. — Det är helt säkert den ni talar om.» —

Några minuter derefter svängde en gigg in på gården, en ung man med obesvärad hållning gaf några förhållningsorder om en kappsäck, som var fastsurrad baktill på åkdonet, och ett par packlådor, som följde på en särskild kärra, samt skyndade derpå fram till familjen, som på förstugukvisten väntade honom — hela familjen utom Maria, som försvunnit upp i öfre våningen, der hon hade sin 'jungfrubur'.

Andrei bad efter skedd presentation för fruntimren — de båda studenterna kände hvarandra förut — Marck stiga in i salen, men denne frågade först efter sitt rum och bad att få gå upp och snygga sig efter resan. Han kunde omöjligt visa sig så dammig som han var.

Andrei protesterade, men det hjälpte icke. Marck kunde icke visa sig inpyrd med landsvägsdam. Det låg en viss bestämdhet i hans

min och ord, och Andrei visade honom hans rum. Han skulle för öfrigt snart vara nere.

När han gått upptör trappan, hviskade Deborah till mamsell Sara;

»Sådan hyggelig man, moster. Hvad han såg bra ut!»

»Som folket är mest», muttrade Malmin. »En vanlig Upsalaglop, som studerat 'det skönas värld' — det låg ett drag af hån öfver hans tunna läppar — »och spelar vira».

»Du läser på presten, Karl, men icke hörs det mycket af fördragsamhet från din mun», ljöd Marias stämma. Hon hade kommit från salen och bar nu en den mest förtjusande hvita rosenknopp med ett par gröna blad fästad högt upp på sin venstra axel. Den höjde färgen på hennes hy och kom hennes cendréfärgade hår att se mörkare ut.

Malmin vårdade sig icke om att svara, utan gick igenom salen ut på verandan, der han intog sin förra plats.

Andrei följde honom under tystnad och slog sig ned i ett annat hörn för att i fred röka ut sin pipa. Fru Andrei och mamsell Sara samspråkade sakta om matförhållanden och begåfvo sig ut i köket.

Deborah slog sin arm om Marias lif, och de gingo ut i trädgården, der en härlig doft trängde dem till mötes från blomsterrabatterna. Det var som om de sökte ett samtalsämne, men icke kunde finna det, emedan deras tankar voro syselsatta på annat håll. Slutligen skrattade Maria till, hejdade Deborah hastigt och hviskade:

»Om du visste hvad jag är glad, Deborah, och ändå allvarlig på samma gång. Nu kommer

det någonting nytt in i mitt lif, någonting nytt, som jag aldrig förr erfarit. Det är som hade jag de sista åren känt mig nedtryckt till kropp och själ; ingenting har roat mig och ingenting heller bedröfvat mig. Festerna hos doktorinnan, hos klockarenklingen — förlåt mig Deborah, men jag säger min mening rent ut — i prestgården, hos alla här i socknen är jag trött på. Allt skulle ju gå sin jemna gång. Klinka piano för guvernanten, dansa på bondbröllop, kasta krans med bruksingeniörer och ro i båt med min tråkiga kusin under somrarna, det har varit mina enda nöjen. Och nu har *han* kommit, *han*, du. Jag såg honom från mitt rum, när han hoppade ur åkdonet.»

»Du såg honom?»

»Jag sprang upp på min kammare för att hemta rosen och sedan smög jag ned i salen, medan ni krumbuktade för hvarandra i förstugan.»

»Du talar om '*han*' och '*han*'. Är du redan kär?» frågade Deborah och spände sina små, glänsande ögon in i Marias.

»Nej tack, så lätt blir jag det icke som du, kära vän. Mins du, Deborah, huru många gånger du anförtrott mig din kärlek! Först var det kyrkoherdens son, sedan informatorn på Bårtofta, så var det tre af din fars adjunkter, så den nye pastorn i grannsocknen och nu sist — Karl.»

»Fy, hvad du är elak. Det var ju bara barnsligheter, som jag talat om — — —»

»Och så vill du neka mig att bli kär en enda gång! Men jag kände någonting konstigt, när jag såg honom första gången, och det betyder någonting, var viss derom. Längre har jag sökt något föremål, och nu har jag funnit det,

men det skall bli endast i tysthet, förstår du. Du och jag skola gå och svärma tillsammans. Du skall tala om för mig, hur varmt du älskade 'din' informator, och jag skall skildra hvilka känslor jag har för 'min' » —

Deborah var visserligen åtskilliga år äldre än Maria, men de hade dock växt upp tillsammans och blifvit de uppriktigaste vänner. Deborah kände sig dragen till sin yngre lekkamrat, hvars friska, hurtiga sinne hon beundrade, och Maria fann hos Deborah den sentimentala stämning, som ofta nog finner anklang hos ungdom, uppväxande i en mera enslig trakt och saknande ett omvexlande umgänge.

Under barnåren hade Maria likasom blickat upp till Deborah. Hennes far var för det mesta sysselsatt med sina praktiska göromål, och hennes mor var alltför tyst och allvarlig för att kunna göra sig riktigt förstådd af henne. Deborah berättade sagor för henne, som hon funnit i kyrkoherdens gamla böcker, och i dem visste hon alltid att framställa kärlekens oro och kärlekens lycka med en glöd, som tidigt hos Maria väckte längtan efter att finna någon, som lik sagans riddare stolt axlade sin kappa och drog ut i strid för den älskade.

När Maria hade konfirmerats, fingo Deborahs förtroenden en mera realistisk form. Hon berättade då för Maria, huru hon älskat den ene pastorsadjunkten efter den andre, huru hon trott sig läsa i deras ögon, att hennes böjelse var besvarad, och när hon så gång efter annan fann sig besviken, emedan de alla knöto förbindelser på annat håll, skildrade hon sin sorg för sin trogna väninna och — fann snart åter ett före-

mål för sin trängtan. Alltid glad, utom vid dessa brytningsperioder, då en ny kärlek uppbyggdes på gruset af en ramlad, omfattade hon Maria med den oegennyttigaste vänskap. Hennes fullhet gjorde henne försmädd, men hon förlorade dock aldrig hoppet att finna den sökte.

Maria var i många, ja i flera fall olik sin väninna. Hon var lång och smärt, hade något oregelbundna drag, men en frisk hy, som i förening med de grå, lifliga ögonen gjorde henne till en behaglig företeelse. Mot den ofta leende munnen svor ett tankfullt drag öfver pannan, ett Magdalenadrag, som hon ärft efter sin moder.

Ett karaktärsfel, som hon hade, *missstroende*, egde sin grund i det sätt, hvarpå hennes far behandlade henne. Som barn hade hon varit sprittande liflig, men alltsedan hennes far under de senare åren börjat resonera med henne och sökt att bibringa henne sin lefnadsåskådning, hade hon blifvit mera lugn, mera, så att säga, *frågande*. Hennes far, det visste hon ju, satte *pengar* som det högsta här i verlden, och han tröttnade aldrig att påpeka för henne, hvilken rol guldet spelade bland människorna.

Han var aldrig, hvad man säger, 'dryg' eller penninghögfärdig. Han helsade lika vänligt på kyrkvärden som på torparen, men hans teori var dock fast rotad. »Se nu till, Maria», sade han, då hon fylde 19 år, »att du icke får en fästman, som tar dig för dina penningar», och detta yttrande hade först sårat henne. Skulle icke hon kunna bli älskad för sin egen skull? Men rådet hade fallit i en god jordmån, som var väl förberedd. »Man får *allt* för pengar», hade hennes far också upprepat otaliga gånger.

Nästan omedvetet böjde hon sig för guldets makt. Hennes mors milda förmaningar blefvo tecknade som i vax, men faderns lifsåskådning, guldets makt, riscades in som i koppartaflor.

Deraf hennes misstroende. Menniskorna voro fala. Hon visste, att hon skulle blifva rik och hvilken makt rikedomen hade för dem. Ofta nog slog denna tanke ned som en giftig dunst i hennes ungdoms fagra trädgård. Då skrattade hon åt Deborahs sentimentala utgjutelser, då vägde hon ungherrarnas smickrande artighetsbetygelser och tyckte sig läsa ränteberäkningar i deras förtjusta blickar, då kunde hon helt hastigt lemna ett gladt samkväm, der hon i följd af kavaljerernas uppmärksamhet var medelpunkten, gå afsides och känna sig så ensam och öfvergifven, som om hon hade ingen i hela Guds vida verld att trygga sig till. Det var hennes pengar, som gjorde, att alla voro så uppmärksamma mot henne. *Utan* dem skulle hon gå förbisedd som Deborah.

Men hvad hon längtade efter att blifva älskad, älskad för sin egen skull! Tänk, om hon ginge som vallpigan i sagan, guldhårsglänsande och hyfager, och det komme en rik, en mycket rik prins till henne och toge henne, arm som hon var, för kärleks skull. Men det skulle nog icke ske. Hon och Lars skulle ärfva faderns rikedomar, och det fans nog folk, som redan räknat ut, huru mycket det skulle komma på hennes lott. —

»Nu förstår jag dig icke», invände Deborah. »Du talar så som jag aldrig hört förr. *Du* vill svärma, *du* vill 'bli kär' och tala med mig om '*din*' älskling. Förut har du varit såder likgiltig

mot alla ungherrar, som kommit i din närhet, ja, du har till och med hånat ett par af dem, som närmat sig dig, och nu, nu faller du riktigt i förtjusning. — Ja», tillade hon snabbt derefter, likasom för att visa, att hon icke var alldeles känslolös, »du hörde, att jag tyckte han såg bra ut, och det gör han, men nog skulle jag ha ett par tre dar på mig för att kunna bli kär i honom.»

»Det hörs att du icke förstår mig. Han är det nya i mitt lif, han är en Upsalastudent, som sett något af verlden, han kommer icke att säga mig plattheter om hur varmt det är om kvällarna eller hur roligt det är att ro ut på elfven i mån-skenet, han har kunskaper, och kunskaper är makt, ser du. Så kände jag någonting här» — hon lade, till hälften allvarligt, till hälften skämtsamt, handen på sitt hjerta — »när jag såg honom och det betyder någonting. Första gången man ser en person skall man alltid göra sig reda för hvad man känner.» —

»Maria! — Deborah!» hördes moster Saras skarpa stämma. »Kvällsvarden är färdig. Man väntar på er.»

De båda flickorna skyndade trädgårdsvägen genom verandan in i salen.

Maria brukade aldrig känna sig blyg, men när hon nu gick fram till Marck för att låta sig presenteras för honom, hade hon en ovanligt hög färg på kinderna och helsningen bar vittne om en viss osäkerhet. Hon kastade en hastig blick på honom strax före presentationen och önskade honom välkommen, när han artigt och på samma gång hjertligt tryckte hennes hand.

Den nyss ankomne främlingen hade, medan kvällsvarden gjordes i ordning, underhållits af

sin värd, som visade honom en ovanlig uppmärksamhet. Marck måste medgifva, att vänningen verkligen var mycket hemtreflig. Der fans ingen smaklös lyx, inga dåliga oljetryckstafior, inga brokiga mattor; der stod allt som det varit under riksdagsman Malmíns tid: tunga ekskåp, ostopgade stolar, utom i förmaket, hvita gardiner, gamla kopparstick i gustavianska ramar. Huset gjorde intryck af att tillhöra rikt folk, som icke ville, men väl kunde, om det så påfordrades, visa sig hafva råd att skatta åt den moderna lyxen.

Hvad som genast slog mycket an på Maria var den lugna säkerhet, hvarmed Marck rörde sig i samtalet med hennes far. Inga utrop, inga undrande frågor, inga bryska rörelser. Han gestikulerade då och då med sina hvita, välformade händer, strök någon gång sina små mustascher och lät en pröfvande blick fara ut öfver omgifningen. Andrei talade om åkerbruk och kommunallagstiftning, bränvinsrättigheter och sockerbetsodling — hvad det vara måtte, Marck förstod att hålla samtalet uppe genom att gifva sitt inslag deri medels en temligen betydelselös replik, ett framkastat allmänt påstående.

Emellertid började man taga för sig af det rikt försedda bordet, på hvilket allt hvad man kunde önska sig af årstidens alster var uppdukadt. Der fans nykärnat smör och friska ägg, rädisor och skuren lök, väl förvarad mellan tvenne assietter, spenat, grafvad lax och kyckling. Sanning var det ock, att Andreis hus ansågs vara det bästa matställe i bygden, ty moster Sara kände den kulinariska konsten i grund och Andrei såg icke på styfrarna, när det gälde den inre ekonomien.

Under loppet af kvällsvarden förstod Marck att vinna, snart sagt, allas bevågenhet. Redan från första början hade han imponerat på Andrei genom sitt lugna sätt, fru Andreis intresse visste han väcka genom att omtala studentlifvets ljusa och mörka sidor, med Deborah talade han om prestgårdens romantiska läge och genom några studentvitsar, som han likasom på måfå slungade fram, medan han serverade Maria ett glas mjölk, fick han henne att skratta. Till och med moster Saras sträfva drag upplarnade, när han berömde anrättningarna och skildrade i mörka färger, huru uselt dens lif är, som aldrig får äta 'god husmanskost', utan måste år ut och år in gå på värdshus. Lars gaf han några frågor om skolförhållanden, pigan, som satte fram assietter, fick en nick, och åt Pajas, som misstänksamt nosade på honom, smög han en mjuk bröds kifva, betäckt med tjockt, läckert smör.

En fans det dock i laget, som mottog hans kvickheter med orubbligt stela drag, hörde på hans skildringar med ett misstroget löje på sina tunna läppar och helt fåordigt besvarade de frågor, som han riktade till honom. Det var Malmin, som med en tydlig antipati betraktade honom. De voro 'bröder' sedan Upsalatiden, men den förtroliga ton, som Marck sökte anslå mot honom, tillbakavisades kallt och bestämdt.

Dock låtsade Marck ingenting härom. Knappt hade han märkt, att hans försök till närmande å Malmins sida möttes med misstro, förrän han, för att bevara den behagliga stämning, som fans i laget, vände sig ifrån honom och koncentrerade sin uppmärksamhet på de andra. På detta sätt lyckades han i sin sträfvan att hålla de andras

goda humör uppe. Malmins försök att göra samvaron tråkig gingo fullkomligt om intet.

Efter kvällsvarden slog man sig ned på verandan. Nordens ljusa himmel hvälfde sig öfver landskapet, och elfven flöt tyst och majestätiskt förbi björkdungarne vid sidan af trädgården. Marck underhöll sig med Maria och omtalade för henne den sista nationsbalen, den präktigaste under hela terminen. Vackra flickor, regementsmusik, champagne till supén. De öfriga slöto sig tillsammans och rådgjorde om huru midsommaraftonen bäst skulle firas. Deborah antydde, att man som vanligt skulle samlas i prestgården och sedan fram på kvällen besöka den nya dansbanan, der en väldig majstång skulle resas. Då och då smög en af hennes kärvänliga blickar öfver till Malmin, som stod ensam vid trappnedgången åt trädgården och försmädde att blanda sig i samtalet.

Andrei gaf tecken till uppbrott. Deborah ville gå ensam hem öfver ängarna, men Maria önskade göra henne sällskap, och då passade äfven Marck på att erbjuda sig som kavaljer.

Vägen gick förbi den stora ladugården längs efter ett dike, tills man kom in i en skogsdunge, hvarefter man följde en slingrande bäck, som porlade förbi prestgården. Under vägen utbyttes icke många ord. Deborah var fåordig och skyndade på, de båda andra gingo efter, men som gångstigen var så smal, att man icke kunde gå i bredd, inskränkte sig hela samspråket till några framkastade frågor och korta anmärkningar.

»Nu sakta vi farten», sade Marck, när de tagit afsked från Deborah och voro på hemvägen.

Maria sade ingenting, utan ryckte upp några blåklockor, som stodo invid vägen.

»Vet ni, fröken Maria» — hon hajade litet till, när hon hörde, att han redan nu började kalla henne vid förnamn — »hvad det känns friskt att komma ut i Guds fria natur. Stadsbarn som jag är, har jag egentligen aldrig vistats på landet. Mina föräldrar dogo, medan jag var mycket ung, och så tog min farbror hand om mig. Han, som är van vid stadslifvet — han har ju stått i sin garnbod nu i snart fyrtio år hvarenda söken-dag som Gud gett — ville alltid ha mig hos sig om somrarna, men nu fick jag, märkvärdigt nog, denna sommar reda mig sjelf. Hvad jag skall njuta nu! Hvad det skall bli skönt att komma ifrån all förkonstling, som fins i städerna!»

Maria visste icke hvad hon skulle svara. *Han* kände ju endast stadslifvet och *hon* endast landtlifvet. Hur skulle de då kunna finna en föreningspunkt för samtalet? Men hon kunde ju icke moltiga hela vägen. Här gälde det att icke vara blyg.

»Förkonstling'. — Ja, det fins väl öfverallt. Lifvet är sig nog temligen likt, hvart man än kommer», framkastade hon, utan att egentligen tänka på hvad hon sade.

Men knappt hade hon sagt det, förrän hon nästan skämdes öfver sina ord. Det var ju helt simpelt platt, om inte dumt sagt.

»Men spring då icke ifrån mig, fröken Andrei.» — Hvad det lät främmande! — »Vi ha ju endast en fem minuter kvar, och det är så behagligt att gå här i den gudomliga löfskogen. Ni tror kanske, att allt är förkonstling», fortfor han litet gäckande och försökte gå i bredd med

henne för att se in i hennes ögon. »Jag trodde, att ni var en ungdomsfrisk tös, och är helt förundrad öfver att *ni* talar om förkonstling.»

»'Ungdomsfrisk tös', sade hon för sig sjelf. »Nu börja väl studentfriheterna, tänker jag. Det måste man vänja honom ifrån redan i början.»

Men hon fann icke några ord för att lämpligt visa honom tillbaka. Hon kände sig så liten, så obetydlig i jembörelse med honom, att hon insåg det vara en ojemn strid att sammandrabba med honom. Till all lycka fick hon se gårdshunden borta vid ladugårdsknuten och nu ropade hon med klingande stämma:

»Pajas! Pajas!»

»Der har ni åtminstone ingen förkonstling», anmärkte Marck leende.

»Hundar finnas ju också i staden», menade hon spetsigt. »Söker ni naturen hos dem, så behöfver ni icke bege er ut på landet.»

De voro framme vid förstugubron. Maria tyckte att hon varit litet ovänlig och ville försona sig med honom.

»Glöm nu inte att räkna fönsterrutorna i ert rum, innan ni somnar, ty hvad ni drömmar i natt det slår in, om ni kommer i håg att räkna rutorna.»

»Tack! Jag skall säga er hvad jag har drömt i morgon. God natt!»

»God natt!»

Hon räckte fram sin hand och han fattade den med ett kraftigt tag. Han behöll den längre än hvad behöfligt var, och när han släppte den, skedde det nästan motvilligt.

Hon sprang först upp för trappan, skyndade in i sitt rum och slog till dörren. Han gick

långsamt efter och befann sig snart i sin kammar, der två stora packlärar — husdrängens och pigornas undran — samt hans koffert stodo midt på golfvet. Han måtte ha tänkt på helt andra saker, ty han glömde att räkna fönster-rutorna, innan han gick till hvila. —

När Maria kommit upp på sitt rum, ryckte hon till sig en liten handspegel och trädde fram till fönstret, hvarigenom den ljusa sommarnatten ännu insände tillräcklig belysning för att hon skulle se sitt rodnande ansigte, sina klara ögon och rosen, som ännu mer förhöjde hennes friska hy. Hon smålog mot sig sjelf. Var hon ej vacer nog för att vinna honom?

Men snart lade sig ett tankfullt drag öfver hennes ögon. Kunde hon mäta sig med honom? Han var ju en fulländad verldsman och hon — ett prof på 'icke-förkonstling'.

Medan hon klädde af sig, tänkte hon på sin fars ovanliga beteende. Flere gånger före Marcks ankomst hade han talat om honom som en rik arftagare, hvilken skulle passa som måg i huset. Då och då gjorde han antydningar om att Maria borde förlofva sig, och dessa antydningar framkommo alltid strax efter sedan han talat om Marck.

Han blef så rik som *hon*. Der fans ju då den egentliga föreningslänken. Redan från början hade ju Andrei tillåtit Maria en stor frihet gentemot Marck; de hade ju gått till prestgården med Deborah, och Andrei visste ju, att de skulle vända ensamma tillbaka. Det måste ligga någonting bakom hennes fars ovanligt tillmötesgående sätt mot den nykomne främlingen.

Hon kände sig dragen till honom genom en

sällsam makt, som hon icke kunde förklara. Hans mörka, genomträngande ögon, hans glada leende, hans välväxta, manliga gestalt fångslade hennes fantasi; han var olik allt hvad hon förut sett. Pastorsadjunkterna, bruksingenjörerna, de unge affärsmännen — alla framstodo i blek och grumlig dager i jemförelse med honom.

Men försigtig ville hon vara. Var hon icke rik? Kanske han visade sig så förekommande mot henne, därför att hon skulle bli arftagerska? Misstroendet tittade skyggt fram i hennes inre. »Nej, icke så lätt skall jag fångas», tänkte hon.

Och så somnade hon in, lugnt och djupt som ett barn. —

Dagen derpå strax före frukosten hörde Maria, huru hennes far och Marck samtalade inne på 'kontoret', rummet, som låg till venster inom tamburen, och när de kommo ut derifrån, yttrade hennes far:

»Åh, läsningen är det icke så noga med. Låt Lars taga sig så mycket ledigt han vill. Det är ju icke meningen att öfveranstränga ungdomen. En à två timmar om dagen anser jag vara nog anslaget till läsning.»

»Som farbror vill.» — Maria kände sig både glad och förvånad, då hon hörde att de redan lagt bort titlarna. — »Jag är minsann icke så angelägen om att plugga med pojkar. Också nämde farbror Marck, att det icke skulle bli så ansträngande för mig.»

Marck såg med detsamma Maria, som stod i tamburen och tog af sig hatten. Hon hade nyss gjort en liten tur i trädgården och såg strålande frisk ut. Han helsade mycket artigt och sade med ett lätt beklagande uttryck i rösten:

»Kan ni tänka er, hur glömsk jag är! Fönsterrutorna räknades icke och lyckligtvis drömde jag ingenting.»

»Hade ni räknat dem, skulle ni också drömt. Ert öde hade då blifvit klart för er, ty helt säkert skulle er dröm blifvit mycket innehållsrik», anmärkte hon litet gäckande.

»Mitt öde blef kanske afgjort utan dessa drömmar», svarade han och sökte uppfånga hennes blick. »Jag sof mycket oroligt.»

Maria såg upp mot honom med en forskande blick, men slog genast ned sina ögon, när hon märkte, att hennes far betraktade henne. De gingo in i salen, der den öfriga familjen förut befann sig.

Frukosten förgick under hvardagligt samspråk. När den var slut, ropade Marck på Lars och bad honom följa sig upp på hans rum. Han ville ha hjälp af honom med att packa upp sina böcker och öfriga saker.

Smickrad öfver detta förtroende och nyfiken att få veta hvad 'magistern' kunde ha i sina stora packlårar, följde Lars upp på Marcks rum.

Lårarne voro redan öppnade, och ur dem fick nu Lars långa en mängd persedlar af de mest olika slag. Praktband i guldsnitt, gipsbyster, brokiga dukar, fotografier, gamla folianter i pergamentsband, skrifbordsprydnader, allt togs och radades upp i den gamla eksoffan, på det väldiga skrifbordet och de ostoppade stolarna. Det var ett göra, som roade Lars. Det var så många vackra saker, som han aldrig förr haft en aning om, och därför arbetade han med lif och lust, i det han dock stundom upphörde

några ögonblick för att försjunka i betraktande af någon särdeles vacker bok eller prydnadssak.

Med Lars' flinka tillhjälp voro båda lärarna snart tömda, och nu började placeringen af de uppäckade sakerna. Större delen af böckerna fick rum i bokhyllan, som stått undangömd i en vrå, men nu flyttades fram midt emellan rummets båda fönster, som vette åt trädgårdssidan. Den öfriga delen lades på det stora bordet framför soffan, sedan först en mångfärgad duk med konstrikt, orientaliskt mönster bredts deröfver. Skrifbordet sköts genom begges energiska ansträngningar ett stycke från det ena fönstret och ställdes något på tvären, hvarefter de glänsande skrifbordssakerna af cuivre poli, några anteckningsböcker, uppslagsverk och skrifpapper uppradades derpå. Fotografierna af berömda sångerskor och bildsköna aktriser funno en upphöjd plats på den antika chiffoniern med mesingsbeslag, som nu fick lemna sin plats mellan fönstren och i stället placerades der bokhyllan förr stått. Öfver soffan hängdes moderna stålstick och fotografier, interiörer från utländska muséer och Gabriel Max' Kristusbild, hvilken, såsom bekant, på nära håll sedd, tyckes hafva sina ögon slutna, men när man träder ett stycke ifrån, öppnar dem och blickar emot en med ett uttryck af drömmande, sorgbunden resignation.

Till sist skulle då de båda gipsbilderna uppsättas. Lars fick springa ned och hemta hammare och spikar, och de små hyllorna, som tjenade till stöd för de båda bilderna, uppsattes i hörnen vid sidan af fönstren.

Den ena bilden var en knäböjande Venus, som kokett nedböjde sitt lockiga hufvud och

med den högra armen korslagd öfver den venstra visade hela nakenheten af sin ungdomliga skönhet. Denna bild uppställes vid sidan af skrifbordet upp i hörnet till höger, så att Marck, när han sysslade med sitt arbete vid skrifbordet, blott behöfde höja sina ögon för att se henne inbjudande vända sitt ansigte mot honom och med högra handen likasom antydningssvis peka bort till en plats, der de kunde ostördt dväljas. Så hade åtminstone han fattat uttrycket i hennes ställning.

Den andra var Apollo ödledödaren. Denna placerades i det andra hörnet, der den stod utan att tyckas hafva någonting att göra med den motsatta bilden. Ty Apollo står, som bekant, lutad mot ett träd, uppför hvars stam en ödla slingrar sig, hvilken han betraktar med uppmärksamhet för att vid lämpligt tillfälle döda henne. Hans ungdomliga, sköna drag äro allvarliga, liksom om ödlan skulle vara ett särdeles farligt odjur, som han beslutat att tillintetgöra. Sångens gud är afklädd alla upplysande och förklarande attributer; ormen Pyton, som han besegrade, finnes icke vid hans fötter, kitaran och bågen lika litet. Bildhuggaren tyckes hafva tänkt sig sångens och ljusets gud såsom den ungdomliga, tankedigra makt, som dödar det krypande, giftiga onda i verlden.

När de båda bilderna voro uppsatta, kofertens innehåll blifvit nedlagt i chiffoniern och den förre jemte packlårarna utburits i tamburen, stod den nye informatorns rum der förändradt till någonting helt annat än hvad det förut varit. Det tunga, allvarliga, som förut hvilat öfver det likasom en gammalmodig, förlegad stämning,

hade utbytts mot en nästan konstnärlig prägel. De nyss ditförda sakerna passade utmärkt till de antika möblerna, hvilka förut sett oförstådda och tillbakasatta ut. Nu logo de sköna kvinnoansigtena från den af ålder mörknade chiffoniern, Venus böjde inbjudande sitt lockiga hufvud mot den gamla eksoffan, och glänsande prydnader förgylde upp det annars otympliga skrifbordet, medan den brokiga, sida duken skänkte rummet en mängd färger, som det icke förut haft.

Marck och hans unge discipel slog sig nu ned i den rymliga soffan och pustade ut, sedan de fullgjort sitt rätt dryga arbete. Lars hade glömt att stänga dörren eller också hade han med flit lemnat den öppen, för att husets folk så snart som möjligt skulle få tillfälle att i likhet med honom beundra alla dessa härligheter. De hade också icke suttit der många ögonblick, förrän Andreis tunga steg hördes uppför trappan, och Lars, som icke kunde stäfja sin otålighet, skyndade ut och drog honom med sig in i rummet.

Andreis anletsdrag uttryckte vexlande känslöstämningar, medan han med spejande blickar såg sig omkring och skärskådade alla dessa nya saker. Det drag af godmodighet, som annars låg öfver hans breda ansigte, lemnade rum för förvåning, en smula beundran, som dock snart förnekades af en föraktlig dragning kring munnen, tills han slutligen med ett kort, något tvunget skratt utbrast:

»Sicken en! Du kan riktigt fiffa upp rum, ser jag. Jag känner icke alls igen det som det var i morgse.»

Marck mottog småleende hans kompliment — ty det skulle väl vara en sådan — utan att märka, att Andrei med ett öfverlägset smålöje betraktade allt detta 'krimskrams'.

Lars sändes genast ned för att kalla upp fruntimren. Andrei ville, att också de skulle få se 'praktgemaket', som han kallade det.

På fru Andrei gjorde all denna härlighet icke något vidare intryck. Hennes bleka, sorgsna drag tycktes säga honom, att hon fann den vara 'fåfängligheters fåfänglighet', moster Sara slog ihop händerna af förtjusning öfver den brokiga duken, och Maria lät sina lifliga ögon fara från Venus till aktrisporträtterna, från bokhyllan till skrifbordsuppsatsen, allt under det att hon med blick och min och spridda utrop uttryckte sin djupa beundran. Hvad det var vackert och smakfullt! Med en slags blygsel jemförde hon detta rum med sitt eget, som var enkelt och färglöst: hvita gardiner och vitmåladade möbler, porträtter af far och mor och några enkla porslinssaker framför spegeln på byrån.

Hela sällskapet lemnade en stund derefter Marcks rum. Han föreslog Maria en promenad nedåt elfstranden, hvartill hon jakade.

Marck saknade aldrig samtalsämnen. Hvad som särskildt roade honom var att berätta, huru gladt och angenämt Upsalalifvet var. Efter några korta utbytta fraser om väder och vind kom han in på detta sitt älsklingstema, och nu rullade han upp bilder från nationslifvet, kafésamkvämen, konserterna och vårfesterna. Sjelf hade han tagit liflig del i alla dessa tillställningar, ty såsom lyckad arrangör var han mycket anlitad. Ingen kunde med förbindligare leende

bjuda en dam plats, ingen anförde en kottiljon med mera lugn och säkerhet, ingen kunde hålla mera formfulländade små näpna tal om nationslifvet, kamratandan, framtiden och sångens allmakt än han. Med den framstående rol, som han spelade i studentlifvet, var det därför icke underligt, om han gerna talade derom.

Maria hörde under tystnad på hans skildring om alla dessa lysande fester, men nästan till sin egen förundran märkte hon, att den egentligen icke värmdde henne. Det fans ögonblick, då faderns praktiska blick och moderns försigtiga betänksamhet framträdde hos henne, och ett sådant ögonblick var detta, då han höll upp efter skildringen om ett 'nationsspex' och såg på henne liksom för att utforska hvilken verkan hans ord gjort på henne.

»Och examina?» frågade hon med ett bestämdt uttryck i rösten. »Det skulle roa mig att höra något, om de äro så svåra som man säger.»

Det var, som om han hade fått ett glas kallt vatten i ansigtet. Han ryckte till. Var det elakhet af henne? Hon visste ju, att han icke tagit någon examen.

Snart återfann han dock sin vanliga obesvärade ställning och med ett litet öfvermodigt leende på läpparna svarade han:

»Examina — humbug! Att lära sig lexor, när man redan blifvit man! Kan man icke skaffa sig kunskaper ändå af intresse för vetandet? Om alla skulle skaffa sig insigt i de olika disciplinerna endast för att få kallas 'doktor' eller 'häradshöfding', vore det ju ingenting bevändt med läslusten.»

»Men för att bli någonting, för att kunna reda sig på egen hand», anmärkte Maria, »måste man väl taga någon examen.»

»När man *behöfver* det, ja, alldeles riktigt, men — ser ni, hvad mig beträffar, så ämnar jag icke taga någon examen, emedan det icke skulle nytta till något. Min farbror är rik och jag är hans enda arfvinge. Min afsigt är att med tillhjälp af hans förmögenhet föra ett sorglöst lif, egnat åt — hvad som egentligen kan roa mig. — Lade ni märke till de båda bilderna, Venus och Apollo, i mitt rum?» frågade han helt hastigt.

Hennes anmärkning om examina hade retat honom, och i hastigheten hade han låtit förleda sig till att tala om sina ekonomiska utsigter och att han endast behöfde göra hvad som roade honom. Det var som en motvigt mot dessa öfvermodiga uttryck han förde frågan öfver till bilderna.

»Ja, jag såg dem, som voro uppsatta i hörnen vid fönsterna.»

»Kom, så sätta vi oss på den där gräs-vallen.»

Han vek af från vägen och gick nedåt elfven, der en grönskande sluttning, omgifven af späda björkar, inbjöd till hvila. De satte sig på gräsmattan. Elfven flöt endast ett par tre steg nedanför deras fötter, och Maria blickade tankfull öfver på den andra stranden, der några välbyggda gårdar lågo, medan hon lyssnade till hvad han sade.

»Jag har dessa båda bilder i mitt studierum sedan flere år tillbaka, därför att jag tycker, att de säga mig så mycket. Venus är skön-

hetens gudinna, Apollo tankens och sångens gud. Den förra sprider glans öfver verlden, den senare gör det ondas anslag om intet. Skönhet och ljus är det mål, hvartill människan bör sträfva, och fast jag vet, att jag kan uträtta litet eller intet därför, vill jag dock erkänna dess makt. När jag såg dessa bilder först, slogo de mig med beundran. Jag förstod deras andemening, och sedan dess kan jag icke skiljas ifrån dem. Det är också därför jag tog dem med mig hit ut på landet. — Men jag vill återgå till den fråga ni framstälde och förbinda den med hvad jag nyss sade. Ni ville veta något om examina vid universitetet. Jag kallade dem humbug, emedan de icke bilda några människor. Pedanter uppfostra de, men inga sådana helgjutna varelser som Venus och Apollo, skönheten och ljuset, älska att se. — Tro icke, att jag är så förblindad af egenkärlek, att jag ställer mig jämsides med dem, som helt förstått dessa gudomliga sinnebilder, tvärtom, jag *anar* blott deras upphöjdhet och endast så mycket *vet* jag, att *lexläsning* ej är vägen för att finna dem.»

»Ni har missförstått mig», inföll Maria med ett tankfullt drag öfver sin panna och en fast min, som bildade en motsats mot den drömmande blick, hvarmed hon under Marcks tal betraktat stranden på andra sidan elfven. »Det var icke min mening att såra er genom min fråga om examina, på samma gång som jag måste medgifva, att de saker, som höra dit, icke egentligen intressera mig. Ni skildrade studentlifvet för mig, och då dök en tanke upp, som rätt ofta brukar infinna sig hos mig, när jag hör någon tala om en saks glada sidor. Jag

önskade finna *kärnan* däri, och jag såg den icke, när ni omtalade alla dessa festligheter. Min far har vant mig dervid. Jag kan ej hjälpa det. Själf är jag merendels sprittande glad, kanske för mycket glad, men ibland faller det frågor öfver mig, som jag icke vet hvarifrån de egentligen komma. Se där alt hvad jag ville säga.»

Medan hon talade och nästan förläget lekte med sin parasoll, hade Marck betraktat henne uppmärksamt. Hans ögon hade fått ett spändt uttryck, och det låg nästan undran i den blick, hvarmed han såg på henne. Det syntes tydligen, att en ändring i hans uppfattning af henne hade inträdt. Han hade tagit henne för en landtlig skönhet, som skulle tjasas af skildringen af allt det härliga, som han sett, och när han kom fram dermed, hade hon helt lugnt frågat efter *kärnan*. Det var icke en ung, oerfaren flicka, som han såg framför sig, det var en *kvinna*, som visste hvad hon ville och sträfvade därför.

»Nu förstår jag er, fröken Maria», sade han med ett aktningsfullt uttryck i rösten, som den förut icke haft. »Vi få nog tillfälle att tala mera derom längre fram. Nu är det nog för mig att veta, att ni liksom jag sträfvar efter ett högre, om också våra vägar äro olika.»

Hon steg upp och han följde hennes exempel. Han trodde, att hon ville vända om, men hon tog vägen framåt efter elfven, och snart gick han åter vid hennes sida.

Af naturen var hon den gladaste och mest öppna varelse man kunde tänka sig, men det tvifvel, som hennes far väckt hos henne, hade ingifvit henne detta misstroende, som redan svällt ut till en aggande känsla, hvilken dref henne allt

längre och längre. Om penningen vore gradmätaren på människans värde, om guldet gäfvé allt, hvad funnes väl då öfrigt, som man kunde blicka upp till? Hon hade oftast låtit sin mors milda, förmanande ord gå in genom det ena örat och ut genom det andra, men hon kände dock, att hennes mor hade en djupare blick på verlden än hvad hennes far vetat förskaffa sig. Något bättre, något ädlare fans det väl än guldet, men man måste närma sig det med försigtighet.

De gingo under samtal om obetydliga saker förbi prestgården, upp till hvilken en lummig allé af björkar förde, förbi elfbron och några af gårdarna deromkring, tills Maria tog af en biväg. Marck följde under tystnad. Han trodde, att de skulle gå tillbaka öfver ängarne.

Men Maria stannade snart nog utanför ett gammalt, temligen stort hus, som såg förfallet och illa ombonadt ut. Marck frågade henne, hvad det var och om de skulle gå in.

»Det är fattigstugan», svarade Maria med ett underligt tonfall i rösten. »Jag ville så snart som möjligt visa er traktens sevärheter, och detta är en af de förnämsta.»

»Det skall bli intressant», anmärkte Marck med obesvarad ton. »Jag har aldrig förr sett en fattigstuga. I staden ha vi fattigvård, ett stort tvåvånings stenhus — ett riktigt palats. Men det lär vara en så gemen sjuksalslukt derinne, att jag aldrig haft lust att göra ett besök der.»

Några ögonblick derefter stodo de inne i fattigstugan. En något från lukt slog dem till mötes, när de trädde dit in, och den ganska rymliga salen med en dörr till venster och en

till höger såg långt ifrån inbjudande ut. Några klumpiga bord och stolar var det enda möblemanget, och de menniskor, som funnos där, voro så trasiga och smutsiga, att de måste väcka medlidande. Snart sagdt alla åldrar voro der representerade: orkeslösa gubbar och gummor, män och kvinnor i sina bästa år, unga bleklagda flickor och idiotiskt stirrande ynglingar, barn, som vid de främmandes inträde drogo sig stilla tillsammans i ett hörn för att betrakta de inträdande. En och annan af de äldre gick dock fram till Maria, som de tydligen voro bekanta med, och helsade på henne.

Marck kände sig obehagligt stämd. Han hade god lust att aflägsna sig, men han skändes för sin feghet att icke vilja se det menliga eländet och tog på sig en beklagande min, liksom om han varit inbjuden till en aflägsen släktings begrafning. Han följde Maria och hörde med uppmärksamhet, blandad med en känsla af äckel, huru den ena efter den andra skildrade om och om igen sina sorger för henne. Helt säkert hade hon hört dessa skildringar många gånger förut, men hon lät hjonen dock hållas. En berättade, huru hans barn satt honom på bar backe och sedan rest till Amerika, en annan, huru mordbrand hade förstört åbyggnaderna på hans hemman, och att han aldrig sedan kunnat reparera förlusten, en tredje, att gikten böjt hans kropp som en sprättbåge, redan innan han fyllt trettio år. En gammal gumma med hvitt hår och röda, rinnande ögon frågade henne med darrande stämma, om hon ännu icke hört någonting om hennes ende son, sjömannen, som på så många år icke skrifvit en rad. Och

omkring dem stodo barnen, tysta, bleka och sorgögda: inga lekar hade förljufvat deras barn-dom, intet fadersöga hade sett på dem med stolthet, ingen aktat deras första stapplande steg och med milda ord förmanat dem.

Det fadda, beklagande draget öfver Marcks ansigte hade försvunnit, och om Maria nu hade betraktat honom, skulle hon hafva sett, huru blek han var och huru ett smärftfullt djupt veck lade sig mellan hans ögonbryn. Men hon såg icke på honom; hon talade med de elända och syntes fullkomligt oberörd af deras lidanden. Hon hade ingenting med sig att gifva dem och såg på dem mera, som om det skulle vara någonting ovanligt än någonting, som kräfde hjälp och kärlek.

Till sist förde hon Marck till de små rummen eller, rättare sagdt, skrubbarna, der hela denna samling, kvinnorna och barnen till höger, männen till venster, hade sina liggplatser. Der funnos söndriga halmmadrasser, smutsiga lakan, gamla täcken. I en af sängarna satt en gammal gumma, som tycktes hafva bättre än de andra, och drack en kopp kaffe, medan i en annan ett par barn, som sågo ovanligt rödkindade och friska ut, rasade med hvarandra. Vid ett fönster i männens afdelning satt en skraddare med träben och lagade en rock, medan han med skroflig stämma sjöng: »Nu är att säga, huru Jarl Angantyr satt än.» När han såg de främmande, sänkte han rösten något, men man kunde dock höra, att han gnolade på samma melodi.

Med en suck af lättnad befann sig Marck snart derefter ute i fria luften. Han riste på sig, som om han ville befria sig från någonting

obehagligt, och konstaterade, att han aldrig förr i sitt lif sett så mycket elände samladt på ett ställe.

Han väntade nu att få höra, att Maria skulle skildra, huru hon nästan hvarje dag gick till dessa eländiga stackare, huru hennes mor fästat hennes ögon på huru mycken sorg det fans i världen, och att hennes far med glädje såg, att hon skänkte alla sina nålpenngar till fattighusets inbyggare och sjelf då och då ur egen pung gaf henne medel att tillfredsställa sina stora behof att vara barmhertig.

Men han tog miste.

»Hvar skulle ni väl der» — med en tillbakablick på fattigstugan — »placera edra Venus- och Apollobilder? Venus bredvid den kaffedrickande käringen och Apollo på bordet hos skraddaren?» frågade hon med ett kort, nästan elakt skratt.

»*Der* skulle jag icke alls sätta dem», svarade han högdraget. — »Fröken Andrei har tydligen icke fattat mina ord om de båda bilderna. Skönhet och sanning äro makter, som skola *förverkligas*, icke sådana, som, redan verkliga, endast behöfva visa sig för att förändra alla missförhållanden.»

»Ni förstår väl, att jag skämtade.»

»Och ni kan verkligen skämta öfver allt detta elände! Endast en gång förut har jag haft en så gripande känsla af någonting förvridet och missbildadt, någonting gränslöst olyckligt som nyss då jag gick bland fattighusfolket. Det var när jag första — och enda — gången besökte Upsala hospital. Men *nu* var känslan dubbelt starkare, dubbelt etsande skarp, ty i hospitalet

såg jag sinnessjuka, som merendels icke hade någon uppfattning af sin olycka, men här deremot voro de allra flesta människor, som *visste* att de strandat. Och ni skämtar dermed! Ni måste vara hjertlös, fröken Andrei! När vi sutto dernere vid sjöstranden och ni talade om att ni sökte kärnan i allt, nästan skämdes jag öfver mig sjelf, ty jag tyckte, att ni stod så mycket högre än jag sjelf med mitt tal om skönhet och sanning, som kanske blott äro drömmar, men nu, nu kan jag icke förstå er. Ni talar så lugnt om dessa eländigas lif, likasom om ni gjorde några reflexioner öfver ett vaxkabinett eller någonting dylikt, och rifver på en gång ned alla de höga tankar jag fått om er. Ni är hjertlös!»

Hans höga gestalt reste sig, hans mörka ögon lyste af föraktfull ovilja, hans röst lät skarp, nästan hotande. Den som hade sett honom, när han fin och verldsmannalik rörde sig i ett sällskap, berättade sina historier och sade sina Upsalakvickheter, skulle nu icke kunnat tro, att det var samma person. Man skulle då vid en jemförelse mellan dessa båda skilda uppenbarelseformer, som framträdde hos honom, få klart för sig, att han var en ande, som icke ännu var väckt. Det jäste mycket i hans inre, mycket, som knappt hade tagit känslans måttlösa form, mycket mindre tankens klarhet.

Marias hånande drag kring munnen hade försvunnit, och i dess ställe kom ett allvar, som väl klädde det finhyade ansigtet.

»Skämt! Hjertlöshet! — Det är verkligen egendomligt att höra *er* komma med sådana beskyllningar. Ni skämtar sjelf med mångt och mycket och ert hjerta — men det känner jag

ju icke — — — nog af, vi återgå till saken. Jag kan då säga er, att jag hade samma obehagliga känslor som ni, när jag första gången — det är nu flere år sedan — besökte fattigstugan. Jag talade då med min mor om dessa arma, och hon höll med om, att deras lott är förfärlig, hon uppmanade mig att så mycket jag i min ringhet kunde visa mig tillmötesgående och hjälpsam mot dem, hon packade korgar fulla med mat och sände mig dit med dem, och hon fortfar ännu dermed, åtminstone ett par gånger i veckan, ehuru jag tröttnat på att dela ut sändningarne. Ty jag talade vid min far, och då fick jag höra helt andra saker.»

Hon höll upp några ögonblick, liksom om hon tvekade, om hon skulle säga ut hvad hon tänkte. De hade kommit ned på landsvägen och voro nära det ställe, der de nyss förut suttit. Hon fortsatte med något tillbakahållen stämma:

»Jag var uppriktig mot er nyss, när jag satt bredvid er dernere på gräsvallen, och jag vill fortsätta dermed. Vi ska ju också vara tillsammans en hel sommar, och då får ni förr eller senare veta, hur jag är. — Jag står under två personers inflytande, min mors och min fars. Min mor är, jag vet ej hvarför, oftast sorgbunden, hon är vekhjertad och öm, hon är god som guld, men det är likasom jag icke hade någonting att lära af henne. När hon sagt mig en sak, som jag tycker vara någonting alldeles utmärkt, och jag sedan talar med pappa, får jag ofta nog en helt annan uppfattning. Och så lär han mig så mycket. Han kan *allt* och han vet också att meddela andra hvad han vet. 'Pröfva, prøfva!' säger han alltid och han har lärt mig

att pröfva. Så var det också med fattighjonen. Jag var gråtfärdig första gången jag sett dem, när jag kom hem till mamma, och jag blef ännu mera sorgsen, när hon talade med mig om 'menniskans synd' och 'Guds straff', 'otro' och 'egenrättfärdighet', men när jag talade med pappa derom, fick jag höra någonting helt annat. 'Det är icke så färligt', sade han — jag mins så väl hans godmodiga min, när han strök mig öfver pannan och sedan lät sin tunga hand falla ned öfver min axel — 'de ha icke förtjent bättre. Tag reda på hvad det är för slags folk, och du skall förstå, att jag talat sant. Aldrig ha de kunnat behålla 'styfvern' — oss emellan sagdt håller pappa mycket på 'styfvern', i stort förstås — 'utan det har varit öfverflöd med det lilla de haft i hela deras lif, och när man lägger lättja till öfverflöd, vet man, hur det går. Studera dem och du skall se, att de äro lättsinniga och lättjefulla allesammans och icke nog dermed, de äro *elaka*.'»

»Jag tog reda på dem. Jag gick der ett par dagar i veckan under flere månaders tid, och snart var mitt medlidande med dem som bortblåst. De voro *elaka*, *grundelaka*, *allesammen*. Tror ni, att gumman, som satt och drack kaffe på egen bekostnad, skulle velat gifva bort en enda droppe åt någon af de andre? Tror ni, att skraddaren, som lagade sin rock, skulle velat för intet taga ett enda styng för att lappa ihop barnens kläder? Men det är småsaker. De förtala och beljuga hvarandra, de nypas och slåss, de framhålla alla sina olyckor som andras fel, och de hata, ja de *hata* hela det öfriga samhället, som har det bättre än de. Säg ni inte, att

bakom deras småleende ögonkast, deras bedjande blickar låg någonting *annat*, som de icke talade om, men som dock skimrade så tydligt fram för den, som är van att se dem och vet, huru de äro beskaffade? Ni märkte icke, men jag såg det, huru en af de äldsta käringarna spotade efter oss, medan ni höll på att stänga dörren. Nej, medlidande kan jag aldrig mer hysa för dem, men förakt, det är det enda.»

»Men hvem gjorde dem till hvad de nu äro? Deras medmenniskor, verlden, olyckorna, hvad ni må kalla det.»

»Misstag! De sjelfva gjorde sig sådana. De sjelfva gjorde sig fattiga, tjuvar, mordbrännare. *Sjelf* bildar man sitt öde.»

»Kanhända», svarade han tyst. »Jag tror det icke.»

Hon tycktes icke vilja vidare dryfta detta ämne. Hennes allvarliga ansigtsuttryck försvann, och hon återtog sin vanliga glada min.

»Men nu skola vi tala om någonting annat. — Berätta någonting mera om Upsala. Det roar mig att höra, hur lifvet der är.»

Men han hade ingenting att berätta. Han gick tyst sin väg framåt och tänkte på henne, som gick vid hans sida. Var det väl samma flicka, som han kvällen förut gått tillsammans med genom björkdungen och som då var nästan blyg för honom? Han hade ju träffat en brådmogen ung kvinna, som, påverkad af stridiga inflytelser, nästan höjt sig öfver dessa och intagit en sjelfständig ståndpunkt. Huru olika var hon icke dessa unga damer, som han valsat med på nationsbalerna och som klagade öfver balsalens hetta och gjorde reflexioner öfver huru den

och den dansade! Hvilka motsägelser fans det icke hos henne: hon var glad och liflig som en ängsärta, men när hon satte den allvarliga sidan till, kunde hon säga saker, så skarpa, att man icke skulle tro dem kunna komma från hennes vekt böjda, röda läppar. Han tänkte på hvad hon hade sagt. Han hade tänkt sig en liten kurtis med en täck flicka 'från landet', och nu kände han redan andra dagen af deras bekantskap högaktning för henne, likasom vore hon honom öfverlägsen.

De hade hunnit fram till gården. Maria föreslog, att de skulle gå in i boden och se på, huru den såg ut. Marck jakade dertill. Andrei tog emot dem på tröskeln med sitt vanliga godmodiga leende. Bodan var full med folk, och han höll just på att taga afsked af en välburgen hemmansegare, som lassade en sillfjerding och en sockertopp på sin kärra. När de båda ungdomarne inkommit, blefvo de föremål för allas uppmärksamhet. Andrei förde dem in i skrubben, som kallades kontor, der de slogo sig ned, Maria i soffan och Marck på skrifstolen bredvid pulpeten.

Marck hade nu tillfälle att beundra den lätthet, hvarmed hon samtalande med sin far om alla möjliga saker. Hon frågade, om sockret stigit ännu mera sedan förra veckan, omtalade, att hon varit i ladugården på morgonsidan och funnit de nykomma Ayrshirekorna utmärkta, förklarade, att pigan städade kontoret mer än tillåtligt slarfvigt, och ville veta, hvem som levererat den sista kaffesändningen, som hon funnit sämre än den föregående. Hon var nu så sprittande glad; glädjen lyste ur hennes ögon och man skulle

knappt kunnat tro, att det var samma unga flicka, som nyss gått omkring i fattighuset med en till hälften sorgsen, till hälften föraktfull min.

Det syntes tydligen, att hon höll mycket af sin far, och det var ju icke underligt, ty nästan allt hvad hon visste hade han lärt henne och lärt henne med en godhet, parad med medvetande om sitt eget värde, som gaf honom en hög plats i hennes ögon. Aldrig hade hon hört ett ondt ord af honom, aldrig hade han nekat henne någonting. För honom var det, som om Lars aldrig funnits till, utan hon varit enda barnet.

Hennes glada pratsamhet upphörde icke, när Malmin kom in. Han hade nyss slutat sitt arbete i bibelexegetik före middagen och skulle nu hvila sig en stund. Hans trumpenhet syntes endast egga Maria till lustiga infall. Fadern skrattade åt hennes kvickheter, Marck stämde in, och till och med öfver Malmins mörka drag föll en liten strimma af glädje. När middagsbudet kom, hade Marck glömt alla de obehagliga minnena från fattighuset och fann henne åter vara lika barnsligt älskvärd, som när de kvällen förut gingo stigen öfver ängarna.

De närmast följande dagarne tyckte sig Marck finna, att Andrei intog en något reserverad hållning mot honom. Sedan han sett Marcks rum med de båda gipsbilderna, porträtten och den öfriga stadsgrannlåten, var det, som om han hade fått en annan tanke om honom, men till sin glädje märkte dock Marck, att den förra vänligheten snart återkom. Hvad som icke litet förundrade honom var, att Andrei med sådan tillfredsställelse såg, att han visade Maria en särdeles stor uppmärksamhet. Han gynnade helt öppet dennes kur för Maria, och hon å sin sida, som hyste ett alldeles obegränsat förtroende för fadern, syntes förstå hans mening.

Medan Malmin satt uppe på sitt rum och läste teologiska författare, drefvo Marck och Maria kring på ängarna och i björkdungarna. De samtalade icke så mycket om allvarliga saker. utan sysselsatte sig för det mesta med hvad som för stunden föll dem in. Lars följde oftast med

dem, och Deborah, som nästan hvarje dag gick öfver till Andreis eller hemtades af de unga, fann ett synbart nöje i att göra dem sällskap. En och annan timme på dagen läste Lars hvad som föll Marck in; Maria, som förut gått sin mor till handa i köket med förefallande göromål, hade nu tagit sig nästan fullständig ledighet. Marck hörde en gång, huru hennes mor uttryckte sitt ogillande öfver hennes lättinglif, men då kom händelsevis Andrei och afklippte klagomålet med den anmärkningen, att han tyckte flickan gerna kunde få hafva ledigt under den vackraste tiden på året. Längre nog finge hon under vintermånaderna syssla med hushållsgöra om dagarna och broderi om kvällarna.

Maria njöt i fulla drag af denna frihet. Aldrig förr tyckte hon sig ha funnit ett sådant behag i att ströfva i skog och mark som nu. Hennes redan förut lifliga iakttagelseförmåga skärptes, hennes kinder fingo en djupare färg, hennes ögon blickade så strålande klara ut i världen. Det misstroende, som hon förut alltid känt, var nu som försvunnet.

Äfven Marck förändrade sig. När han kom till Andrei var han regelrätt och konventionel; nu var han fri och öppen. Hans hy, som aldrig förr varit utsatt för en brännande sommarsol, mörknade och blef mera manlig, hans uttryck mindre cirklade, hans kraftiga gestalt svällde af helsa och lefnadsmod.

Det hade nu blifvit en sådan vana för honom att vara tillsammans med Maria, att han, när det blef någon regnig dag, då de icke kunde vara ute och Maria därför upptogs af göra inom hus, kände sig vid det miserablaste humör.

Då fick Lars bannor för den minsta småsak, då fann han hvarje bok han fick tag i tråkig, då gick allt honom emot. Men då han åter träffade Maria och de gingo tillsammans som förut, sutto vid elfstranden, metade abborrar vid vasskanten eller under de ljusa sommarkvällarne rodde långt upp i forsen för att sedan låta båten sakta gunga ned mot elfbron, kände han sig så out-sägligt lycklig.

Det är möjligt, att deras samvaro endast skulle hafva blifvit en kort sommaridyll, såvida icke tvenne omständigheter mellankommit, som förde dem närmare till hvarandra.

Den ena var, att Andrei, då hela familjen en kväll satt tillsammans på verandan, föreslog, att man skulle 'lägga bort titlarne' öfver lag. Marck skulle säga 'tant' åt fru Andrei, mamsell Sara skulle kallas 'moster', Lars säga 'farbror' och flickorna 'du' till Marck. Andrei tyckte icke om 'ceremonier och krumbugter', sade han, utan när man var på landet, skulle man känna sig ogenerad. Marck mottog anbudet med tacksamhet, och från den stunden var han som barn i huset. Den, som han först af alla använde den tillåtna förtroligheten emot, var Maria. Han sade 'du' genast utan vidare, och hon ansåg sig icke heller böra vara förlägen i det fallet. Åt Deborah använde han alltid förnamnet, likasom hon också endast sade 'Erik'.

Det var detta intima tilltalsord, som förde dem ännu närmare hvarandra. 'Fröken Maria' och 'herr Marck' klingade så främmande och skilde dem åt, men det förtroliga 'duet' förenade dem. De voro nu som gamla bekanta, meddelade helt öppet hvad de tänkte om den ene eller

den andre i deras sällskap, sade utan vidare ifrån hvilka fel den ene tyckte, att den andre hade. Det skedde oförbehållsamt, utan någon tillgjordhet, någon konventionel finkänslighet. De öppnade sitt inre för hvarandra, ju mer de trodde sig finna, att deras böjelser och tankar gingo i samma riktning.

Den andra förmedlande länken mellan dem blef Deborah. Malmin brydde sig icke vidare om henne i allmänhet, men ibland närmade han sig henne, likasom om han funne henne mera allvarligt anlagd, mera värdig att samspråka med än Maria, och då svälde Deborahs kärleksträngande hjärta af förtjusning. Efter hvarje sådant närmande skildrade hon för Maria, huru lycklig hon var i drömmen om den älskade, och *nu* förstod Maria henne bättre än förut. Hon fråssade i Deborahs svärmiska utgjutelser, och nästan omedvetet satte hon i stället för den bild, som Deborah uppstälde som sina drömmars ideal, Erik Marcks manliga gestalt och leende drag.

Särskildt om kvällarne eller, rättare sagdt, under de ljusa sommarnätterna, då de gungade ute på elfven, slöto sig dessa båda omständigheter tillsammans för att förena de båda unga. När milda flägtar ströko fram öfver de lätt krusade vågorna och medförde blomsterdoft från stranden, forsen sjöng sin entoniga sång och vågorna skvalpade mot den gamla ekan, sutto Marck och Maria tillsammans i aktern, medan Lars med lätta årtag förde båten nedåt elfven och Deborah, hopkrupen i fören, lät sina mörka, svärmiska ögon fara öfver vågorna. Då förstod Maria Deborahs gränslösa trängtan efter ett hjärta, som klappade mot hennes eget, då smög

sig det lilla förtroliga 'du'et' som en kärleksförklaring öfver hennes läppar, och då kände Marck sig så stormande lycklig, att han kunnat skänka bort allt för att få behålla vid sin sida den, som nu med så skälmaktigt glänsande ögon hviskade till honom:

»Tycker *du* icke, att det aldrig varit så vackert ute på elfven som i kväll?»

Ibland kunde Deborah med sin svaga, men välklingande röst stämma upp en sång, vanligtvis en folkvisa, såsom 'Fjerran han dröjer' eller 'Glädjens blomster i jordens mull' — alltid vemodiga, alltid med kärlek till ämne. Då möttes ofta Marcks och Marias ögon, då hände det till och med, att han lät sin hand glida ned mot hennes, och en gång var han nog djerf att trycka den, men hon drog den hastigt tillbaka. Hon bad med lugn stämma Deborah sjunga någonting gladare; man blef ju så sentimental, när man hörde de der vemodiga sångerna.

De gjorde besök tillsammans hos de närboende familjerna: prestens, kronofogdens, doktorinnan, som hade bosatt sig på landet, sedan hon blifvit enka, organisten, som var en gammal studievän till prosten Rostadius och med sina tre minderåriga barn — hans hustru var död sedan ett par år tillbaka — bodde strax intill kyrkan. Än var det en liten supé hos kyrkoherdens, än en båtutfärd, som doktorinnan arrangerade, än slog ungdomen sig tillsammans och begaf sig upp på berget, en kvarts mil från Andreis gård, där de kokade kaffe, roade sig med lekar och dukade upp en enkel kvällsvard i det gröna.

Nära fjorton dagar hade förgått efter Marcks ankomst, då en förmiddag Malmin kom in till

honom i hans rum. Hans ögon granskade alla dessa främmande föremål, som Marck hade i sitt rum, och hans blick stannade på Kristusbild.

»Hvad är det där för en bild?», frågade han hastigt. »Jag såg den härom dagen, när jag gick hit in för att söka dig.»

»Det är en Kristusbild», svarade Marck och underrättade Malmin om huru olika bilden värkade, när man såg den på närmare och på aflägsnare håll.

Malmin betraktade den en stund, hvarefter ett uttryck af missnöje lägrade sig öfver hans drag. Han klandrade skarpt detta tilltag af en målare att 'göra en effekt', som han uttryckte sig, af Kristi bild. Men detta var endast introduktionen till en längre straffpredikan. Han klandrade Marcks verldslighet, hans brist på uppfattning af ett högre, ädlare lif och fördömde hans tilltag att i samma rum hysa bilder af antikens sinliga ideal och verldsförlossaren.

Marck åhörde honom under tystnad. Han visste, att Malmin var nästan fanatisk i sin religiösa öfvertygelse. I Upsala var han känd för att alltid på strängt kristlig grund söka fatta den heliga skrifts sanning. Än var han fullkomligt statskyrklig, än talade han för metodisternas åsikt, än försjönk han i grubblerier, huruvida icke adventisterna hade kommit sanningen närmast, och än fällde han satser, som stodo baptismen nära. Till naturen mystiker, sökte han än i en författare, än i en annan, strålar af den gudomliga sanningen, och när han, vare sig han för tillfället intog den ena eller den andra ståndpunkten, uttalade sina åsikter, skedde det med en kraft och en skärpa,

som visade huru varm den öfvertygelse var han förfäktade.

»Bäste Karl» — han hade lärt sig att kalla honom vid förnamn, emedan hela familjen gjorde det — »huru kan du veta, hvilka mina åsikter inom det religiösa området äro? Mig veterligen ha vi aldrig samtalat om dessa ämnen. Du tycker, att det är ogudaktigt att hafva en sådan bild som denna, men hvad ondt kan väl ligga deri? På nära håll sedd, visar bilden Kristi ansigte med nedslagna ögonlock, liksom hade kvalen kommit honom att sluta dem och försjunka i en dödslik dvala, och när du kommer längre bort ifrån honom, öppnar han dem och blickar fram emot dig, liksom för att säga, att du misstagit dig, om du trodde, att hans kärleksfulla ögon någonsin skulle upphöra att vaka öfver dig. Du klandrar mig, därför att jag har Venus och Apollo i samma rum som Kristus-bilden, men måste vi icke tänka oss verldsutvecklingen såsom ett helt, där skönhet och ljus står lidandet nära, och der *alla* gudabilder, för så vidt de innebära tron på något upphöjdt, böra och kunna sammanställas i en hednisk-kristlig Olymp?»

»Du talar om 'tro på någonting upphöjdt', men du har aldrig fattat den tro, som öfvervinner verlden. Du är en fritänkare, en gudsförnekare, som insupit alla den nyare tidens giftiga, själsdödande 'sanningar', men känner platt intet af religionens gudomliga innebörd.»

»Dömer icke, så varden I icke dömde», inföll Marck med fast stämma.

»När någonting är ondt, så kalla det ondt», genmälde Malmin.

»Det tjenar ingenting till för oss att resonera om dessa saker. Jag vet af gammalt, att disputationer i religiösa frågor icke leda till något resultat.»

Malmin gick emot dörren, öppnade den med en hastig knyck och försvann. —

Dagen derpå var det söndag, och som hela Andreiska familjen regelbundet bevistade alla gudstjenster, gingo de äfven den dagen i kyrkan. Malmin skulle predika och detta gjorde, att alla, icke minst Marck, som aldrig hade hört honom från predikstolen, voro nyfikna att höra, hurudan hans predikan skulle bli. Under de föregående somrarne, då han också hade vistats hos sina släktingar, hade han afböjt alla Rostadii propositioner om att lemna denne predikohjälpl, emedan han uppgaf sig ännu icke vara mogen. Nu åter ansåg han sig vara det.

I den lilla, gamla kyrkan med sina hvitmenade väggar och sitt något brokigt dekorerade kor samlades vid kyrkdags en rätt stor skara socknebor. Den nyare tidens frireligiösa rigtning med sina bönesammankomster och kapell hade ännu icke trängt fram till denna bygd och skilt olika tänkande åt. Mera af gammal vana än af något djupare andligt behof gick man i kyrkan. Den var som en samlingsplats för socknefolket, der man efter predikans slut kunde träffas på kyrkvallen och samspråka om nyheterna för dagen, skärskåda hvarandras drägter och dryfta hushållnings-, pig- och landtmannafrågor.

Marck satt jemte Maria och den öfriga familjen i en af de främsta bänkarna. I allmänhet brukade han icke gå i kyrkan, emedan han

ansåg ordkristendomen hafva tillräckligt många anhängare ändå, utan att just han behöfde blanda sig i deras skara. Nu deremot var det med ganska stor väntan, som han motsåg Malmins uppträdande, ty han anade, att han skulle få höra en skarp straffpredikan, egnad att gifva en klar inblick i Malmins verldsåskådning.

Altartjensten tyckte Marck försiggå gruffligt långsamt; evangeliet för dagen upplästes derefter och Malmin visade sig på predikstolen. Han var blek; ett drag af fasthet lägrade sig öfver hans läppar. Sedan han läst inledningsorden och en psalm, öfvergick han till att uppläsa den sjelfvalda texten, Esaias 34 kapitel. Hans röst ljöd hård och hotande, när han lät profetens straffdomar ljunga ut öfver kyrkan.

»Kommen, hedningar, och hören, I folk! Gifven akt! Jordan lyssne och hvad der finnes, världens krets med dess alster!

»Herran är vred på alla hedningar och förtörnas på alla deras härskaror. Han skall gifva dem till spillo och öfverantvarda dem till slagtning.

»Deras slagna skola bortkastade varda, på det att stanken af deras kroppar må stiga upp i rymden och bergen flyta i deras blod.

»Och all himmelens fåglahär skall förruttna, och himmelen skall varda dunkel som Gehenna, och all dess afföda skall tvina bort, såsom ett blad förvissnar på vinrankan och såsom ett torrt löf på fikonaträd.

»Ty se, med Jehovahs hjälp drogs mitt svärd, och det skall ljunga ned på Edom och öfver det tillspillogifna folket till straff.

»Herrans svärd är stänkt med blod och tjockt af lamblood och bockablod och vädurars njurtalg, ty Herren håller ett offer i Bozra och en stor slagtning i Edoms land.

»Det är Herrans hämmedagar och ett vedergällningsår för Zion.

»Då skola dess bäckar varda till tjära och dess jord till svafvel, ja dess land skall varda till brinnande jordbeck.

»Den hvarken dag eller natt utslockna skall, utan evinnerligen skall rök uppgå deraf och skall öde blifva utan ände, så att ingen skall gå derigenom i evig tid.

»Utan träskfåglar och ufvar skola besitta det, nattugglor och korpar skola bo der, ty Han skall mäta det med sitt mått, att det skall öde varda, och sitt murlod, att det skall tomt varda.

»Så att dess herrar skola heta herrar utan land och alla dessa fester få en ände.

»Och skola törnen växa i dess palats, nässlor och tistlar i dess borgar, och skall varda en drakebädd och en betesmark för strutsar.

»Då skola der onda andar löpa om hvarandra, och en gast skall möta en annan, svartalfer hafva der herberge och finna trefnad.

»Söken nu i Herrans bok och läsen: icke ett af dessa stycken skola fela. Man skall ej sakna hvarken det ena eller det andra, ty Han är den, som genom min mun bjuder och hans ande är den det förkunnar.

»Han kastar lott om dem, och Hans hand skänker dem hvad de värde äro, att de skola evinnerligen dermed dväljas och utan återvändo deri förblifva». —

Sedan Malmin uppläst den text han sjelf valt, kastade han en lång blick ut öfver den församlade menigheten samt började sedan med lågmäld stämman utveckla hufvudinnehållet af det sagda. Ju längre han talade, dess kraftigare ljöd hans stämman. Hans mörka, djupt liggande ögon glänste af en eldig öfvertygelse, hans händer knöto sig, hans långa hår, som oordnad föll nedåt axlarna, bildade en mörk ram kring det bleka, beslutsamma ansigtet.

Han talade om världens synd och ondska samt Guds vrede deröfver. Menniskorna i våra dagar lefde som Edomiter, som de af Guds förkastade i Bozra. De hade ingen tro, ingen gudsfuktan, ingen kristendom. Men ve dem, när Herren kommer med sitt blodiga svärd. All världens fåfänglighet, alla fåvitska nöjen, alla förslafvande lustar skola förtorka såsom blad förvissna på vinrankan, träffad af Herrans vrede. De skola fördömas, som då icke helgat sin själ i lammets blod och funnit sin tröst i Kristus, hvilken sade:

»Den som icke hatar fader och moder och broder och syster, när han vill komma till mig, den skall aldrig nå himmelriket».

Man skall hata allt, som kan hindra själ och hjerta från att finna Jesus, man skall hata allt, i hvilken förförisk drägt det än kommer, hur oberättigadt det än kan förefalla: fosterland och föräldrar, släktingar och vänner, gods och guld, ära och helsa. Allt skall offras på Guds altare liksom han gjorde ett offer i Bozra. Ty om man icke gör detta, skall ens hem blifva öde, ens hård utan eld, ens hjerta utan frid. Och märken väl, Herren talar här om en evinnerlig förkastelse, en sorg utan återvändo. Tänken det, *evig* fördömelse, kval utan återvändo, tandagnisslan och verop. Vår Herre är en sträng domare, Han kan hämna, Han kan straffa. I dag är dagen, då räddningen kan komma, men i morgon är kanske döden här, och då skola alla, alla, som icke följt Herrans varning, icke låtit sitt hårda, syndiga hjerta bevekas att två sig rent i Jesu blod, falna bort som en aska för att sedan i ett annat lif känna den mask som tär och den eld, som aldrig skall utslocknad varda. Lemnen verlden, medan det är tid, förakten, ja, haten dess lockelser, söken i förnuftets dödande, i förintande af denna hårdnackade, syndiga, menckliga lust, som söker att *sjelf* bana sig väg genom verlden utan Guds ords ledstjärna, utan Jesu Kristi försoning, Guds nåd och syndernas förlåtelse. Ve dem, som det icke göra, ve, sju-faldt ve öfver dessa själar, som sätta förnuftets irrbloss öfver uppenbarelsens strålande sol, sin egen vilja öfver Herrans allsmägtighet, sitt timliga väl öfver evighetens kraf! Helvetets lågor, helvetets eviga lågor och aldrig mildrande kval

vänta dem, ty Gud kan i våra dagar straffa så som han gjorde det i Edom och Bozra. Derför ville han äfven avsluta sin varnande predikan med en bön till den Högste, att Han måtte se ned till dem och rädda så många, som ville komma till Jesus, från denna förfärliga undergång.

Malmin hade talat med en nästan demonisk kraft. Hans vältalighet var af det slag, som kan göra verkligt hvad ord i allmänhet endast kunna antyda. Man tyckte sig höra, huru Herrans straffande ord ljungade från höjden, man tyckte sig se, huru helvetet öppnade sina glödande portar för att mottaga de evigt förtappade. Allmänheten åhörde hans tal under andlös tystnad; endast då och då trängde en kvalfull snyftning fram ur mängden.

Marck hade till en början lugnt betraktat Malmin, under det att denne predikade, men när de fördömande orden brusade fram öfver hans läppar, när allt 'verldsligt' förbannades, kunde han icke afhålla sig från att vända sig något åt sidan för att se hvilken verkan Malmins hårda ord hade på menigheten. Han satt ett ganska långt stycke till höger ifrån predikstolen, så att han endast genom en lätt halfvändning kunde öfverblicka största delen af menigheten. Strax till venster om honom satt Maria med ett lugnt, men på samma gång djupt allvarligt drag öfver munnen, fru Andrei närmast henne med näsduken för sitt ansigte och bröstet häft af tunga suckar; litet längre bort kunde han tydligt urskilja Andreis drag, men det uttryck af värdig säkerhet, som annars skönjdes deri, var nu försvunnet och efterträddes mer och mer af en

grubblande, nästan stirrande blick, medan hans hy förlorade rätt mycket af sin vanliga höga färg. Prosten och prostinnan Rostadius, som jämte Deborah sutto i bänken bakom honom, hade den vanliga, andäktiga gudstjenstminen.

Marcks blick flög längre ut öfver kyrkan. Han såg förvridna drag, bleka ansigten, dystra ögon, men också lugna, drömmande ansigten och stelt framåt predikstolen riktade blickar. Ett par unga flickor tilldrogo sig särskildt hans uppmärksamhet; den yngre var af en ovanlig skönhet och blickade barnafromt upp emot predikanten, den äldre hade gröfre drag, hennes hår föll oordnad ned öfver pannan, halsduken hade glidit nedåt axlarne, och hon torkade då och då bort de tätt rinnande tårarna med en näsduk, som hon hårdt tillskrynklat.

Det var omöjligt för Marck att slita sina ögon från den sistnämndas bleka drag. Deri lästes så mycket: ett glödande begär efter det gudomliga, en brännande fruktan för att icke nå det, en barnslig tro och en gränslös fasa.

Maria vände sig med en förebrående min mot Marck. Hon hade sett, att han vändt sig om för att betrakta åhörarne, och ansåg det helt säkert vara opassande. Marck förstod henne och riktade åter sina ögon mot Malmin. Hälften missnöjd, hälften förströdd, lyssnade han nu till hans ord.

Plötsligt hörde han några brutna ljud bakom sig. Malmin hade kommit till hotelserna om de eviga kvalen. Han utsträckte likasom förbannande sin hand mot åhörareskaran, hans ögon syntes vilja genomtränga dess innersta, hans läppar rörde sig krampaktigt.

Marck vände sig än en gång om för att se, hvarifrån ljuden kommo. Det var den unga flickan, som han nyss betraktat, hvilken nu till hälften rest sig upp, strukit håret tillbaka från pannan och knäppt sina händer samman, suckande:

»Gud, hör mig! Jesus, hjälp mig för ditt blods skull! Amen, amen i himmelrik.»

Hennes ögon voro så vidt utspärrade, att hvitögat syntes ofvanom pupillen, hennes tårar hade upphört att rinna, hennes ansigte var som af vax.

När Malmens slutbön förklingat, sprang hon upp och ropade:

»Satan, satan, mig kommer du icke nära. Jesus, fräls mig undan helvetet! Satan, din eld skall ej nå mig.»

Hon ryckte upp bänkdörren och ville rusa fram mot predikstolen under högljudda, oartikulerade skrin. Ur de närmaste bänkarne framskyndade några män för att fasttaga henne, men hon sprang undan upp mot altaret, där hon snafvade och föll mot ett af trappstegen. Trots försvifadt motstånd, hvarunder hon uppgaf höga rop, fördes hon ut ur kyrkan.

Hon hade blifvit vansinnig.

Hennes syster hade sanslös sjunkit ned på sin bänk. Kyrkvaktaren skyndade fram med ett glas vatten till henne, hvarefter hon återkom till besinning samt fördes ut. Öfverallt i kyrkan hördes utrop af fasa och beklagande, snyftningarna vunno i styrka, och flere af åhörarne gingo genast sin väg.

Lika rak, lika hård som förut stod Malmin på predikstolen. Han fuktade blott sina läppar

med det glas vatten, som var framsatt för honom, och strök sig med sin långa näsduk öfver pannan. Han gjorde ett uppehåll, medan man fasttog den sinnessjuka, och började sedan med låg, men fast stämma läsa bönerna. —

När predikan var slut, gick ingen fram och tackade honom för hans tal. I Andreis sällskap gick han hemåt, men ingen tilltalade honom under vägen. Man utbytte blott några lågmälda ord om mera alldagliga saker, och under middagen rådde en betryckt stämning. Malmin gick genast upp på sitt rum efter måltidens slut.

När de öfriga kommit ut på verandan, ville Marck tala något om det skedda, men afbröts af Maria, som brast ut i en ytterst häftig gråt och bad honom ingenting säga. Strax derefter satte hon på sig sin hatt, hviskade någonting till sin mor, hvilken tyst jakade till hvad hon sagt, hvarpå båda gingo bort emot kyrkan. Andrei gick in på sitt kontor med en min, som tydligt utvisade, att han ville vara allena.

Marck fattade ett raskt beslut. Han gick upp för trappan till öfre våningen, passerade korridoren och knackade på dörren till Malmins rum.

»Stig in!» hördes omedelbart derpå, och Marck öppnade dörren.

Malmin satt i soffan. Bibeln låg uppslagen på bordet framför honom. Han såg upp från densamma och frågade kallt:

»Hvad vill du?»

Marck kände en gränslös vrede sjuda inom sig. Han hade velat rusa fram till Malmin, fatta honom i axeln och skaka honom grundligt, ja till och med slå honom.

»Jag kommer för att fordra räkenskap af dig.»

»Du!»

Aldrig hade detta ord utsagts med större förakt.

»Du har genom din kärlekslösa predikan gjort en människa vansinnig.»

»Icke jag. Herren har väckt henne.»

»Till vansinne?»

»Hans vägar äro underbara. Han känner sina medel, Han känner sitt mål.»

»Och du vill skylla på Herren, att *Han* är skulden till *ditt* illdåd. Nej, är icke kristendomens kärna, att Gud är kärleken?»

»Han är också sanningen.»

»Och du vill säga, att din text i dag var Herrans egna ord, att Han vill hämnas, att Han vill straffa i evig tid?»

»'Icke ett af dessa stycken skola fela'» säger Herran.»

»Judarnes gud är icke de kristnes gud.»

»Du tror ej på bibelns enhet. Med en fristänkare hvarken kan eller vill jag resonera.»

»Du vill ej förstå evangeliets ord, att bokstafven dödar, men anden gör lefvande. Du vill ej fatta, att Kristi evangelium innebär allas kärlek till alla.»

»Lagen först, evangelium sedan. Jag är ej kommen till att upplossa lagen, sade Jesus, utan till att fullkomna den.»

»O, du fege, du samvetslöse, bokstafsboundne själsförvridare! *Du* skulle rädda människor undan 'verlden', du, som icke ens har ett grand af kärlek! Du drager fram de mörkaste sidorna hos en judisk profetia, och du tror dig på grund af dessa hafva rätt att bryta stafven öfver hela

denna härliga verld, dess skönheter och under, dess sträfvanden och fröjder.»

»Dess 'fröjder', var det. *Du* skall säga mig detta, *du*, som smyckar ditt rum med hedniska gudabilder och vid sidan af dem sätter Jesus, verdens frälsare, *du*, som dansat din väg fram på slippriga nöjen och i rusande utsväfningar, *du*, hvars högsta glädje är ett nationsspex och hvars sällaste stund är att famna en fal kvinna, hvilkens gunst du delar med hundrade, *du*, som aldrig haft en aning om en högre verld, der pligten regerar med jerngissel och jaget, det egna, fäfängliga jaget piskats till döds af jägtande tvifvel och sömnlösa nätter för att till sist falla dödstrött ned för Jesu fötter.»

»Det har *du* gjort?»

»Tror du icke, att jag liksom du en gång gått dansande min väg fram i lifvet? Tror du icke, att äfven jag en gång tjusats af Sokrates' försvarstal, Platos dialoger och Boströms idealverld, men sedan, när den välsignade stund kom, som visade mig, huru tom min verld var, kände mig tvingad till att söka en annan ledstjärna, *ordet*, hvilket nu är min själs ljus och mina fötters lykta. Jag har känt, att vår Herre är en förtärande eld, men jag vet också nu, att han är den ende, som kan frälsa fallna själar. *Allt* har jag offrat för att vinna denna tro: mina ungdomsminnen, min äregirighet, hvarje okysk tanke, hvarje sinligt lockande känsla, hvarje verldsligt nöje, ja, till och med min helsa har jag offrat under striden mot Herren, och den kraft, jag har kvar, tillhör honom odelad. De strider jag genomgått kan du icke ana, du dömer mig utan att hafva en tanke på att du kunnat taga miste.»

Hans röst hade blifvit vek, nästan klagande. Marck kände sig afväpnad. Det föreföll honom, som stode nu en helt annan person framför honom än den, som han nyss tilltalat.

»Jag har, som du vet, aldrig predikat förr, emedan jag icke ansåg mig färdig. Men jag brann af begär efter den dagen, då jag skulle få kalla själar till Herren, ringa helgsmål till sann hvila och frid för dem, som hittills endast lefvat i verlden. Mina strider hade gjort mig hård, och hård som lagens bud skulle min stämma ropa på de vilseförda. Jag visste, att jag hade rätt, och jag vet, att så ännu är, men mitt var felet, att jag öfverskattade andras krafter. Jag kände endast mina egna. Under mina tvifvel, mina sömnlösa nätter såg jag mången gång helvetet öppnad för mig; det var denna fruktan, som dref mig till Herren, och det var också detta vapen jag ville använda mot andra. Om *en* själ då fördunklades af mina ord, månne jag dock icke gick Den Eviges vägar? Han leder allt till det bästa. Genom vansinnets mörker kan vägen gå fram till evigt ljus.»

Han gjorde ett uppehåll för att samla sina tankar och fortsatte:

»När jag såg, att kvinnan fördes bort, greps jag af en förfärande ångest. Men snart blef jag åter lugn, ty jag visste, att jag endast förkunnat Herrans ord. Äfven till dig önskade jag, att Hans röst kunde tränga. Du är visserligen verdens barn, men ännu kan du räddas. Låt mig blifva din räddare! Vägen skall blifva svår för dig, men du skall till slut nå målet. Du talar om kärlek såsom det högsta, men sanningen går före kärleken. Sanning skall Ordet gifva

dig, och när du funnit den, skall kärleken komma, men icke, såsom du tänker dig den, svag, undfallande och magtlös, utan stark som min.»

Hans ord ljödo fasta, på samma gång de hade ett nästan smekande tonfall, som Marck aldrig förr hade hört komma från hans läppar. Den känsla af hat, som jäst inom honom när han inträdde i Malmins rum, var nu helt och hållet försvunnen, och i dess ställe hade nu trädt medlidande, nästan vänskap. Han kände nu, att Malmin var *en personlighet*, en man, som genomkämpat heta strider och under dessa blifvit fölledd af sitt svärmiska, opraktiska sinne att se religionen endast från *en* sida. Det var en brinnande öfvertygelse, som dikterat hans hårda ord. Han hade ju sjelf skänkt hela sitt väsen åt Gud, hvarför skulle han då icke fordra det af andra? Marck fann hos honom ett allvar, som måste väcka många slumrande tankar. Visserligen var han icke den ytliga varelse, som Malmin föreställde sig; äfven han hade haft inre strider, men deras tid var nu förbi. De hade kommit under konfirmationstiden och de första studentåren, men det glada Upsalalifvet hade så småningom försvagat dem, och nu kände han sig lugn och harmonisk. Han hade läst den heliga skrift som man läser en gammal krönika, jemfört den med hvad nyare forskare förkunnat och kommit till den uppfattningen, att den kärleksträngtande Venus och den tankfulle, bildsköne Apollo mycket väl kunde ställas tillsammans med den lidande Kristus. Antiken skulle försonas med kristendomen, skönhet och sanning bilda en strålande gloria kring den bleke förlossarens drag.

Marck satte sig ned i soffan bredvid Mal-

min, fattade bibeln, som låg framför denne, och sade:

»Jag vet, att du anser mig för ytlig för att lära dig något. Du tog till text för din predikan ett kapitel ur Esaias, men skulle du icke lika gerna kunna hafva tagit andra ord af samma profet?»

Han läste med hög och klar stämma:

»Det folk, som i mörkret vandrar, ser ett stort ljus, och öfver dem, som bo i mörka landet, skiner det klarligen.

»Du hafver sönderbrutit deras bördors ok och deras skuldrors ris och deras plågares staf likasom i Midians tid.

»Ty allt krig med storm och blodig klädnad skall uppbrännas och af eld förtärt varda.

»Ty oss är födt ett barn, en son är oss gifven, hvilkens herradöme hvilar på hans axlar, och Han heter Underlig, Råd, Gud, Evig Fader, Fridsfurste.

»På det hans herravälde skall stort varda och ingen ände på friden, Davids tron och hans rike, och att Han det bereda och stärka skall med dom och rättfärdighet ifrån nu allt intill evighet. Detta skall Herran Zebaots nitälskan göra.» —

Medan Marck läste dessa ord af Esaias, betraktade Malmin honom uppmärksamt. Ett mildt uttryck låg öfver hans ansigte när han fattade Marcks hand.

»Du har rätt. Jag var för hård. Kom, så gå vi och besöka den sjuka.»

Marck var glad öfver sin seger. Med lätta steg följde han Malmin genom allén och öfver elfbron. Genom att fråga en gammal sockenbö, som de mötte, om vägen, funno de snart den vansinnigas hem.

Fru Andrei och Maria voro redan der, och den sistnämnda såg med mörka blickar Malmin inträda. När han närmade sig flickan, som nu var lugnare, och sökte tala milda ord till henne om Guds försonlighet och kärlek, slöt hon sig

till honom, fattade flickans händer och bad henne icke misströsta. Men den sjuka suckade endast tungt och stirrade framför sig med sina förvirrade ögon.

Hennes yngre syster, hvars skönhet frapperat Marck, satt gråtande på en rankig stol, medan husets folk, deras gamla mor och en piga, gjorde i ordning en bädd åt den sjuka.

Malmens ord syntes icke lugna henne, tvärtom blef hennes utseende alltmer förvirradt, och några ögonblick efter det han börjat sitt tröstande tal, rusade hon upp, fattade tag i det ena föremålet efter det andra, ref och slet sönder dem, slungade dem i golfvat och hotade att strypa sin mor, som med bönfallande blickar sökte lugna henne.

Malmin och Marck höllo henne fast, medan bud sändes till länsmannen, som snart kom med ett par handfasta karlar.

Hon fördes samma afton till staden för att inspärras i en sell på lasarettet. —

Den följande dagen låg ännu en tung stämning öfver Andreiska familjen, men redan dagarna derefter var den nästan fullkomligt borta. Med det ungdomliga sinnets förmåga att bevara de goda intrycken och glömma de sorgliga, mindes snart Maria och Marck det fasanfulla uppträdet i kyrkan endast som en dröm. Deborah hade visserligen till en början varit gripen deraf, men med det lugn hon besatt, var det icke underligt, om hon betraktade det skedda som en helt naturlig händelse, en Guds straffdom, vederfaren en obotfärdig synderska.

Malmin framstod för henne större än någonsin; det var ju hans vältalighet, som hos

kvinnan väckt medvetandet om hennes synd, hans egen sederenhet och gudsfruktan, som gifvit honom rätt att uttala Guds straffdom. Fru Andrei tryggade sig ännu mera än förr till sin systerson, Marck hade en viss sympati för honom, och Maria lade bort den lekande ton, hvarmed hon förut alltid hade tilltalat honom likasom för att retas. Hon tyckte sig finna, att frågor, som hon förut aldrig haft en aning om, nu i följd af hans nog hårda ord tvingats fram och fyllt hennes själ med ett rikare innehåll än förr.

Den, som efter denna händelse helt och hållet ändrade sätt emot Malmin, var Andrei sjelf. Han hade förut behandlat sin hustrus släktning med en godmodig faderlighet, blandad med en viss respekt för hans kunskaper, men sedan den ödesdigra högmessogudstjensten visade han honom en köld, som utgjorde en fullkomlig motsats till hans förra sätt. Han tilltalade honom aldrig, hörde med förströdd min hvad han hade att säga och lemnade ofta nog det sällskap, der Malmin fans.

Hvad som nu mest sysselsatte de unge var förberedelserna till festen midsommarafton, då alla ortens ståndspersoner och en mängd stadsbekanta voro inbjudna till prestgården.

Hvarje midsommar samlades man der, och vanligen var det då något extra nöje, som arrangerats. Denna gång skulle man kläda ut sig och såsom ett helt bröllopståg från flydda tider tåga upp till prestgården.

Det var anstalterna till denna festlighet, som under den närmaste veckan före midsommaraftonen tog i anspråk hela intresset hos bygdens ungdom. Hvarje kväll träffades man än hos en

familj, än hos en annan, rådgjorde om drägterna och samlade ihop från alla möjliga håll broderade frackar, sammetsknäbyxor, hufvudbonader och gamla smycken. Man ville uppträda som representant från flydda tider, men man fördjupade sig dock ingalunda i några historiska studier. Hufvudsaken var ju, att det hela skulle se riktigt ålderdomligt ut, och då gjorde det ju mindre, om saker och drägter från skilda århundraden på en gång finge träda upp på skådebanan.

Första sammankomsten rörande utklädningsen var naturligtvis den stormigaste. Då skulle det bestämmas, hvilka roller i bröllopståget hvar och en skulle hafva, och då fans det ju så många olika åsikter som det fans hufvuden. Endast om ett par personers plats och betydelse i bröllopståget voro alla ense, nämligen om Marcks och Marias. Det var ju nästan själfklart, att de skulle vara brud och brudgum, och trots Marias rodnande protester hjälpte det icke. Hon fogade sig också i beslutet och började genast arbeta på sin drägt. Deborah ansågs lämplig att föreställa brudgummens mor, och ehuru det icke just smickrade henne att uppträda som ett bedagadt fruntimmer, gick hon dock in på förslaget. Malmin blef erbjuden att spela prest, men han ansåg hela skämtet opassande och fränsade sig allt deltagande deri. Den öfriga skaran: brudtärnor och marskalkar, pedell och bröllopsgäster rekryterades bland ortens ungdom. En ung, lefnadsglad bergsingeniör skulle sköta prestens roll.

Under de dagar, som återstodo, arbetades det af alla krafter för att få bröllopståget så

lysande som möjligt. Kyrkans gamla, förgyllda silfverkrona, som endast användes vid mycket högtidliga bröllop, fejadades upp, ty Maria skulle smyckas med den under festen, gamla silfverkanor och bägare, som skulle bäras af små näpna pager, upplånades här och der i socknen, mormors gömmor och farfars garderob genomsöktes för att taga reda på dolda skatter från svunna tider. Kvällen före midsommaraftonen kläddes majstången under fröjd och gamman. Den skulle resas under nattens lopp midt i den nyuppförda dansbanan, der under den ljusa midsommarsnatten bröllopsskaran skulle svänga omkring med bygdens folk.

Under den betydelsefulla dagens lopp träfades Marck och Maria föga. Hon var så sys-selsatt att göra i ordning sin dräkt, att han knappast fick se henne under måltiderna.

Klockan 6 skulle samlingen ega rum på Andreis gårdsplan. Ett stort bord med förfriskningar var uppdukadt inne på gården, och vid den utsatta tiden strömmade den ena skaran efter den andra in. Öfverallt såg man glada ansigten, hvita eller brokiga dräkter, blommor och band. Alla brudtärnorna voro klädda i hvitt med ljungblommor i håret och en liten korg rosor i händerna, marskalkarne buro knäbyxor af svart sammet, hvita strumpor och korta jackor med mes-singsknappar, presten stoltserade i en väldig peruk, veckad krage och en vid kappa af siden, som han gravitetiskt draperade omkring sig. Marck såg särdeles ståtlig ut i sin mörkblå frack med sidenuppslag och broderier på axlarna, ljusgul sidenväst och bruna knäbyxor med silfver-spännen, hvita strumpor och låga skor. Hatten

var hög och prydd med några rosenknoppar vid venstra sidan. De inbjudna gästerna från staden hade talrikt infunnit sig och förde med sig sin stadslyx ut på landet. En bland dem, en fru Ädelgren, som kommit till Andreis dagen förut, väckte synnerlig uppmärksamhet genom sin eleganta dräkt af storblommigt svart siden med snibblif, svart sammetsbufva och äkta spetsar. Hon var en rik grosshandlarfru, som älskade att roa sig, och alltid, innan hon gjorde sin sedvanliga badresa till vestkusten, besökte Andreis vid midsommartiden. Hennes man och Andrei hade affärer tillsammans och sjelf var hon god vän med Maria. Hon var ännu vacker och förde sig med en viss air bland socknebornas nobless.

Endast 'bruden' lät ännu vänta på sig. Familjens äldre medlemmar hade i förväg begifvit sig till prestgården för att kunna från dess veranda åskåda det brokiga tåget. Man började känna sig missnöjd med att hon icke kom, då hastigt några lätta steg hördes i trappan till öfre våningen och den efterlängtade med långsamma, halft generade steg gick fram mot skaran.

Den helhvita drägten med de böljande spetsarna kring armar och hals klädde henne utmärkt. Den gyllne kronan höjde glansen af hennes rika hår, hennes friska hy och strålande ögon. Ingen kände sig dock så gripnen af beundran som Marck. Med nästan darrande hand fattade han hennes, famnade hela hennes anlete i en enda kärleksfull blick och började långsamt röra sig framåt. Maria såg glad och allvarlig ut på en gång. Hon gick till en början ganska långt ifrån honom, så att de endast omfattade hvarandras fingrar, men han drog henne

så småningom närmare sig och snart skämtade de glädtigt om festen och dess deltagare.

Tåget hade ordnat sig. Främst gick en af bygdens pojkar, som, klädd i en pittoresk röd toppmössa, spelade en gammaldags marsch, derpå de äldre, som föreställde brudgummens föräldrar, så presten och pedellen, hvarpå följde brudparet med tärnor och marskalkar samt gäster i drägter från skilda tidsåldrar. Der funnos blekinge- och vingåkerskostymer, Louis XIV:s millefleursbrokiga klädningar med släp, som voro fästade uppe vid nacken, en tysk riddarfru och en spansk zigenerska. Ungherrarnes kostymer svuro ännu mera mot hvarandra; en fransk markis gick strax efter en norsk bondpojke och en engelsk sjöman snuddade vid en riddare i sammet och siden.

Under tonerna af den gamla marschen tågade man fram utefter elfstranden. Ett mildt regn, som fallit på förmiddagen, hade gjort vägen damfri, alléns gröna hvalf böjde sig löfrika öfver den skämtande, skrattande skaran, och elfven skimrade i den dalande solens sken. Det var icke mera än några minuters väg till prestgården, man vek af åt höger från landsvägen och när grinden nåddes, som man först måste passera för att komma upp till gården, stannade tåget några ögonblick. Marck gaf ännu några förhållningsorder, spelmannen spelade upp en munter polska, grinden öppnades, och skaran drog nu, mera ordnad och högtidlig än förr, upp mot gården, der prestfamiljen med en mängd inbjudna gäster inväntade dem på verandan. Skratt och jubel helsade de komne, men ingen fick ännu lemna sin plats i tåget.

Bergsingeniören, innehafvaren af prestens

roll, framträdde nu och höll ett tal, hvori han underrättade sällskapet om att ett nygift par med följe hade infunnit sig för att bringa kyrkoherden med fru sin hyllning. De båda nygifta tillhörde visserligen en annan tid än deras, hvilket också brudföljets drägter utvisade, men i ett fall stämde de dock öfverens med kyrkoherdens gäster: de voro alla lifvade för dans och lekar. Derfor utbad sig 'presten' tillåtelse för sig och sitt sällskap att få räknas till prestgårdens gäster. De uttalade en välönskan för familjen, att den måtte länge njuta af ett gladt och sorgfritt lif.

Prosten Rostadius, en välfödd man med skinande ansigte och skägglös haka, trädde nu fram på verandan och sade några vänliga helsningsord. Han hatade tydligen långa tal, ty han inskränkte sig endast till att önska dem välkomna, hvarefter, på ett tecken af honom, åtta gossar och flickor, klädda i fantasidrägter, framskyndade ur förstugan, bärande silfverkannor och bågare, fyllda med hembryggt svensköl. De kredensade kärlen för gästerna och bjödo så kring 'gudsgåfvan' i rang och ordning.

Sedan förfriskningarne intagits, begåfvo sig sällskapets medlemmar till en strax invid böningshuset belägen björkhage, der de på en öppen plats genast började sina lekar. 'Skära, skära hafre', 'udden står och sofver', 'sista paret ut!' m. fl. oskyldiga ungdomslekar omväxlade, och så fortgick det tills supén serverades på verandan. Efter måltidens slut skulle det egentligen roliga, dansen kring majstången, vidtaga.

Det var naturligt, att 'brud' och 'brudgum' voro oskiljaktiga under kvällen. Hon var hans

dam i 'sista paret ut!', han fick alltid fatt i henne, vid slutrefrängen i dansleken: 'när hvar tar sin, så tar jag min, så blir en annan utan', han passade upp på henne under supén, och när den var slut, var det ju alldeles gifvet, att han skulle bjuda henne armen och föra henne till dansbanan.

Malmin var under hela aftonen tyst och förströdd; Deborah blickade förgäfvets efter honom. I stället var hon så mycket trognare påpassad af klockarenklingen, som tydligen icke lät något tillfälle gå sig ur händerna att få utbyta några ord med henne. Hon var ju så snäll mot hans tre moderlösa flickor! Han torkade snuset från sin tjocka, rodnande näsa och drack hennes skål hvarje gång hon kom i hans närhet. Deborah nickade också vänligt mot 'farbror' och var glad, att hennes far äfven i kväll, trots det var storfrämmande, kunde få sina sedvanliga partier bräde. Råkade gubben få undvara dem en afton, så blef han nästan sjuk. I värsta fall måste Deborah stå till tjänst och trumfa med träbrickorna.

Sedan bönen efter maten med hög röst blifvit läst af kyrkoherden, som under tiden andäggigt höll sina hvita, feta händer knäppta öfver den tjocka magen, samt prostinnan, som stod der i kretsen som en äldre Deborah med så innerligt vänliga ögon och ett godt leende på sina läppar, under ifriga ansträngningar att icke blifva tackad för maten — hvarje gång det var främmande i prestgården, upprepades samma scen, med samma påföljd — blifvit klappad och handtryckt och kysst på mun eller hand af gamla och unga, samlades man åter och hela skaran — husets pigor och drängar inberäknade — tå-

gade nu med prosten och prostinnan i spetsen utefter elfven, öfver den gungande flottbron, förbi kyrkan till majstången, som reste sig hög på backen ofvanför kyrkan.

Der var redan en stor mängd folk församlad, men dansen var ännu icke börjad af undseende för kyrkoherdens och deras främmande. Men knappt hade de hunnit upp på dansbanan, förrän musiken spelade upp en vals, en af det äkta, gamla slaget med trånande toner och fast takt, och 'brudparet' öppnade dansen, hvarpå hela brudföljet skyndade sig att följa dess exempel.

Ortens folk stod till en början och betraktade smått förläget de ankomna gästerna samt vågade icke deltaga i dansen, men när kyrkoherden bjöd upp kokerskan hos doktorinnan och fru Rostadius utan vidare högg en rättare i armen samt svängde kring med honom så fort hennes korta ben orkade bära henne, var stelheten slut, och alla, unga och gamla, svängde nu hurtigt omkring.

Aldrig förr hade Marck känt sig så lycklig som denna kväll. Det hade med ens framträdt för hans inre, att han älskade och att hans kärlek var besvarad. Han hade varit 'kär' många gånger förut, han hade svärmat och hållit serenader, skrivit dikter till den älskade och drömt om 'henne' hvarje natt i en veckas tid, men nu hade kommit en annan känsla, vida kraftigare, vida djupare än alla föregående. I all sin glädje, sin lycka kände han dock på samma gång ett allvar, ett beslut att blifva *henne* värdig, en känsla af att vara bunden vid henne *för lifvet*, ett medvetande om att hafva förenat och likagjort med sig ett väsen, hvarpå han kunde tro och

lita. När han dansade ut med henne, beslöt han att just denna afton förklara för henne hvad han kände, och när dansen var slut, föreslog han, att de skulle göra en liten promenad uppför kullen, hvarifrån det var en så härlig utsigt.

Hon tog åter hans arm, som hon nyss släppt, och följde honom. Likasom om hon anat, hvilken hans mening var, och att det nu skulle blifva allvar i skämtet, gjorde hon icke mera, såsom förr under kvällen, några lekfulla anmärkningar. Hon andades djupt och stödde sig nästan tungt på hans arm.

De gingo upp för kullen och sökte sedan nedåt slutningen en plats, der de kunde vara ostörda. De funno den snart i en naturlig berså af rönträäd jemte ett par låga, mossbevuxna kullerstenar, på hvilka de satte sig.

Maria var strålande denna afton. Hon hade tagit bort den tunga silfverkronan och i dess ställe fäst några blommor i håret. Dansen hade gifvit hennes kinder en högre färg, och hennes blick for med ett skimmer af drömmande sällhet ut öfver landskapet, öfver hvilket sommarens hela fägring låg utbredd. Den dalande solen kastade guldgula dagar öfver de grönskande ängarna, de björklädda kullarne och den majestätiska elfven, som bred och blånande drog fram nedanför deras fötter.

Hvad lifvet dock var skönt! Hvad misstroende var för en lumpen sak!

Han närmade sig henne och tillhviskade henne några ord; de voro till innehållet fullkomligt betydelselösa, men hans heta andedrägt drog förbi hennes kinder och förhöjde deras rodnad. Han talade om obetydliga saker, men hans tin-

drande ögon följde icke med hans tunga. De talade ett annat, djupare, eldigare språk.

Han sträckte ut sin arm och lät den sakta falla ned kring hennes midja.

»Maria», bad han, »du vet hvad jag tänker. Svara mig!»

En jublande lust, en gränslös salighet fyllde hennes bröst. Hon var älskad! Älskad för sin egen skuld, älskad af honom, som hon blickade upp till!

Deras läppar möttes; förbundet var besegladt.

»Jag vill tala om för dig, hur min kärlek till dig föddes», fortsatte han, sedan hon emottagit hans varma smekningar, som hon kyskt och nästan barnsligt återgäldade. »Min farbror ville, att jag skulle resa på landet i sommar, att jag skulle gästa hos er i egenskap af informator, gud bevars, och jag tyckte, att hans förslag var litet märkvärdigt, emedan han förut alltid velat hafva mig hos sig under ferierna. Som han var envis, gick jag till slut in på hans förslag.

»Jag kom hit, jag såg dig och till att börja med — blif nu icke ond — tyckte jag, att du var som en vanlig oskuld från landet, men ju mer jag lärde känna dig, jag, den halfblaserade, ytlige, bortskämde studenten, dess mer fann jag hos dig den friskhet och kraft, den ogrumlade uppfattning, den rena omedelbarhet, som just jag behöfde. Du blef mig kär, tusen gånger kärare än något annat kvinligt väsen jag träffat, och nu tackar jag dig, därför att du velat mottaga min kärlek. Du skall skänka mig kraft att arbeta, du skall blifva den skönhetens och ljusets ledstjerna, som förut endast i en plastisk bild, en antik myth trädt fram för mitt ansigte.

Aldrig skall jag svika dig, aldrig skall du få tillfälle att ångra, att du skänkt mig ditt hjerta.»

Han reste sig upp och drog henne till sin sida. Hon såg på honom med kärleksdruckna ögon. Med en hastig rörelse sträckte han ut sin hand och pekade ut öfver landskapet.

»Sådan skall vägen blifva. Lika ljus och leende som en sommarkväll. Lik den lugna elfven skall vårt lif gunga fram, omdoftad af skönhetens blommor och bestrålad af solens ljus. En röst inom mig säger, att du är just den kvinna jag sökte. Du är den *enda*, som fullt kan motsvara krafven på det kärleksideal jag bär i mitt innersta. Tack för din tro på mig, tack för din kärlek!»

Han strök ömt tillbaka lockarna från hennes panna och kysste den.

Ett lätt rop kom dem att vända sig om. Det var Lars, som sett deras ömhetsbetygelse, och nu i galopp aflägsnade sig, kanske för att på en gång meddela hela sällskapet hvad han sett. Marck ropade på honom, men han stannade icke. Han sprang efter honom, men Lars var snabb på foten och hade dessutom försprång. Marck vände förtretad om och frågade:

»Hvad är att göra? Den förbannade pojken talar naturligtvis om hvad han sett.»

»Att hålla god min», svarade hon. »Vi ha ju ingen anledning att förtiga vår förlofning.»

»Du har rätt. Vi måste möta stormen genast.»

Arm i arm begåfvo de sig i sakta mak ned för kullen. En vals hade spelats upp, men innan de deltog i den, gingo de fram till herr och fru Andrei, som halfhögt samtalade med Lars.

Han drog sig litet skamsen tillbaka, men hade redan sagt tillräckligt. Andrei mottog Marck med en kraftig handtryckning och öfver fru Andreis bleka drag flög ett vänligt, välsignande leende.

Nyheten spridde sig snart. Inom fem minuter visste alla Marias väninnor om den stora nyheten och smögo sig, den ena efter den andra, till henne för att gratulera. Med tårar i sina ögon hviskade Deborah:

»Hvad du är lycklig, du, som får den du älskar!»

Herrarne och fruarne höllo sig något afvaktande tillbaka. Det var ju ännu icke fullt 'eklat', och därför passade det egentligen icke att låtsas om det uppgjorda partiet.

De båda nyförlovade dansade ut. När de svingat kring några hvarf, stannade de i ett hörn vid dansbanans barrière och betraktade de förbisvängande paren. Plötsligt ryckte Marck till. Han såg ett förtjusande litet ansigte med milda, blå ögon och ljusa lockar, en leende mun med jemna, hvita tänder, och han följde med ögonen den unga flickan, som i yster lust lät sig föras i dansen af en rask bonddräng.

Maria hade märkt, med hvilken uppmärksamhet han betraktade det glada paret. Han frågade:

»Vet du hvem hon är?»

»Det är Märta i Lillgården. En ovanligt vacker flicka.»

»Jag undrar, hvar jag sett henne förut», mumlade han. — »Aha», utbrast han hastigt, »i kyrkan — med systemen — som blef vansinnig. — Är det icke märkvärdigt att hon kan dansa

nu, blott fjorton dagar efter sedan systemen blef vansinnig?»

»Jag har hört sägas, att hon är bättre nu. Det var kanske endast ett öfvergående anfall. Flickan är ung och vill roa sig. För öfrigt fins det ju människor, som icke taga sig af någonting sorgligt.»

De dansade åter ut, och snart glömde Marck det obehagliga intrycket, som sammanställningen af det oskyldiga, leende ansigtet med den vansinniga systemens drag väckt hos honom.

Hans lycka var så stor, att han tyckte sig se, huru allas ögon glänste af samma känslor som hans: kärlek, ungdomsmod och lifsförtröstan. —

Först när morgonsolens brandgula sken skar fram mellan skogstopparne, anträdde bröllops-sällskapet vägen hemåt. Men ordningen var nu betydligt mera 'spridd'. 'Presten' kunde med knapp nöd följa med de efterste, pedellen hade mistat sin gravitetiska hållning, och fru Ädelgren svettades i sin tunga sidendräkt samt klagade öfver att vägen till Andreis var allt för lång. Endast Marck och Maria gingo ännu lika troget vid hvarandras sida. Hennes arm hvilade i hans, och af deras tysta, lifliga samtal kunde man förstå, att de njöto af ungdomens högsta fröjd: att tolka sin kärlek och att bygga skimrande trollslott af drömmar och förhoppningar.

Sommaren gick ovanligt hastigt för Marck, och det var icke att undra på, då han hvarje dag var tillsammans med Maria och njöt af sin första, allvarliga kärleks fröjder. Deras förlofning eklaterades fjorton dagar efter midsommar, och de varma lyckönskningar de från alla håll fingo mottaga syntes dem som ett godt förebud om kommande lycka.

Marcks farbror skref ett särdeles vänligt bref, hvori fans särskildt understruket, att han visste, att 'så skulle ske', och gladde sig åt att hans brorson fått en på samma gång god och rik flicka, ett bref, som Maria genomläste med en viss grubblande min. Marck skämtade dock bort hennes tankfullhet med den anmärkningen, att 'farbror var så grufligt praktisk'; han mente helt säkert ingenting med den der antydningen om Marias kommande rikedom, och hon tycktes icke heller vidare tänka derpå.

Den, som i synnerhet gladde sig åt förlofningen, var Andrei. Han behandlade Marck hädan-

efter, som om denne varit hans verkliga son, gick in på nästan alla hans åsigter och skulle ingenting haft emot, om de unga velat gifta sig redan på höstsidan. Men Marck afböjde detta förslag med den invändningen, att 'han först ville vara någonting'. Han skulle åtminstone taga kandidatexamen och ville sedan egna sig åt det praktiska lifvet. Andrei hade två saker att föreslå: antingen skulle Marck öfvertaga farbroderns garnaffär och förtjena dugtigt med pengar på den eller också blifva redaktör för den närliggande stadens enda, konservativa tidning, i hvilken Marcks farbror hade de flesta aktierna. Detta föll dock icke Marck i smaken: han ville hvarken blifva 'bracka' eller 'tidningsmurfvel'. Han skulle aflägga sin examen först och sedan finge han se hvad han skulle taga sig för.

Familjens midsommargäster lemnade gården redan en vecka efter midsommar och allt återgick i det förra lugnet. Fru Ädelgren hade vid afresan varmt omfamnat Maria och bedt henne för all del komma in till staden under vintern. De skulle roa sig af hjärtans lust, medan Marck var i Upsala, ett förslag, hvaråt Andrei mumlade: 'nej, flickan skall icke tokas bort i staden af löjtnanter och andra glopar'. Maria glömde också helt och hållet anbudet, ty under resten af sommaren hade hon ju Marck hos sig och under vintern skulle hon arbeta på sin utstyrsel. Hennes fästman skulle taga examen till nästa vår och vid midsommartiden följande år kunde de gifta sig.

Deborahs sista ideal, Malmin, afreste också tredje veckan efter midsommar, och hon motsåg med glädje den dag, då han åter skulle

komma tillbaka till bygden. Han skulle nemligen avsluta sina praktiska öfningar på hösten och sedan hjälpa farbror Rostadius med predikningarne. Gubben ville hvila sig nu, emedan han började känna sig gammal.

Hela vintern skulle Deborah således få glädja sig åt Malmins närvaro.

Lars 'lektioner' togo mer och mer form af glada samspråk med 'svåger' Marck och på sista tiden upphörde de helt och hållet. De enda instruktioner han erhöll af Marck var huru han skulle sätta på masken, när han metade, huru han skulle vända årorna, när han rodde, och huru han skulle kunna skilja de läckra champignonerna och kantarellerna från flugsvampar och falska boleter.

Oberörda af alla bekymmer, vandrade de båda trolofvade, åtföljda af Deborah och Lars, öfver skog och mark, fiskade abborrar vid vasskanten, kastade ring på trädgårdsplanen, sökte champignoner till smörgårdsbordet och skördade de spanska smultronlanden, när tiden var inne.

Under dessa månader uppfostrade Maria och Marck hvarandra. De delade med sig af hvarandras väsen. Hon skänkte honom något af sin friskhet och öppenhet, sin okonstlade glädje, men på samma gång denna frågande, tviflande blick för lifvets allvarligare förhållanden, som utmärkte henne, när hon kom på den leden. Han gaf mera frihet åt hennes sätt att vara, lärde henne en mängd saker, som hon förut icke kände, och öfvade upp hennes förståga att diskutera allmänna ämnen. Hon jemnade ut hans karakter, han gaf mera innehåll åt hennes tankar.

Emellertid kom sensommaren. Ända till början af september stannade Marck kvar i sina blifvande svärföräldrars hem, men då fattade han raskt beslutet att resa till Upsala. Studiernas väntade honom, och om han ville taga sin examen till våren, måste han arbeta rätt tappert.

En regnig eftermiddag körde den gamla familjekaleschen fram på Andreis gård. Likasom om hon haft sorgliga aningar, grät Maria bittert, och Marck sökte förgäfves lugna henne. Äfven fru Andrei syntes djupt gripen af skilsmessan. Hennes man mumlade någonting om att de ju skulle återse hvarandra till julen, slog hårdt igen vagnsdörren och gaf kusken ett tecken att köra. Medan vagnen långsamt körde fram för att vika af omkring handelsboden, ropade Maria:

»Erik, glöm ej att skrifva ofta, ofta!»

Han vinkade bifallande med handen, och de voro skilda.

Under den två mils långa färden till staden satt han försjunken i djupa tankar. Han skådade tillbaka på sitt lif och fann då så mycket mörkt, som han gerna hade sett varit borta derifrån. Huru hade han icke förslösat flere år på ett ytligt, jägtande studentlif, huru hade han icke sölat sig i fala, förbjudna njutningar, huru tomt hade icke hans lif varit, innan han såg Maria och vunnit henne som sin trolofvade! Och nu vore han skild från henne, Gud vet huru länge. De skulle träffas i jul, men hennes bittra gråt hade rubbat hans tro på ett snart återseende. Liksom smittad af hennes sorg, kände han sig nedstämd och betryckt. Han hade velat, om

han kunnat, vända om till henne för att aldrig mer lemna henne.

Så förgick tiden under dystra grubblerier, tills vagnen stannade. Han var nu framme. Farbroderns hus, en väldig tvåvånings stenbyggnad vid stora torget, aftecknade sina mörka butiker för hans öga i den dunkla höstkvällen. Han gaf befallning åt kusken att köra in på gården och sprang sjelf in i boden för att träffa sin farbror, som var underrättad om hans ankomst. Denne var icke der, utan i våningen en trappa upp. Han skyndade upp och mottogs i tamburen af farbrodern med ett hjertligt handslag.

Garnhandlare eller, som han gemenligen kallades, grosshandlare Marck var en omkring femtio år gammal man med ett på samma gång slugt och godmodigt utseende. Hans ansigte var försedt med polisonger, hvilket kom det att se ännu bredare ut, och hans utstående kindknotor, små plirande ögon och trubbiga näsa gjorde honom till en allt annat än vacker man. Han förde sin brorson in i de små rummen till höger om tamburen, hvilka af Marck användes som ett slags mottagningsrum för hans intimare vänner.

Först af allt gratulerade han sin brorson till det glänsande partiet. Maria vore ju en så söt och älsklig flicka och Andrei socknens rikaste man, hvilket icke ville säga så litet. Sedan förde han fram Marck till en soffa och bad honom laga till åt sig en toddy af de behöfliga ingredienserna, som funnos på ett närstående bord.

Marck tyckte sig, medan de sutto der tillsammans och språkade, finna, att hans farbror

var vida ungdomligare nu än när de sist råkades, hvilket egentligen var den föregående julen, ty när han på försommaren reste ut till sin 'kondition', hade han träffat farbrordern så högst obetydligt, att de icke hunnit vexla mera än ett par ord. Han hade nemligen, just när han ämnade resa hem från Upsala, der han som vanligt på vårarne dröjde ända till i början af juni, fått ett bref ifrån sin farbror, som underrättade honom om att Andrei väntade på honom som informator, hvarför han, utan att stanna öfver i länsstaden, genast borde resa dit ut. Utan att egentligen vidare tänka på farbroderns brådska att hindra honom från att uppehålla sig i det forna hemmet, hade han rest, ehuru han sedan flera gånger funderat på hvad det kunde vara för anledning till att han icke denna sommar, i likhet med alla de föregående, skulle vistas i staden.

Gubben var verkligen mycket mera språk-sam och glad än någonsin förut. Han hade också snyggat upp sig betydligt. Förut gick han med grådaskigt linne, en söndrig halsduks-rosett och en rock, som hade sett sina bästa dagar för en tio år tillbaka; han hade varit orakad och klippt sig en gång hvarannan månad, nu åter var han nyrakad och friserad, bar en oklanderlig rock och halsduk samt bländande hvitt linne. Hans ögon spelade, och ju mer tod-dyn minskade, dess högre lyste färgen på hans kinder.

Bud kom att kvällsvarden var serverad och de gingo ut i matsalen. Till sin förvåning fann Marck, att det var dukadt för tre. Han såg sig omkring, men det fans ingen mer än de två i

matsalen. En dörr åt köket öppnades, och in trädde med blyga, tveksamma steg hushållerskan, som varit hos den gamle i snart tre år. Det var ett yngre, välmående fruntimmer med osäker hållning. Marck gick fram och helsade på henne.

»Sitt ner — hm — mamsell Eva», började den gamle Marck med något generad röst. »Jag har låtit mamsell Eva äta vid bordet i mitt sällskap den sista tiden, när jag icke haft något främmande, och jag vet, att du icke har någonting emot det. Du må tro, att det icke är så roligt att sitta ensam hela dagarne, i synnerhet vid måltiderna.»

Marck hade naturligtvis ingenting att anmärka häremot. Det var ju honom fullkomligt likgiltigt, om det satt två eller tre vid bordet. För öfrigt var ju hushållerskan en hygglig meniska, som icke gjorde en mask för när. Hon tog nästan ingen del i samtalet, ehuru hennes husbonde gång på gång med ett svagt försök till ett välvilligt skämt eller en anmärkning rörande maten sökte få henne att delta deri.

När de suttit till bords en stund och samtalat om likgiltiga ämnen, inföll den äldre Marck:

»Det var ju ledsamt, att du skall ha så brådtom till Upsala den här hösten, som du skref i ditt sista bref. Men jag förstår att du vill komma dit för att med allvar börja arbeta för din framtid. Jo, jo men, man blir nog förändrad, när man blir kär. Då får man mycket att tänka på, som man aldrig förut befattat sig med», bifogade han med ett kort skratt. »Borgmästarens söner ämna resa med diligensen i morgon bittida, och det fins ännu en plats ledig.

Om du vill kan du ta den. Jag har hört efter i förväg och det möter intet hinder.»

Hade icke Marck så ofta under sista tiden tänkt på huru många år han förslösat i Upsala utan att egentligen vetenskapligt studera sina ämnen, samt känt en brinnande lust att reparera sin lättja genom ihärdigt arbete, skulle han helt säkert hafva förvånat sig öfver den obegripliga lust hans farbror visade att så fort som möjligt få honom i väg.

Men när nu talet föll på Upsala, skyndade hans tankar i förväg dit och han jakade till farbroderns förslag.

När de efter måltiden återvändt till det rum, der de förut suttit, sade Marck till sin brorson:

»Det är väl bäst, att jag lemnar dig penningar nu, så att jag slipper bråka med det i morgon bittida. Hur mycket behöfver du ungefär för den här terminen? Kanske du kan taga examen redan till julen?»

Aldrig förr hade Marck blifvit tillfrågad af sin farbror, huru mycket han behöfde i ett för allt för en termin, lika litet som farbrodern någonsin förut frågat honom, när han ämnade taga sin examen. Han vaknade upp ur sina Upsalaplåner och undrade hvad som hade kommit åt gubben. Men när han ett ögonblick tänkt på frågorna, fann han dem mycket naturliga och svarade nästan vårdslöst:

»Åh, så der en 800 kr. Examen kan jag icke taga förr än till våren.»

»800 kronor, det är mycket pengar det. Garnaffären har inte gått riktigt bra på det sista året, och så har jag tecknat rätt mycket aktier i den nya jernvägen genom provinsen.

Banan är, som du vet, redan påbörjad. Skulle du icke kunna reda dig med 500 kr.? Det är ju icke längre tid än tre månader, och skulle du behöfva något mera, kan du ju nu få det af din rika svärfar?«

Marck ryckte till. Hvad ville detta säga? 'Garnhandeln dålig?' Några fattiga tusenlappar i ett jernvägsbolag! Skulle farbrodern ha gjort några större förluster? Han visste att så icke var fallet. Låna pengar af sin svärfar? Aldrig!

Han kastade en till hälften förvånad, till hälften forskande blick på den gamle, som slog ned ögonen och syntes ifrigt sysselsatt med att taga ut en punschfläck, som han just nyss fått se på västuppslaget.

»När man gjort förluster«, fortsatte denne, sedan han väl fått bort fläcken, och blickade obestämdt utåt rummet i den riktning Erik satt, »så måste man söka på något sätt taga igen skadan. Du ska' inte tro, att jag blifvit snål, visst icke, men du har nu legat sex år i Upsala utan att taga någon examen, och det beror kanske derpå att du haft för godt om penningar. Nu skall du ju icke heller vara ute så mycket med kamrater, när du ämnar arbeta så flitigt, och då kommer summan att räcka till.»

Erik måste medgifva, att hans farbror hade rätt. Han hade förut haft allt för godt om pengar, och det hade förledt honom att vara för mycket ute och roa sig. Vid närmare eftertänkande kände han sig rätt nöjd med de erbjudna 500 kronorna. Det enda, som retade honom, var farbroderns antydning om att han kunde låna pengar af Andrei.

»Farbror har alldeles rätt«, svarade han och

mötte dervid för första gången under det delikata samtalet farbroderns blick. «Summan räcker väl till. Men det som förvånar mig är att farbror hänvisar mig till min tillkommande svärfar. Det kan väl farbror förstå, att 'blodet är tjockare än vattnet', och att jag alltid hellre vill söka hjälp hos farbror än hos Andrei. Att innan jag blir gift med Maria begära hans hjälp skulle bära mig mycket emot, och att äfven sedan jag gift mig med henne göra det, skulle vara förödmjukande. Jag blefve då min hustrus underhållne man.»

»'Blodet är tjockare än vattnet', det känner äfven jag, kanske djupare än du», sade Marck med en särskild tonvigt på 'djupare', »men du kan ju också tänka på att du nu är 25 år och snart borde vara karl för din egen hatt. Om du tar din examen, tror du dig då på den kunna lifnära dig och din hustru? 1,500 kronors lön, kanske några hundra mera, om du blir adjunkt vid ett läroverk. Det är allt. Det är ju inga lysande utsigter?

»Farbror får förlåta mig, om farbror tror, att det ligger någonting elakt i hvad jag nu säger, ty det gör det icke. Jag vill endast säga, hur jag uppfattat saken. Farbror har ju varit som en far för mig, och jag har alltid tänkt mig skola bli farbrors arfvinge, när, hvilket Gud måtte förbjuda ännu i många, många år, farbror skiljes hädan. Jag hade tänkt mig kunna bli jordbrukare eller affärsman eller bankmenniska eller någonting annat sådant, och jag hade tänkt att farbror i framtiden, som förut, ville hjälpa mig med nödiga medel att nå en oberoende ställning. Att taga mot en gäfva af min far-

bror är någonting helt annat än att lefva på min svärfars nåd.»

»Men om jag nu icke hade några penningar — en affärsman kan ju alltid göra förluster — eller testamenterar min förmögenhet till välgörande ändamål eller — ja, det fins ju åtskilliga möjligheter — hur skulle det då gå med dina beräkningar? — Nej, du skall bli någonting praktiskt. Nu reser du till Upsala för att taga kandidatexamen — när du har legat der så länge, bör du icke fara derifrån utan att få betyg på att du lärt dig någonting — och när du stökat undan den, kommer du hit tillbaka igen. Vet du, du skulle bli *tidningsredaktör*.»

»Tidningsmurfvel — tackar», inföll Marck torrt och afvisande.

»Saken är icke så lätt afvisad. Som du vet, har jag en del af aktierna i företaget. Gubben Stahl är gammal och vill när som helst lemna platsen för att slå sig i ro hos sin måg, som har en egendom söderut. Jernvägen till staden blir färdig nästa höst; staden får, under de närmaste åren derefter, minst ett par tusen invånare mera, blir någonting helt annat än förut. Tidningsföretag kunna bära sig utmärkt. Jag skall hjälpa dig med att köpa in de andra aktierna, men det måste ske snart, förstår du, innan jernvägen blir i ordning, ty sedan komma de helt säkert att stiga. Du blir redaktör för din *egen* tidning och snart en mächtig och förmögen man. Du får betala af åt mig så småningom den skuld, hvori du häftar till mig för utlägg under dina studieår, och om det också kanske dröjer åtskilliga år, innan du betalt denna summa jemte hvad tidningsaktierna kostat och komma

att kosta mig, skall jag beräkna en måttlig ränta, 5 å 5 1/2 procent. Dessutom blir du rikt gift och det är det bästa af allt.»

Erik hade satt sig vid ett bord nära fönstret och stödde hufvudet mot handen. Skilsmessan från Maria, planerna för framtiden, farbroderns antydning om gjorda förluster, en sak som föreföll honom alldeles otrolig, emedan denne aldrig kastade sig in i några farliga affärer, hans påminnelse om den skuld, hvori Erik häftade till honom, förslaget att bli 'murfvel', hvilket Erik afskydde, det 'rika gifte', som farbrodern talade om med en sådan högaktning, allt blandade sig på en gång tillsammans i hans hjerna. Sommaridyllen var försvunnen, höststormarne voro i annalkande.

»Nu är klockan elfva och jag går och lägger mig. Du kan ju tänka på mitt förslag och låta mig höra från Upsala, huru du ämnar ställa. I morgon bittida skall du få ett par hundra kronor med dig, och resten skall jag sända dig sedan. Jag skall lysa dig ned för trappan till rummet innanför kontoret, der du skall ligga i natt; det har i kväll skurats i ditt vanliga rum, så att mamsell Eva trodde, att du skulle vara generad af lukten, om du skulle ligga der i natt.»

Han lyste honom ned till kontorsrummet, tände ett ljus på nattduksbordet och lemnade honom.

Erik satte sig i en gammal, halt gungstol, som stod i ett hörn, och försjönk i grubblerier.

Det föreföll honom, som om han hade kommit in i en annan verld. I detta hus, der han lefvat sin glada barndom, der han spelat värd

under sina skol- och studentår, der hade man nu talat till honom om den skuld, hvori han stod till dess egare, der hade hans köttslige farbror, som förut behandlat honom som sin egen son, i ingalunda ljus dager skildrat hans framtid. När han nu kommit dit på ett besök, hade man skyllet på en skurning för att kunna stufva in honom i denna tränga, garnlukande kammare, och farbrodern hade dessutom så tydligt som möjligt framhållit, att han hade ingenting emot, att brorsonens afresa till Upsala skedde nästan förr än han sjelf tänkt.

Hvad kunde väl vara anledningen till allt detta?

Lifvets allvar hade för första gången blickat den sorglöse studenten rätt in i ansigtet. Antaget att hans farbror gjort så stora förluster, som han lät påskina, antaget att det arf, som Marck så säkert räknat på, blefve försvinnande litet emot hvad han hade tänkt sig, huru skulle då hans lif gestalta sig? Att bli 'skolfux' med en futtig lön af ett par tusen kronor, att taga emot nådebröd af sin rike svärfar, att bli 'tidningsmurfvel', en slags reporter, som hemtar upp nyheter från gatan, rättegångssalen eller kansliet — sköna utsigter!

Han tänkte på sin fästmö, och han kände sig beklämd om hjertat. Han hade vunnit hennes kärlek under en leende sommaridyll; skulle hon vara ståndaktig under motgången?

Det gamla vägguret på kontoret hade redan längesedan slagit tolf, när Erik gick till hvila.

Afskedet från farbrodern följande morgon var ovanligt kyligt. Penningarna mottog Erik, som om de lemnats af ett bankombud — 'billig ränta'

ljöd i hans öron, när han stoppade ned dem i plånboken — och på farbroderns uttalade förmodan, att de väl skulle träffas i jul, mumlade han någonting om att han ansåg det vara troligt. —

Tre veckor hade förgått, sedan Marck lemnade sin 'kondition' och allt hade återgått i de gamla hjulspåren. Andrei höll sig mest i boden om dagarna, der han handlade med bönderna och gaf befallningar rörande skördens tillvaratagande, slagten och vedhuggning m. fl. höstbestyr, hans hustru sysslade med sitt hushåll, hvari äfven Maria nu med ifver deltog, ty hon ville med allvar sätta sig in i sådana saker, då hon ju snart skulle få ett eget hem. Lars gick i skola i staden, der han bodde hos Ädelgrens. Deborah helsade på dem nästan hvarje dag; var icke hon hos dem, gick Maria till henne. Deras ständiga samtalsämne var kärleken. Deborah gladde sig åt att hennes älskling snart skulle komma tillbaka och då bo hos dem, och Maria läste upp för henne stycken ur Marcks bref, hvilka Deborah förklarade vara riktiga mästerverk.

Maria var dock icke på det hela taget nöjd med dem. Hon hade väntat sig någonting hurtigare och friskare, någonting på samma gång eldigt och manligt, och i dess ställe låg öfver alla hans skrivelser en sjuklig stämning, som gjorde henne sorgsen. Hon förundrade sig öfver hvilken skilnad det kunde vara mellan honom sjelf och hans bref. Isynnerhet fann hon dem vara mycket ojemna. Han talade deri om sitt beslut att arbeta af alla krafter, men att tentamina voro ett otyg, som kunde i grund förstöra en; då och då framskymtade en antydning om gäckade förhoppningar, men så slog han an

en poetisk ton och skildrade, huru lycklig han skulle blifva med henne. Varma kärleksförklaringar aflöste spörsmål om rikedomens betydelse för lyckan.

Hennes föräldrar märkte, att Marcks bref ofta nog icke gjorde henne glad, men de sade ingenting, tills Maria en afton, då de som vanligt jemte moster Sara sutto kring lampan och väntade på posten, som alltid kom vid den tiden, likasom trefvande omnämde, att Eriks bref icke voro så glada som hon väntat. Fru Andrei blef förvånad öfver hennes anmärkning; hon hade alltid trott, att Erik var glädjen själf, men Andrei slog bort det hela med en skämtsam antydning om att han nog skulle bli glad, när de väl blifvit gifta. Andrei var allt sedan Malmins afresa och Marias förlofning vid ett blixtrande godt humör och såg allting från den ljusa sidan. Han förebrådde Maria att vara sentimental och att hon mellan raderna på Marcks bref läste saker, som icke funnos i verkligheten. Marck var väl nu också så inne i sina studier, att han icke hade tid att så mycket som under sommarmånaderna egna sig åt sina kärleksdrömmar.

En jungfru kom in i salen och lemnade posten, som nyss anländt. Det var endast ett bref till Maria, men en hel mängd affärsbref till Andrei, som tändt sin pipa och bekvämt lutat sig tillbaka i en länstol, så att lampskenet ljöt sig öfver hans breda bröst och gjorde det möjligt för honom att, utan att ändra sin bekväma ställning, gå igenom skrivelserna.

»Bref från tant Ädelgren» mumlade Maria, som i en hast öppnat brefvet och läst det. »Hon helsar så mycket och vill att jag skall komma

till henne. Det blir åtskilliga baler der efter julen. Mycket militärer och baningeniörer väntas till staden, de senare i anledning af jernvägsbyggnaden.»

»Dumheter», mumlade Andrei, som, medan han genomögnade en priskurant, hört hennes ord. »Hvad skulle du där att göra? Du har ju så mycket att uträtta här hemma.»

Maria jakade härtill. Hon hade också icke någon lust att komma till staden.

Andrei fortsatte sin läsning. Bland de sista brefven var det ett, som han genomgick med särskild uppmärksamhet. Det lydde:

»Bäste Broder!

Af det kaffe du önskade har jag inte något mera på lager, men i dess ställe har jag nyss fått hem ett utmärkt Ceylon Plantage, billig god Rio samt Java till de priser, som förra fakturan angaf. Sockret är i stigande, hvarför du bör skynda dig rekvirera ditt vinterlager. Det kan göra dig flera hundra kronors förlust, om du dröjer härmed endast fjorton dagar. Jag har nyss fått hem utmärkt vara, vit och hård, som bör bli särdeles begärlig.

Det amerikanska fläsket, sirupen och stettinerrapsfrökakorna sändas i morgon.

Hoppas att vi enas om fotogénaffären. Jag skall notera den ryska fotogéne så billigt som möjligt.

Låt mig få höra din mening härom med omgående! Helsningar till familjen!

Vännen

Pontus Ädelgren.»

Längst nere på sidan stod 'vänd!' och Andrei gjorde det med en nästan sömnig likgiltighet.

Men knappt hade han vändt om sidan och läst de första orden, förrän han till hälften reste sig upp från stolen och närmade brevet lampan, likasom om han tyckt, att det klara skenet derifrån i en hast fördunklats. Han läste:

»P. S. Gamle Marcks giftermål med sin hushållerska väcker här det största uppseende. Det lyser för dem första gången i morgon. Visserligen har det under sommaren hviskats om partiet, men ingen har trott det egentligen förrän nu, när allt är klart. Det säges, att det är för sitt barns skull, — det väntade, du förstår — som Marck på gamla dagar bestämt sig för att böja sig under Hymen. I all hast!

D. S.»

Andrei kramade brevet i sin hand och gaf upp en långdragen, skarp hvissling. Han reste sig upp och gick mot förmaksdörren för att genom detta rum nå kontoret.

»Hvad är det, pappa?» frågade Maria och såg upp från en tidning, som hon läste i.

»Äh, just ingenting», svarade han. »Det är . . . det är . . . bara sockret, som stiger så ohyggligt!»

»Ingenting annat, och du såg så upprörd ut», anmärkte fru Andrei och betraktade honom uppmärksamt.

Han svarade ingenting och likasom om han ändrat beslut, satte han sig åter ned och tog en tidning. Pipan hade slocknat, och han brydde sig icke om att tända den. Hans ögon toro öfver bladet, men han kunde tydligen icke läsa någonting. Annars om kvällarna var han alltid mycket språksam och gjorde sina anmärkningar rörande hvad han läste, men denna kväll var

han ovanligt tystlåten. Han såg tankfull ut, och innan kvällen serverades, gick han in på sitt rum och skref några bref, som han lade in i postväskan för att de skulle följa med morgondagens post.

När Maria lade dit det bref hon under eftermiddagens lopp skrifvit till Erik, kom hon att se på faderns bref. De voro tre: ett till herr Ädelgren, ett till hans fru och ett till — Erik.

Hennes far skref till Erik utan att nämna det för henne? Hon anade, att någonting ej var som det skulle vara, men vågade icke fråga derom. Hon skulle nog af Erik få veta hvad som händt.

Kvällen åts under allmän förstämning. Andrei visste, hvarför han var vid misshumör, de andra anade, att någonting inträffat, men när husfadern icke ville säga någonting, kunde de icke fråga.

Det angenäma samspråk, som annars utmärkte dessa kvällar efter supén, saknades denna afton helt och hållet. Man satt kring lampan kortare tid än vanligt och skildes snart åt.

Maria märkte till sin förundran, att hennes far under de närmast derpå följande dagarne i hög grad förändrade sitt sätt emot henne, när hon händelsevis kom att tala om sin fästman. Andrei blef då butter och tvär, talade om fåfänga, lättjefulla 'studentpojkar', som ingen nytta gjorde, skämtade öfver Marcks förkärlek för att 'utkluta' sitt rum med gamla gipsbilder och annat 'otyg', ja, en gång antydde han till och med, att Marck, som var en bortskämd Don Juan, sökt innästla sig i hennes ynnest, därför att han trodde henne blifva rik. En dag sade han rent

ut, att det vore bäst, om det ej blefve något parti af mellan dem.

Sedan den första uppbrusningen gått öfver, gick han icke så brådstörtadt till väga med sitt försök att skilja de båda trolovade åt. Hans sarkasmer och tadel kommo, så att säga, stänkvvis. Likasom en vattendroppe urhållkar en klippa, så lugnt och säkert arbetade han på sitt mål. När Maria, som af Deborah blifvit underrättad om den äldre Marcks förestående giftermål, hvarigenom Erik skulle beröfvas utsigten om ett rikt arf, en gång i sin uppbrusande sorg öfver faderns hårda omdömen om Erik vågade framkasta den förmodan, att denna händelse utgjorde anledningen till hans hastigt påkomna ovilja mot hennes fästman, såg han henne skarpt i ansigtet, men svarade ingenting.

Från den dagen tycktes han hafva uppgjort en annan anfallsplan. Det var icke den första tidens ofta återkommande, nedsättande uttryck om Erik, ej heller de små, sårande nålstyngnen, utan han föreföll åter vara den välvillige godmodige, faderlige vännen, som, så vidt möjligt var, gjorde sitt barn till viljes. Talade han om Erik, skedde det i en mildt öfverseende ton, var det fråga om hans julbesök, sade han sig icke hafva någonting emot det, gjorde man upp planer för bröllopet, lät han endast en svag förmodan undfalla sig, att Erik väl först ville taga någon examen eller blifva man för sig, innan han kunde gifta sig. Det vore ju en skam för honom att mottaga underhåll af sin svärfar.

Maria blef genom dessa vexlande sinnesstämningar, fruktan och hopp, vrede och sorg, förändrad från en glad och förtroendefull flicka

till en tankfull och grubblande kvinna. Det anlag till misstänksamhet, som fans hos henne, lät åter höra sin varnande röst, och när hon tänkte tillbaka på huru hastigt deras kärleksförbund knutits, frågade hon sig ofta om hon verkligen i sig sjelf egde kraft nog att binda honom, om ej möjligen hennes far, som så snart såg hvad människorna gingo för, hade rätt, då han nämt någonting om den magt, hvarmed rikedom lockar dem, som ute i verlden lefva ett ytligt och gladt lif.

Hon sökte tröst hos sin mor, och denna hänvisade henne till religionens sanningar, men dessa föreföllo henne så abstrakt kalla, att hon i dem fann hvarken ledning eller stöd. Hon anförtrodde sin sorg åt Deborah, men dennas vidt utsväfvande sentimentala utläggningar af kärleken och dess 'ljufva plåga' föreföllo henne fadda.

Nu hade också Malmin återkommit, sedan han afslutat sina praktiska öfningar, och vistades som hjälpprest i prostgården, hvilket gjorde, att Deborah i sin egen lycka att vara i den älskades närhet icke som förr hade blick för en tviflande kärleks irrgångar.

Maria kände sig ensam, gruffligt ensam.

Hvad som mest af allt bidrog att nedstämma henne var den omständigheten, att Erik icke hade skrivit till henne på länge. Dagen efter sedan Deborah hade underrättat henne om den äldre Marcks giftermål, skref hon ännu en gång till Erik och bad honom förklara, hvarför han icke besvarat hennes sista bref.

En evig tystnad, tyckte hon — och så kom svaret. Det var hållet i dyster ton. Erik hade samtidigt fått tvenne bref: ett ifrån sin farbror, ett

från Andrei. Det första underrättade honom om att 'blodet var tjockare än vattnet', såsom farbrodern skref, hvarmed han antydde, att han nu sjelf fått familj, som i första rummet hade rätt att ställa anspråk på honom. Erik skulle icke tänka på något arf, ty den saken vore redan arrangerad genom testamente; dock skulle farbrodern ännu hjälpa honom i hvad han förut lofvat, vare sig det blefve examen till våren eller tidningsmannabanen. Andreis bref var icke hållet i den välvilliga ton, som, trots de uttalade nedstämmande antydningarna om hvart förmögenheten skulle hamna, utmärkte den äldre Marcks; tvärt om var det högst sårande, nästan brutalt. Erik beskyldes deri för att i samråd med sin farbror hafva uttänkt detta 'spel' att vinna en flicka, som hade pengar. Farbrodern hade föreslagit 'affären' och Erik hade gjort upp den. Men Andrei skulle icke låta dem lyckas; han skulle rädda sitt barn undan en bortskämd veklings fräckhet att, under sken af att vara en rik arftagare, tränga sig in i en familj, som icke haft en aning om hans planer. Andrei fäste sig ingalunda vid penningar, visst icke, det var endast *sättet* i 'herrarna' Marcks tillvägagående, som förtörnade honom till den grad, att han helst sett att förlofningen icke blifvit af. Något giftermål mellan Erik och Maria kunde, åtminstone icke så länge *han* lefde, komma i fråga.

Till denna utförliga redogörelse för de båda brefven fogade Marck de eldigaste försäkringar om sin kärlek. Hon skulle icke svika honom, hon finge icke göra det, ty då skulle han sjelf gå under. Något bröllop kunde naturligtvis icke under den närmaste tiden komma i fråga. Han

skulle arbeta träget, och sedan han tagit sin examen, skulle de dela ljuft och ledt. Kunde de icke försaka för att få njuta af den gedignaste sällhet, som lifvet kan erbjuda, kärlek, ungdomlig kärlek, medan pulsen slår varmt och hjertat häfves af trängtan efter att få klappa mot ett annat?

Under tiden hade ännu ett bref ankommit från fru Ädelgren med ifriga böner, att Maria med snaraste skulle komma till staden. De skulle gå på teatern, vara med om en massa baler och supéer; hon skulle införa Maria i en alldeles ny verld.

Den gången talade Andrei icke om 'dumheter', utan tillrådde Maria på det ifrigaste att antaga fru Ädelgrens inbjudning. Hon kunde ju behöfva komma ut litet. På hennes förfrågan hos Erik, huru hon skulle göra, rådde han henne att för en tid lemna hemmet. Det kunde ju icke vara roligt för henne att då och då, såsom hon omtalat, höra nedsättande uttryck, om också på senare tiden i mild form, om honom. Hemmet föreföll henne också numera icke det samma som förut. Sommarens fågring var borta, höststormarna hveno kring huset, fadern var vid ojemt humör och modern gick lika blek och lika tankfull som förut under många, långa år.

Det klang inom henne en ton, som talade om ungdomslust och ungdomsglädje, en ny verld, der hon skulle få se andra saker än dem hon förr sett, nya menniskor och nya nöjen. Och skulle icke Erik framåt julen komma tillbaka till staden? Hit ville han ej komma, det såg hon af hans bref, och därför var staden det enda ställe, der de kunde träffas.

Hon reste. Hösten låg öfver landskapet, när hon for bort genom alléen, öfver bron och förbi kyrkbacken. Hon såg ut öfver elfven, som nu strömmade strid och grå; ängarna voro gulnade, björkarne hade fällt sina blad. Hon tänkte på deras kärleks sommarsaga. Vägen hade icke blifvit sådan som hon hoppats. Ännu återstod mycket, och ljus skulle kanske icke alltid falla öfver hennes stig.

Marck kom till Upsala i en ingalunda glad stämning. Farbroderns märkvärdiga beteende retade honom, emedan han förut icke alls varit van der vid, studierna för examen roade honom icke, och när han nu till på köpet icke skulle få så mycket penningar som förut, motsåg han med allt utom glädje sin vistelse vid universitetet. Han skref ett bref till Maria, hvori han dock inflikade löften om strängt arbete och förhoppningar om den kommande julens trefnad.

Han installerade sin Venus och Apollo på deras vanliga plats i studerkammaren, hängde upp sina taflor, lät aktrisernas leende ansigten som förr möta den inträdande från den aténienne, som han uppställt i ett af rummets hörn, samt begaf sig derefter ut i staden för att träffa sina kamrater. Återseendet var gladt; man intog ett par halfkannor punsch på 'Thaddis', supérade på 'Gästis' och drog sedan 'en spader' i Marcks dublett. Först mot 'småtimmarna' skildes man åt.

När Erik vaknade framåt elfvatiden följande dag, kände han sig olustig, såg med ett sömnigt ögonkast på de böcker i historia, som han, sedan han plockat upp sina saker, radat upp på skrifbordet för att tjena till kunskapskälla vid hans första tentamensförsök, och beslöt att redan samma dag med ifver börja sina studier. Han steg upp, gick till ett kafé, der han åt frukost, men glömde sig kvar der rätt länge, emedan hufvudstadstidningarna innehöllo så ovanligt mycket nytt för honom, som nu flere dagar varit på resande fot. Som han dock ännu var litet tung i hufvudet sedan förra nattens nöjen, drack han en half porter och begaf sig sedan ut att promenera. Han träffade ett par kamrater, som ansågo 'dagen vara skämd'. Man åt middag tillsammans, 'punschade', spelade biljard o. s. v.

En gammal historia! När en student har legat några år vid universitetet och icke idkat några egentliga studier, utan endast läst hvad som fallit honom in, för att skaffa sig 'allmänbildning', festat tillsammans med kamrater utan att dock någonsin svira samt blifvit van att vara en af ledarne vid 'nationsspex' och baler, är det mycket svårt, för att icke säga omöjligt, att efter dessa års ytligt lekande lif med allvar taga boken och läsa på examen. Så gick det också med Marck; han läste en timme på examen och fem för att skaffa sig 'allmänbildning', och när han gick upp i sin första tentamen — misslyckades han.

Samma kväll han misslyckats i sitt försök på den vetenskapliga lärdomsbanan, gick han ut med kamrater och kom temligen sent hem till sin trefliga dubblett i 'Fågelsången'. Han

väntade bref från Maria och hans väntan blef icke besviken. Det fans icke mindre än tre bref till honom och efter en flygtig blick på de båda andras utanskrift — ett af dem, såg han genast, var från farbrodern — öppnade han Marias.

Det var samma kärlek, samma väntande stämning, samma längtan efter honom, som gaf sig uttryck i denna, liksom i hennes föregående skrivelser. Han kände sig i hast så varm om hjertat; den ljusa sommardagen med sina glödande färger aftecknade sig åter för hans inre öga och han förstod, att i hennes kärlek fans all den tröst, det stöd, som han så väl behöfde. Han svor inom sig sjelf, att han icke skulle låta sig afskräckas af den nya lidna motgången från att nå sitt mål. Han skulle visa Maria, att han icke var en simpel öfverliggare, som icke kunde 'uppvisa svart på hvitt' på sina kunskaper.

Han genomgick derefter de båda andra breffen. Farbrodern stod i begrepp att gifta sig! Andrei såg helst, att intet parti mellan honom och Maria blefve af!

Aldrig förr hade ett så hårdt slag träffat honom. En olycka kommer sällan ensam, tänkte han; den misslyckade tentamen, farbroderns giftermål, Andreis hårda tillvitelser — det var för mycket på en gång. Icke ens Marias kärleksfulla bref kunde trösta honom. Han såg nu, huru mörk hans ställning var.

'Blodet är tjockare än vattnet' — nu förstod han farbroderns egendomliga betoning, då denne upprepat hans yttrande. Han väntade väl sjelf att få familj — hvarför hade han väl annars gått in på att gifta sig med sin hushållerska?

— och därför hade han också visat sig så njuigg mot Erik hvad beträffar studiemedlen. Han hade nu andra att tänka på, andra, som stodo honom närmare, och därför finge brorsonen taga sig fram bäst han kunde. Han hade nämt för Erik, att Erik häftade i en ganska stor skuld till honom, och därför ville han tvinga honom in på tidningsmannabanan, der det kunde vara någon utsigt att förtjena penningar och betala sina skulder åt honom »med skälig ränta».

Han förstod nu mycket, som förut förekommit honom oförklarligt. Han hade icke fått stanna hemma hos farbrodern som vanligt under sommarmånaderna, emedan denne då icke kunde känna sig ogenerad i sitt samlif med den kvinna, som han nu skulle gifta sig med, utan blifvit skickad till Andreis som informator. Hvilken illistig beräkning, som fogats till denna 'kondition'! Erik borde naturligtvis bli kär i den rika arftagerskan — Andrei skulle säkert arbeta därför, han, affärsmannen, som trodde Erik vara arfvinge till farbroderns förmögenhet — och när Erik genom detta parti blifvit sauverad, kunde spelet blottas, giftermålet ingås och skulderna 'med skälig ränta' betalas.

Han hade sin farbroder att tacka för *allt* — äfven för detta sista. Brevet från Andrei visade honom, att denne insett det dubbla spelet. Var det att undra på, att Marias far var uppretad? Hade han icke mottagit honom i sitt hus som en 'solid' person, och nu — hvad var han? En fattig 'öfverliggare'! En extra lärarekandidat, hvilken, *om* han någonsin toge sin examen, skulle kunna få en fast plats med en efter hans lefnadsvanor tarflig lön — om 6 à 8 år, sedan

han först slitit ut sig på lektioner i de mest elementära saker.

Skulle han gifta sig med Maria *trots* svärfaderns vilja? Hvad skulle han då lefva på, då han helt säkert icke skulle erhålla ett öre i hjälp af denne?

Medan han tänkte på allt detta, trädde minnena från sommaren fram för honom. Den i grönskande träd inbäddade byn, den breda allén, elfven, kyrkan och höjden der strax intill, der han förklarar sin kärlek och visat den älskade, huru lugn deras väg skulle blifva. Hvad han hade varit kortsynt, som trott, att lifvet var så lätt, att han ensam skulle förskonas från bekymmer och sorger! Hans kärlek stod nu framför honom som en skön dröm, ett ljufligt minne, som han aldrig mera skulle kunna återse i verkligheten eller återupplifva i all dess glans och herrlighet.

Men han skulle vara *man*. Han skulle icke begå någonting öfveriladt, någonting oförsigtigt. Han skulle icke besvara brefven i natt eller i morgon, utan tänka väl för sig. Han skulle om någon vecka, sedan hans upprörda sinnesstämning lagt sig, tillskrifva Maria och uppehålla hennes mod genom att sjelf ge sig min af att tro på en lycklig utgång. 'Han skulle ge sig min'. — Ja, hvad annat? Han hade aldrig tänkt på penningfrågan förr, och nu kom den för att hämnas på honom. Penningar blott, och han skulle med lugnt mod kunnat se framtiden an.

Ah, dessa infernalisiska ord af Andrei, att Erik betraktat förlofningen med Maria endast som en 'affär', ett schackdrag för att komma åt hennes penningar. Men tänk efter! Om hon icke

haft penningar, skulle han ändock förlofvat sig med henne? Hennes rena drag, de än forskande, än barnaglada ögonen, hennes öppna blick för de små förhållanden, hvori hon växt upp, det naturliga behag, som låg öfver hennes gestalt — ja, ja, helt säkert. Han älskade henne *utan* penningarna, och han skulle ega henne *trots* dem.

Han vaknade upp ur sina grubblerier, då ljusen brunno ned i stakarna. Han gick till hvila och somnade snart, ty han hade fattat ett fast beslut. Trots *allt* skulle hans kärlek segra.

Med morgondagen kommo dock bekymren igen. Det var nog godt och väl, att han fattat ett beslut, men hvad skulle han väl kunna uträtta? Arbeta var det, som egentligen fordrades för att han skulle kunna taga sin examen. Han höll på ihärdigt nog en vecka, men så fann han till sin förargelse, att de penningar han erhållit vid afresan till Upsala redan nu voro slut och att han måste begära mera för att kunna ostördt sköta sina studier. Men han var uppbragt på sin farbror och kände det nu som en förödmjukelse att vända sig till honom, af hvilken han förut så många gånger erhållit större och mindre belopp, utan att ens fästa sig så mycket dervid att han skref upp summornas storlek. Han ville icke besvara honom vidare. Han kunde nog sköta sig sjelf. Han lånade penningar på kortare tid af sina kamrater, som nu voro ännu mera tillmötesgående och hjälpsamma emot honom, sedan de fått veta, att hans släkting, såsom de trodde, hade tagit sin hand ifrån honom. Ty Marck hade verkliga vänner; hans öppna sätt och glada kamratlighet gjorde honom mycket afhållen.

Sedan sålunda det första bekymret var öfver, fortsatte han med sitt flitiga arbete. Visserligen bar det mycket emot, men hans fasta vilja höll dock modet och arbetslusten uppe. Ett afbrott inträdde dock, när han skulle honorera den några dagar förut ingångna förbindelsen till en af sina vänner, som nödvändigt behöfde återbekomma det lånade. Sedan han börjat läsa, hade han vant sina kamrater af med besök hos honom, och han måste därför söka upp dem för att skaffa penningar att betala dem, som han först vändt sig till. Detta tog tid, ty han kunde ju icke genast draga fram med sitt ärende; det bjöds ibland på ett glas punsch och då måste han stanna kvar någon timme och ibland en hel eftermiddag för att visa de gamla vännerna, att han ej sökte upp dem *endast* för att få låna pengar, utan också för att få njuta af deras sällskap. Men hvad han förlorat under dagens lopp, ersattes genom nattligt arbete.

Så fortgick det en tid, tills han erhöll ett bref från Maria, hvori hon bad att få veta, hvarför han så länge dröjt med att besvara hennes bref. Han skref då genast och förklarade anledningen till sin tystnad. Några dagar derefter erhöll han åter ett bref från Maria, hvilken underrättade honom om, att som vistelsen i hemmet blifvit henne nästan odräglig, emedan hennes far alltid återkom till samma och samma ämne, hennes förlofning, och då alltid, om också i mer eller mindre förtäckta ordalag, uttryckte sitt missnöje dermed, äfven om han, att döma efter hvad han sade, icke hade någonting deremot, hon tänkte antaga fru Ädelgrens inbjudning och vistas hos henne under vintern. Hvilken vore hans åsigt?

Naturligtvis reste hon hem under juldagarna, men skulle komma tillbaka på nyåret och de kunde då träffas i staden, alldenstund Erik, såsom hon antog, då också vore der.

Erik var af samma mening som hon och till en början tyckte han Marias beslut vara godt, men knappt hade han erhållit ett par bref från henne, sedan hon kommit till staden, förrän han ångrade att hafva jakat till hennes fråga. I dem funnos skildringar af en hel mängd fester; än var ett kälkparti arrangeradt af stadens ungherrar, än en större supé, än ett sällskapsspektakel, der hon spelat förstå älskarinnans roll, än en bal, der de dansat till klockan tre på morgonen. Hon hade förtjusande roligt; alla människor voro så hyggliga mot henne, och hon hade knappt tid att tänka på någonting annat än sina nöjen. Här och der i brefven voro inströdda några ord om kärlek till och längtan efter honom, men de voro placerade likasom på måfå och afslutningarna på brefven hade visserligen de vanliga smekorden, men Erik tyckte det låg någonting njutningslystet ytligt öfver det hela.

Hon roade sig utan hejd, medan han arbetade! Han skref ett allvarligt bref till henne, hvori han rådde henne att icke alltför mycket hängifva sig åt nöjen, och fick till svar, att han icke behöfde hysa någon fruktan för henne. Hon tänkte ju i alla fall alltid på honom. Så fortgick brevexlingen mellan dem, hon sprittande glad och njutningslysten, han allvarlig och nästan förmanande. Rollerna hade ändrats. När han kom till Andreis, var han verldsmannen, som upprullade bilder ur sitt glada, njutningsrika lif, och hon var den enkla landtflickan, som

ifrigt lyssnade till hans skildringar och här och der hade invändningar att göra, om det verkligen fans någon *kärna* i denna soliga, sorglösa tillvaro. Nu var hon verldsdam, och han tveksam och frågande.

Med hvarje bref, som kom från Maria, tyckte Erik, att han allt mer skildes från henne. Det blef ett afstånd emellan dem, som icke förut funnits, men likasom om de icke ville erkänna det, fortsatte de med sina kärleksförsäkringar, sina uppmuntrningar att se framtiden an med godt mod och sina förhoppningar, att de snart, mycket snart skulle åter träffas.

Erik blef emellertid störd i sitt arbete af dessa underrättelser om det glada umgängelivet i staden. De kommo regelbundet två gånger i veckan och när han började känna sig mera lugn efter genomläsningen af Marias skildring af en genomvakad balnatt, kom berättelsen om en annan förströelse, som åter bragte honom ur jernvigt. Han försökte trösta sig med att Maria var så ung och att hon egentligen icke förstod, huru brydsamt han hade det, men det gick icke. Han började inom sig förebrå henne, men han aktade sig väl för att låta någonting af detta misshumör skymta fram i brefven. Hans läslust slappades och han öfverraskade sig sjelf med att vara ute hela eftermiddagar med sina kamrater och sedan, när han kom hem, kunde han sitta och grubbla öfver sina förändrade lefnadsförhållanden, Marias bref eller den idylliska sommarens på samma gång ljufva och bittra minne. Han skulle tentera, men 'kom sig icke för', och innan han sjelf knappt anade det, befann han sig åter ute i det glada studentlivet.

Affärerna togo upp för mycken tid; han måste vara tillsammans med kamraterna för att de skulle hjälpa honom, och när han kom hem, hade han andra saker att syssla med än tjocka historiska luntor och anteckningar till föreläsningar.

Det led emot julen och han började längta, längta efter de glada högtidsdagar han tillbragt i sin farbrors hus, det enda hem han haft, längta efter Maria, som kanske skulle ryckas bort från honom, utan att han kunde göra någonting för att hindra det. Han ville bort från detta kafélif, dessa bullrande kamrater, dessa ensidiga professorer, som trodde, att all vishet låg i deras utanlexor.

Han hade icke svarat hvarken på sin farbrors eller Andreis bref, och så mycket mera förvånad blef han, när han åtta dagar före jul fick ett bref ifrån den förre med förfrågan, huruvida Erik icke ville komma och jula hos honom. Han skulle icke tro, att farbrodern lemnat honom vind för våg, sedan han nu gift sig och förhoppningar funnos om en ny, liten välskapad Marck, tvärt om önskade farbrodern, att de skulle vara goda vänner som förut. Han bifogade ett par hundra kronor, på samma gång han uttryckte sin förvåning öfver att Erik icke skrifvit till honom om sina affärer. De pengar han fått måste ju för länge sedan vara slut, och farbrodern ville icke vara så stolt mot Erik som denne visat sig mot honom. I slutet af brefvet bad han Erik än en gång hjertligt väkommen.

Sedan Erik läst detta bref, började han öfvertänka, huruvida han icke bedömt sin farbror alltför strängt. Att denne, när han ämnade gifta sig och kanske skulle få familj, tänkte på dem

som stodo honom närmast, var ju icke att undra på, lika litet som att han talt om Eriks examen och undrat öfver, när den skulle afläggas. Att han önskade återbekomma sina penningar var ju också naturligt nog. Erik tyckte sig hafva varit icke så litet otacksam mot sin barndoms och ungdoms välgörare samt längtade efter att komma tillbaka till det forna hemmet, der han ju också skulle träffa Maria. Han svarade tacksam och hjertligt på farbroderns bref, att han skulle komma.

Den sista veckan af terminen brydde han sig icke om att läsa. Han kunde ju taga skadan igen, när han komme tillbaka till Upsala nästa termin. Då skulle han hafva fått nytt genom sitt sammanträffande med Maria, då de skulle rådgöra om huru de bäst borde ställa om för att bryta Andreis väntade motstånd mot deras förbindelse.

Marck kände med sig, att han blifvit mycket förändrad under de sista månaderna. Han var ej mera en sorglös, glad student, som såg allt i de ljusaste färger; han var en man, som fått andra tankar om lifvet och verlden. Skulle Maria vara sig lik? var den fråga han ständigt upprepade för sig sjelf. Skulle icke alla dessa fester, der hon otvifvelaktigt varit den mest firade, förändrat hennes uppfattning af mycket, särskildt af hennes fästman, som nu mera icke var den sjelfförtröstande, elegante världsmannen, utan en sträfsam 'bokmal', hvilkens högsta traktan nu var att få en tarflig årlig inkomst för att lifnära sig och sin blifvande hustru.

Ett par dagar innan Erik skulle resa, fick han ett bref från rektorn vid den lilla stadens

läroverk med förfrågan, huruvida han icke vore hugad att för nästkommande termin sköta en extralärarebefattning vid läroverket. Han hade hört af Marck, att Erik ämnade gå lärarebanan, och det skulle kanske icke skada att erhålla liten praktisk inblick i detta kall som en omvexling med studierna.

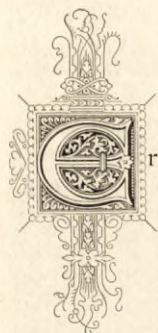
Erik tvekade. Skulle han icke få längre väg till målet, om han nu tog en hvilstation? Men, å andra sidan sedt, vore det icke skäl i att först taga reda på om han dugde till lärare och hade tillräcklig lust därför, innan han afgjort kastade sig in på denna bana? Maria hade också på sista tiden skrivit nästan förebrående, att han tycktes alldeles lemna henne åt sitt öde, då han endast kunde stanna hemma några dagar efter jul. De skulle ju icke alls få träffas. Vore han icke rädd att förlora henne?

Denna fråga, som Maria flikat in i sitt senaste bref, gjorde slag i saken. Han ville skydda sin skatt, han ville väcka upp den kanske å hennes sida till hälften slocknade glöden. Hon finge icke röfvas bort. De voro ju också båda unga. Om de väntade med sin förening några månader längre än han förut tänkt, hade detta helt säkert ingenting alls att betyda. Beslutet fattades: han skulle återkomma till fäderne-staden och stanna der till fram på sommaren. Men han anade, att den ej skulle blifva som den föregående.

När han packade in sina saker, betraktade han vemodigt sina Apollo- och Venusbilder, som nu förlorat mycket af sin gloria. De representerade vissérigen ljuset och skönheten, men medan de förut för honom varit bilder af de högsta

tankar lifvet egde, fann han dem nu ofullständiga och stympade. Apollos blida drag och Venus' lockande skönhet kunde gifva stämningar och drömmar, men lifvet fordrade mera än endast sådana. Lifvet var icke en skön dröm, utan en allvarlig strid. Han lemnade dem kvar jemte de öfriga porträtten och lyxartiklarna. En kamrat hyrde hans rum för nästa termin; till den derpå följande skulle han sjelf åter taga dem i besittning.

Dagen före julaftonen reste han 'hem' — han rättade sig sjelf i tankarne, när han för en kamrat kom att använda det ordet. Han hade ju icke numera något hem.

Grik fann helt förändrade förhållanden i sin hembygd, när han återkommit dit. Senast han hade vistats der en längre tid — det var den föregående julen — hade allting förefallit honom så dåsig och sömnigt — de samma välkända husen, samma smala och obetydliga gator, samma småstadsaktigt lillgamla människor.

Stadens läge var vackert. Den låg på en höjd vid viken af en temligen stor sjö, men viken var smal och den motsatta stranden utgjorde sommartiden en leende bild med sina björkklädda höjder, smånäpna villor och grönskande ängsmarker. Men under vintern lågo alnsdjupa drifvor bland bergsskrefvorna, nordvesten svepte kall ned från fjellen, och staden såg frusen och mörk ut i de skumma, korta dagarne.

Hvad som orsakat förändringarne inom stadens andliga och på samma gång materiela lif var den nya jernvägsanläggningen. Förut må-

ste man resa ett par tre dagar för att komma till närmaste stad, nu åter skulle vägen taga betydligt kortare tid. Alla hade de bästa förhoppningar om stadens framtid, och därför byggde man hus, ordnade gatorna, utvidgade stora torget. Nya affärslokaler växte upp snabbt som ogräs, spekulationerna togo en liffigare fart, och en mängd folk inflyttade från skilda orter. Jernvägen skulle ju göra staden till en guldgrufva, och den, som bäst passade på och visste att hålla sig framme, skulle blifva bland de förste att göra förmögenhet på affären.

På grund af alla dessa inflyttningar såg Erik åtskilliga främmande ansigten redan första dagen han var ute och promenerade. Der funnos så många handlande, ingenjörer, pensionerade embetsmän och militärer, som nu ansågo staden, hvilken de förut föraktat, vara en lämplig vistelseort för dem. Nya hus hade rest sig här och der och andra höllo på att byggas. Man hade börjat att arbeta på den stora jernvägs-linien söderifrån redan för ett par tre år sedan och nästa år skulle staden förenas med det öfriga nätet. Det var därför alla sträfvade så rastlöst, likasom om de velat vara färdiga att med det första tåget, som befor den nya banan, taga sin del af alla de rikedomar, som helt säkert skulle strömma ut öfver det lilla samhället.

Alla dessa nya intryck gjorde, att Erik till en början icke märkte, huru stora förändringar inträdt i hans forna hem. Hans farbror hade förut varit hvad man kallar en glad sällskaps-menniska, men deraf fans icke mycket kvar. Förut hade han alltid tyckt om att samla omkring sig en skara vänner, som voro roade att

'dra en spader' och dricka en 'långtoddy', och ibland när det föll honom in, kunde han hafva stora bjudningar, dit 'hela staden' var inviterad.

Hans giftermål hade förändrat allt detta. En del af hans vänner, som voro gifta, hade blifvit påverkade af sina hustrur, som icke ville umgås med 'husan', såsom de försmädligt kallade fru Marck, att bryta umgänget, en del af de ogifta vännerna tyckte, att hans hem icke var detsamma treffliga 'ungkarlshål' som förut och sökte upp honom allt mera sällan. Slutligen kvarstod endast ett ringa fåtal, som satte sig öfver småstadens tadel och likasom förut umgicks med Marck, men när de lemnade honom efter ett litet spelparti, suckade regelbundet någon af dem till de andra i sällskapet, under det de smögo sig ut genom den mörka portgången: »Nej, det är icke detsamma som förut», och regelbundet svarades: »Åh, långt, långt derifrån!»

Mest af alla kände dock Erik denna förändring. Hans faster var visserligen en hygglig människa, som han icke hade någonting emot, men det var dock hon, som nu styrde huset. Det dröjde icke länge förrän Erik märkte, att farbrodern stod under toffeln, såsom det ofta går, när en äldre man, som länge njutit ungarlslifvets behag, gifter sig med en yngre kvinna. Om det nu var hennes bestämda vilja, som hon dolde på ett mästertligt sätt under en viss ödmjukhet och en väl spelad undergifvenhet, eller Marcks hopp att snart få gunga en liten arfvinge på sitt knä — nog af, han var verkligen hennes undergifne tjenare.

Erik behandlade han dock fortfarande vänligt, ja vänligare än under deras korta möte på

höstsidan. Han var mycket nöjd med att Erik ville försöka sig som lärare och sörjde för att han icke saknade någonting. Erik hade återfått det rum han förut under åratals bebott, en liten väl ombonad kammare på öfra våningen, vetande åt torget. Hans farbror lofvade honom 'allting fritt' under den tid han vistades i staden. Erik glädde sig särskildt deråt, ty derigenom skulle han kunna spara sitt arvode som lärare samt med tillhjälp deraf taga sin examen nästa termin, sedan han pröfvat sina krafter i skolan.

Dagen efter sedan Erik kommit till staden gjorde han ett besök hos fru Ädelgren. Han visste, att Maria rest hem redan för ett par dagar sedan, men han ville ju förr dess hellre träffa hennes väninna och se det hem, der hon vistats i nära ett par månaders tid. Fru Ädelgren var lika elegant och förekommande som alltid, men det låg en viss kyla öfver hennes sätt; hon besvarade hans frågor artigt, men fåordigt och lät sina spelande ögon icke på minsta sätt uttrycka den stolthet hon kände, när Erik, numera ej den samme, som under sommaren förde sig med en öfverlägsen vårdslöshet, förstulet granskade salongens gediget rika möblering, den svällande mjuka smyrnamattan, speglarne och blomstergrupperna. Här hade Maria vistats så länge, här hade hon hört fadda artigheter och läst beundran ur månget pincenezprydt öga, här, i denna förrädiska doft, hade hennes friska, naturliga väsen kanske förändrats till någonting helt annat. Skulle han väl förlora henne?

Han gjorde visiten så kort som möjligt. Vid afskedet framförde fru Ädelgren en hjertlig

helsning från Maria. Det var ju en oförlätlig glömska att icke förr hafva gjort det, men hon hade haft så mycket annat att tänka på. Till sist bad hon honom vara välkommen till henne, när Maria strax efter jul återvände till hennes 'enkla' hem.

Äfven i andra hänseenden fann Erik lifvet i den gamla hemorten mycket förändradt. Förut hade han varit den elegante, bortklemade arftagaren, nu åter var han ingenting annat än en 'öfverliggare', en lätting, om hvilken människorna i allmänhet icke hade höga tankar. Han fick snart märka, att så var. Under de sist förflutna julhelgarne hade han varit bjuden i de flesta af stadens familjer, som räknades till 'societeten', nu åter kommo bjudningarne sparsamt och mer än en gång skylldes han på förhinder, när han märkte, att hans farbror på grund af sitt äktenskap och då man hvarken ansåg sig kunna bjuda honom ensam ej heller taga hans fru med, icke var inviterad. Till en början sårade och retade det honom, ty han såg farbrodern lida af detta förbiseende från gamla vänners sida. Sedan han funnit sig i de nya förhållandena, beslöt han att draga sig tillbaka från umgängeslivet och deltog blott i ett par supéer under tiden mellan jul och nyår.

Hans farbror förstod att uppskatta denna uppoffring från sin brorsons sida, då han såg, att denne gjorde hans sak till sin egen. De slöto sig med hvarje dag mera tillsammans, och som Erik iakttog ett aktningsfullt och vänligt uppförande mot sin farbrors hustru, vann han så småningom äfven hennes tillgifvenhet. Hemmet var visserligen icke så gladt och gästfritt

som fordom, men det låg dock en ande af stilla frid öfver deras dagliga samkväm.

Det var icke att undra på om Erik under denna relativa enslighet, då han hvarken hade att påräkna sina gamla stadsvänners umgänge ej heller det glada studentlifvet i Upsala, mer och mer hängaf sig åt vemodiga betraktelser. Han förstod nu huru högt värde penningar hade i människornas ögon, och huru litet hans egen personlighet gällde. Förut hade han trott, att människorna tyckte om honom för hans egen skull, nu visste han, att de allra flesta endast visat honom vänlighet och uppmärksamhet, emedan de ansett honom vara en rik arftagare. Denna tanke väckte till lifs hos honom en bitterhet, som han aldrig förut kändt. Han blef stolt och sluten samt tillbakavisade till och med dem, som fäst sig vid honom för hans egen skull. Han hade fått en annan syn på lifvet.

Några dagar före jul fick han ett bref från Maria, hvori hon tillskref honom, att fadern vore mycket emot, att hon återvände till staden, sedan han hört, att Erik skulle stanna der under resten af vintern, men hon hade fast beslutit att träffa honom trots alla hinder. Hon hade redan underrättat fru Ädelgren om att hon skulle komma tillbaka på nyåret, och hennes far *måste* gifva med sig. Hon *ville* träffa honom, ty annars kände hon, att 'de' skulle skilja dem båda åt.

Erik gladde sig mycket åt detta bref, ty han visste nu, att Maria icke, huru hennes fader än påverkade henne, skulle bryta det löfte hon gifvit honom. Hans hjerta svällde af fröjd och med brinnande längtan motsåg han den dag, då de skulle träffas.

Den kom, en solig, härlig vinterdag, då bjellrorna klungo från när och fjerran och folket strömmade fram öfver stadens hufvudgator. Det var torgdag, och en stor del af landtbefolkningen hade begifvit sig in till den nu, ju mer jernvägsarbetet närmades sin fullbordan, allt rörigare staden. Erik kunde beräkna ungefär vid hvilken tid Maria borde komma till staden, ty hon hade omtalat tiden för sin afresa från hemmet, men han tvekade länge, huruvida han skulle gå henne till mötes eller icke. Ibland tyckte han, att det icke skulle vara så angenämt att gifva henne den första välkomsthelsningen på den snöiga landsvägen, ibland åter fann han det vara alldeles i sin ordning, att han, då de nu icke sett hvarandra på flere månader, visade henne en liten särskild uppmärksamhet. Medan han öfverlade hvad han borde göra, flög tiden, och när han gick utåt södra landsvägen, från hvilket håll hon var att vänta, räknade han ut, att han skulle möta henne inom en kvart.

Han gick vägen framåt i den temligen höga snön. Han sökte försätta sig i samma stämning af hopp och lefnadsmod som den, hvori han befann sig, då de voro tillsammans under sommaren. Men ack, det var icke så lätt som han tänkte. Visserligen rätade han upp sin smärta, eleganta figur och tryckte käckt till hatten öfver det ljusa, lockiga håret, men det skimmer, som ett ögonblick glänste fram i hans ögon, svann snart och det nu vanliga, vemodiga draget lade sig öfver hans ansigte. Huru låg icke lifvets väg för honom solbelyst och härlig under sommarens ljusa kärlekssaga, och nu — nu hade tviflet på hans egen styrka kommit, om också

hans kärlek var mera djup än förr. Det fans många svårigheter att besegra, innan han åter kunde se vägen så klar och fri som då.

Han hade sett på klockan, när han gick hemifrån, fann, att han under sina grubblerier promenerat väl en halftimme, och förstod, att han gått för långt. Maria hade säkert redan kommit till staden. För att försäkra sig härom gick han in i en stuga vid vägen och frågade, om några åkande nyligen passerat förbi. Mycket riktigt, en täcksläde med ett ungt fruntimmer i hade för närmare tre kvarts timme rest vägen fram. Han vände om och raskade på sina steg.

Det hade mörknat, under det han gick ut för att möta Maria, och när han kom tillbaka till staden, voro lyktorna redan tända. Gasbelysning hade staden ännu icke, och som lyktorna icke voro så särdeles talrika, var belysningen temligen skral. Han gick raskt framåt den förnämsta gatan och hade om några ögonblick nått Ädelgrenska huset, ett af de största i staden. Han gick en trappa upp och ringde på. Tamburdörren öppnades, han gick in, kastade af sig ytterrocken och befann sig ett ögonblick der efter i salongen.

Maria hade redan hunnit taga af sig sin resdräkt och iklädt sig en enkel hvardagsklädning. Hon satt vid ett af de små borden vid ett fönster åt gatan och spejade utåt för att se efter, om icke Marck snart skulle komma. När han trädde in i salongen, reste hon sig raskt upp och skyndade honom till mötes. Hon helsade hjertligt, besvarade varmt hans välkomstkys och drog honom ned vid sin sida i en soffa. Fru Ädelgren visade sig också, men för

att icke störa de trolofvade, aflägsnade hon sig snart, sedan hon sagt Erik några artiga ord.

Erik märkte genast, huru förändrad Maria hade blifvit. Hon var icke mera den till hälften blyga, till hälften uppriktigt ogenerade unga flicka, som han på höstsidan lemnat. Under den tid hon vistats i staden och tagit del af dess glada umgängeslif, hade hennes ansigte fått ett lugnt, nästan förnämt uttryck, hon förde sig nu med en säkerhet, som var på samma gång behagfull och väl afmätt, hennes väl vårdade händer med de långa, skära naglarne och snittet på hennes klädning utvisade, att hon tillgodogjort sig det moderna sällskapslifvets förfining.

Hon var onekligen vacker, mycket vacker, med den ljusbruna luggen, som låg temligen djupt ned öfver pannan och gaf relief åt de glänsande blågrå ögonen. Men han hann icke länge betrakta henne. De hade ju så mycket att säga hvarandra. Det var egentligen hon som förde ordet.

Hon berättade, huru otrefligt hemmet var, sedan Erik lemnade det, och huru nästan olidlig vistelsen där blef, sedan hennes far fått för sig, att Erik betraktat sitt frieri endast som en affärspekulation. Och det hade ju också så många andra sagt — o, hvad människorna äro elaka! — icke minst här i staden, men hon skulle aldrig, *aldrig* tro dem. Hon visste nog, att hon gjorde Erik ledsen genom att tala om det, men hon ville ändock låta honom veta det. Det var många krafter i rörelse för att hindra deras förning, men dessa skulle ej lyckas i sina intriger. Det låg dock icke någon förtröstansfull kraft i dessa hennes ord, utan tvärt om en nästan bed-

jande ångest, när hon uttryckte sin önskan, att de nu skulle vara så mycket tillsammans som möjligt, att Erik icke skulle gifva modet tappt, utan arbeta med ifver på att nå en sjelfständig ställning. Det klingade i hennes mjuka röst som en fruktan för ett kommande, hvilket kunde hon icke säga, men den kamp hon utkämpat med sin far, innan hon fick resa till staden, hade nog icke varit så lätt.

Erik sökte stilla hennes oro så godt han kunde, ehuru det sårade honom att åter få höra de ord upprepade, som hennes far slungat honom i ansigtet i det första och sista bref han bekommit från denne. *Hon* vädjade till *hans* kraft, och han kände sig nästan förbryllad deröfver. Hade han icke på sista tiden gäckats i så mycket, att det fans stunder, då han kände sig behöfva en annan, en älskad varelses bistånd för att med seger kunna gå ur striden?

Sedan de en stund talat om sin kärlek och sina förhoppningar, öfvergingo de till mera allmänna saker. Erik skildrade, huru hans lif nu var mera isoleradt än förut, huru hans farbrors hemlif gestaltat sig, huru öfvergifven han ibland kände sig. Maria helsade från Deborah, som ännu lefde i sina idealistiska svärmerier, ehuru Malmin icke mera var deras föremål, utan en bergsingeniör, som på höstsidan kommit dit till trakten. Hon hade en dag infunnit sig hos Maria, brustit ut i bitter gråt och förklarar, att hennes kärlek blifvit på det nedrigaste sätt gäckad, ehuru hon icke kunde förmås att närmare utveckla, huru det tillgått. Hon föraktade Malmin, men ingen människa skulle af *henne* få upplysning om hvad hon visste. Malmin var nu

sällan hos Andreis. Hennes far tålde honom icke och sade nästan aldrig ett ord åt honom, när han kom på besök, ehuru han dock nu blifvit som en annan människa, öppen och språksam.

Så fortgick deras samtal under ett par timmar, då herr Ädelgren kom in till dem. Han bad Erik stanna kvar till supén och denne mottog med tacksamhet inbjudningen. Kvällen förflöt hastigt under gladt samspråk, och när Erik lemnade Ädelgrenska huset, kände han sig öfverlycklig. Maria älskade ju honom ännu lika varmt som förut, och trots alla hinder skulle deras kärlek segra.

De första dagarne efter Marias ankomst till staden träffades de trolofvade ofta. Erik, som hörde, att Maria umgicks hos snart sagdt alla familjer, tack vare det stora hus Ädelgrenska familjen förde, sökte nu, för att så mycket som möjligt vara tillsammans med henne, godtgöra sin förra likgiltighet eller oartighet genom att aflägga visiter hos familjer, på hvilkas baler han förut räknats för första kavaljeren. Baltiden, som i den lilla staden räckte från nyåret och ända in i mars, tillstundade nu, och trots den rika tillströmning till staden af ungherrar, som jernvägsbyggandet gaf en eller annan syssel-sättning, behöfdes det dock ännu flera dansanta kavaljerer, hvarför Erik ofta rön-te ett artigt mottagande och inviterades till en mängd fester.

Den befattning, som han hade i skolan, att vara extralärare i kristendom, historia och modersmålet, beredde honom föga nöje, och snart insåg han det dessutom vara omöjligt att tjena tvenne herrar: nöjet och skolan. Å ena sidan fann han stort behag i dessa baler och supéer,

hvarest han kunde vara i närheten af Maria, hvilken tog den lifligaste del i alla nöjen, som erbjödös, å andra sidan kände han sig uttröttad och nedstämd, när han efter en till hälften genomvakad natt, tidigt på morgonen kom till läroverket. Han insåg, att detta lif icke kunde räcka länge, men höll dock tappert i, tills omkring en månad af terminen gått. Då hemställde han en eftermiddag till Maria, huruvida hon icke tyckte, att de hade roat sig tillräckligt och om de icke borde tänka på att draga sig tillbaka från detta ihärdiga deltagande i societetens nöjen. Han möttes af hennes lugna, men bestämda nej. Han kunde ju vara trött på det och hålla sig derifrån, om han så önskade; hon hade så litet varit med, att detta lif ännu beredde henne nyhetens hela behag.

Det gjorde honom ledsen, att hon så utan vidare sade nej till hans vänliga begäran, men han måste på samma gång medgifva, att det vore sjelfviskt af honom att söka med magtspråk genomdrifva sin vilja. Det var ju också det sämsta sätt han kunde använda mot en sådan natur som Maria.

Så gick då tiden under nöjen för Maria, under arbete för Erik. Ju mer han kom sig in i skolförhållandena, dess tyngre kände han lärarebefattningen trycka sig. Han, den glade Upsalastudenten, nationsbalernas anförare, de lustiga 'spexens' tillställare, fick nu gå som extralärare och undervisa små parflar på 10 à 12 år. Och i hvilka ämnen: 'Kristendom' — utanlexor om dogmer, som grundade sig på ett missförstånd af den heliga skrift — 'historia' — furstehus, släktledningar, krig och fredslut — 'moders-

målet' — en torr skematisering af saker, som vida lättare skulle kunnat läras genom enkla hänvisningar till språkets egen natur, och 'rättstafningsöfningar', der godtycket och despotismen broderligt vandrade vid hvarandras sida.

Med en ifver, som han icke skulle tilltrott sig sjelf för endast några få månader tillbaka, kastade han sig öfver alla arbeten rörande uppfostran, som funnos att tillgå i läroverkets rikt försedda bibliotek. Med hvarje bok han studerade blef det honom allt klarare, huru föga verkligheten svarade mot dess af människoslägtets ädlaste män fastställda principer. Öfveransträngning hos de yngre, ensidighet och barnslig högfärd öfver onödigt vetande hos de äldre fann han utgöra den moderna uppfostrans resultat, och i detta undervisningsväsen skulle han nu tvingas in som ett viljelöst hjul i ett själsmördande maskineri. Aldrig! Förr skulle han egna sig åt hvad som helst, men lärare ville han inte bli, så länge skolväsendet ännu var så erbarmligt, som han fann det. Han skulle kunna lida nöd och brist, det kände han, men sälja sig — aldrig.

Han hade ingen att meddela sig med rörande dessa nyväckta tankar, som plågade honom. Farbrodern var icke road af att tala i skolfrågor, i synnerhet som han sjelf endast tagit del i folkskolans undervisning och af den, som han sade, 'fått Gudi nog'. När Erik någon gång kom att tala med Maria om sina åsikter rörande uppfostran, hade hon nästan ingenting att säga derom. Det dröjde icke länge, förrän han märkte, att Maria icke mera hade denna rika mottaglighet för djupare intryck, det varma intresse för

allt allmän-menskligt, som hon visat under sommarmånaderna, då de under vandringar i skog och mark samtalat om lifvets vigtigaste frågor. En annan magt arbetade träget på att rifva ned hvad deras kärleks sommarsaga byggt upp.

Endast denna tanke var tillräcklig för honom att råga den kalk af missmod, som de senaste månadernas svikna förhoppningar räckt honom. Dertill kom, att han åter kände sig mera tillbakasatt i sitt forna hem, sedan farbrodern fått en liten arfvinge. Den nyfödde var nu det enda Marck och hans hustru hade blick för, och Erik hade nu för andra gången och grundligare än förut gått miste om sin farbrors särskilda välvilja. Erik fann sig endast som ett påhäng, en fattig släkting, som på nåder vistades i huset. Hans humör blef retligt, nästan sjukligt, och när han träffade Maria, hände det, att det tog sig uttryck än i förebråelser, än i böner. Han kände sig tillbakastött från henne, när hon skildrade, huru roligt hon hade haft på den ena eller andra festen, och när han talade om för henne, att undervisningsväsendet borde reformeras, tog hon en likgiltig min på sig och bad honom tala om de der sakerna 'en annan gång'.

Det kunde icke vara tu tal om att icke Maria blifvit förändrad sedan sommaren. Vinstelsen i staden före julen hade gjort rätt mycket härtill, men tiden derefter ännu mera. Fru Ädelgren hade utan tvifvel fått särskilda instruktioner från Andrei, huru hon skulle arrangera med Maria, ty det var alldeles som uträknadt, att det ena nöjet aflöste det andra. Hennes far sparade ingenting för att låta henne blifva festernas drott-

ning. Han öfveröste henne med de dyrbaraste skänker: siden- och sammetyger, spetsar och smycken — hon behöfde endast yttra en önskan för att ögonblickligen få den uppfylld. Under den första tiden hade hon med en viss förundran, nästan rädsla, betraktat alla dessa härligheter, likasom låge det en snara derunder, men så småningom fogade hon sig, tack vare fru Ädelgrens fina vinkar om hvad hennes ställning som rik arftagerska kräfde, i sin fars vilja, när denna också öfverensstämde med hennes egen lust att njuta af lifvet, och med svallande glädje kastade hon sig in i detta rörliga, skiftande lif. Nu grodde också under dessa småstrider med Erik de frön, som hennes far nedlagt i hennes redan förut för misstroende så benägna sinne. Fru Ädelgren stod äfven här vid hennes sida, trogen att bistå, när det gällde att skilja de båda åt. Hon talade om hvilken magt rikedomens har, huru eftersökt en arftagerska är, att det är en dumhet att skänka sitt hjerta åt den förste bäste — dag efter dag hördes samma visa, och när Maria så på kvällen i sin ljusa, bländande baltoalett eller sin böljande supédrägt af siden kom ut i sällskaper, möttes hon öfver allt af böjda ryggar, smidiga artigheter, fint smicker. 'Huru mycket tror du de der ungherrarne kosta?' hade hennes väninna frågat henne en natt, när de kommit hem från en bal och en stund, innan de gingo till sängs, kollationerade kvällens minnen. 'Hur mycket de kosta?' Maria hade skrattat till och gjort en föraktlig rörelse med sin lilla sidenskodda fot.

När hon så träffade Erik, vanligen på eftermiddagarna, sedan han druckit kaffet, och hon lättje-

fullt sträckte sig på en chaiselongue under väntan på att tiden skulle komma för toaletten till kvällens festlighet, föreföll han henne så liten och obetydlig emot hvad han varit under sommaren. Nu var det *hon*, som kunde berätta honom nyheter, och *han*, som fick lyssna till henne. Hans 'dumma skolfunderingar' roade henne icke alls. Hon började behandla honom så der litet öfverlägset. En gång sprang fram i hennes hjerna en fråga, 'om också han kunde köpas', men hon log blott deråt, och när han frågade hvad det var som hon log åt, talade hon helt uppriktigt om det. Han bleknade, men sade ingenting och steg snart upp för att gå. Hon märkte, att hon sårat honom och öfverhöljde honom med smekningar. Det var ju endast en dum tanke, som gick lika hastigt som den kom. Han endast sammanpressade sina läppar och såg på henne. Hon tyckte det låg en fuktig glans i hans ögon, men när han tog emot hennes smekningar och försäkrade att han icke alls var ond, började hon tala om helt andra saker.

Så kom en annan face i hennes kärlek. Den fick en anstrykning af medlidande. Hennes väninnor kommo henne till hjälp äfven i det hänseendet. Stadens unga damer hade tyckt sig varit icke så litet sedda öfver axeln af Erik den tiden, då han hade utsigt att blifva rik och var en af de mest bortskämda Upsalastudenterna. *Då* voro de, gud bevars, för simpla för honom, *nu* skulle de taga skadan igen.

»Stackars kandidat Marck», sade de, »det bör kännas bra egendomligt för honom att nu gå som extra lärare, sedan han förut gladt sig åt att bli sin farbrors ende arftagare. Hvad det

är synd om honom. Extra lärare! Adjunkt! Naturligtvis kan han aldrig gifta sig, såvida han icke vill bli sin hustrus man. Mins ni inte, hur eländigt fattigt det blef för kandidat Andersson, som gifte sig som extra lärare?»

Sådana ord letade sig naturligtvis också fram till Marias öron. Hennes kärlek till Erik försvann mer och mer. Ibland tänkte hon på den förunderliga känsla, som bemäktigat sig henne, när hon första gången såg honom, denna aning om att hon skulle komma att tillhöra honom, men så slog hon bort den. Man hade ju aningar om så mycket. Ibland tänkte hon på deras kärleks sommarsaga, björkdungen och elfven, men det var som toner, framklungna ur ett långt aflägsset fjerran. Slutet af det hela blef den tanken: Erik är ju icke mer densamme. Jag är den jag alltid varit, men han har förändrats.

Då Erik hörde hvad Maria råkade yttra angående hans kärlek och hennes pengar, kände han det som ett slag midt i ansigtet. Han lyssnade knappast till hennes försäkringar, besvarade lamt de smekningar, som hon slösade på honom, och beslöt att snart, ju förr dess hellre, få saken klar dem emellan, det finge bära eller brista. Men han skulle långsamt söka lösningen. Först ville han åter taga del i festerna och se, huru Maria *nu* skulle uppföra sig mot honom. Sedan skulle han bestämma sig för hvad som var att göra. Men hans sårade kärlek spridde ett blekt skimmer öfver det förr så friska ansigtet; gången blef dröjande och hans förr så klara ögon fingo ett tankfullt, nästan grubblande uttryck.

Det blef svårt för honom att åter börja ett

lif, som numera icke hade något behag för honom, och han kände ett aggande kval, sedan han tagit del deri någon tid. När han samtidigt med Maria strax efter julen gjort sitt inträde i dessa nöjeslystna kretsar, var hans plats vid hennes sida gifven, men nu, sedan han varit borta derifrån någon tid, funnos så många, som gjorde honom denna plats stridig. Maria fann tydligen icke vidare någon glädje i att han åter visade sig i de sällskap, der hon nu vant sig att utan några hämmande band dela ut sina ögonkast, sina småleenden, sina danser åt den för tillfället mest gynnade. Erik stod ju der som den, hvilken hade *rätt* till att fordra en eller flera danser, och han följde alltid med granskande, nästan förebrående ögon hennes koketteri med andra. Hon blef kall och nästan fränstötande mot honom.

Nu gick det upp som i ett bländande, brännande ljus för honom hvad det var, som skilde dem åt. Det var *pengar*. Hon var rik, och han var fattig. Kanske hon inte gjort det klart för sig sjelf, men hennes vänner voro nog på det klara därmed. Och denna djefvulska plan, hvarom hon sjelf kanske icke hade en aning, att föra henne ut i alla dessa själsförslöande fester, der smickret firade sina triumfer och guldkalfven utgjorde det idol, hvaromkring alla dansade — denna plan, som säkert var hennes faders, hade lyckats. Hon skulle beröfvas honom.

En kväll, när Erik följde henne hem från en supé — det var i slutet af mars — sade han henne, att han följande eftermiddag önskade tala med henne i en mycket vigtig sak. Hon

sökte finna någon undanflygt, emedan hon anade, att hon spänt bågen för högt, men när han ännu en gång bestämdt uttryckte sin vilja, sade hon, att hon skulle vara hemma. Hon besvarade matt hans handtryckning, när de skildes åt.

Vid utsatt tid följande dag steg han in i salongen, der Maria väntade honom. Hon hade, som vanligt, klädt sig med mycken omsorg. Den mörkbruna klädningen sätt som gjuten kring hennes smärta gestalt och en blekröd rosett, kokett fästad temligen högt upp vid venstra axeln, lyste upp hennes drag, som kanske annars skulle sett allvarligare ut, och kastade på samma gång ett blekt skimmer öfver hennes friska ansigte.

Han helsade henne med ett allvarligt, men vänligt leende och satte sig snedt emot henne på en stol, som syntes vara enkom framställd för honom. Medan han talade, såg han på henne med en vemodigt forskande blick.

»Du vet, Maria», började han, »att förhållandet oss emellan icke är detsamma som i somras. Då kände jag, att du helt och hållet var min trolofvade, men nu hafva främmande magter trängt sig emellan oss. Medgif, att så är!»

»Ja», svarade hon nästan ohörbart, likasom om hon hade haft ondt samvete.

»Du var naiv, nästan barnslig, när jag träffade dig första gången, och under vår vidare samvaro utvecklades du till *kvinn*a. Du var densamma som förut, lika älsklig och god, men du såg dig omkring med vakna blickar. Du trädde likasom in i en ny verld, men du behöll dock all den friskhet, som det glada, fria lifvet

i naturen skänkt dig. Du förstod mig då, ehuru jag växt upp i helt andra förhållanden än du, och det var detta nya, som, jag tror mig kunna säga det, gjorde din själ rikare, skänkte den ett nytt innehåll.»

Han betraktade henne fortfarande, men hon mötte icke mera hans blickar, utan såg ut genom fönstret, ut i rymden, likasom om hon ville, ostörd af alla yttre intryck, endast lyssna till hans ord.

»Vi förstodo hvarandra och förenades i en kärlek, som åtminstone å *min* sida» — Maria ryckte till nästan omärkligt — »var så djup, att den *aldrig* kan fullkomligt utplånas. Vår kärlek gaf *mig* del af din friskhet, ditt okonstlade väsen, gaf *dig* en syn på världen, som du förut icke haft. Du gjorde min känsla varmare, jag gjorde din tanke klarare. Det var ett utbyte, på hvilket vi båda förtjenade.»

»Hvarför talar du så omständligt och allvarligt?» frågade hon med ett bedjande tonfall, hvori dock blandade sig ett uttryck af ovilja. »Du talar ju, som om jag vore en dödsdömd brottsling. Har jag väl förtjenat det? Käre Erik, säg mig på en gång hvad du har emot mig!»

»Nej, jag måste säga dig allt, och detta kan icke ske med några få ord», afböjde han bestämdt. — »När vi skildes åt på höstsidan, var jag lycklig genom din kärlek. Jag trodde på dig som man tror på en allsmächtig Gud. När motgångar sedan träffade mig, tröstades jag af dina kärleksfulla skrivelser, när jag sårades af bittra, grundlösa tillvitelser från din fars sida, visste du att med dina ord mildra förolämpningen.

»Då jag i min studerkammare i Upsala satt vid mina böcker och modet då och då svek mig, behöfde jag endast uppkalla din bild för mitt minne för att åter känna mig stark och arbetsfrisk. Jag tänkte då på den stilla sommar-natt, då vårt förbund slöts. Jag såg den breda, blånande elfven, som stark banar sig väg mellan höga stränder och öfver klippiga bankar, och såg deri en bild af vårt kommande lif. Vägen var icke sådan jag i mina första kärleksdrömmar tänkt mig den, men vid din sida skulle jag dock trotsa alla svårigheter. Jag var en glad student, när jag såg dig; din kärlek hade gjort mig till *man*. Jag kände mig stark genom att blicka upp till dig.» —

Hans röst darrade något litet och en fuktig glans skyntade fram i hans blick. Maria var rörd. Hon såg på honom med sina glänsande, sköna ögon, men sökte icke mera afbryta honom.

»Ju längre tiden led i Upsala, dess mer skärptes min blick af mina bekymmer, mina motgångar. Jag började läsa mellan raderna i dina bref, och jag fann der mycket, mycket, som aldrig förr stått der. Du hade kommit ut i verlden, i det leende, lockande lifvet bland menniskor, som hade till sin förnämsta uppgift att roa sig, och du drogs allt mer och mer in i deras krets. Hädanefter *talade* du om din kärlek till mig, men du *lefde* ett nöjenas lif. Och när jag kom hit, dröjde det icke länge, förrän jag såg, huru du förändrat dig.

»Tro icke, att jag dömer dig strängt, därför att du roade dig. Med hvilken rätt skulle väl jag kunna göra det, jag som sjelf under många år egnat mig åt ett liknande lif? Men jag

nämner det, därför att jag förstod, att det var detta lif, som skilde oss åt, sedan jag icke mera passade därför.»

Hon hade glidit fram midt emot honom och sökte fatta hans hand. Hon ville tydligen med smekningar öfvertyga honom om att han tagit miste.

»Vänta», sade han och drog sin hand tillbaka, »låt mig tala ut. — Det var också en sak till, som skilde oss åt. — Du var *rik* och jag var *fattig*.»

Maria drog sig tillbaka i det ena soffhörnet och hennes blick fick ett kallt, nästan frågande uttryck. Han reste sig upp och ställde sig framför henne.

»Du var *rik* och jag var *fattig*», upprepade han ännu en gång, och ett sorgset leende flög öfver hans läppar. »Du hade blifvit bearbetad af andra och det hade lyckats dem att väcka tankar, som slumrat så djupt, att icke ens din far förr kunde, så mycket han än arbetade, få dem till lif. I allt hvad du hörde och såg, din fars varnande ord, dina många tillbedjares krumbugter, låg en kraftig predikan om rikedomens magt. Du lyssnade till en början motvilligt dertill, men sirénsången-ljöd allt djupare, allt mäktigare — och du stämde snart in i kören med de andra. Du blef en baldrottning, en kokett.»

»Har du icke slutat snart?» frågade Maria med ett hånfullt uttryck, men på samma gång med tårar i rösten. Hennes kärlek stred en hård strid med hennes fåfänga.

»Förlåt mig, Maria, om jag sårat dig, men jag måste hafva det klart oss emellan», bad

han vekt, och stora tårar sprungo fram ur hans ögon. »Jag har icke gråtit på länge, men någon gång måste min sorg bryta ut.»

Han snyftade högt och sjönk ned på stolen.

Maria skyndade fram till honom. Hennes sårade fåfånga var försvunnen. Alla hennes kärleks ljusa minnen trädde fram för henne, och hon fattade hans händer, hon kysste hans tårdränkta kinder och hviskade fram ord af hän gifven, stormande kärlek.

»Ack nej, så kan det icke blifva godt emellan oss igen», sade han mildt och befriade sig från hennes omfamning. Med minen af ett kraftigt fattadt beslut drog han med handen öfver ögonen. Han upphörde att gråta och fortsatte med fast stämma:

»Vi äro skilda åt, Maria — huru länge vet jag icke. Jag vill icke slita dig från din familj. Jag vill icke ega dig mot din fars vilja. Jag vet också nu, att du icke är densamma som förut. Min kärlek kan icke heller lefva på ett offer, som du kanske skulle vilja erbjuda. Guldet har skilt oss åt.»

Maria närmade sig honom åter och öfverhöljde honom med försäkringar om sin kärlek. Hon skulle vilja lida allt, blott han icke lemnade henne. Hon smög sig intill honom förtroende fullt och bad honom under heta tårar att icke döma henne så hårdt, men han visade henne åter tillbaka.

»Hvad har jag väl att erbjuda dig? — Ett lif af försakelser. Jag är ju endast en fattig extra lärare, som kanske aldrig blir någonting annat, jag vill ej taga emot din fars pengar på nåder, äfven om han skulle erbjuda mig dem,

och jag kan ju ej af egna krafter bjuda dig ett gladt och ljust hem. Nej, lys du i den verld, för hvilken du är född, tjusa der, som du gjort så många aftnar förut, när du visste, att jag satt ensam och grubblande. Min kärlek är icke heller den samma som förut. Det smög sig in en gnista *förakt* deri, då jag såg dig så strålande glad mot dina balkavaljerer, medan du knappt hade ett ord åt mig, när jag ville tala med dig i lifsvigtiga frågor. Nej, jag känner det, du är *rik*, och du vet det.»

Hans ensliga grubblerier hade gjort honom hård mot henne. Han hade gråtit och svagheten hade efterträds af en hänsynslös kraft. Maria kände sig djupt förorättad. Den sjelfständighetskänsla, hon i så hög grad ärft af sin far, reste sig ånyo upp inom henne. Äfven hon tyckte sig nu hafva varit tillräckligt tillmötesgående. En slöja af kyla lade sig öfver den kärlek, som nyss kommit henne att slösa sina smekningar på honom.

»Som du vill», sade hon kallt. »Du talar om min rikedom och du har rätt; jag vet, att jag är rik. Jag vet, att jag kan få ryggarna att böjas på dessa stolta kavaljerer, som tala så högt om manlig kraft och kvinlig fåfånga. Men jag vet nu också en annan sak, och det är, att det var min rikedom, som förut förde dig till mig. Nu förstår jag, att det är sant hvad min far så ofta sagt mig. Du skulle icke annars kunnat behandla mig så, som du nu gjort. Din fåfånga var sårad, du fann, att du icke kunde leda mig så, som förr, och därför har du nu, när du tyckte dig vara för god för att gå jemsides med mig, brutit ut och talat om

förakt till mig. Ah, detta ord gaf min kärlek dödsstöten. *Du* föraktar mig! Hvilka storverk har då du gjort? Jag undrar just hvilka de äro. *Du*, en 'öfverliggare', en 'skolfux'!»

Hon skrattade hysteriskt och gömde sitt ansigte i näsduken. Men snart sprang hon upp och vände sig åter mot honom:

»Hvem är du, att du kan tala sådana ord till mig? Har du uträttat någonting, som du med stolthet kan visa på? Du talar med en bålstor öfverlägsenhet om 'societeten' och 'nöjen', men har du själf lagt så mycket som två strån i kors för att göra umgängeslivet bättre, nöjena ädlare? Nu känner jag dig i grunden. Du talar om mitt 'offer, som du icke vill mottaga', men har *du* någonsin gjort något sådant? Kan du offra dig för en idé, en stor sak, du, som talade så stolta ord till mig om en krets, dit du endast på nåder får tillträde.»

En ström af tårar afbröt hennes ord. Erik var blek och ett drag af djup sorg hade lagt sig öfver hans ansigte.

»Så skiljas vi då, Maria», sade han och trädde henne närmare. »Gud må döma mellan oss hvem som haft orätt. Min lifsriktning förändrades, medan din blef densamma, den att beundras och hyllas af alla menniskor, som böja rygg för penningens magt. Kanske jag dömde orätt, då jag sade, att guldets skilt oss åt, kanske träffas vi en gång, då du skall finna, att sorgen mognat mig till en man, som icke är rädd för att säga fritt ut hvad han tänker. — Här ditt löfte och din ring.»

Hon reste sig stolt upp och drog med en nervös rörelse förlofningsringen från sitt finger

och räckte honom den. När han lemnade henne sin, darrade hennes hand, så att hon släppte den i golvet.

Maria vände sig mot fönstret. Heta tårar strömmade ned utför hennes kinder. Utan någon afskedshelsning lemnade Erik salongen.

6.

rik hade lemnat Maria med en känsla af att hafva slitit någonting ur sitt innersta. Men han var dock på samma gång öfvertygad om att han icke kunnat göra på annat sätt. Hvad hade han väl haft att välja emellan? Marias far var ju emot deras förbindelse, hans farbror ville naturligtvis icke mera hjälpa honom till en landtegendom eller en annan ställning som sorgfri rentier, och att gifta sig som extra-lärare hade ju varit galenskap. Maria var ju också icke längre densamma som förut.

Hon var nu van vid ett gladt, förströelsefullt lif, och han kunde ju icke bjuda henne något vederlag därför. Sin kärlek? Huru högt skattade hon väl denna, när hon icke en gång kunnat förmås att höra hans bön om att ej deltaga så mycket i nöjena. En af dem måste gifva med sig: antingen skulle hon afsäga sig de nöjen, som hennes rikedom beredde henne, eller också skulle han förneka sin vilja och

blifva hennes undergifne följeslagare. Det bar icke; det måste brista.

Brytningen af deras förlofning väckte mindre uppmärksamhet i den lilla staden än hvad man skulle kunnat tro. Den var ju väntad.

Det bredde sig en dyster stämning öfver Eriks väsen. Den, som sett honom under sommaren och nu mötte honom, skulle tro, att det icke varit samma person, utan möjligen en äldre bror till Erik, som pröfvat på lifvets strider och der lidit ett grundligt nederlag. Han hade blifvit tystlåten, började aldrig ett samtal med sina kolleger i skolan, gick aldrig bort på någon bjudning, utan företog ensliga promenader eller satt i sin kammare och försökte studera.

Han försökte göra det, men det var mycket svårt, till en början omöjligt. Der han satt lutad öfver boken, flögo tankarna bort till hans kärleks sköna sommarsaga. Elfven och prestgården, björkdungarna och alléen, och först och sist Maria. Han såg henne glad och skämtande, tankfull och forskande, hörde hennes glada skratt eller kände hennes hand sakta stryka öfver hans panna. Han slöt sina ögon och njöt för några ögonblick af dessa färgrika, lyckliga drömmar. Så vaknade han åter upp ur dem, kastade ögonen på boken och försökte läsa.

Det var icke långt ifrån, att han hade förtviflat. Men krisen gick öfver, ehuru den var svår. Hans kärleks minne tog antingen gestalten af en bild, hvars konturer man endast svagt minnes, ehuru man mycket väl vet dess innehåll, eller klingade fram som en melodi i fjerran, smekande och lockande, men på samma gång vemodig.

Han insåg, att arbetet var det enda, som kunde rädda honom. I skolan var han den outtröttligaste af alla lärarne. På klockslaget infann han sig, började undervisningen och höll i dermed oafbrutet. När han kom hem till middagen, kände han sig så skönt trött, och när den var öfver, kunde han slå sig ned vid sitt skrifbord och åter upptaga studierna. Det dröjde icke länge, förrän han arbetade rastlöst.

Hans fysik var stark, ty han bråddes på en gammal frisk stam, och som han aldrig förr egentligen arbetat, hade han sparat en rik fond af krafter, som nu kom väl till pass. Nya känslor, nya tankar brusade fram ur hans inre liksom en källåder, hvilken länge förgäfves sökt tvinga sig fram genom hälleberget, men nu brutit sig väg och vällde fram i friska vågor.

Den sorg, som så hårdt drabbat honom, gaf dock, som naturligt var, en mörk färgton åt allt, hvarmed hans tankar sysselsatte sig. Sjelf led han och ville därför uppsöka de lidande. Han studerade folkens historia, klassernas strider med hvarandra, de pessimistiska strömningarna inom litteraturen, och han fann, huru mycket som var förväntadt af århundradens mörker, huru mycket, som borde ledas in i en annan strömfåra. Hans egen sorg skärpte hans blick för andras.

Så förgick återstoden af terminen. Från Maria och hennes hem hörde han han så godt som ingenting. Han visste, att hon var hemma — det var allt.

Emellertid hade hans insigter i skolväsendet väckt hans leda för denna bana. En dag meddelade han sin farbror, att han slagit den ur hågen och att han i stället ville blifva jurist.

Det var ju ett mycket ädlare yrke att förskaffa människorna rätt än att hjälpa till att förstöra det nya släktet med falsk eller onyttig lärdom. Den äldre Marck, som nu solade sig i fadersglädjens nya fröjd och icke utan skäl funnit, att Erik fördystrade hans glada hem med sin sorgsna min och sin tystlåtenhet, gaf honom löfte om hjälp. Examen skulle ju kunna vara undanstökad på en tre fyra år, och det vore ju icke hela världen. Erik kunde ju resa till Upsala redan strax efter terminens avslutande i skolan; det gick för sig att läsa der äfven under sommar-månaderna och dess förr hunne han avsluta sin examen.

Med en känsla af lättnad lemnade han sin farbrors hem. Han var ju der alldeles öfverflödig, kanske icke mera än nått och jemt tåld. När han kommit till Upsala, skulle han sammanträffa, om icke förr, så på höstsidan, med sina gamla kamrater och i deras sällskap helt säkert åter bli den forne förtröstansfulle studenten. Han reste, men han sade redan i förväg ifrån att han icke skulle komma hem till julen. Först när han aflagt examen, skulle han vara att åter förvänta hem.

När han kom till Upsala, fann han det tomt. Ingen af hans närmaste bekanta funnos der, och så mycket bättre kunde han arbeta. Dagarna gingo fort under dessa studier. Promenader utåt Cap Finis Terræ och en musikafton då och då på Flustret voro hans egentliga förströelser.

Ju närmare det led mot hösten, dess fler kamrater anlände. Det gamla kottieriet samlades, och Erik utgjorde åter en länk deri, dock icke mera som den stormande glade festarran-

gören eller den viggande, hjälpbehöfvande examensläsaren, utan som den lugne, sansade kamraten. Det var alltid han, som påminde om att nattsamkvämen skulle sluta eller gaf en vink om att en eller annan i laget festade nog mycket. Han blef kamraternas förstyre och ledare.

En kväll satt han i deras lag vid Flustret. Altanerna och musikpaviljongerna voro eklärade och det allra nyaste damkapellet spelade sina Straussvalser och Offenbachspotpourrier. Erik hade icke på länge varit så glad. Han skämtade uppsluppet med sina kamrater, beställde extra musikstycken af kapellet och ordnade om att sexan skulle blifva så välförsedd som möjligt.

Han hade suttit med ryggen vänd mot balustraden, men när en af laget fäste hans uppmärksamhet på huru vacker en bengalisk eld var, som afbrändes vid fontänen, vände han sig om. När den slocknat, begagnade han sig af tillfället att betrakta de närmast sittande kottetrierna.

Han ryckte till. Der borta satt ju Maria. Det måste vara hon och ingen annan. Hon var blek och höll sitt hufvud högre än förr, men dragen voro desamma: samma klara ögon, samma något oregelbundna, men fina ansigtslinier.

Hennes blickar flögo likgiltigt ut öfver grupperna, som sutto framför henne, men likasom om hon anat, att hon var fixerad af någon, kom det hastigt mera lif i dem. Hon följde ekläringen efter balustradkanten och höjde blicken just när den kom till det ställe, der Erik satt. Hon betraktade honom ett ögonblick, hvarefter hennes blick åter nästan omärkligt gled bort från honom. Icke ett drag rördes i hennes an-

sigte, och han såg, att hon strax derpå kastade sig in i ett samtal.

Erik hade knappt hunnit åter vända sig mot sitt sällskap, förrän han kände en kraftig hand, som lade sig på hans skuldra. Han såg upp. Det var Malmin, som med en vänlig blick helsade honom.

»Se, god dag, Marck», sade han med en ovanlig värma i rösten. »Jag såg, att du satt här och skulle endast gå fram för att helsa på dig. Tant Rostadius har måst resa ut och bada, och som gubben icke hade lust att göra sällskap — han afskyr resor, som du vet — fick jag lof att följa med för att konvojera henne och flickorna. Huru lefver verlden med dig annars?»

Erik var i högsta grad förvånad öfver Malmins ovanliga vänlighet. Medan han skakade hand med honom, betraktade han uppmärksamt den förre verldsföraktande svärmaren och fann, att han förändrats betydligt till sin förmån. Hyn hade fått en friskare färg, blicken var mera öppen och glad, och det hårda drag, som förut legat öfver hans mun, hade nu lemnat plats för ett människovänligt leende.

»Du skall komma och helsa på dina gamla vänner. *Hon* är också med», tillfogade han, men blef i en hast allvarsammare, som om han helt plötsligt kommit att tänka på, att han vidrörde en obehaglig punkt.

»Jag ber om min helsning till dem», sade Erik något stelt. »Jag skulle gerna gått fram och visat mig — — — men — —».

De hade under tiden lemnat verandan och kommit ut på den öppna platsen framför fontänen. Pinsamma minnen tvingade sig fram hos

Erik och han önskade, trots den vänlighet, som Malmin visade honom, göra samtalet så kort som möjligt. Med det nästan tvära sätt, hvarmed han mottagit Malmin, skulle detta kanske också lyckats, om icke Deborah i en hast uppenbarat sig på skådeplatsen. Hon hade trängt sig fram mellan ett par af studentkottierier upptagna bord och stod nu framför honom.

»Det var verkligen roligt att se Erik», sade hon hastigt och besvarade hjertligt hans handtryckning. »Jag sade just åt mamma, när tåget gled in på stationen, att om turen vore god, skulle vi nog träffa Erik. Jag såg, att Erik tvekade, om han skulle gå fram till oss och helsa, hvarför jag skyndade hit. Mamma vill så gerna träffa er, och Maria — — — ja, ni ska' väl vara vänner — — fast — — ah, hvad jag säger! Det är väl kanske bara ett missförstånd.»

Hela hennes ansigte lyste af den mest öfversvallande vänlighet. Hon såg nästan vacker ut i den något rödaktiga belysningen från en af paviljongernas lampor, hvilken gjorde, att hennes hy icke som vanligt visade sig brun och fnasig. Hon förstod, att hon talat för mycket om Maria. För att icke göra sig löjlig och ännu mera fästa sina kamraters uppmärksamhet på sig, fattade Erik ett raskt beslut. Han gick fram till bordet och helsade på fru Rostadius och Maria.

Under prostinnans banala utgjutelser om de gamla vännerna, resan och väderleken drogs hans blick gång efter annan till Maria. Hon hade helsat på honom såsom en verldsdam helsar på en person, hvilken hon ryktesvis hört något talas om. Hennes blick var fast, men hon hade blifvit något blekare, när hon såg, att Erik när-

made sig. I samtalet blandade hon sig endast då och då, strödde in ett ord vid tillfälle och syntes icke alls upprörd.

Hos Erik åter ref detta sammanträffande upp de gamla minnena, som åter lyste fram friska och — brännande. Han såg på henne med sorgsna blickar, men hon mötte aldrig hans, utan drog sig mer och mer från samtalet. Hennes ansigte fick ett kallt, ja, hårdt uttryck, när Erik frågade fru Rostadius, om de skulle stanna länge öfver i Upsala. Det var, som om hon uttydt det som ett försök från hans sida att närma sig henne.

De skulle dock stanna der endast öfver natten. Fru Rostadius hade ju kommit tämligen sent ut för att bada och ville begagna sig af de få veckor, man ännu hade att räkna på. De hade hvilat öfver i Upsala i stället för i Stockholm, ty hon hade ingen lust att stanna öfver på det sistnämnda stället.

Erik hade suttit der en stund, då han kom ihåg, att kamraterna väntade på honom. För öfrigt fann han stämningen nästan obehaglig, hvilket till icke ringa grad berodde derpå, att Maria och Deborah visade sig nästan ovänliga mot Malmin, som gång efter annan sökte leda samtalet från de alldagliga ämnena om väder och vind. De besvarade hans frågor knapphändigt och fäste icke någon vidare uppmärksamhet vid hans ord. Erik bad därför fruntimmerna om ursäkt, emedan han måste aflägsna sig, och önskade dem lycklig resa. Malmin frågade honom, om de icke kunde träffas, sedan han efter téet följt med damerna hem, och Erik ville natur-

ligtvis icke neka honom det. De kunde ju träffas i promenaden någon timme derefter.

Då Erik kom tillbaka till sina kamrater besvarade han knapphändigt deras frågor rörande det sällskap, hvarpå han helsat, åt under tilltvungen glädtighet sexan i deras sällskap och tog derefter afsked af dem.

När han lemnade Flustret, hade musiken redan för en god stund slutat att spela. Gasen var i det närmaste släckt och ingen bengalisk eld lyste upp fontänen. Det var dock icke mörkt, ty månen hade gått fram ur molnen och kastade knippen af ljus in bland träden.

Han raskade på farten samt spejade bland de få promenerande, som ännu voro ute, om han icke skulle upptäcka Malmin, och han hade icke gått många steg, förrän denne skyndade honom till mötes. Han fattade Eriks arm och vände om med honom.

Ju mer de gingo i riktning från Flustret, dess färre blefvo de promenerande, och snart voro de ensamma.

Malmin tog först till ordet:

»Du är väl i likhet med många andra förundrad öfver att se mig så förändrad. När jag nu träffade dig helt oförmodadt, ansåg jag det vara som att afbörda en skuld, om jag finge omtala för dig, huru det tillgått. Du skall få höra en bikt, uppriktig och allvarlig, som de ord, du sade mig efter min första predikan.»

De hade kommit fram till en bänk, som stod vid sidan af alléen. Malmin satte sig der med ansigtet vänt mot Fyris, som glittrade i mån-ljuset, och Erik tog plats bredvid honom. De befunno sig der fullkomligt ostörda; kvällen

var lugn; man kunde knappast tänka sig en bättre stämning för förtroenden.

»Du kände mig icke», fortsatte han, sedan de satt sig på den enkla träbänken, »när vi träffades der ute på landet, och jag ville icke heller blifva bekant med dig. Min uppfostran var sådan, att jag föraktade människorna, därför att de älla, eller nästan älla» — skyndade han sig att modifiera sitt uttryck — »kastade sig in bland dessa lockande nöjen, dessa fåvitska njutningar, som jag sjelf aldrig pröfvat. Jag var en svärmare, en Guds nazir, som aldrig smakat någon förbjuden frukt. Mina studier voro min enda sysselsättning, och i dem trodde jag mig kunna finna lifvets sanning och kärna. Mitt hjerta var icke väckt, endast mitt förstånd lefde med en brännande eld, som nära nog förtärde mig — mitt förstånd, säger jag, men detta var i allt ledt af uppenbarelsens ljus, af lagens bud, af trons läror.

»När jag höll min första predikan, njöt jag nästan demoniskt af den glädje jag kände att utslunga bannstrålen öfver denna verld, som jag föraktade. Dyrt hade jag köpt min tro, därför skulle jag också veta att hålla den i ära. Jag bröt stafven öfver menskligheten utan att tänka på att jag kunde krossa hjertan genom mina förkastelsesdomar. *En* ande bröt jag, och du uppträdde som dennes försvarare. Tack, du gjorde rätt!»

Han tryckte Eriks hand. Det mörka håret låg som förr oordnad kring hans hvita panna, men dragen voro som förklarade. Ögonen lyste som af en helig inspiration, hans läppar logo, och hela hans gestalt syntes fylld af en brinnande, en ousägligt fast vilja.

»Detta var första väckelsen, men jag slumrade åter in. Jag kom tillbaka till Upsala, avslutade min praktiska kurs och vände åter till den trakt, der jag aflagt mina första lärospån. Men min sinnesförfattning var icke mera densamma. Jag kände mig orolig, nästan upprörd; böckerna intresserade mig icke mera; ser du: *lifvet* kallade mig.

»Jag gick in i de fattiges stugor, jag såg nöden på nära håll, icke blott den andliga, utan ock den lekamliga, jag bjöd dem trons härlighet och evangeliu budskap, men få voro de som lyssnade. 'Bröd', sade deras sorgsna ögon, 'bröd! Kan du icke gifva oss det, så äro dina predikningar ingenting värda'. — Min bokkunskap, min tro svek mig, jag stod magtlös mot nöden, magtlös mot tviflet. Jag hade pröfvat min tro i *lifvet* och blifvit besegrad. De begärde bröd, och jag gaf ord.

»Det var icke långt ifrån att jag fallit i för-
tviflan. Då mötte mig en person — hvilken, kan jag icke säga dig — ett rent, oskuldsfullt väsen, som slöt sig till mig med hela sitt förtroende. Nya verldar öppnades för mig; jag kände kärlekens sötma, jag såg som i en andesyn, skimrande i ljus och vällukt, denna verld, som jag förr afskytt, och nya känslor, aldrig förr anade, vällde fram inom mig. Förr hade jag varit en krympling, nu blef jag fullfärdig.»

Han hade hela tiden talat hastigt och gladt, men nu sänkte han tonen och hans drag blefvo hårda. Han hviskade fram:

»Jag *förförde* henne, jag, en Herrans tjernare, jag, en utkorad, till hvilken hon kom för att söka hjälp i sin själanöd. Hon var oskyldig

som ett barn, och jag visste icke hvad som skett, förrän det icke mera stod att ändra. Jag var ju lika oerfaren som hon. Hon var naturens rena barn, och jag var svärmeriets åt Gud helgade tjenare. Det kom som en storm öfver oss båda. Så flydde en tid under jublande lust, men så försvann min älskade utan ett ord, utan ett afsked. Jag söker henne ännu. Jag skall finna henne. Hon missförstår mig, hon tror, att jag velat bedraga henne; någon har ledt henne bakom ljuset. Hon skall blifva min hustru nu och i all evighet.»

»Men huru kunde du lemna henne så?» frågade Erik, som ej förut velat afbryta hans bikt. »Som hederlig man hade du bort taga henne till din hustru.»

»Tror du icke att jag sökte efter henne? Jag lät personer, som måste anses ointresserade, sända efterlysningar till de kringliggande socknarna, jag annonserade i ortens tidningar, jag spanade på alla håll, men förgäfves. Jag söker ännu i dag, och detta är hufvudanledningen till att jag nu tagit mig denna frist och rest med familjen. Jag fick för en tid sedan bref från en bekant i Upsala, som hade sett henne förut och trodde sig kunna påstå, att hon fans här. Jag sökte upp honom genast jag kom hit, men han förklarade sig nu hafva tagit miste. Det måste ha varit någon annan.

»Men ännu är det icke slut med min bikt. Sedan *hon* flytt undan mig, var jag nära vansinnets brant. Min tro var försvagad, min ortodoxa tro nämligen, min synd tyngde mig ned, mina tankar förvillades — då anropade jag Gud — och han hörde mig.»

Erik hade uppmärksamt lyssnat till honom. Var det en vansinnig eller en skrymtare, som talade? Han flyttade sig ett stycke från Malmin och gaf honom en forskande blick, men denne var så införlifvad i sina tankar, att han icke märkte det. Malmins ansigte var nu lugnt och sansadt. Hans blick sökte Eriks och han fortsatte:

»En gång har jag trott, att de goda människorna skulle förblifva goda och de onda onda. Jag läste ju i alla böcker, att barnen ärfva föräldrarnes egenskaper och att förfädernas fel och förtjenster spåras hos de efterkommande. Det är i viss mån sant, men icke i hufvudsak. Det fins en magt, som kan bryta alla band, som kan nedslå det onda och låta det goda spira upp. Det fins en kraft, som trots allt arf, all ond begåfning, kan leda seklers lif i en ny strömfåra. Kalla det försyn, vilja, moral — hvad du vill, det finnes. Jag kände det, när jag kämpade och bad med Gud. Jag blef en annan människa, jag blef sådan jag nu är. Se der förändringen! Min slafstro hade nästan dödat mig, min kärlek bragt mig till förtviflan, Gud, som är jordens, den förgängliga, skimrande, njutningsfulla jordens, likasom himlens herre, räckte mig sin hand, och jag stod åter upp, starkare än någonsin.»

Det kunde icke mera vara något tvifvel. Erik var öfvertygad om att svärmeriet, fanatismen hade gjort Malmin förvirrad. Han reste sig upp och tog hans arm.

»Nu gå vi hemåt. Du är ansträngd efter resan och behöfver hvila.»

»Nej, icke ännu; först måste jag tala slut. Du *måste* höra mig, ty du är en af de få, som kunna förstå mig. — Jag blef en annan menni-

ska. Min kärlek gjorde mig hel, min renade tro gaf mig kraft att strida. Verlden är icke så usel som människorna säga. Jag har nu någonting att lefva för. Jag känner mig nu som en ordets man, hvilken förr uppfostrade barn, men nu skall uppfostra människor. Jag skall en dag fritt träda fram för att tala ut mina innersta tankar, och de som lyssna till mig skola nå den sanna friden. Jag har nu lärt känna mina embetsbröder och vet, att flertalet af dem sålt sig, sålt sig för lefvebrödet, för en god inkomst, en aktad ställning i samhället. Men *aldrig* skall det hända mig. Den sanna kristendomen skall blifva den källa, hvarur jag vill ösa, ej denna kyrkliga, lögnfulla formalism, som redan köpt så många själar och förmörkat ännu flere.»

Erik hade åter fattat hans arm, och han reste sig upp.

»Förlåt mig, gamle vän», sade han, »att jag talat med dig så länge om mig sjelf. Men du var den förste, som visade mig den rätta vägen. Kanske förstod du den då icke rätt sjelf, men du har nog lärt dig förstå den nu, när du gått i sorgens skola.»

Erik svarade ingenting, och Malmin tycktes icke heller begära något svar, ty han försjönk åter i sina egna tankar. De gingo under tystnad promenaden framåt, förbi Fågelsången, och stannade utanför hotellet. Malmin tog god natt och tillfogade:

»När du kommer på vår trakt, så sök upp mig. Du kommer väl till hemorten snart, tänker jag. Det var någon som sade, att du skulle bli redaktör. Gamle Strahl slutar i vår. Jo, jo, det är en stor uppgift att uppfostra ett äldre

slägte. — Tack! — Adjö! — Du kommer väl till tåget i morgon?»

»Nej — — du vet — — Maria», stammade Erik.

»Förlåt, jag glömde — — —»

De skildes åt. —

När Erik kom hem, satt han länge och öfvertänkte hvad Malmin sagt. Han måste medgifva, att han icke förstod honom. Dessa hastiga öfvergångar i hans bikt, detta nästan svulstiga ordsvall, denna än djupa förtviflan, än stormande glädje, som Malmin skildrade, kunde detta allt vara uttryck för en normal människas känslöstämningar? Men det låg ju dock en sådan uppriktighet i allt hvad han meddelat. Det förhöll sig väl så, att hans grubblerier växt honom öfver hufvudet. Han hade varit en rätt-trogen och sedan blifvit tviflare. Öfvergången hade varit för snabb; hans kraft hade varit för svag för att kunna bära krisen.

Men det var särskildt tvenne saker, Malmin sagt, hvilka Erik icke kunde undgå att fästa sig vid: ett mål att lefva för, en ordets man, som slutat att uppfostra barn för att i stället uppfostra ett äldre slägte. Hade *han* någonting att lefva för? Hans släktingar, farbroderns familj, hade ju bildat likasom ett samhälle för sig, hans förbindelse med Maria var bruten; hvad stode väl då åter? Att bli embetsman, förtjena penningar, lefva godt, dö som pensionerad? — En ordets man, som uppfostrar ett äldre slägte? 'Tidningsmurfvel?' — Det fans kanske någonting upphöjdt i att vara en sådan der tolk för det framåtsträfvande, det fria, men kunde väl *han* blifva en sådan? Han ville ju ingenting, sträfvade efter ingenting. —

Sensommaren gick, hösten fällde trädens blad, vintern kom — Eriks lif gick sin vanliga gång. Han skötte sina juridiska studier, ehuru de egentligen icke intresserade honom, tillbringade kvällarna med sina kamrater, fick en gång i månaden bref från sin farbror med inneliggande penningunderhåll. Minnet af Maria dök upp då och då. Han var icke nöjd med sig sjelf. Dessa eviga böcker, som han alltid skulle sysselsätta sig med!

Ibland förlorade han lusten att läsa. Då såg han sig nödsåkad att upphöra med sina studier, och när han åter började med dem, gick det till en tid, men så kom åter håglösheten. I ett af brefven bjöd farbrodern honom hem till julen och nämde, att det nu var fråga om ny redaktör för tidningen. Det skulle hållas bolagsstämma på nyåret och då skulle det bestämmas. Farbrodern hade de flesta aktierna och kunde få köpa ännu flere. Ville Erik bli redaktör?

Det fans stunder, då han kände sig frestad att säga ja till farbroderns förslag endast därför att han skulle få kasta sig in på någonting *nytt*. Allt, som han nu sysslade med, var ju så gammalt och känt. Det *måste* komma en brytning. Men så flög hans tanke i en annan riktning; han satte sig ned och skref, att han icke tänkte befatta sig med tidningsgöromål. Han dugde icke till det, hade ingenting att skriva, visste intet 'program', som han uttryckte sig.

Samma eftermiddag han skrifvit detta bref, var han tillsammans med några kamrater. När han skilts ifrån dem, kände han, att punschångorna hade stigit honom för mycket åt hufvudet, och att han behöfde hemta frisk luft.

Han gick nedför Östra Ågatan och öfver Islandsbron. Vädret var mildt och behagligt, hvarför han beslöt sig för att gå ett slag bortom Flustret. Promenaden var väl skottad, och han fann behag i att gå mellan de snötyngda träden. Snön var skimrande hvit och belysningen alldeles tillräcklig.

Men knappt hade han kommit några steg förbi den öppna platsen vid fontänen, förrän han såg en person närma sig honom från den motsatta sidan. Det var ett fruntimmer. Ett äfventyr således. Låt gå!

Han gick raskt fram mot henne. Hon hade ett tätt flor öfver pannan och ögonen, så att han icke riktigt kunde se hennes drag. Men vacker måste hon vara, mycket vacker.

Den erbjudna armen mottogs, om också med en svag ansträngning till motstånd.

»God kväll, sköna mask; nu är ni fången», skrattade Erik och tog i hastigheten ett korssteg, så att hans följeslagarinna med ett kraftigt ryck måste föra honom in på rätt väg igen.

»Nu följas vi åt, eller hur?»

»Som ni vill», svarade hon med en särdeles väljudande stämma.

»Till ert hem?»

»Ja.»

Hon ledde honom öfver bron och de veko ned åt Kungsängssidan. Han kände sig mer och mer tung i hufvudet och mumlade någonting om att han var förtjust öfver att hafva gjort hennes bekantskap. Hon svarade ingenting, utan gick raskt på tills de kommo till ett litet tvåvåningshus i utkanten af staden. De krånglade

sig upp för en trappa och Erik kände sig snart installerad i en soffa.

Plötsligt var det någonting, som stack honom i ögonen. Kvinnan hade tändt ljus, och nu upplystes det lilla, tarfliga rummet med dess godtköpsmöbler och dussingrannlåter. Hon hade tagit af sig hatten och kappan samt satt sig vid Eriks sida.

Han slog upp ögonen. Ruset glimmade i dem och till en början stirrade han på henne med dimmiga ögon, men i ett ögonblick for han tillbaka. Hans tankar blefvo mera rediga, hans ögon klarnade.

»Ni? — ni?» stammade han. »Skulle jag återse er så!»

»Margret, ja. Henne känner ni väl», framkastade hon nästan likgiltigt. »Ska' lilla sockret ha porter? Bjurholms eller Carnegies?»

Hon hade tydligen icke lagt märke till hans bestörtning eller också trott, att det endast var en yttring af hans rus.

Medan hon gick bort till ett skåp i ena hörnet af rummet, följde henne hans ögon. Hon, Märta, barnet med det guldgula håret, de sköna dragen, hade sjunkit så djupt! Fallit ned på lifvets allmänning, gjort sin kropp fal för hvem som helst, sölat sin ungdom i lasten!

Hon kom tillbaka med två porterbuteljer, som hon dragit upp, och ställde dem jemte två glas på bordet bredvid honom.

»Lilla raringen bjuder väl mig också?»

Hon log, så att hennes hvita tänder lyste fram; de blå ögonen flögo smekande öfver gästens gestalt.

Erik stirrade på henne fortfarande. Nu först

märkte hon hans egendomliga min. Hon afbröt porterifyllningen i glasen, satte buteljen med en säker knyck i bordet och frågade snävt:

»Hvasa? Ska' det inte bli någon affär af? Är ni så full eller ett sådant nöt, att ni följer med mig hem för ingenting? Har ni inga pengar?»

Hon gjorde sig i ordning att slå tillbaka portern.

»Märta», sade Erik, hvilkens hjerna klarnat, medan minnet från den vansinniga i kyrkan trädde fram för honom. »Jag har sett er förut!»

»Tacka f—n för det», sade hon brutalt. »Är herrn sentimental?»

»Jag såg er en gång för omkring halftannat år sedan i er hembygd. Det var i kyrkan och er syster satt bredvid er — — —»

Hon afbröt honom med ett hest, obehagligt skratt.

»Jaha, nu känner jag igen er. Ni är fröken Andreis fästman. — — Men hvarför ska' ni tala om den der obehagliga händelsen? Drick porter i stället! 'Klang i dukaten', sa' krögarn, slog käringen i disken!»

Hon stötte sitt glas mot hans och tog en dugtig klunk af den fradgande drycken, utan att bry sig om att Mark icke ens vidrörde sitt glas. Derefter närmade hon sig honom, lutade sitt hufvud mot hans axel och försökte att kittla honom i nacken.

Erik hade nu blifvit fullkomligt redig. Det minne, som uppväcktes genom åsynen af Märta, var inbrändt i hans inre med allt för djupa färger för att icke vid allra minsta påminnelse framstå lika gripande som den stund det föddes.

Han såg Malmíns bleka, demoniska ansigte, Marias tankfulla min och Andreis stirrande ögon, han hörde de förbannande orden, som utslungades från predikstolen, den vansinnigas sönderlitande skri och hennes systers stormande gråt. Och nu skulle han återfinna detta väna ansigte, se det sudladt i lasten, höra grofva, cyniska ord från dessa vekt formade läppar, se lustan brinna i de blå, strålande ögonen, som en gång blickat kring sig barnafritt och oskuldsfullt!

Han reste sig upp för att gå, men hon höll honom kvar. Hvarför kunde han icke stanna? De voro ju gamla bekanta, och då vore det ju så mycket roligare för dem båda två.

»Märta», utbrast Erik, som kände sig gripen af detta sorgliga minne, »har ni aldrig betänkt hvilken väg ni går? Skulle ni icke kunna tänka på att bli en annan människa?»

»Hvarför kom ni hit?» frågade hon kort.
»Ni talar ju utan all mening.»

Hennes fråga kom som ett slag för pannan. Han hade ju kommit hit 'som de andra'. Och *han* talade med henne om att slå in på en annan väg!

»Sitt ner en stund till, så skall jag säga er en sak, gamle syndare», sade hon och sköt honom ned i soffan. »Ni vet af gammalt, att sådana kvinnor som vi alltid älska att omtala, hvarför och huru vi 'fallit'» — hon uttalade det sista ordet med en utpräglad ton af förakt — »och de flesta af oss ljuga, då de skola berättas er denna del af sitt lif, men jag skall säga er sanningen.»

Hon tog åter en djup klunk ur porterglasets, fyllde på ur buteljen och fortsatte:

»Ser ni, min syster blef vansinnig, och jag tog det icke så djupt att börja med, men så fortsatte jag att höra på pastor Malmíns predikningar. En söndagskväll kände jag mig så ledsen, att jag var betänkt på att kasta mig i elfven, men så kom jag att tänka på, att pastorns predikan just den söndagen hade en så ovanligt mild prägel, att jag beslöt att gå till honom. Han hade ju gjort min syster vansinnig och därför var det ju icke för mycket, om han visade sig vänlig mot mig. Det var han också — — — mycket vänlig. Jag gick till honom flere gånger, och ingen undrade på det, ty jag hade ju så mycket att tala med honom om min syster.

»En kväll skedde hvad som skulle ske — — ni förstår. Jag tyckte nog om honom, om hans tankar, för han var så hygglig — han tyckte om min kropp — — — och den tog han. Jag vet icke, huru det gick till; det var som en dröm, och sedan — — —.»

»Ni, Märta, ni! O, hvad jag är glad att jag träffat er. Han är här i staden, han har talat med mig om er. — Han vill försona sitt felsteg och gifta sig med er!» afbröt Erik henne.

Han ville fortsätta, men hon tystade ned honom genom att lägga sin hand öfver hans mun.

»Tyst! Jag vill inte höra talas om den uslingen! Mamsell Deborah lät mig nog veta hvad han gällde för, när hon en gång såg mig komma ut från honom och lockade ur mig, hur det förhöll sig oss emellan. Jag var, förstås, dum, som lät henne veta mer än hon borde. Hon skaffade mig plats i staden som piga, och det var snällt af henne, men jag blef icke länge der. Har man en gång börjat att falla, så är det

bara luften, som hindrar en från att ramla allt djupare, och luften, det vet ni, huru fast den är. Bah! Prata inte om det der», snäste hon till Erik, när hon såg, att han ville komma med ett inkast. »Gitter inte höra det! Skål du, nu lägga vi bort titlarne! Jag säger du åt många studenter, ska' jag säga dig. Se här!»

Hon sprang upp, öppnade en byrålåda samt framtog derur en mängd porträtt, som hon slängde fram för Erik. Han kände igen flere af dem: firade sångare, tentamensläsande enstöringar, glada rumlare.

Erik satt djupt slagen. Hvad var att göra? Icke kunde han moralisera, ty det hade han ju, som hon mycket riktigt antydt, ingen rättighet till, och icke heller kunde han lemna henne utan vidare. Något måste dock göras.

»Drick litet porter, sötnos», sade hon och sköt glaset fram till honom. »Vill du inte det, så kan du ju betala och gå din väg. En kröna halfvan är billigaste priset, men vill du ge mig mer, så 'hugget som stucket'. Jag har tänkt skaffa mig en ny vinterkappa af plysch, men den kostar så mycket, så att jag får arbeta styft för att få ihop till en sådan.»

»Låt oss tala förståndigt, Märta», bad Erik och grep hennes hand. »Försök blott att fatta, att pastor Malmin verkligen *älskar* dig, förstår du, *älskar* dig varmt och oegennyttigt, att han sökt dig öfver allt, sedan du lemnade honom, och att han vill göra dig till sin lagliga hustru. Mamsell Deborah handlade i all välmening, ty hon trodde, att du var bedragen af Malmin, men deri misstog hon sig fullkomligt. Malmin är en svärmare, lika oskyldig och oerfaren som du

var. Kärleken till dig stormade fram öfver honom, och innan han sjelf hade en aning om hvad som skett, var han offer för sin passion. Hör nu på vidare! Jag skall skaffa dig plats i en hygglig familj — ingen skall veta något om ditt förflutna lif — du skall endast se hederliga människor omkring dig, och när du stannat hos dem ett eller två år, skall du komma tillbaka till din hembygd. Jag skall förbereda Malmin på din återkomst och han skall tåligt vänta. — — Se så, drick icke mera porter!»

»Låt bli min hand», skrek hon till och tömde åter glaset. »Det vore väl också den, om jag icke är herre i mitt eget hus. — Men nu ska' vi inte jollra mera» — hon steg upp från soffan och gick fram till honom — »utan betala nu bara portern och gå sin väg. Herrn är inte skapad för den här världen.»

»Du *måste* höra hvad jag sagt dig, du *måste* förstå, att du icke kan fortsätta med detta lif. Jag bjuder ju dig en möjlighet att lemna din förnedring och bli en hygglig människa, och du ber mig gå. Detta osedliga lif, detta porterdrickande kommer att förstöra dig».

Nu bröt det lös. Hennes ögon gnistrade, hennes händer knötos krampaktigt. Med hestämman nästan hväste hon fram:

»Hyggliga, hederliga människor! Hvad har jag med dem att göra? Jag har ju varit såld, såld åt hundrade män, också de naturligtvis 'hederliga', men till tack för mitt tillmötesgående förakta de mig alla. *Jag* skulle ut bland 'hederliga' människor! Spotta dem i ansigtet, det skulle jag vilja, när jag ser deras lögnaktiga fysiionier, men att gå bland dem och spela ärbar,

det kan aldrig falla mig in. Jag *kan* icke lefva ett annat lif än detta. När jag var barn, hade jag nog så kallad oskuld; jag drömde om himlens englar och Gud Fader, och som ung tös kunde ingen säga någonting ondt om mig. — Säg mig, *hvarför* blef min syster vansinnig och *hvarför* skulle just den, som åstadkommit detta, blifva min frestare? Är också detta Guds rådslag? Han vill gifta sig med mig, säger ni. Men han frågar icke, om *jag* vill gifta mig med honom. Jag afskyr honom. Aldrig vill jag ha något mer med honom att skaffa. Inte för att jag är ond på honom för hvad han gjort mig. Det gick väl som det skulle gå, tänker jag.»

»Men tänk dock på detta lif! Känner du dig icke förtviflad häröfver?» vågade Erik invända.

»Prat! Förtviflad? Det är ett härligt lif. Jag är icke en sådan der förförd oskuld, som i romanerna uppträder i svart klädning och tårdränkta ögon samt är 'ännu skönare än förr med de fina, bleka dragén och botgörarminen'. Nej tack, jag är Märta, 'Marguerite', som min bästa älskling kallar mig, och som inga sorger har. Kommer det en liten mörk stämning ibland, så har jag porter och så kan jag sjunga.»

Hon satte upp händerna vid armhålorna, rörde armbågarna i takt och vaggade vällustigt med höfterna, medan hon sjöng:

»Tsing — tsing-la-la, tsing-la-la, tsing-la-la-tsing, tsing-la, tsing-la-la-la, tsing-la-la.»

»Jag har röst, ser ni, ska' in på 'fröjd' på vårsidan. Reser kanske till Köpenhamn, om lyckan är god.»

»Farväl, Märta», sade Erik raskt och fattade

sin hatt. »Jag har aldrig förr tänkt på, huru usel och sjelfvisk jag var, när jag ockrade på de allmänna kvinnornas nöd. Nu har du gifvit mig en lexa, som jag aldrig glömmar.»

»Helsa presten!» inföll Märta. »Säg honom, att han kanske gjorde mig mycket ondt, när han förledde mig. Jag var god och oskyldig förut» — hennes ansigte lystes på en gång upp af ett ungdomligt, hänförande skimmer, hvori dock blandade sig någonting af trotsigt förakt — »och jag hade nog säkert gått en annan väg, om icke han kommit — men det vet jag icke. Det är för resten bra som det är», afslutade hon sina ord med ett något resigneradt tonfall.

»Nej, Märta, aldrig skall jag säga någonting till honom om er. Det skulle göra honom förtviflad. Tro mig, han är icke den dålige man ni håller honom för.»

Märta svarade ingenting. Samtalsämnet ansåg hon helt säkert vara tillräckligt dryftadt.

Erik hade nått dörren. Han helsade ännu en gång farväl och stod i begrepp att gå, då Märta grep honom i armen.

»Hvad, i Herrans namn, tänker herrn gå utan att betala portern?» —

Erik lade en femma på bordet och försvann.

När han kommit hem och tändt ljus i sitt rum, föllo hans blickar på Apollo- och Venusbilderna, som hade sin vanliga plats i hörnen vid fönsterna åt gatan. Utan att göra sig reda hvarför, steg han hastigt upp på en stol, fick fatt i dem bägge och gick sedan fram mot ljustet. Han såg på dem ett par ögonblick. De sågo så slickade och innehållslösa ut, tyckte Erik. Han närmade sig kakelugnen och — krasch, nu

stötte de tillsammans. Venus' fina drag sönder-slogos mot Apollos hufvud, hennes koketta hand föll till golfvat, midjan brast, och nere i spott-lådan hade Apollobilden förändrat form: ödlan låg broderligt bredvid Apollos hufvud.

Fotografierna af de sköna aktriserna fingo göra bilderna sällskap. De sönderrefvos, och den enda bild, som fans kvar på väggen, när Erik satte sig ned vid skrifbordet, var Jesu blida anlete, hvars öppna ögon han tyckte betraktade honom med en magnetisk, frågande blick.

Innan han gick till hvila, hade han maku-lerat det förra brefvet till farbrodern och skrifvit ett annat, hvori han förklarade sig hafva afslutat studierna och ämnade antaga farbroderns förslag. Visserligen hade han ännu icke något 'program', men han visste, att det skulle komma.

Ett par dagar derefter reste han hem.

En ny tid kom nu för Erik. Det var icke mera fråga om bokstudier, utan praktisk inblick i en mängd saker, hvarom han förut icke haft en aning. Farbrodern hade under det sista året väl planerat för sin älsklingsidé, att Erik skulle bli redaktör för stadens gamla tidning. Under hand hade han uppköpt aktier i bolaget och fått dem för ganska billigt pris, enär affären just icke var lönande. När det blef beslutadt, att Erik skulle öfvertaga affären, arbetade Marck af alla krafter för att komma åt så många aktier som möjligt, och han lyckades utmärkt deri. Att Erik skulle blifva redaktör var en hemlighet mellan dem båda, och när han vände sig till någon aktieegare med förfrågan, om denne ville afhända sig sina aktier, skedde det alltid på ett så likgiltigt, slugt sätt, att ingen drog några misstankar. Att göra en redaktionsförändring före nyåret ansåg han vara oklokt och därför vidtalades den gamle Strahl att stanna kvar ett par tre månader, under

hvilken tid Erik kunde under hans ledning sätta sig in i tidningsaffären.

Först när Erik, sedan julhelgen var öfver, började att hela dagarne vistas på redaktionslokalen, drogo stadsborna misstankar på att någonting var i görningen, och när bolagsstämman hölls på nyåret och, utom gubben Marck, endast ett par tre aktieegare infunno sig samt den förstnämde uppvisade sina aktier, blef det i en hast klart för alla hvarom fråga var. Den äldre Marck uppträdde och föreslog bolagets upplösande, enär enskild man, kandidat Marck, för hvilken han var ombud, hade tillhandlat sig nästan alla aktierna och önskade köpa resten för att på egen hand drifva affären. Någon gensaga deremot ifrågakom icke, emedan Marck redan egde fyra femtedelar af aktierna. Då nu de öfriga bolagsmännen hade så få aktier och Marck erbjöd sig att köpa äfven dessa, gingo de in på förslaget.

På detta sätt blef Erik Marck ensam egare af stadens stockkonservativa tidning. Bolaget upplöstes; affären gick nätt och jemt ihop, men här och der svors det nog öfver att garnhandlar Marck hade burit sig åt som en lurifax. Staden finge ju snart jernvägen färdig. Hvilken kunde väl icke då inse, att tidningen skulle stiga i pris? Men det hade de sett först när det var för sent.

Emellertid fortgick tidningen i samma riktning som förut, så länge Strahl satt kvar som redaktör.

Under denna tid skulle Erik lära sig affärens ekonomiska sida. Han tog reda på aflösningsberäkningar och kostnadsförslag, färgpriser

och arbetstimmar, pappersinköp och stilbehof. Det var någonting annat än att läsa i böcker om huru det absoluta förhöll sig till det relativa och i hvilket förhållande det skönas begrepp stod till det fulas. Han blundade för det sätt, hvarpå tidningen redigerades af den gamle Strahl. Ännu hade ju icke hans tid kommit. Stadens styripinnar voro också mycket nöjda med att tidningen var densamma som förut. Der funnos ju inga 'radikala' ledare, inga vågade notiser, inga moderna noveller. Det var ju deras kära, gamla tidning, der orden stadens rådhus alltid stafvades 'Stadens Rådhus', afsked och ordensutnämningar samvetsgrant angåfvos och der regelbundet första notisen lydde ungefär sålunda:

Hans Majestät Konungen mottog den 12 dennes Hans Exellens Grefve Frank von Frankenstein, Österrikes och Ungerns Envoyé och Ministre Plenipotentiaire vid Högststens hof, hvilken hade äran att till Hans Majestät Konungen öfverlemnade en skrivelse från sin Nådige Suverän Kejsaren; hvori meddelades underrättelsen om att Storhertiginnan Maria Eulalia Carolina Charlotta Isabella Annunziata Theresa Josephina Johanna Pia Ignatia Adelheid lyckligen nedkommit med en dotter. Hans Majestät Konungen uttryckte sin nådiga lyckönskan och fäste med egen hand Nordstjerneordens kraschan (första klassen, tredje afdelningen, femte kategorien) på Hans Exellens' bröst. Audiensen räckte nära en kvart.»

»Det var en riktig tidning», sade stadens ledande män. »Aktning för andras öfvertygelse» — »inga anfall på det bestående» — 'anarkister', som vilja rifva ned, men kunna ingenting bygga upp, önskades långt bort — »skillnad mellan sak och person.» Visserligen var det ett litet mummel från 'massan', men det hade ingenting att betyda. —

De tankar, som förut slumrat djupt inom Eriks bröst, hade vaknat den betydelsefulla natten,

då han återsåg Märta. Förut hade han varit försjunken i sin egen sorg; nu hade han ryckts upp ur den, när han lärde känna en sida af samhället, som han förut betraktat endast från den egna vällustens synpunkt. Huru sjelfvisk hade han icke varit, huru blind och fordrande! Han hade växt upp som ett 'bättre mans barn', fått hvad han önskat, sträfvat för det sköna och sanna — vid boken, lekt fram sitt lif, och när han blifvit gäckad i sin kärlek, hade han trott sig icke hafva någonting att lefva för.

Ingenting att lefva för! — Det fans ju en hel verld omkring honom, en hel verld af synd och brott, af nöd och elände, af sjelfviskhet och njutningslystnad, af förtrampade själar och uppblåsta lycksökare. Här var ett rikt fält att verka på. Visserligen kunde han icke uträtta mycket, men alla krafter han egde skulle han dock egna åt det stora värf, som nu, om också till en del oklart, dock framträdde för honom gigantiskt och befallande.

'Tidningsmurfvel!' — Ja, gerna toge han nu emot detta smådeord. Pressen är nutidens uppfostrare, framtidens omdanare. Prestskolor och lärdomshögfärdsanstalter hade statens understöd, men den sanna uppfostran till sanning, sedlighet och rätt skulle det fria ordet skänka sina krafter åt. Han log bittert åt sig sjelf, när han tänkte på sina ungdomsdrömmar om den lockande Venus, den bildsköne Apollo. Sätt Venus i sjukhemmet, Apollo på predikstolen! Gör skönheten *verklig*, sanningen *levande*! Marmorstatyer kunna vara goda nog för dagdrifvar-själar, men framtidens slägte vill se dem som personer af kött och blod.

'Programmet' mognade sålunda. En ny ungdom, en ny stat. Liksom Moses ville han leda det gamla släktet genom obanade nejder till det förlofvade landet, men dock icke så fort, att icke det unga släktet under tiden skulle kunna förglömma Egyptens dunkla sagor och sekelgamla fördomar, glömma gångna tiders ljusskygghet och oförrätter. Framåt skulle vägen gå, men det skulle ej ske genom några års stormigt tidningslif under oupphörligt rop på reformer i alla möjliga riktningar. Han skulle egna ett lif deråt och börja från början. Blott i ett hänseende ville han med första taga steget fullt ut: nämligen med afseende på *uppföstringsfrågan*. Der skulle hans program från början vara klart, och der skulle han också taga de första tagen. Finge det unga släktet blott åt-njuta en annan uppföstran, skulle allt annat komma af sig sjelft.

Men äfven med afseende på denna fråga beslöt han att yttra sig med försigtighet. I de första numren af tidningen, hvori han framträdde som redaktör och ansvarig utgifvare, kunde därför den stora allmänheten icke se någon egentlig skillnad mellan det sätt, hvarpå den nu afgangne och den nyblifne redaktören fattade sin uppgift. Men så småningom märktes dock skillnad, till en början på notiserna. Kungliga födelsedagars firande, ambassadörers mottagande i audiens och dylika meddelanden försvunno efter hand, och i deras ställe trädde smådrag ur folkets lif, allmänbildande uppsatser, meddelanden i landtbruksskötsel och naturkunighet.

Ehuru öfvergången från det gamla systemet

till det nya skedde försigtigt nog, varnade man det dock. Å ena sidan anmärkte de högre stående i samhället, att tidningen blifvit nog 'massvänlig', enär den tog upp notiser, som icke kunde intressera 'bildadt' folk, å andra sidan omfattades den af de s. k. lägre klasserna med större välvilja.

Under den första tiden, sedan Erik öfvertagit redaktionsgöromålen, var han högst sällan ute i societeten. Han hade ju så mycket annat att tänka på. Det var med en verklig känsla af vällust, som han kastade sig in bland alla dessa praktiska bestyr. Halfva dagen tillbragte han på redaktionslokalen, sysselsatt med författande af uppsatser och notiser, korrekturläsning samt mottagande af besök, halfva dagen på tryckeriet, der han försökte lära sig, huru mycken tid gick åt till att fullgöra ett visst arbete, tog reda på tekniska termer såsom namnen på stilsorter, maskindelar och öfrigt tryckeriattiralj. Färgvals, perforeringsmaskin, klappholz, 'sviblade' stilar, kvartpetit och 'cicero' voro någonting helt annat än 'transcendent verklighet' och 'communicatio idearum!' Filosofien vore nog bra, men det praktiska lifvet ännu bättre.

Den äldre Marck hade så småningom åter kommit in i sitt gamla umgänge. Hans fru förstod nämligen att taga stadens tongifvande damer på ett så förståndigt sätt, att de icke gerna kunde ondgöras öfver att hon nu borde räknas till deras krets. Fru Marck slösade till den grad med nigningar och tacksägelser för hvarje liten vänlighet, som visades henne, att den ena frun efter den andra vanns. Hon bjöds jemte sin man i en af de gamla familjerna, och när Anderssons hade sett henne hos sig, kunde ju

också Petterssons göra detsamma. Hela hennes sätt bad ju om ursäkt för det glänsande parti hon gjort, och då hon behandlade grosshandlar Fägerstedts hustru, som om denna skulle varit af hertiglig börd, ehuru hela staden visste, att hon varit skänkjungfru, och visade landssekretererskan Möllerbäck en underdånighet, som gaf sig uttryck endast i orientaliska bugningar och utrop af beundran, vann hon allt mera terräng. Kom så till, att hon förstod arrangera små, trefliga middagar för sin mans ungarbeksanta och stora supéer för de familjer, med hvilka de på nytt börjat umgås, och det var ej underligt, om 'lilla fru Marck' snart blef gunstling hos mer än en fru, som aldrig förr haft en beundrande väninna.

Gamle Marck njöt af detta omslag i den allmänna opinionen. Han hade återfått sitt förra hem, och nu var det till och med trefligare än förr. 'Hela staden' umgicks åter i hans hus; han kunde fortsätta med sina ungarbeksantpartier, och dessutom hade han nu en liten pys, som var det mest fullkomliga kräk i kristenheten, samt en hyggelig och allmänt omtyckt fru. Erik intog visserligen i farbroderns hem en annan ställning än före dennes giftermål, men så lycklig som gubben Marck kände sig, måste han dela med sig deraf, och Erik bemöttes därför med en faderlig vänlighet.

En sak kunde de dock icke enas om, och det var tidningens hållning. Den gamle Marck tyckte, att tidningen varit utmärkt, när den utgafs af Strahl, och önskade, att Erik skulle fortsätta i samma anda.

»Att du icke förstår», sade han mer än en gång, när de vid kaffet efter middagen sam-

språkade om dagens händelser och frågor, »att hufvudsaken för en tidning är att få mycket annonser. Men hvilka är det väl som annonsera? De offentliga korporationerna, de rikaste och mest betydande personerna. Det är vederbörande myndigheter, handlande, sågverksegare, med ett ord, de personer, som, om de också icke styra samhället, dock hafva ofantligt mycket att säga. Tror du, att de äro 'folkvänliga', såsom du skulle kalla det, men som jag vill kalla folktjusare? Nej, tack! De känna nog, huru 'folket' i allmänhet är beskaffadt. Det är oförnöjdt och pockande, hätskt mot de högre klasserna och slösande ända till ytterlighet med de styfrar det kan förskaffa sig. 'Folket' är öfver hufvud taget osedligt, oredligt och opålitligt. Ger du dig i händerna på det, skall du få se hvart det bär. — Nej, låt du tidningen gå i samma anda som förut! Du skadar endast dig sjelf genom att så der söka tjusa massan.»

»Men, farbror», brukade då Erik invända, »ligger det icke i kristendomens idé, att vi alla skola vara bröder? Man har icke rätt att se ned på det 'lägre' folket, äfven om detta skulle hafva de egenskaper du tilldelar det, hvilket jag för min del icke tror. Måne de 'högre' klasserna äro bättre? Ha vi icke bland dem förfalskare, banktjufvar och uslingar, som intaga en mycket lägre moralisk ståndpunkt än dessa folkets barn, som blifvit sådana de äro, därför att man gjort så litet för deras uppfostran? Nej, min tidning skall blifva folkets tidning, icke på det sätt, att den skall smickra och upphetsa de mindre lyckligt lottade, håna och fördöma samhällets mäktiga klasser, utan i den mening,

att den skall blifva *allas* organ, der hvarje klass skall finna ett ord för sig. Den skall blifva en banbrytare för bättre samhällsförhållanden. Dömer du redan nu hårdt om min tidning, farbror, hur skall det väl då bli, när jag finner tiden lämplig att öppet sjunga ut?»

Samtalet slutade alltid på samma sätt. Gubben Marck våjade sig öfver brorsonens 'radikalism' och kom med de mörkaste spådomar om tidningens öde. Annonsörerna skulle draga sig ifrån den, en ny tidning uppsättas och sedan kunde hans brorson sälja sin tidning med tryckeri för ungefär lika många ören, som han nu gifvit kronor för den. Men Erik log ett godt, förtröstansfullt löje. *Så* illa som farbrodern trodde skulle det dock aldrig kunna gå.

Emellertid förgick sommaren för Erik i lugn. Större delen af hans bekanta lemnade staden för att göra lustresor eller ligga vid badorter, men sjelf måste han stanna hemma, emedan åtskilliga reparationer, som skulle företagas å tryckeriet, fordrade hans öfveruppsigt. Byggnaden var gammal och måste grundligt förändras för att kunna blifva lämplig för sitt ändamål. Tryckeriet var ett litet, lågt rum med små fönster, sätteriet bestod af två kyffen, i hvilka det knappt rymdes några kaster, och redaktionslokalen gjorde ett motbjudande intryck med sitt nötta, smutsingrodda golf, sina söndriga tapeter och bristfälliga möbler. Tryckpressen drogs med handkraft och det kunde icke Erik förlika sig med. En ångmaskin måste anskaffas till den nya pressen, hvartill han förskaffat sig penningar genom att låna på tryckeriets förlagsinteck-

ning. Och till rum åt ångmaskinen måste den gamla källaren under tryckeriet inredas.

Hans tid upptogs hela sommaren af öfverinseende öfver dessa reparationer jemte de löpande redaktionsgöromålen. Han ville hafva lokalen fullt i ordning till hösten, ty då skulle han, sedan jernvägsinvigningen försiggått, energiskt arbeta för tidningens spridning, utan att vara störd af andra omsorger.

Det gick såsom han beräknat. Samma dag som den lilla staden stod flaggsmyckad och högtidlig för att fira den stund, då den, så att säga, förenades med den öfriga världen, voro reparationerna å tryckerilokalen afslutade. Det lilla envåningshuset vid en bakgata i närheten af stora torget var upprustadt från grunden upp till takåsen. Källaren med ångmaskinen var rymlig, sätteri- och tryckerilokaler ljusa, kontoret var visserligen litet, men dock tillräckligt för affärens behof, och derinnanför funnos två rum, ett för redaktionen och ett, det innersta, för mottagande af besök. Vindsrummen beboddes af Marck, som ansåg nödvändigt, att han bodde på samma ställe, der han hade sin affär.

Sedan Erik kastat en sista blick på det prydliga skick, hvori hans tryckeri nu befann sig, klädde han sig i högtidsdräkt och gick ned till stationen. Inom en halftimme skulle det festligt smyckade tåget ankomma, och hela staden var ute för att möta det. Nästan alla af stadens invånare, som varit bortresta under sommaren, hade återkommit för att taga del i den betydelsefulla akten, hvilkens högtidlighet ökades ännu mer af konungens närvaro; denne skulle nämligen förklara banan öppnad.

Vid stationen befann sig redan en stor massa människor. Erik helsade till höger och venster. Öfver allt såg han bekanta. Plötsligt ryckte han till. På stationstrappan stod familjen Andrei, omgifven af en skara stadsbor, särskildt ungherrar, hvilka egnade Maria en mycket stor uppmärksamhet. För att komma in på perrongen, der de festklädde, som önskade mottaga konungen, erhöillo plats, måste Erik gå förbi dem. Utan helsning kunde det dock icke ske, och han hade därför icke något val. Med ett raskt beslut sprang han upp på trappan och helsade vördnadsfullt på dem. Då hans blickar flögo öfver gruppen, mötte de Andreis. Han hade magrat betydligt och Erik tyckte sig se ett oroligt spejande uttryck i hans blick. Den säkra hållningen fans icke mera, ryggen var något böjd och håret hade grånat. Andrei gjorde en rörelse för att gå fram till honom, men Erik skyndade raskt in i väntsalen och ut på perrongen. Han hade ju ingenting att säga Andrei, och ett möte dem emellan kunde icke vara annat än obehagligt.

Som alltid vid sammanträffanden med Maria, särskildt då han icke sett henne på en tid, kände sig Erik upprörd. Förströdt deltog han i hurra-ropen för konungen, hörde knappast på dennes tal, glömde att helsa på gamla bekanta och gick ensam hem till sitt igen, när invigningsakten var öfver. Egentligen borde han hafva deltagit i festmiddagen för majestätet, men han kunde icke förmå sig dertill.

Alltid detta minne! Alltid dessa åter upprifna, aldrig läkta sår! Hur kunde han väl hafva tänkt så litet för sig, att han slagit sig ned, kanske

för alltid, i denna stad, der erinringarna om hans svikna kärlek öfver allt skulle möta honom?

Men han ville vara manligt fast. Någon gång skulle väl den dag komma, då han kunde säga sig sjelf, att den mara, som nu tryckte honom, vore helt försvunnen. Det fans ju så många älskliga kvinnor. Hvarför just denna enda?

När han kom hem och satte sig ned vid skrifbordet för att skildra invigningen, hade hans ansigte antagit ett kallt, nästan hårdt uttryck. Det gafs ju ett medel, som han visste använda — *arbete*. Det skulle nu bli hans tröst och hans hjälp, från en sida sedt en sömndryck, från en annan hans lifsgerning.

Dessa mörka stunder, då han kände sig helt allena i Guds vida verld, gjorde honom svag och stark på en gång. Svag var han, när han tänkte på sin olyckliga kärlek, stark, när han såg rätt i ansigtet det mål, för hvilket han ville sträfva. Ty sorgen gjorde hans tanke klarare, hans vilja fastare. Guldet hade skilt honom från hans älskade; vore icke detta hans och så många andras fiende? Det kunde göra otaliga människor lyckliga, det kunde göra otaliga olyckliga. Derfor skulle guldets magt regleras och förädlas. Vore icke uppfostringen förvänd, religionen fördunklad och missriktad, rådde icke klasshat, kärlekslöshet, sjelfviskhet? I dessa mörka stunder klargjordes hans framtidsprogram. Sorgen renade det, tog bort öfverdrifter och bitterhet, gaf det Venus' smidiga former och Apollos skönhet, utan att dess mäktiga, samhällsomdanande innehåll förvanskades.

Lyckan lär oss intet, sorgen är vår störste läromästare. —

Emellertid fick den lilla staden nytt lif i följd af jernvägsanläggningen. Förut hade den varit som en större bondby med post en gång i veckan och marknad ett par gånger om året. Nu kommo nyheter hvarje dag, nu blef hvarje torgdag som en marknad. Landtbor strömmade in med sina produkter, en mängd handtverkare flyttade in, nya handlande öppnade affär, och byggnadsspekulationen kom präktiga hus att resa sig vid de centralt belägna platserna.

Jernvägen, som genomskar provinsen, beredde hos landtbefolkningen insteg för tankar, som dittills knappast nått fram till de trånga dalgångar, hvarinom den förut varit stängd. Nu gick jernvägen förbi deras stugor, nu gjordes resor från den ena stationen till den andra och framför allt till staden, dit alla skulle för att afsätta sina produkter och 'göra affärer'. Trävaruhandeln ökades i följd af de nya kommunikationerna, tidningar spredos med vida större hastighet än förr, tankar och penningar fingo lättare tillträde.

Landtbefolkningen var ovanligt rikt begåfvad. Det fans hos den en praktisk blick för lifvet, förenad med ett nästan spekulativt drag, som framträdde i den allmänna benägenheten att dryfta sociala, religiösa och politiska frågor. Af ålder hade landtborna varit frisinnade, ehuru de ofta nog, på grund af att deras åsigter icke voro klargjorda, trodde sig intaga en gammal, konservativ ståndpunkt.

Marck insåg, att hos en sådan befolkning vore mycket att göra. Han öppnade sin tidning för en mängd frågor och tankar, lät åsigterna bryta sig mot hvarandra i dess spalter, skildrade små-

drag, som belyste folkets karakter, upptecknade minnen från flydda tider och förstod att på detta sätt väcka och underhålla intresset.

Utgången visade, att han förstått dem rätt. Hans tidning fick med hvarje dag allt större spridning, och fram emot julen växte upplagan till dubbelt emot hvad den varit under den förre redaktörens tid. —

Sedan nu Erik fått sin tryckerilokal reparerad, egnade han sig med fördubblad ifver åt arbetet. Men det var icke blott tidningen och de direkt dermed sammanhängande ekonomiska frågorna, som togo hans tid i anspråk. Han ville äfven sätta sig in i sina arbetares åskådningssätt, göra sig förstådd af dem och lefva tillsammans med dem. Han ville vara deras arbetsgifvare och vän på en gång.

»Typograferna äro ett farligt slägte», hade hans företrädare sagt åt honom, när de sampråkade om huru man skulle ordna det för dem. »Akta dig för att låta dem komma dig för nära! Få de lillfingret, vilja de hafva hela handen, och ha de en gång kommit så långt, är du icke mer deras herre, utan de din. Det jäser många tankar hos dem. När de sätta uppsatser, läsa de dem äfven, och hvad de anse lämpligt för sin egen del tillegna de sig. Typografer äro ofta 'samhällsförbättrare'; idealistiska tendenser gå hos dem hand i hand med anarkistiska. Akta dig för dem!»

Erik log åt den gamles tal. Han visste nog, huru han skulle taga dem. Han stod timalt vid kasten för att lära sig sätta och försökte under tiden att umgås med dem på mera kamratlik fot.

Den äldste af arbetarne hade Erik utsett till faktor, och denne var till hans fulla belåtenhet. Endast en sak väckte hans bekymmer: de höga aflöningslistorna, som hvarje vecka nödvändigt måste betalas, för så vidt arbetarne skulle erhålla medel till sin existens. Visserligen inflöt rätt mycket penningar, men omkostnaderna voro mycket stora. Förluster gjordes på obetalda annonser och trycksaker, och vid bokslutet fann Erik, att affären, trots tidningens stora spridning och en ständigt sysselsatt tryckeripersonal, dock gick med förlust.

Upptäckten var naturligtvis oroande. Han kunde ju icke verka för sina idéer, ifall tidningen ginge med förlust. Den tid skulle då infinna sig, när han vore tvungen att gå från allt, och för en f. d. redaktör af en tidning, som gått under, voro utsigterna icke de bästa.

Han grubblade dag och natt på detta problem. Han gick igenom räkenskaperna; inkomsten af prenumerationsmedlen jämfördes men hvad tidningspapperet, färger och sättningen m. m. kostat, trycksakspriserna med utgifterna för deras levererande. Något fel fann han icke; allt stämde, men med förlust för affären.

Emellertid gick året till ända och prenumerationstiden kom. Erik arbetade af alla krafter, men den ekonomiska ställning han visste sig intaga, hade gjort honom nervös och öfverretad. Det förut fattade beslutet att med lugn och sans verka för samhällets reformerande stod visserligen fast hos honom, men genomförandet deraf skedde icke på samma måttfulla sätt som förut. Det var liksom om han kände, att han icke hade så lång tid öfrig att verka, och han

kastade sig därför med fördubblad ifver i striden, utdelade dräpande hugg till höger och venster, påpekade samhällsbristerna, de kyrkliga missbruken, presternas egoism och embetsmännens gynnade ställning. Allt hvad han ansåg ondt och uselt drog han i kamp mot och talade fritt ut hvad han tänkte. Han skulle hafva kunnat sagt samma sak på ett vida mera humant sätt, men den nervösa stämning, hvori han befann sig, gjorde hans utfall mot det bestående bittra och hans penna skarp.

Till hans dåliga affärsställning, som dels gjorde hans sinnesstämning dystert, dels förmådde honom att, för att glömma dessa bekymmer, rastlöst arbeta för de idéer han ville genomföra, kom en annan sak, som nästan bragte honom till förtviflan — Maria hade trolofvat sig med en ung, rik godsegare. Knappt två år efter brytningen af sin förbindelse med honom hade hon så fullkomligt glömt honom, att hon fäst sig vid en annan. Trots de skarpa uttryck, som fälldes, då de skildes från hvarandra, hade dock i den innersta vrån af hans tankar funnits en liten, liten förhoppning, att han, när han en gång gått segrande ur striden och kommit till ekonomiskt oberoende, åter skulle sammanträffa med henne, mötas på halfva vägen och förenas med henne, sedan han undanröjt det hinder, som stått emellan dem — penningen. Och nu var han nära branten af ekonomisk ruin, och hon, hon stod i begrepp att för hela lifvet förena sig med en annan!

Tunga, tunga tankar välldes fram ur hans själ. Att stå nära undergången och dock arbeta för samhällsförbättringar, att segt bibehålla

en gäckad kärlek och dock se den besviken för alltid! En tid var han betänkt på att draga sig ur spelet, hvart, visste han icke; endast det stod klart för honom, att han ville bort, långt bort, der han icke kunde erinras om hvad han vunnit och — hvad han förlorat.

Men så repade han åter mod, ett svagt, flämtande mod för honom sjelf, ett tygellöst, stormande mod för den, som icke visste, huru hans sinnesförfattning egentligen var. Det föreföll honom, som om ett obestämdt väsen, naturen eller samhället, vore orsaken till hans olyckor, och det var mot samhället hans vrede for ut. Annorlunda skulle hans idealstat vara än det moderna samhället, annorlunda än nutidens de menniskor, som skulle lägga grundvalarne till framtidsstaten. Hans tidning blef icke mera ett lokal- och nyhetsblad, den blef en politisk trosbekännelse, en religiös förkastelsedom öfver ordkristendom och lefvebrödstro.

Verkningarna af detta hänsynslösa utslungande af bittra ord mot samhällets bättre lottade klasser gåfvo sig icke långt derefter tillkänna. Antalet prenumeranter steg, men annonserna minskade. De styrande i staden rynkade på näsan åt tidningen och kallade den ett 'arbetareorgan', ett 'radikalt folkblad', som man icke kunde läsa, och affärsmännen brydde sig icke om att annonsera deri, 'emedan den lästes af personer, som icke hade några penningar att köpa för'. Men en lokaltidning kan icke bära sig på endast prenumerationsmedel. Eriks djerft utslungade ord hade endast gjort hans ekonomiska ruin så mycket säkrare.

Kapitalstarke män voro hugade för att

utgifva ett konkurrensblad, aktier tecknades äfven på landsbygden, och det beslöts, att den nya tidningen, hvilande på 'kristlig, fosterländsk grund', skulle utkomma på höstsidan.

Under denna svåra tid hade Erik blott en enda person, med hvilken han kunde meddela sig, nämligen Malmin. Denne hade lemnat sin plats som pastorsadjunkt hos Rostadius och bosatt sig i staden, der han verkade som fri-religiös predikant.

Utom Malmin fans det en person, som mycket ofta besökte Erik. Det var hans forne lärjunge Lars. Denne kunde icke glömma de glada dagar, som de tillbragt tillsammans, och ehuru så ung, som han var, hade han med verklig sorg erfarit nyheten om den uppslagna förlofningen. Han hade nu växt upp till en flink och vaken yngling, blifvit lik Maria både i utseende och sätt, och ehuru Erik vid hans första besök ämnat tillbakavisa honom, fann han dock vid närmare eftersinnande, att det skulle vara ovänligt att stöta bort den varmhjertade ynglingen.

Lars kom på detta sätt, när han såg, att Erik med välvilja tog emot honom, att nästan hvarje dag aflägga sina besök hos den, som han ännu i sitt innersta kallade 'svåger'. Med en finkänslighet, ovanlig för hans år, förstod han, att det endast skulle såra Erik, om han förde samtalet på Maria, och likasom på grund af en tyst öfverenskommelse undveko de båda att tala om hvad som en gång varit.

När han så kunde, hjälpte han Erik med småsaker. Han lärde sig att läsa korrektur, utskref räkningar och var en riktig mästare, när det gällde att snabbt falska tidningar.

Gång efter annan kunde Erik öfverraska sig med att, medan Lars sysslade med något i hans rum, försjunka i betraktande af honom. Det var ju Marias vackra ögon, hennes skära hy, hennes behagligt afmätta gester, som han återfann hos hennes bror, och ehuru återuppvaknandet af gamla minnen till en början var smärtsamt, lade det sig dock till sist en vemodigt ljuf stämning öfver dem.

Lars märkte ibland Eriks nedstämdhet och då försökte han alltid på ett nästan otympligt, barnsligt sätt trösta honom. Han berättade sina skolminnen, bad om hjälp med lexorna, och Erik, som nästan kände sig rörd öfver hans hjertegoda välmening, fann en förströelse i hans muntra historier och glada skratt.

Det dröjde länge, innan Erik kom sig för att fråga, huruvida Andrei hade reda på Lars' täta besök hos sin forne lärare. En dag kunde han dock icke tillbakahålla denna fråga. Lars rodnade, såg mycket generad ut och tvekade en stund, huru han skulle svara, men till sist tog hans sanningskärlek ut sin rätt och han mumlade med nedslagna ögon:

»Neej!»

Men hastigt slog han åter upp dem och tillade blygt:

»Men Maria» — — —

Nu var det Eriks tur att rodna. Han frågade aldrig mera om denna sak. Han visste, att Andrei skulle, om han vetat af det, förbjudit Lars att gå till 'lycksökaren'.

Denna tanke, att Maria visste af och kanhända gynnade Lars' önskan att besöka sin förre lärare, gjorde honom mycket glad. Det

fans således icke någon bitterhet hos henne mot honom, och Lars var ju som en stum budbärare dem emellan. Hans glädje öfver att Maria på detta sätt tillät ett slags närmande försvann dock, när han hörde, att hon förlofvat sig. Hon hade tillåtit Lars besöka Erik, emedan denne var henne fullkomligt likgiltig!

Samma dag Marias förlofning eklaterats, kom Lars inrusande på kontoret, der Erik satt ensam. Hans ögon voro rödgråtna och han skildrade huru olycklig han kände sig öfver det nya partiet.

För att dölja sin egen sinnesrörelse, ville Erik afbryta honom med några tröstande ord, men han fortsatte med uttrycken af sin ovilja öfver Marias lätthet att bryta och ingå förlofningar.

När han till sist lugnat sig, fattade han Eriks hand, såg upp mot hans bleka ansigte och sade med tårar i ögonen:

»Du är ändå min ende riktige svåger!» —

Sedan den dagen voro de ännu mera tillsammans än förut.

Malmin och Lars voro sålunda Eriks enda intimare umgänge. Snart skulle han dock, åtminstone till en tid, komma att sakna den sistnämndes besök.

En dag hade Malmin kommit till Erik för att enligt sin vana ur tidningarne taga reda på dagens tilldragelser. Erik hade nyss spiset frukost och satt vid skrifbordet, när Malmin inträdde och efter en, som vanligt, hjertlig hälsning slog sig ned i en soffa midt emot honom. Han fick tag i ett arbetareblad och började ögna deri.

En stund förflöt under tystnad, hvilken Malmin afbröt med en fråga, som han framkastade med ett förunderligt snabbt, nästan förläget tonfall:

»Du har väl icke hört någonting från Upsala?»

»Om hvad då?» frågade Erik förvånad och såg upp från sin skrifning.

»Om henne — — Märta — — du förstår.»

Erik hade aldrig talat om för Malmin, att och under hvilka förhållanden han sammanträffat med Märta. Det obehagliga minnet steg nu klart och brännande fram för honom och han kände, att han rodnade. För att undvika svar kastade han sig in på en nödfallsutväg genom att i sin ordning fråga:

»Huru kom du att tänka derpå just nu?»

»Jag fick händelsevis tag på ett radikalt blad, der det står att läsa om 'Upsalalif', och jag vet icke hvarför, men hennes bild dök åter upp för mig.»

Han höjde åter tidningen, som han låtit sjunka ned mot knäet, för att fortsätta läsningen, men knappt hade han sett i den några ögonblick, förr än en dödlig blekhet drog sig öfver hans ansigte. Han utstötte ett skärande, undertryckt rop, som fäste Eriks uppmärksamhet på honom.

Malmins ögon stirrade med ett nästan vansinnigt uttryck på tidningen, medan de slukade det meddelande, som framtvingat ropet. När han läst slut, lät han tidningen falla till golvet, satte båda händerna för ansigtet och stönade fram:

»Åh, Herre Gud!»

Han vred sig på soffan, likasom om han li-

dit af de förfärligaste kval. Öfverkroppen gungande fram och tillbaka, tårar brusto ohejdadt fram mellan de magra fingrarne, hvarmed han skylde sitt ansigte.

Erik sprang upp och lade sin hand på hans axel.

»Käre vän, hvad har händt?»

Malmin lät händerna sjunka och medan tårarne strömmade ned öfver hans kinder, lät han sina mörka, djupt liggande ögon fara från det ena föremålet till det andra, synbarligen utan att uppfatta hvad han såg.

»Här, drick», sade Erik, som fyllt ett glas med vatten och räckt honom det.

»Nej — — bort — — ingenting!» svarade han hest och sköt glaset ifrån sig, så att vattnet skvalpade ut öfver golvet.

Åter bröto tunga suckar fram ur hans bröst. Hans händer knötos nervöst tillsammans och öppnades åter. Han försökte att resa sig upp, men sjönk magtlös tillbaka i soffhörnet.

»Vill du gå?» frågade Erik med djupt deltagande. Han kände, att han nu stod framför en sorg, djupare och kanske mera obotlig än hans.

»Ja — — dit in!» Malmin lyfte upp sin hand och pekade mot det inre rummet. »Låt mig vara der — ensam», mumlade han.

Erik hjälpte honom på fötter och ledde honom in i det inre rummet samt satte honom i en länstol.

»Låt mig sitta här en stund ensam», bad Malmin och strök undan det svarta håret, som kallsvetten kommit att klibba fast vid pannan. »Jag kommer ut, när det blir bra igen».

»Men säg mig — — —» ville Erik bedja.

»Jag ber dig — — icke nu — — — sedan — — stäng dörren!»

Erik förstod, att ingenting var att göra. Malmin behöfde endast lugn.

Han slöt sakta till dörren och återvände till sitt arbete. När han kommit fram till skrifbordet, såg han den tidning Malmin läst ligga nere på golvet. Han tog upp den och fann snart hvad han sökte.

Under rubriken 'Upsalalif' läste han bland andra notiser en, så lydande:

Hvems var skulden? Natten till sistlidne söndag påträffade en polisbetjent, som hade sitt pass i de östra delarne af staden, en ung kvinna, som låg sanslös på gatan. Till en början trodde man, att hon träffats af ett hastigt påkommet illamående, men när hon införts på polisvaktkontoret, fann man, att hon var berusad, och detta i så betydlig grad, att det var omöjligt att, trots upprepade försök, väcka henne. Någon timme efter sedan hon införts på vaktkontoret, började hon yra och afled på morgonsidan utan att hafva återfått sansen. Omåttligt användande af alkohol i förening med den stränga nattkylan hade i förtid gjort slut på hennes lif.

Bakom denna sorgliga bild ur lifvet gömmer sig en mer än vanligt dystur lefnadssaga. Den unga kvinnans namn var Märta eller 'Marguerite', såsom hennes 'gynnare' företrädesvis kallade henne. Hvarifrån hon kom vet man ej med tillräcklig visshet — undersökningar härom pågå, enär hennes papper icke voro fullkomligt klara — men så mycket är känt, att hon, begåfvad med en ovanlig skönhet som hon var, tidigt föll offer för en prästs förförelsekonster och sedan, öfvergifven af honom, i förtviflan hängaf sig åt det utsväfvande lif, hon sedan förde.

Med rätta kan man med vid betraktande af detta förfelade lif fråga: »hvems var skulden?» Af naturen var hon, såsom vi hört uppgifvas, rikt begåfvad och god, och dock sjönk hon så djupt, att gatsmutsen blef hennes dödsbädd. Hvems var skulden? En gång skall kanske ett vaknadt samvete besvara denna fråga, och ve då den skyldige!

Erik satt länge i djupa tankar öfver den olyckliga Märtas öde. Han mindes henne så

väl, der hon satt i kyrkan och barnafromt troende blickade upp mot den väldige predikaren, han mindes hennes djupblå, klara ögon, hennes ljusa lockar och hopknäppta händer, men jem-sides med detta minne uppträdde ett annat, den andra Märta, som han träffat i Upsala och sökt leda tillbaka från förderfvets stig, han, som dock besökt henne i afsigt att ockra på hennes elände.

»Hvems var skulden?» ljöd det inom honom. Kunde väl han två sina händer? En obestämd känsla af ånger, som steg upp inom honom, var svaret. Han hade ju gjort alldeles för litet för att rädda henne. Han skulle hafva återkommit gång på gång, bedt och öfvertalat, manat och hotat, och då kanhända skulle han till slut hafva besegrat hennes motstånd mot en annan umgängeskrets, ett annat lif. Men han hade betett sig på det gamla vanliga, förnäma sättet, slungat fram några vänliga ord, frågat en gång för alla, om hon icke ville byta om verksamhetskrets, likasom han skulle ha frågat en tiggare, om han icke ville komma in på fattighuset.

»Du har gjort för litet, alldeles för litet», blef domen i hans inre.

Han steg upp och gick mot det inre rummet, men möttes på tröskeln af Malmin. Blekheten hade icke försvunnit från dennes kinder, men ögonen hade inga tårar mer. Han föreföll nu isande lugn, när han gick fram mot Erik, fattade hans hand till afsked och sade:

»Jag förmodar att du nu sett hvilket slag träffat mig. Det tog hårdt, mycket hårdt. Men tala icke med mig derom, förrän jag genomgått krisen. Hvad som mest griper mig är att ingen

försoning är möjlig, åtminstone icke i detta lifvet. Farväll!»

Erik tryckte hans hand till afsked och frågade:

»Du kommer väl snart till mig igen? Du vet ju, att du är mitt käraste umgänge.»

»Kanhända. Kanhända icke. Förut var ensligheten mig ett nöje, nu är den ett behof.»

Han gick, och Erik var lemnad allena. Aldrig förr hade han känt sig så öfvergifven. —

Emellertid måste han taga ett afgörande steg. Han gick upp till den gamle Marck, som med den lille sonen på armen i sin hustrus sällskap intog sitt middagskaffe. Erik ombads att sitta ner, och sedan fru Marck aflägsnat sig med den lille arvingen, ansåg Erik tiden vara inne att andraga sitt ärende.

»Kan farbror låna mig något penningar?» frågade han, sedan han beslutit sig för att utan omsvep framställa sin begäran.

Farbrodern såg upp på honom med en frågande blick och drog ett långt drag ur sin pipa. Han väntade tydligen en närmare förklaring.

»Affären gick icke bra förra året, och jag har att välja mellan att nedsätta aflöningen för mina arbetare eller också gå under, så vida jag icke får hjälp af farbror.»

»Huru länge skulle väl den hjälpen kunna rädda dig, om affären icke bär sig?» frågade Marck helt kyligt.

Frågan var berättigad, det var klart. Erik insåg, att han icke kunde uppdraga några förhoppningsfulla blomstermålningar för sin farbror och dermed öfvertyga honom, ty han visste ju att denne var en verklig affärsman. Något svar måste han dock gifva.

»Prenumerationen har stigit och nästa år ökas den väl ännu mera, och sedan måste väl annonsörerna komma.»

»'Måste!'» — Puh! — Ett stort rökmoln slungades ut med förakt, som om detta varit anledningen till hans misshumör. — »De komma — när de vilja, och i din tidning annonsera de icke, så länge du visar dig vara lika radikal som nu.»

»Radikal», brusade Erik upp. »Jag är icke radikal, endast frisinnad. Jag — — —»

»Ta, ta, ta», brummade Marck, medan han med ena handen dref bort ännu ett rökmoln, som syntes envist vilja stanna kvar i det soffhörn, der han satt. »Jag har tröttnat att resonera om dina åsigter. Vi komma ju i alla fall icke öfver ens. — Nej, vänd dig till dina arbetare. Jag är säker på att de, hvilkas fördelar du så ofta förfäktat och hvilkas goda egenskaper du alltid rosat, skola hjälpa dig. — Att döma efter din egen tidning äro ju alla arbetare idealmedborgare», tillade han nästan hånfullt.

Erik framlade för honom orsakerna, hvarför detta tillvägagående var honom motbjudande.

»Ja så, de vilja icke veta af någon nedläggning. Kunde just tro det. Tala om 'idéer', som kunna gagna dem, och de jubla åt dig, men begär hjälp af dem sjelfva, och du får se hvad de gå för. Nänej, det ska' nog vara penningar, när man vill ha lång middagsrast, röka cigarrer under promenaderna, gå på teatern då och då o. s. v.»

Erik blef slagen af farbroderns anmärkning. Det var ju samma reflexioner, som han sjelf gjort.

Han betänkte sig ett ögonblick. Kanhända det vore bäst att låta farbroderns misshumör lägga sig samt genom att så småningom vid lämpliga tillfällen bearbeta honom, vinna honom för saken?

»Jag säger nej, absolut nej», fortsatte Marck och såg sin brorson bestämdt i ansigtet. »Du får *aldrig* någon hjälp af mig, så länge du redigerar tidningen i samma anda som nu. Jag vill icke mera höra talas om den saken, kom ihåg det. Vid första tillfälle du rör vid den, går jag min väg.»

Ordet var sagdt, svaret var gifvet. Erik insåg, att han icke hade någon hjälp att vänta från det hållet. Med tungt hjerta reste han sig upp, bjöd farväl och gick. —

Hvad som mest smärtade honom var, att det goda förhållandet mellan honom och hans arbetare var försvunnet, sedan han sett sig nödsakad att nedsätta deras aflöningar. Han förstod nu bättre än förr hvad det var, som skilde honom från dem: han var 'herreman' och de voro 'arbetare'. För dem framträdde han som en bättre klädd man, hvilken förtjenade på deras arbete, medan de voro ett slags lägre stående varelser, som han såg ned på. Det mistroende, som det nuvarande uppfostringsväsendet grundlägger mellan 'bättre' och 'sämre' medborgare, hade under sekler blifvit för fastrotadt, för att han skulle kunna, till och med blott i deras lilla krets, undanrödja det. De sågo blott *ytan* af hans lif, sågo, att han hade snygga kläder, att han förfogade öfver ett par varma, väl möblerade rum, intog sina måltider på stadens bästa hotell, kunde betala tvätträkningar och köpa

så mycket cigarrer han önskade. Men hans bekymmer sågo de icke. De förstodo ej hvad det vill säga att stå i spetsen för en affär, som icke bär sig; de anade icke, att herremanskläder ofta nog gömma djupare bekymmer än arbetareblusen.

Fattigdomen hade skilt dem åt. Fattigdomen hade beröfvat honom hans trolofvade, nu hade den också tagit från honom hans arbetares vänlighet.

»Om jag hade guld», sade han inom sig, »skulle jag kunna köpa *allt* — anseende, njutningar, kärlek. Allt kan köpas — i första rummet *menniskor*. —

På höstsidan kom den nya tidningen ut. Dess program fans i dess första nummer. Den skulle uppträda mot dessa gudsförnekare, dessa fritänkare, för hvilka ingenting är heligt. Den skulle uppträda för den sanna tron, som under så många sekler bevarat vårt land från sorg och olyckor, trots de hätska anfallen från ateisters sida, hvilka vilja rifva ned allt och icke sätta någonting annat i stället. Den skulle arbeta för en lugn och sansad utveckling och räkna sig för god att söka vinna massans gunst eller proletärerens bifall genom att smickra låga passioner och omhulda dagens snart öfvergående strömningar.

Redan innan företaget kom i gång, hade tidningen försäkrat sig icke blott om ett godt ekonomiskt stöd, utan också om flitige och begåfvade medarbetare, såsom kontraktsprosten Farisén och folkskoleinspektör Nädelin m. fl.

Annonser hade den i mängd, ty det var ju för det mesta förmöget folk, som höll sig med

tidningen, och deribland räknade ju köpmännen sina bästa kunder. Medan Marcks tidning endast hade ett fåtal annonser, utgörande tillkännagifvanden om arbetaresammankomster, billiga kläder, af personer ur arbetsklassen borttappade persedlar och dylikt, kom den nya tidningen med späckade annonssidor om viner och delikatesser, sågverk och egendomar till salu, nyinrättade skradderietablissementer och präktiga våningar att hyra. Den nya tidningen var redan från början en fin affär, den gamla gick med förlust och var värd ingenting.

Strax innan den nya konkurrenten uppträdde på skådebanan, lemnade den ene efter den andre af Eriks gamla typografer hans tryckeri för att mottaga mera lönande platser på det nya. Till och med alla lärlingarne skulle hafva gjort det, om det funnits plats för dem, men som det nya tidningsbolaget införskrifvit åtskilliga arbetare från hufvudstaden, måste de minst flinke stanna kvar i sin gamla kondition.

Nu gällde det att fatta ett raskt beslut. Att skaffa nya arbetare från andra städer hade Erik icke råd till, äfven om han med den låga aflöningsberäkning han använde kunnat få några, och att reda sig med de få återstående var omöjligt, för så vidt som han ville drifva affären i samma skala som förut. Han hade icke mycket att välja emellan. Han afsade sig alla accidensarbeten, skaffade sig ett par lärpojkar till, och som personalen nu endast hade att sätta tidningen, lyckades han på detta sätt förminska arbetet och — inkomsterna. Han tyckte sig vara lik en sjökapten, som måst kapa fartygets master för att kunna rädda det dyrbaraste — laddningen.

Höstmånaderna gingo. Den nya tidningen hade förlig vind i seglen. Samhällets mäktige arbetade med alla krafter för den; dess spridning blef visserligen icke så stor, men annonssidorna renderade dess mera. Erik hade fått en konkurrent, som var mycket farlig. Skulle hans skepp gå under?

Framåt julen blef han fullkomligt ensam. Lars kom en dag på afskedsbesök — han skulle resa hem under ferierna — och Erik kunde aldrig glömma den blick, hvarmed denne beledsagade sin handtryckning, när han gick. Det låg vänskap och hjertlighet deri, men på samma gång ett fuktigt skimmer af — var det väl detta? — medlidande.

Malmin mötte han då och då, men de utbytte endast några få ord. Erik hörde, att han arbetade rastlöst. Aldrig hade hans vältalighet varit mera glödande, aldrig hans vilja varit mera verksam. Sorgen hade renat honom. Af den stridslystne, dogmatiska vetenskapsmannen fans nu kvar endast en lidande varelse, som med brinnande kärlek omfattade alla, som ville komma till honom och söka tröst. Teologen hade försvunnit, den kristne stod öfrig.

Men Eriks kinder bleknade allt mer och mer; hans gestalt böjde sig, hans gång var icke mer liflig och ungdomlig. Hans ögon fingo ett inåtvänt, nästan slocknadt uttryck. Striden var för hård, ty han stod ju allena.

»Sådan var vägen», ljöd det bittert inom honom. »Sommargrönska och fågelsång, eltbrus och blomsterdoft. Så kom hösten med kulna vindar och skumma dagar. — Nu är vintern inne. Gud gifve en salig ro!»

När Erik lemnade Maria, sedan han återgifvit henne sin trolofningsring, hade hennes första känsla varit en tröstlöshet, som gränsade till förtviflan. Men hon meddelade ingen sin sorg. När hon stängt sig inne i sitt rum och den första krisen med tårar och frosskakningar gått öfver, trädde hon åter ut i verlden med måhända kallare drag och stoltare hållning, men det var ingen, som kunde säga, att han såg henne sörja öfver den brutna förlofningen.

Det första beslut hon fattade var att resa hem. Hon kunde icke stå ut med att höra dessa fadda uttryck af beklaganden — några af hennes beundrare voro till och med nog djerfva att komma med gratulationer, men tillbakavisades med ett hvasst ögonkast — hon kunde icke stanna kvar i dessa glada samkväm, der hon förut varit den ledande. Ensamheten skulle gifva henne det inre lugn, som hennes yttre ljög.

Hennes far mottog henne med öppna armar

och uttryckte oförställdt sin glädje öfver att hon äntligen lydt hans råd; hennes mor åter omfamnade henne under tårar, som nära nog framkallade hennes egna. Det uppgjordes likasom en tyst öfverenskommelse mellan dem alla, att de skulle försöka återställa det gamla hemmet, sådant det var, innan Erik hade trädt öfver dess tröskel. Men försöken voro fäfänga. Maria var tyst och allvarlig; hon hade icke mera samma praktiskt intresserade blick som förut för faderns förslag. Moderns betänksamma hållning och djupt religiösa verldsåskådning slog icke heller an på henne. Att söka tröst i religionen! En känsla af trots växte upp inom henne. Hon ville icke meddela sig med någon — icke ens med Gud.

Det första sammanträffandet med Deborah var hjertligt, men på samma gång något pinsamt å båda sidor. Deborah hade alltid funnit glädje i att framställa, huru lycklig Maria var i sin kärlek, hon å sin sida förklarar, att hon, trots faderns alla försök att skilja henne från Erik, aldrig skulle svika honom. Nu kände de sig båda gäckade, och det var detta, som spridde en kylig stämning öfver deras första sammanträffande.

Med sin far stod Maria icke mera på samma förtroliga fot som förut. Det var ju han, som utgjorde yttersta grunden till den brutna förlofningen. Alltid lyste det ju fram, att han ansåg penningarna vara det högsta af allt, alltid låg det i hans beräkning att förtjena mera och mera af denna världens goda. Hennes trots visade sig också mot honom. Med ett tviflande leende lyssnade hon på hans förklaringar af det

ena eller andra ämnet, och när han slutat sina långa resonemanger, klang det ur hennes inre: »pengar, pengar!»

Maria uppsökte icke sina gamla vänner i trakten. Hon sökte ej heller någon ordentlig sysselsättning, utan broderade och läste allt efter som det föll henne in. Kom hon in i köket, påmindes hon ju om den tid, då hon gick der för att lära sig blifva en dugtig husmor, råkade hon öppna linneskåpet, kunde hennes blick falla på en packe servietter, som hon broderat med M och A, hopslingrade i en konstrik knut, promenerade hon, fans det ju icke ett enda ställe, som icke påminte om Erik. En kväll strax efter sin hemkomst hade hon gått upp på höjden bredvid dansbanan och sett ut öfver landskapet. Trädens grenar voro ännu nedtyngda af snö, ängarna höljda i drifvor, elfven isbelagd; endast en grådaskig, öppen fåra, som den ständigt brusande forsens svallvågor bildade, gick fram i midten af isbältet. Hon hade sjunkit ned på en sten och gråtit ut. När hon reste sig upp, märkte hon med en rysning af motvilja, att hon hade suttit på samma plats, der Erik förklarar sin kärlek för henne.

Det gick icke en dag under den första tiden, som hon icke frågade sig, om hon eller Erik hade rätt, och svaret blef alltid detsamma: Hon hade rätt. Han hade kallat henne kokett, sagt, att hennes rikedom förstört henne, att hon hade glömt honom för de dagsländor, som sväf-vade omkring henne. Men hon visste ju med sig sjelf, att hon aldrig koketterat — dertill var hon för stolt — aldrig fästat sig vid penningarna — d. v. s. någon gång hade hon skämtat öfver

deras magt och funnit det löjligt, att alla böjde sig för henne, därför att hon var rik — aldrig hade hon glömt Erik och tänkt endast på sina nöjen, medan han satt ensam i sin studerkammare. Visserligen hade hon haft förtjusande roligt många gånger, då han kanske känt sig nedtryckt af sina bekymmer, men, Herre Gud, inte hade hon trott, att han skulle taga det så hårdt, han, som själf roat sig så mycket!

Alltid samma tvekande frågor i hennes inre, alltid samma säkra, urskuldande svar, som dock oftast efterföljdes af några mycket, mycket obetydliga, men dock som nålar stingande känslor, att det *kunde* hafva varit annorlunda.

Deborah och hon sammanträffade ofta, och det vänskapsfulla förhållandet dem emellan blef snart detsamma som förut. *Ett* moment, som förut alltid ingått i Deborahs samtalsämnen, var dock nu så godt som helt och hållet försvunnet: kärlekens lycka och kärlekens kval. Dels afhölls Deborah af Marias brutna förlofning från att tala om det gamla älsklingstemat, dels tycktes hon nästan känna en blygsel öfver att nu som förr meddela sina intryck och sina känslöstämningar. Hon hade också under det sista året blifvit äldre till utseendet — rynkorna kring ögonen skvallrade om att hennes ålder gått öfver trettioåret — och hennes svikna kärlek till Malmin hade gjort henne resignerad. Hon hade slutligen omtalat för Maria, huru hon fått reda på det förhållande, hvari Malmin stått till Märta, och i denna sorgliga historia hade de funnit en anknytningspunkt för sina bittra reflexioner. De hade ju båda blifvit bedragna af den, som de skänkt sin tro. Maria hade harmats mycket öfver

Malmens felsteg och fann icke nog hårda ord för att uttrycka sin afsky derför. »Men männen äro väl sådana», tänkte hon inom sig med en suck. Erik hade väl icke varit mycket bättre, ehuru dock Deborah, som ännu hade en liten 'klockarkärlek' till honom, ibland tog hans försvar. Idealet bleknade bort och bakom det fann hon beräkningen.

I denna punkt slöto sig nu de bådas tankar tillsammans. Männen voro tarfliga företeelser. Huru lumpna voro de icke, när man rättkände till deras syften! Ett njutningsrikt lif förde de under ungdomen, sökte efter ett rikt parti, när de blefvo äldre, och slutade som sjelfviska hus-tyranner. Hvarje mustascherad balkavaljer tyckte sig ju visa en ung flicka nästan en nådig uppmärksamhet genom att bjuda upp henne till en dans, hvarje äldre 'vän till familjen' kunde tilllåta sig nästan hvad som helst i unga flickors sällskap. 'Skapelsens herre', gud bevars! Och huru de smilade och lismade och ljögo sedan! Hur vackert de talade med tanterna om 'det råddande sedeförderfvet', 'de usla krognästena', 'de fallna kvinnorna', för att sedan, när natten väl skyddade dem, hängifva sig åt alla möjliga laster!

Förut var svärmeriet de båda ungdomsvännernas föreningslänk, nu blef det föraktet för männen.

Marias tankesfer hade vidgats betydligt den tid hon varit ute 'i stora världen'. Hennes blick hade blifvit skärpt för livvets skuggsidor, och när hon nu hade så god tid att egna sig åt hvad hon sjelf behagade, föll hon på den tanken att söka sätta sig in i de sociala frågorna. Hon insåg, att hon måste skaffa sig en ordnad sys-

selsättning för att icke gå under af ledsnad. Först läste hon hvad hon kunde komma öfver i faderns och kyrkoherdens bokskåp samt sockenbiblioteket, men sedan skaffade hon sig tidskrifter, tog reda på de böcker, som utkommit, och samlade ett litet bibliotek för sig sjelf. Hennes far skämtade med hennes nya 'infall', som han kallade det, och hennes mor skakade på hufvudet, när hon redogjorde för äktenskapsfrågan, nyevangelismen och det litterära proletariatet. Emellertid medförde dessa studier, att hennes sorg mildrades och hemmet erhöll en mera fridfull prägel.

För att återvinna sin dotters kärlek, som han tyckte sig märka hade förminskats, under striden mellan honom och Erik, försökte Andrei tvinga upp sig till ett visst intresse för alla dessa nya problem. Med hans af naturen goda hufvud satte han sig rätt snart in i den allmänna gången af de frågor, hvarom Maria läste redogörelser, och mången het debatt utkämpades mellan dem, i synnerhet om kvällarna, sedan posten kommit och dagens arbete var slut.

Andrei märkte snart till sin glädje, att han slagit in på en rätt väg. Han återvann hos henne inom några veckor det gamla förtroendet. Hvilken samhällsfråga hon än studerade, fann hon, att penningen spelade en viktig rol, och i detta faktum fann hennes far en lämplig anknytningspunkt för sina reflexioner. Någon gång ledde Andrei talet på den brutna förlofningen och framställde Erik som en svag karakter, hvilken misslyckats, emedan han icke inom sig hade någon kraft, utan endast berodde af det arf, hvarpå han gjort räkning. När denna förhopp-

ning strandat, återsjönk han till sin verkliga obetydlighet. Första gången Andrei ledde samtalen till detta ämne, blef Maria upprörd, men beherskade sig snart och i stället för att försvara Erik, fällde hon ännu bittrare uttryck om honom än hvad hennes far gjort. Han var ju ingenting annat än en viljesvag lycksökare, som talat om att det blandat sig 'förakt' i hans kärlek. 'Förakt!' Det ordet skulle hon dock aldrig kunna smälta, om hon ock blefve aldrig så gammal.

Emellertid hade Lars hemkommit från skolan i staden, där han i sina studier gjort goda framsteg, och hon erhöll i honom ett sällskap, som hon förut icke satt något vidare värde på. Nu åter fick hon blick för Lars' rika begåfning, hans känsliga sinnelag, hans friska öppenhet. Han var visserligen åtskilliga år yngre än hon, men det var ju alltid ett sällskap i ensamheten. De kommo väl öfver ens i de flesta fall, utom rörande Erik. En afton hade Lars hört Maria fälla ett ned sättande uttryck om denne, och han var genast färdig att uttala såsom sin oförgripliga åsigt, att Maria 'burit sig illa åt' mot Erik. Det ena ordet gaf det andra, och den kvällen skildes de åt som ovänner. De undveko hädanefter detta ämne, men Maria kände, att mot hennes fars hårda uttryck om Erik ställde sig en ytterlig hängifvenhet å Lars' sida till hans forne lärare.

På eftersommaren reste hon till Vestkusten. Det omvexlande badlifvet med dess baler, båtutfärder och konserter förde henne åter in i den värld, der hon förut firat så stora triumfer. Hon blef åter den fulländade verldsdamen, visserligen något mera högdragen och stel än förut, men lika njutningslysten, lika fordrande, som då hon

i den lilla staden var balernas drottning och sällskapslifvets mest hyllade arftagerska. Sferen var här vidsträcktare än den, hvori hon förut vistats, och därför voro äfven pretentionerna på umgängesvännen och konversation större. Nu kommo hennes studier på egen hand henne väl till pass. Den spirituella fläkt, som låg öfver allt hvad hon sade, förenade sig med en insigt, ovanlig hos våra dagars dansande, superande och koketterande unga damer.

Förut hade hon lärt känna en magt, penningens, nu sällade sig härtill en annan, intelligensens. Hon nådde en ståndpunkt, dit endast få hinna, den, der det lilla blir stort och det stora litet, allt efter det mått, som en fast vilja och en djup insigt lägga på föremålen. Men en sådan karakter råkar lätt ut för en stor fara, den att *förakta* tingen såsom värdelösa, människorna såsom tarfliga. När hon, medan Deborah och fru Rostadius drogo sig tillbaka i ensamheten för att på en klippa nere vid hafsstranden blicka ut öfver hafvet och se på solnedgången, dansade vid en löjtnants sida eller hörde en ung jurists banala utgjutelser rörande badsocieteten och nöjena, glänste det som ett skimmer af hån ur hennes ögon, och leendet, hvarmed hon skildes från sin uppvaktande kavaljer, var så fint och nästan reserveradt, att hvar och en kunde ana, att det icke var en vanlig societetsdam, som man hade framför sig. Inom badkottterierna hviskades det om att hon tillbakavisat ett par anbud af unga embetsmän, som erbjudit henne sitt stöd genom lifvet, men när Deborah, som hört detta rykte, frågade henne, om det vore sant, svarade hon med ett lätt skrott

och en höjning på axlarna. 'Narraktigheter', var det enda ord, hon gaf till förklaring.

När hemresan anträdde, lemnade hon badorten utan att uttrycka någon ledsnad deröfver. Tiden hade gått, det var ju hufvudsaken. Men när hon kom hem, föreföll omgifningen henne tråkig.

Hennes far hade under hennes bortovaro mer än förut fäst sig vid Lars, som nu börjat förstå honom och med sitt vakna sinne begagnade hvarje tillfälle att under samspråk med honom tillegna sig praktiska kunskaper; hennes mor var mera tankfull och fåordig än någonsin, och Deborah syntes allt mera sällan till, likasom om det funnits något, som särskildt fångslade henne vid hemmet. Hon stod som alldeles ensam i den gamla kretsen.

Hvad som genast slog henne med bestörtning var, att hennes fars utseende blifvit så förändradt. Visserligen hade detta icke skett så fort, men hennes egen sorg hade, när hon efter den brutna förlofningen återvände till hemmet, gjort henne så sjelfvisk, att hon icke haft blick för någonting annat. Nu såg hon att det skimrade hvitt fram bland hans bruna hår, att dragen blifvit slappare och gången långsammare, och hon frågade sig sjelf med undran hvad som åstadkommit en sådan förändring.

Kvällen efter sedan hon hemkommit, satt hon ensam med sin mor på verandan och förde då samtalet in på detta ämne. Hon ville veta, hvarför hennes far blifvit sig så olik, hvarför han icke var så glad som förr, hvarför han åldrades så hastigt, men hon fick till svar blott några antydningar om att Andrei icke mera var

ung, och att han varit litet krasslig under eftersommaren. Maria kände sig icke tillfredsställd af detta svar, ty hon hade den uppfattningen att någonting särskildt måste hafva händt, men med kännedom om sin mors inbundenhet ville hon icke fråga vidare, utan tystnade och blickade ut öfver trädgården. Plötsligt ryckte hon till: ett ljud trängde till hennes öra. Det lät som en djup suck, en undertryckt snyftning. Hon vände sig mot sin mor och fann, att hon brustit i gråt, ehuru hon fåfängt sökt dölja det.

Maria skyndade fram och bad henne säga hvad det var, som framkallade hennes tårar, men hon fick icke något bestämdt svar. Det låg en brännande ångest i moderns blickar, och med ett krampaktigt grepp fattade hon tag i Marias händer och bad, bad, medan tårarna glänste i hennes sorgfulla ögon, att Gud måtte upplysa hennes förstånd, rena hennes känslor och gifva henne kraft att *bedja för sin far*.

Att bedja för sin far? Maria stirrade förskräckt på henne. Var det en religiös fanatism, eller fans det verkligen någonting i Andreis förflutna lif, som fordrade försoning?

Hon bestormade sin mor med böner om att säga henne allt, men fick till svar endast tårar och suckar. Det var första gången Maria varit vittne till ett utbrott af den sorg, hennes mors drag talade om. Förut hade hon ansett, att det endast var en sjuklig stämning, beroende på hennes religiösa grubblerier eller det ensliga lif, som hon förde på landet, en stämning, som då och då yttrade sig i fåordighet och tungsinthet, men nu började hon tro, att det måste ligga någonting der bakom. Maria kysste sin

mor och bad henne säga hvad meningen var med att hon skulle bedja för sin far, men som denne just då styrde sina steg upp mot verandan, måste hon afstå från sina försök att genast erhålla klarhet i denna dunkla sak. Fru Andrei torkade sina tårar och försvann ut i köket. När hon återkom till supén, bar hon sin vanliga sorgbundna, resignerade min.

Dagen derpå föreslog Maria sin far att de skulle göra en promenad tillsammans, och som det led mot kvällen och nästan inga kunder befunno sig i boden, jakade han dertill. Maria hade beslutit att få ljus i saken, och under det de gingo framåt i allén och hon då och då riktade sina grå, forskande ögon mot Andrei, berättade hon hvad som händt kvällen förut och frågade till slut, om det funnes någon särskild anledning till den sorg, som så hastigt brutit ut. Hon frågade äfven, i det hennes röst vecknade och en fuktig glans skymtade fram i hennes ögon, om icke hennes far vore sjuk. Hon hade tyckt sig märka, att han förändrats så mycket på sista tiden.

Medan hon talade, lade hon märke till, att det drag af godmodighet och till och med själfbelåtenhet, som annars hvilade öfver Andreis ansigte, mer och mer försvann och lemnade rum för ett uttryck af bekymmer. Han vände sig mot henne och sade:

»Du har sett fullkomligt rätt, Maria. Din mor är icke frisk, hon har icke varit det på mången god dag. De första åren af vårt äktenskap voro mycket lyckliga; hon var lika glad och lefnadsfrisk som någonsin du, men helt plötsligt drabbades hon af en sjukdom, som

höll henne fångslad vid sängen i flere månader, och när hon steg upp från sjukbådden, var hon icke mera densamma som förut. Hon blef grubblande och hångaf sig åt en sjuklig religiös stämning, som gaf sig luft i frågor om Guds nåd och människans frälsning.»

Han drog en djup suck, tog fram näsduken och torkade sig i pannan, likasom om han skulle varit svettig, återfick sin vanliga säkra min och fortsatte:

»Så förgingo några år, hvarunder hon träget besökte alla gudstjenster och bibelförklaringar, men, Gud vare lof, hennes själ hade fått en naturlig spänstighet, som räddade henne från — ja, kanhända från vansinne. Krisen var lång och svår, men hon genomgick den med seger. Den sorgsna stämningen fans nog kvar, men fruktan och tviflet jägtade henne icke mera. Hon lefde i sin verld, för mig och för er, och det dagliga arbetet tog hennes tid i anspråk, när hon nu en gång blifvit så frisk, att hon kunde syssla dermed.

»Hennes lif skulle säkert förblifvit lika lugnt som det var under alla dessa år, då du och Lars växte upp, om icke en händelse hade inträffat, som störde hennes själsro. Du mins, huru glad hon var öfver att hennes brorson, Malmin, skulle tillbringa sina sommarferier hos oss, och sedan han kommit, hade de ofta sina andaktsstuder tillsammans, medan jag skötte mina affärer och du och Lars voro ute. Det ligger i hennes slägt ett djupt religiöst drag, som du och jag — Gud ske lof, höll jag på att säga — icke hafva mycket känning af, det vill säga», skyndade han sig att tillägga, »den *sjukliga* religiositeten.

Det fins många vägar att nå saligheten. En beder sig till den, en annan arbetar sig till den, men ingen vet, hvad som kommer efter detta lifvet — kanske intet.»

Han gjorde åter ett uppehåll. Maria kände sig obehagligt stämd. Det låg nästan som ett hån i Andreis ord om den sjukliga religiositeten samt hans framkastade tvifvel om ett kommande lif.

Frågan hörde ju dock icke hit. Hon ville låta sin far ostördt berätta.

»Som sagdt, någonting hände. Malmin hade kommit hit, och hans predikan om de eviga straffena — du mins, söndagen ett par veckor före midsommarhelgen — beröfvade henne den frid hon förut njutit. Hon visade icke för någon mera än för mig, huru djupt den grep henne, men säkert är, att den förstörde hvad en rad af lugna år åstadkommit. Det var mot mig hon vände sig. Hon bestormade mig med böner att söka min själs frälsning, hon målade helvetets kval och de fördömdes klagan, hon sade, att jag skulle blifva evigt förkastad, om jag icke i tid sökte rädda min själ. Du kan icke veta hvad jag lidit. Jag har icke sagt det för någon, men det har känts tungt mången, mången gång.»

Han hostade, likasom om tårarna hade fastnat i hans strupe, och strök sig åter med näsduken öfver pannan.

Maria vände sig mot honom, slog sina armar kring hans hals och snyftade:

»Pappa, pappa, hvad du måtte ha varit olycklig! Att du icke sagt någonting åt mig, som du dock talat med i så många viktiga saker! Jag skulle ha tröstat dig. Jag vet, huru

det kändes att bära på en sorg. Man ser glad eller lugn, kall eller likgiltig ut, men derinne, der bränner och svider det. O, hvad du är stark, som kunnat lida så mycket utan att beklaga dig för någon! Och min mor, hvad hon är olycklig!»

Andrei lösgjorde mildt Marias armar från sin hals, och de gingo åter vägen framåt.

»Ja, du har rätt; hon har lidit likasom jag. Jag har blifvit gammal. Medan du var i staden och njöt af det glada lifvet der, satt jag här ute och sökte af alla krafter motarbete din mors tungsinthet. Jag lyckades dölja för dig, när du kom hem, huru dålig ställningen var, men det har blifvit sämre under din bortovaro. Nu skola vi båda förena våra krafter för att rädda henne undan hennes melankoli. Hon misströstar om min själs frälsning, kanske äfven om din, och vi måste söka sätta oss in i hennes sjukliga svärmerier, för att derunder motarbete dem.»

Han blickade omkring sig, liksom för att se efter att ingen hörde dem, sänkte sin röst och hviskade:

»Och, Maria, om hon skulle komma med någon beskyllning, någon fix idé, någon — jag vet icke hvad jag skall kalla det, så meddela det endast åt mig. Man vet ju icke, hvart hennes grubbel kan leda henne.»

Maria lofvade det. Det var ju icke orimligt, att hennes mors tvifvel och misströstan kunde bryta ut i fullt vansinne, och det gällde att i god tid spåra de första dragen deraf.

De vände om och gingo under tystnad tillbaka.

Far och dotter uppgjorde icke någon vidare

öfverenskommelse. De förstodo hvarandra och handlade efter gemensam plan. Maria talade ofta med sin mor om andliga ting, läste böner och bibeln för henne, och Andrei gick troget hvarje söndag i kyrkan vid hennes sida, talade på söndagseftermiddagen om den förklarade texten och syntes djupt öfvertygad om kristendomens sanningar. Den sjukas tillstånd blef bättre. Då hennes ansigte förut burit en prägel af djup sorghundenhet, lyste nu det sköna Magdalena-draget fram med de mörka, kärleksfulla ögonen. Maria öfverraskade henne aldrig mera gråtande.

Deborahs besök hade blifvit allt mera sällsynta, och förklaringen derpå erhöilo de, då hon en dag störtade in i Marias rum, omfamnade henne under kyssar och förklarade, att hon funnit »den sökte». I öfverraskningen ämnade Maria fråga, om det var någon pastorsadjunkt i grannsocknarna, en bergsingeniör eller en bruksinspektör, men hann ej komma med några frågor innan hon förklarade sig. Det var — hela hennes ansigte lystes upp af strålande lycka — 'farbror', organisten, som länge i tysthet älskat henne. Nu skulle hon bli som mor åt hans söta, rara flickor, hustru åt honom. O, hvad han var god! Bröllopet skulle stå vid julen; de hade ju ingenting att vänta på. Maria lyckönskade henne och åhörde med ett fint smålöje hennes framtidsskildringar. Hvad hon var lycklig och hvad *han* var för en utmärkt människa! Deborah var alldeles öfvertygad om att hon hela tiden hade älskat honom och ingen annan; de der förtjusningarna för pastorsadjunkterna, Malmin och bergsingeniörerna voro ju endast barnsligheter. Hon hade aldrig kommit att tänka på 'farbror'

förut, emedan hon aldrig kunnat tro, att han, så framstående, så god mot alla, så *förmögen*, skulle kunna egna henne sin särskilda hyllning.

Sedan Deborah helsat på de öfriga medlemmarne af familjen Andrei och omtalat den glada nyheten, for hon af som en stormvind till sitt hem. De sista orden hon sade var, att hon icke hade tid att stanna längre; det återstod så mycket att uträtta, så mycket att sy och brodera, att hennes tid knappast räckte till. Visserligen hade hon redan fått i ordning åtskilliga saker, men hon ville ju icke som en 'fattiglapp' komma till sitt nya hem. Dessutom behöfde 'hennes' små flickor — de söta, rara barnen! — nya klädningar, nytt linne, och det kunde man inte vänta med. Visserligen hade *han* alltid varit sjelfva godheten mot dem, men hur kunde väl han förstå sig på hvad barn behöfde! Hans förra fru hade utan allt tvifvel varit en dugtig kvinna — det vill säga, hvarje människa hade ju sina fel, och Deborah ville visst icke tala illa om någon, ehuru hon just nu erinrade sig åtskilliga mindre goda drag hos sin företräderska — men nu voro de stackars barnen så godt som nakna, och *han* hade bedt henne redan nu taga hand om dem. Maria, som hade så godt om tid, skulle helsa på henne hvarje dag, och hur snäll hon skulle vara, om hon ville hjälpa till med lannesömnaden! Det var ju endast sex veckor till jul och då skulle bröllopet stå.

Maria hade icke någon vidare lust att helsa på Deborah, i synnerhet sedan denna vid Marias första besök icke ville tala om någonting annat än om sin fästmans alla dygder och fullkomligheter. Något motbesök å Deborahs sida gjordes

icke förr än 8 å 10 dagar derefter, ty hela hennes tillvaro tycktes hafva blifvit uppslukad af tanken på giftermålet. Hon ville endast fråga, om icke Maria hade lust att då och då gå ut med 'hennes' söta, små flickor. De voro ju nästan aldrig ute och hemtade frisk luft, emedan de så mycket fäst sig vid henne, der hon satt med sin sömnad. Vid Marias undskyllan, att hon hade rätt mycket att syssla med för egen del, mulnade Deborahs vänliga ansigte, och efter en ny 'lofsång' öfver den lycka, som kommit henne till del, återvände hon hem. *Han* tyckte icke om att hon sprang så ofta från honom till Andreis, och det gjorde hon ju ändå!

Sedan Maria på detta sätt gått miste om Deborahs umgänge, var hon nu uteslutande hänvisad till sina föräldrars sällskap. De kringboende familjerna hade märkt, att Andreis mer och mer dragit sig från deras umgänge, och detta bidrog i sin mån till att göra hemmet ensligt. Den tysta strid, som utkämpades mellan fru Andrei och hennes man och dotter, bidrog äfven till att underhålla en tryckt stämning. Visserligen visade sig fru Andrei nu lugnare och mindre nedslagen, men till detta resultat hade Andrei och Maria kommit endast genom de största ansträngningar. Maria kände, att hennes lifsglädje svann under denna strid för att rycka modern undan sjukliga drömmier, och det verkade nedstämmande på hennes humör att se Andrei så nedtryckt, så böjd under sina försök att rädda sin maka.

Ju mer hans hår hvitnade, ju mer det belåtna draget försvann ur hans ansigte, dess större blef den kärlek, hvarmed Maria omfattade

honom. För modern kände hon medlidande, för fadern åter en med aktning och beundran blandad kärlek. Huru ödmjukt bar han icke sitt kors, huru visste han icke att för världens ögon dölja den sorg, som gjort honom gammal i förtid!

Veckorna före jul gingo, julhelgen med Deborahs bröllop kom, och det blef åter nyår. Fru Ädelgren skref bref på bref att Maria skulle komma till henne för att roa sig litet. Det kunde ju icke gå an att hon, unga flickan, för alltid begrofv sig på landet. Men Maria ville icke till staden. Icke därför att hon visste Marck vara der, utan emedan hon kände sig trött och liknöjd. Hufvudsaken var att tiden gick. Hon längtade icke efter någon, hvarför skulle hon då resa bort?

En eftermiddag en af de första dagarne i januari satt hon inne i salen och läste ett arbete i kvinnofrågan. När hon hållit på dermed en timme, lät hon boken sjunka ned i knäet, och hennes tankar flögo öfver till helt andra saker än dem, hvarom hon läst. Hon tänkte på sin mor, och att under de sista dagarne en märkbar förbättring visat sig i dennas sinnesstämning. Vid deras gemensamma andaktsöfningar hade Maria lagt märke till huru ett skimmer af glädje låg öfver moderns bleka ansigte, huru innerligt bönerna klungo från hennes läppar, huru förtroendefullt hon bad till Gud för alla fallna och svaga, alla syndare och vilsefarna. Mer än en gång hade hon smekande dragit sin hand öfver Marias tjocka hår och senast dagen förut kysst henne på pannan. Maria drog en suck af lättnad. Allt skulle väl nu bli godt igen.

Just som hon höjde boken för att åter fortsätta med sin läsning, öppnades dörren åt köksidan och hennes mor inträdde. Fru Andreis ansigte bar en fast, förtröstansfull min, och med en vänlig nick åt Maria gick hon förbi henne och in i förmaket för att sedan efter en lätt knackning på dörren till kontoret, hvarvid Andrei brummade »stig in!», försvinna inne hos honom.

Maria blef åter ensam och fortsatte sin läsning. Ett ljud från kontoret kom henne dock snart att spritta till. Hon hörde sin fars myndiga röst flere gånger säga »nej! nej!», hörde en hviskande, bedjande röst, hennes mors, och så blef det åter tyst. Hon förstod nu, att det var den gamla historien om syndare och obotfärdige, som repeterades der inne. Sålunda var hennes mors förbättring endast skenbar. Den förtröstansfulla sinnesstämningen var endast stilleståndet före krigets utbrott. Första drabbningen levererades nu der inne.

Maria reste sig upp. Hon ville icke lemna fadern i sticket, utan bispringa honom genom att säga några lugnande ord. Hon gick några steg mot förmaket, men hejdades på halfva vägen. Kontorsdörren hade glidit upp, och hon hörde några af snyftningar afbrutna ord: »— Maria — — tala — — — samvetsfrid — — — måste sluta — — — — förfärlig ångest — — — Gud».

»Nej, nej, aldrig!» dånade Andreis stämma med det fasta uttryck, som den alltid hade, när han sagt sista ordet i en fråga.

Maria stod nú på tröskeln till kontoret och blickade in i rummet. Vid skrifbordet stod

Andrei blek och med sammanbitna läppar samt den högra handens knutna näfve tungt stödd mot bordskanten, medan hans hustru under kväfda snyftningar sjunkit ned i ett soffhörn.

»Stackars, stackars mamma», ropade hon, föll ned på knä framför henne och fattade hennes händer. »Du är sjuk, du lider?»

»Ah — nej — mitt barn! Det — — det — — är ej — — så farligt. Det går snart öfver», snyftade fru Andrei och strök söfvande mildt sin hand öfver Marias panna.

»Det är ingenting», inföll Andrei, som satt sig vid skrifbordet med ansigtet vänt mot dem. »Ingenting — — endast det vanliga!»

Han försökte le, men det syntes tydligt, att läpparne gjorde motstånd.

»Kom, Maria, vi gå», sade fru Andrei och steg upp. »Jag behöfver litet frisk luft. Vi gå öfver till kyrkoherdens.»

»Till kyrkoherdens?» frågade Andrei med ett underligt uttryck i rösten.

»Ja. — Var lugn! — Från dig skall det komma», svarade fru Andrei lågmäldt.

Maria undrade öfver det gåtfulla svaret, men ledde sin mor ut ur rummet. När de kommit ut i förmaket, hviskade fru Andrei:

»Nej, jag kan ej gå dit. Led mig till sängkammaren: Jag vill hvila litet! Säg ingenting åt Andrei! Jag blir snart kry igen.»

Maria lade kalla omslag på hennes hjessa och gick sedan in till sin far. Hon fann honom gråtande — kanske för första gången i sitt lif.

Vid denna syn brast äfven Maria i tårar. Hon behöfde ingen förklaring till faderns sorg.

Katastrofen närmade sig. Skulle väl hennes mor bli vansinnig?

Andrei torkade sina ögon. Det var kanske ej så många tårar han fällt, men det hade kostat så mycket mera smärta att frampressa dem.

»Maria», sade han och såg henne i ögonen med en stel, nästan förtviflad blick. »Du måste bort härifrån. Det är nog att jag går under.»

»Jag? — Resa? — När mamma är sjuk?» utropade hon i största förvåning. »Aldrig! — Vi skola hålla tillsammans, pappa och jag, som vi förut gjort. Mamma har ju varit så frisk nu en tid, och jag hoppades det bästa, och så — — så — — kom det här utbrottet. O, det är förfärligt!»

Hon sjönk ned på en stol och gömde sitt tårdränkta ansigte i näsduken.

»Du förstår nog min mening med, att du skulle resa härifrån, till staden eller hvart du själf önskar», fortsatte Andrei och lade sakta sin hand på hennes axel. »Du ser, att vi ingenting uträtta med alla våra ansträngningar. Jag har nu under flera år varit van vid dessa 'omvändelseförsök' af din mor, och jag lider icke så mycket deraf, men *du* kan icke stå ut med dessa anfall af hennes religiösa grubblerier. Din helsa har redan lidit mycket deraf, mera än du kanske själf anat, du har förlorat lifsglädjen och det är detta, som försakar mig mera sorg än allt annat. Det är ju möjligt, att detta var ett af de sista anfallen, det är ju möjligt, att din mor kan blifva återställd, men vår taktik har varit felaktig. Bäst är kanske att lemna henne ensam, ty ensamheten brukar vara det bästa sällskapet för melankoliska personer.»

»Men vi måste tala med en läkare, pappa», utbrast Maria och sprang upp från sin plats. »Genast! Jag skall sända bud på den nye provinsiälläkaren, så att han får ge sitt utslag.»

Andrei tvekade.

»Men det är ju icke någon *kroppslig* sjukdom hon lider af.»

»Hvad det än må vara, kan han helt säkert säga oss det bästa behandlingssättet.»

Maria genomdref sin vilja. Läkaren tillkallades, och efter en grundlig undersökning och ett enskildt samtal med Andrei afgaf han sin slutdom: fru Andrei egde af naturen en stark fysik, men religiösa grubblerier hade bragt hennes nervsystem i olag. Den största försigtighet måste iakttagas för att bringa hennes själstillstånd i jemvigt. Hon skulle vara i stillhet och icke oroas med dryftande af religiösa spörsmål. Det bästa vore, om lämplig sysselsättning kunde förströ henne. Då läkaren upplystes om att fru Andrei alltid varit en arbetsam husmoder, men att hennes intresse för dylika saker minskat på sista tiden, uppmanade han Maria att söka återuppväcka detta. Det vore mycket klokare af Maria att deltaga i sysslorna inom hus än att läsa andliga böcker för henne.

På Andreis begäran undersökte läkaren äfven Marias helsotillstånd. Sedan det var gjordt, utlät han sig högst ofördelaktigt. Hon led tydligen af blodbrist, och borde söka stärka sina krafter med promenader, jern och — förströelser. Han tillrådde henne en tids vistelse i staden, der äfven en lämplig brunnskur kunde genomgås. Andrei sökte öfvertala Maria härtill, men hon

nekade bestämdt. Så länge hennes mor icke befunne sig väl, kunde hon ej lemna henne.

Sedan doktorn rest, gingo Andrei och Maria in till den sjuka. Hon satt i en länstol vid fönstret och blickade ut öfver de snöiga ängarna. Kompresserna hade hon tagit utaf sig, och de rödkantade ögonen antydde, att hon nyss gråtit.

Maria förebrådde henne, att hon icke gjorde bruk af de kalla omslagen, men hon svarade endast, att de icke behöfdes. Hon var icke sjuk. Det var ett anfall, som snart skulle gå öfver.

Andrei lutade sig öfver henne och hviskade några ord.

»Gif mig tid», tyckte Maria, att hennes far sade, »och allting skall gå bra.»

»Har du evigheten att draga på, eftersom du tvekar så länge? Säg mig *när?*»

Maria hörde icke mera, men sedan Andrei lemnat sin hustru, såg Maria, att hennes drag erhållit en lugn, ja, nästan fridfull prägel. Hennes far hade afgifvit ett löfte, hvarpå den sjuka nu satte sin tillit. Huru missledd af sina sjukliga fantasier var icke hennes mor, när blotta löftet om att Andrei inom en bestämd tid skulle söka gå samma väg som hon kunde trösta henne, tänkte Maria inom sig.

Emellertid syntes det af Andrei afgifna löftet — hvad det nu innebar — hafva lugnat hans hustru. Hon återvann mycket af sin forna kraft, deltog åter i de husliga göromålen och märkte med glädje, att äfven Maria, åtminstone så vidt hon kunde se, fann nöje deri. I enlighet med de förhållningsorder Maria fått, började hon aldrig något samtal i religiösa ämnen, och

om hennes mor gjorde det, svarade Maria fåordigt och sökte leda hennes uppmärksamhet på andra saker.

Under ett stilla hemlif förflöt sålunda ett par månader, och när Maria ansåg sin mor vara stadd på bättringsvägen, började hon att längta till staden. Hennes uppgift var nu, åtminstone tills vidare, fylld, enär hon icke lemnat modern under hennes dystra stunder, och hon kände, att hon behöfde förströ sig. Hon tyckte sig hafva blifvit så gammal under dessa långa vintermånader; hennes lif hade ju varit så innehållslöst och glädjetomt. Hon ville för en tid lemna hemmet. Hon var väl icke dömd att för alltid begrafva sig i ensligheten på landet.

Hon behöfde knappast för Andrei antyda denna sin önskan att vistas en tid i staden, förrän han skänkte sitt lifliga bifall dertill. Han hade ju alltid varit hugad för att låta henne vara ute i verlden, och flere gånger hade han ämnat föreslå henne en liten vintersejour i staden, men emedan ett sådant förslag lätt kunnat uppfattas som en hjertlös bet mot hennes mor, hade han afhållit sig derifrån. Nu voro ju de religiösa grubblerierna sin kos, hemmet var åter som fordom, och ingenting hindrade Maria från att följa sin böjelse, när nu den sjuka syntes fullkomligt återställd. Fru Andrei hade icke heller någonting häremot.

»Du behöfver nog komma ut litet, mitt kära barn», sade hon med sin vänliga stämma. »Du är ung och bör icke stänga dig inne helt och hållet. Tids nog blir du gammal och ensam», tillade hon.

Bref afgick till fru Ädelgren, och 'det glada budskapet', såsom denna uttryckte sig i sin skrif-

velse, besvarades per omgående. Med lätt hjerta tog Maria afsked från hemmet och den öfverlyckliga Deborah, som nu blifvit allt mer osynlig, alltsedan hon funnit 'den sökte'.

Marias vistelse i staden blef dock icke så långvarig. Moderns sjukdom hade gjort henne nedstämd, sammanträffandet med Erik ref upp gamla minnen, och hon återvände snart hem för att, med undantag af dagen för jernvägsinvigningen, stanna der under sommaren.

Men gång efter annan dök dock Eriks bild upp. Hon beslöt att göra ett sista försök att förjaga dessa minnen. Baler, nöjen, förströelser! På senhösten reste hon åter in till staden, der hennes väninna, nu som alltid, mottog henne med öppna armar.

Maria hade icke varit i staden sedan hon deltagit i invigningen af den nya jernvägen och blef vid sin ankomst dit förvånad öfver all den rörlighet, som nu rådde der. En mängd familjer hade flyttat in, skaror af landtbor syntes, i synnerhet under torgdagarna, på stadens gator, nya hus hade byggts upp, gatorna förbättrats och de öppna platserna ordnats.

Äfven till Ädelgrenska familjen hade en fläkt af det nya lifvet trängt. De hade tagit i besittning båda våningarna i sitt hus, sedan endast en af dem befunnits otillräcklig, och sågo ännu mera folk hos sig än förut. Maria drogs på detta sätt med ens midt in i hvirveln af alla förströelser och fester, och den gamla lusten att njuta och behaga grep henne åter.

Maria, den rika arftagerskan, hade nu kommit till som ett nytt, sammanhållande moment

i den oafbrutna serien af baler, slädpartier och supéer.

Det kunde icke vara tu tal om att icke hon betydligt upplifvades af alla dessa nöjen. Hon hade alltid varit nöjeslysten, och den tunga stämning, som under de sista månaderna hvilat öfver hemmet, hade endast tillbakahållit, men icke dödat detta begär att njuta af lifvet. Nu tog hon ersättning för de långa, ledsamma sommarmånaderna, och fru Ädelgren gjorde allt hvad på henne berodde för att bereda Maria så mycken omvexling som möjligt.

Ofta nog träffade hon under dessa festligheter Erik, som i följd af sin ställning ansåg sig skyldig att deltaga i umgängeslifvet, men något närmande mellan dem kom icke till stånd. Högst sällan utbytte de några ord. Hon kunde dock ej underlåta att med det största intresse läsa hans tidning, som för öfrigt icke hade någon god klang i hennes intimare umgängeskrets — den var ju en 'arbetaretidning' — och såg deri problem afhandlade, öfver hvilka hon tänkt och grubblat under sina studier. Gång efter annan fann hon, att deras åsigter sammanfölo, och tidningen blef sålunda en förmedlingslänk mellan henne och honom, som dock nu stod så fjerran från henne.

Hon kände, att han kommit långt bort från henne, och denna känsla fyllde henne med bitterhet. Aldrig närmade han sig henne, när de sammanträffade hos gemensamma bekanta, aldrig bjöd han upp henne till någon dans, aldrig rördes ett drag i hans ansigte, när hon någon gång kom att vända sig till honom med några obetydliga ord, som *han* dock borde ha förstått så-

som yttringar af en försonlig sinnesstämning. Skulle de då icke kunna vara vänner, ehuru deras förlofning brutits?

Ibland sökte hon intala sig sjelf, att det var endast vänskap hon begärde af honom, ett tillgifvenhetsfullt närmande, som skulle komma dem båda att öppet uttala sig om den brutna förlofningen. Under tio minuters tid hade de sagt hvarandra åtskilliga bittra saker, återgifvit hvarandra ringarne och sedan skilts åt. Så borde det ju dock icke vara. Hon ville en gång tala med honom mellan fyra ögon, säga honom, ja, hvad skulle hon säga honom? — — — jo, att hon *älskade* honom och *alltid* skulle göra det. Det blef alltid samma slut på hvad hon tänkte, när hon grubblade öfver sitt förhållande till Erik — först var det ett återknutet vänskapsband, sedan ett förtroligt utbyte af tankar och så, sist af allt, men liggande på djupet af hennes innersta känslolif — *kärlek*.

Minnet af det första sammanträffandet steg också fram för henne. Den der underbara rösten, som sagt, att *han* och ingen annan var den rätte, hade den bedragit henne? Hon hade ju haft det så klart för sig, att den talat sanning, och nu gingo de så vidt skilda vägar, som om de varit fiender för tid och evighet.

Att han då aldrig förstod, att hon önskade ett närmande från hans sida! Hon såg ju dock på honom ibland, likasom för att säga honom med blicken, om hon också icke kunde säga det med ord, att hon undrade öfver att han höll sig så der på afstånd, men hans bleka ansigte, hans sorgsna ögon syntes oberörda deraf. Det var, som om han icke hade sett henne, som om han

undflydde hennes sällskap. Och dock gick han så ensam! Ingen talade om honom med vänskap eller högaktning, ingen berömde honom för den oförskräckthet, hvarmed han uttalade sina tankar, ingen af hennes umgänge hade samma åsigter som han.

När hon tänkte på allt detta, hörde hon ofta nog en förebrående röst i sitt inre. Huru många gånger hade han icke förtroendefullt kommit till henne, när de voro förlofvade, och velat framlägga sina åsigter om huru undervisningsväsendet skulle reformeras och religionen renas, och då hade hon tillbakavisat honom, än genom att skylla på en sömmerska, som hon väntade, än på en väninna, som hon måste besöka! Huru gerna skulle hon icke nu velat stå vid hans sida! Det vore dock någonting annat att kämpa för sina tankars seger än att höra balkavaljerernas dumma pladder och tanternas alldagliga skvaller.

En gång var hon fast besluten att söka ett enskildt samtal med honom för att räcka honom handen till försoning. Men knappt hade tanken födts, förr än hennes stolthet uppreste sig deremot. Det var *han*, som brutit med henne, icke tvärt om, och det tillhörde därför honom att taga första steget. Han hade talat föraktligt om hennes rikedom, hennes koketteri, hennes ytliga lif, och om han också hade rätt i *något* af hvad han sade, hade han dock aldrig haft tillräckligt skäl att bryta med henne, och på ett sådant sätt — hårdt, hänsynslöst, oåterkalleligt. Nej, han skulle taga första steget, och då skulle hon möta honom på halfva vägen.

Redan efter en enda veckas vistelse i staden fann hon, att Lars sällan var hemma de tider

han hade ledigt från skolan. En dag frågade hon hvar han höll hus, eftersom han aldrig fans hemma, och fick till svar, att han besökt Erik. Först kände hon sig missnöjd, men vid närmare eftertanke fann hon, att Lars kunde vara en särdeles lämplig person att låta henne veta, huru Erik tillbragte sin tid. En sådan redogörelse begärde hon dock icke på en gång, utan letade då och då på omvägar ut af Lars det ena meddelandet efter det andra rörande Eriks arbetssätt, umgänge och verkningskrets i öfrigt. En dag tog hon mod till sig och frågade, om Erik aldrig talade om henne, och fick då ett kort 'aldrig' till svar. Det retade henne och gjorde henne ledsen på samma gång.

Till en början fäste hon sig icke så mycket vid Lars' svar, men när hon vid hvarje sammanträffande med Erik fann, att han visade sig fullkomligt otillgänglig, grubblade hon öfver hvarpå det egentligen kunde bero, att Erik icke ens nämnde hennes namn för Lars. Hon behöfde icke länge söka efter svaret: *Erik ville icke mera veta af henne. Hon var helt simpelt död för honom.*

När denna tanke vaknat till klarhet hos henne, var det, som kände hon, att ett band brustit dem emellan. Hon hade ju ändock haft en svag förhoppning om att han skulle återvända till henne, hon hade ju trott, att han på afstånd höll henne lika kär som förut, och nu, när hennes egen bror besökte honom, hade han icke en enda fråga att göra rörande henne, som dock lidit så mycket för hans hårdhets skull.

Om hon skulle gå till honom och säga honom, att äfven hon hade felat, och att de åtminstone skulle vara vänner, om också icke som

förr? Men hvad skulle hon väl vinna dermed? Allt var ju sig likt som då förlofningen bröts. Hon var lika rik som förut, han lika fattig. Och det var ju rikedom, som han mest tänkt på, när han bröt förlofningen. Åtminstone hade han sagt så, ehuru det egentligen var sårad fåfänga, hersklystnad, öfversitteri. För öfrigt var det ju klart, att ingenting kunde vinnas med ett sådant steg. Lugn och kall som han alltid var, — han var kanske, när allt kom omkring, fullkomligt hjertlös — skulle han vid hennes ankomst resa sig upp från skrifbordet, lägga handen på en packe tidningar och med en artig böjning på hufvudet fråga, hvarmed han kunde stå fröken Andrei till tjenst. Och då skulle hon säga — — — ja, hvad skulle hon säga? Be att få sätta in en annons om att en god kokerska kunde få plats eller falla honom om halsen och gråta, så att tryckeripojkarne skulle komma in och faktorn, som satt i yttre rummet och tog emot annonser, få sprida ut i staden, att fröken Andrei hvarje dag besökte redaktör Marck och tiggde och bad, att det skulle få vara som det var före uppslagningen af förlofningen. Det skulle just vara snyggt!

Nej, hon skulle vara lika stolt som han. Hon behöfde icke ödmjuka sig för en person, som så grymt förolämpat henne. Hon hade ju pengar, och hon kunde taga hvem hon ville af stadens ungherrar till sin fästman. Det kunde hon göra hvilken dag som helst, endast för att reta den der isbiten eller åtminstone låta honom se, att hon icke alls tänkte på honom mera. —

Det låg på detta sätt en djup motsägelse i det lif Maria förde efter sin ankomst till staden.

Den som såg endast till ytan, kunde icke tänka sig en mera behaglig tillvaro än hennes. När man såg henne träda in i en balsal med de bländhvita skuldrorna dekolletterade, det cendréfärgade, rika håret med sin breda, lockiga frans öfver pannan, som gaf relief åt de strålande ögonen, de röda läpparne, som krusades af ett fint leende, och den smärta, stolta hållningen, trodde man sig se en af lyckans mest bortskämda gunstlingar. Sina innersta tankar meddelade hon ingen, icke ens fru Ädelgren. Hon var för stolt för att visa någon, att hennes hjerta ännu var fästadt vid den, som brutit förbindelsen med henne.

Den ena veckan efter den andra förgick under omvexlande förströelser. Under den första tiden sammanträffade hon ofta med Erik i bekanta familjer, och hon blef så van dervid, att en känsla af tomhet bemäktigade sig henne, då hon någon gång icke fann honom bland gästerna. Men omkring en månad efter sedan hon åter börjat deltaga i umgängeslivet, märkte hon, att han blef alltmer osynlig, tills han slutligen alldeles upphörde att mottaga inbjudningar. 'Man' tyckte icke om hans tidning och han kunde icke undgå att se, att oviljan mot den också i viss mån öfverflyttades på honom. Han hade ju ingenting att göra i en krets, der det knappast fans en enda, som hade samma åsikter som han.

Aldrig hade Maria visat sig så nästan ystert glad, som när hon upptäckte, att den enda möjligheten, som fans för henne att sammanträffa eller åtminstone se Erik, hans umgänge i stadens tongitvande familjer, försvunnit. Det var klart, att han icke drog sig tillbaka i ensamheten för

sin egen skull, utan för hennes. Han hade förut varit likgiltig för henne, *nu* tålde han icke ens se henne. Men hon skulle icke låta honom triumfera. Ingen skulle kunna säga honom, att hon blifvit nedstämd och tyst, sedan han försvunnit från hennes umgängeskrets, tvärt om. Och därför log och skrattade hon, skämtade och gjorde infall, dansade och koketterade mera än förr. Det kostade nog på, men hvad gjorde det, endast ingen såg i hennes kort.

Den gamla historien om afvisad och sårad kärlek fick med afseende på Maria en ingalunda ovanlig afslutning. En kväll, när hon kom hem från en bal, var hon förlofvad med en af sina ifrigaste tillbedjare. Frieriet hade skett under en kottiljonstur och svaret lemnats lika lätt, som om saken gällt en française eller ett slädparti. När hon for hem från balen, tyckte hon det var löjligt, att hon icke ens kände sin fästmans förnamn, men när hon kommit för sig sjelf föll hon i gråt. Det skulle väl så ske. Det var icke *hennes* fel, att en återförening mellan henne och Erik omöjliggjorts.

Hennes fästman var en hygglig, ung man med stor förmögenhet. Sjelf hade han nog af denna verdens goda, och därför kunde hon vara säker på att han icke friat till henne för hennes rikedomss skull. Han var så svag för henne, att hon kunnat linda honom kring sitt lillfinger, och ehuru icke vidare begåfvad, hade han dock tillräcklig underbyggnad för att sköta om en konversation och yttra sig i dagens frågor utan att någon kunde säga, att han gaf hugg på sig. För öfrigt var han en gentleman till sätt och karakter, och mera kunde Maria ju icke begära.

Han ville att de skulle gifta sig till midsommar, men Maria atböjde bestämdt detta förslag. Hon visste egentligen icke hvarför — när hon tagit det första steget, kunde hon ju också taga det andra strax derpå — men hon ville i alla fall vänta minst ett år. Bröllopet skulle icke stå vid midsommartiden, utan någon höst. Hösten passade så bra för bröllop. Man kunde ju då resa utrikes och tillbringa vintern någonstädes långt, långt borta.

Förlofningen kommenterades mycket i staden. Naturligtvis var Marias andra förlofning mycket mera 'förståndig' än den första. Partiet var å båda sidor 'jemt'. De hjertligaste gratulationer kommo från östan och vestan; endast Lars hade ingen lyckönskan. Han såg på sin nye svåger med en stel, forskande blick och frågade Maria, när de kommit i enrum, om hon verkligen tänkt på hvad hon gjort.

Sommaren önskade Maria tillbringa vid någon badort vid vestkusten; i fru Ädelgrens sällskap reste hon dit. Hennes fästman var ett par gånger på besök hos henne, och hon blef hvarken glad eller ledsen, när han kom och for. Han beklagade sig ibland för henne, att hon var så kall mot honom, och hon hade alltid samma svar: hon var ju sådan af naturen; han skulle icke begära mera än hvad hon kunde gifva.

När hon kommit hem från badorten, var det tämligen långt lidet på hösten. Hon ämnade stanna hemma öfver vintern och först efter jul helsa på fru Ädelgren, men hon kände en viss tomhet inom sig i samma ögonblick, som hon trädde öfver hemmets tröskel. Hennes far vistades i boden hela dagarne och hennes mor var

så inne i sina hushållsbestyr, att hon tycktes icke hafva blick för någonting annat. Maria undrade ibland hvad det var för mystiska ord, som Andrei tillhviskat sin maka, när det sista anfallet stod på, och som utöfvat en så underbart lugnande inverkan på den sjuka. Under dessa ord måste en hemlighet dölja sig, ty bakom det till det yttre rörliga, rastlösa lifvet låg en väntan på, ja nästan en fruktan för någonting som komma skulle.

Två gånger i veckan fick hon bref från sin fästman, ehuru hon endast skref till honom en gång hvar fjortonde dag. Hvad de der brefven voro förunderligt lika honom sjelf, innehållslösa och tomma! Klagomål öfver hennes tystnad, frågor rörande hennes helsa och om de icke skulle gifta sig snart, längtan och kärlek. Han var ju dum, karlen! Hvarför hade hon förlovat sig med honom? Ja, det kunde hon egentligen icke svara på.

Sin fästmans bref kastade hon genast på elden och hvarje gång hon gjort det, tog hon fram en liten bunt andra skrivelser — Eriks bref. Dem läste hon och läste om igen; hon gick i ordning med dem: först kommo glada förhoppningar, Venus och Apollo, skönhet och ljus, kärlek och framtid, så en stilla klagan öfver att dessa förhoppningar gäckats, och när brefven slutade, fyllde hennes fantasi i och fortsatte: de första disharmonierna, kyla och skilsmessa. Så såg hon hans bleka kinder och hans djupt liggende, nästan slocknade ögon, och hon grät. Det var det enda ögonblick, då hon icke kände den inre tomheten. Det låg ju så mycken blomsterdoft och sommarfägring öfver deras kärleks

korta historia, och när hon öppnade på dessa minnens skrinlagda helgedomar, då sjöng det och doftade i hennes inre, men endast som minne, och därför grät hon.

Någonting måste göras för att undanjaga denna isande känsla af tomhet. Hon broderade och läste, samtalade med sin far i praktiska frågor och gjorde långa promenader — men förgäfves. Känslan af tomhet höll på att öfvergå till tungsinthet. Ingenting roade eller intresserade henne.

En afton föll det henne in att gå till Märtas hem för att höra efter huru det stod till med den sinnessjuka. När hon kom in i stugan satt mor ensam derinne, sysselsatt med att lappa en tröja. Gumman såg sjuk och affallen ut och kunde med sin försvagade syn icke känna igen Maria, förrän hon tagit glasögonen på sig och en stund stirrat på henne. Så slog hon ihop händerna, neg och gjorde i hast klar en stol åt Maria, som frågade, huru det stod till.

Åh, det var mycket, mycket illa, svarade mor i Lillgården. Sjelf var hon mycket svag och skröplig, äldsta dottern, som blifvit sinnessjuk, hade, Gud vare lof, fått sluta sitt lidande, och äfven Märta, som så hastigt lemnat hemmet, hade dött i en stad nedåt landet, hvar, kunde gumman icke minnas. Prosten hade varit här hemma och talat om det. De andra barnen voro ute på skilda håll, endast yngste sonen var hemma för att sköta om torpet.

Glasögonen skötos åt sidan och gumman torkade sina röda, rinnande ögon. Herre Gud, hvad det fans mycken sorg här i verlden! Men

hon finge väl vara nöjd hon så väl som andra. Lång tid hade hon väl icke kvar att lefva.

Maria tröstade henne så godt hon kunde samt stack några kronor i handen på henne. För att undgå att höra tacksägelseerna, som aldrig ville sluta, tog hon afsked och gick.

Ett stycke utanför stugan såg hon någonting hvitt ligga framme på vägen. Det såg ut som ett paket och hon böjde sig ned för att taga upp det, men fann genast, att det var en gammal tidning, som varit lindad kring ett tygstycke eller dylikt och ännu bibehöll sin form, sedan innehållet uttagits. Hon ämnade helt likgiltigt kasta bort den, då hennes blick föll på en rad: 'Redaktör och ansvarig utgifvare: Erik Marck'. Tidningen var gammal, men hel; hon strök ut skrynklorna, vek ihop den och stoppade den i kappfickan.

Det var nyfikenheten, som förmådde henne härtill. Andrei hade icke Eriks tidning. Det nummer hon hittat innehöll helt säkert saker, som hon icke läst.

Sedan kvällsvarden var intagen, gick hon upp på sitt rum och vecklade upp tidningen, som var flere månader gammal. Det var i alla fall nytt för henne. Ledaren hade till öfverskrift 'Samhällsbrister' och utgjorde ett kraftigt uttalande mot klassföraktet, dyrkandet af guld-kalfven och förbiseendet af kristendomens egentliga kärna: kärleken till Gud och nästan. Ur dessa allmänna skuggsidor drog författaren slutsatser rörande tillståndet inom det moderna samfundslifvet och statskyrkan. Orden voro etsande skarpa, och de utdelade huggen träffade säkert.

Var det verkligan Erik, som hade skrivit

denna uppsats? Maria lät tidningen sjunka ned mot knäet och tänkte på hvad hon nyss läst. Hvilken skärpa, hvilken bitterhet! Han, som då de först lärde känna hvarandra, var den glade Upsalastudenten, hade nu blifvit den stränge samhällsförbättraren, som ställde hela klasser till ansvar inför det fria ordet, fördömde sjelfviskheten och guldtörsten, bröt stafven öfver samhället i dess helhet! Hvilken mängd fiender måste han icke hafva skaffat sig, huru ensam stod han icke i denna väldiga strid!

Maria började åter läsa i tidningen. Hon fann öfver allt i notiserna, huru en medkänsla för de sämre lottade lyste fram, huru öfversitteri och orättrådighet gisslades, och hon tyckte sig läsa mellan raderna, att det var en förhoppningslös, en förtviflad, som utan alla betänkligheter slungade rätt i världens ansigte allt hvad han hade att förevita den.

Slutligen läste hon på tidningens sista sida följande dikt:

”Min egen skuld.

Du frågar mig, hvi min kind är blek,
hvi matt och slocknad min blick.
Tror du kanhända en annan mig svek,
att så all lycka förgick?

Nej, icke en annan, ty mig bedrog
en dröm af fågning och vår,
som *sjelf* jag skapat och skenbild tog
ett år, ja knappast ett år.

Min var den skatt, som jag lade in
i hjertats klappande slag,
min var all värma i hennes sinn',
all ljufhet i hennes drag.

Mig sjelf bedrog jag, ty bakom allt —
röst, blickar och rosig hy,
fans *intet*, som icke *jag* skänkt gestalt
i drömmar, som snabbt förfly.

Åt hennes inre jag *kärlek* gaf,
gaf *tankar* åt hennes ord,
bestal mig, tills jag med tiggarns staf
stod allen' på Guds gröna jord.

Ty när drömmen svann i en ilande hast,
tog den med sig min rikaste skatt,
och något inom mig för alltid brast. —
Nu vet du, hur det är fatt.

Och fråga ej mer, hvi min kind är blek,
hvi matt och slocknad min blick.
Det var ju endast jag sjelf som mig svek,
min skuld att all lycka förgick.»

Medan hon läste dikten, trädde tårarne fram, och när hon slutat den, grät hon så som aldrig förr. Så hårdt hade hon aldrig tänkt, att Erik skulle döma henne. Allt hvad Erik älskat hos henne hade *han sjelf* diktat in i hennes väsen — o, huru grymt, huru förkrossande! Men det fans icke en skymt af vrede i hennes tanke derpå. Hon kände sig sjelf så gränslöst olycklig, icke blott för egen del, utan kanske ännu mer för *hans*. Det låg någonting så gripande i Eriks enkla klagan. Med ens såg hon i hans innersta och fann det hopplöst och sönderslitet, fann, att hennes egen tungsinthet var ett *intet* i jemförelse dermed. Hon hade fattat sin mors sjuklighet som ett abnormt tillstånd, hvilket fordrade öfverseende och tröst, Eriks sorg åter trädde fram för henne som ett hopplöst kval, och gråtande upprepade hon för sig sjelf:

»och något inom mig för alltid brast.»

För första gången i sitt lif böjde hon sitt hufvud för en annan. Ja, det var hennes fel, allt, allt! Hon skulle ha egnat sig helt och hållet åt honom, när han stod öfvergifven af slägt och vänner, hon skulle ha tillbakavisat alla dessa anbud till nöjen och förströelser, kastat bort allt för att göra honom lycklig. Och huru hade hon gjort! Roat sig dag ut och dag in, dansat och koketterat — det hade han fullkomligt rätt i — och varit stolt öfver sina penningar — det kunde icke heller förnekas. Erik hade rätt i allt.

Nu skulle hon göra allt hvad hon kunde för att visa honom, att han dömt henne rätt, men ändå orätt. Hon skulle erkänna sitt fel, bedja honom om förlåtelse, slå upp sin förlofning med den der idioten och sedan — sedan? Försona sig med Erik naturligtvis. Han skulle nog erfaras, att han dömt henne för hårdt. Huru hon skulle älska och omhulda honom, huru hon skulle bistå honom i hans strid mot det förvända i samhällslifvet!

Men om han icke toge emot henne? Om han sade henne, att hvad som är gjordt kan icke mera ändras? Hon hade svikit honom, och det kunde han aldrig förlåta henne. Hon hade trolofvat sig med en annan, och med en sådan kvinna ville han icke blifva återförenad.

Hon blef tveksam vid denna tanke. Hvarför hade hon väl förlofvat sig för andra gången? Hon fann icke något svar i en hast. I ett nu grep hon åter tag i tidningen och läste dess datum. Ett par dagar efter sedan hennes trolofning eklaterats!

Nu sjönk hennes mod, nu förstod hon, att det fordrades en gigantisk magt för att åter-

ställa förtroendet mellan Erik och henne. Det var *efter* hennes förlofning han hade skrivit dikten! Det var alltså först *då*, som han kände sig fullt sviken.

Kanske han hade älskat henne hela tiden, älskat tålmodigt och tyst, under arbete och vaka, för att en dag kunna träda fram för henne och säga: »Se, nu skiljer oss icke penningen mer. Du har väntat som jag. Om du gjorde det i samma tanke, så tag mig åter till din trolofvade, din vän i nöd och lust. Vår kärlek har prövats, och nu äro vi färdiga att tillsammans träda vägen an mot ett gemensamt mål. Det var sommar- och blomsterdoft i vägens början, så kommo stormarne och skilde oss åt, men vi höllo troget ut, hvar på sitt håll, och kunna öppet säga hvarandra: 'du har varit min enda kärlek'.»

Ja, hon visste det nu. Han hade *alltid* älskat henne. Under hans tystnad, hans kalla blickar hade samma varma kärlek brunnit. Han hade ännu icke känt sig beredd att gå fram till henne och därför hade han tegat.

Och hon — — hon var förlofvad — — för andra gången.

Han skulle taga emot henne med förakt, om hon komme till honom. Ah nej, det tjenade nog till ingenting att försöka återvinna honom. Men kanske? — Hon skulle resa in till staden, snart. Hon önskade klarhet. Hennes mors helso-tillstånd tillät ju henne också att lemna hemmet för en tid.

Med detta beslut gick hon till hvila, men hennes tankar gåfvo henne ingen ro. Hon steg upp midt i natten för att ännu en gång läsa

Eriks dikt. Hon läste den om och om igen. »Min skuld, min skuld», ringde det i hennes öron. Hon fuktade örngottet med sina tårar. *Så* hade hon dock aldrig förr gråtit.

Några dagar derefter befann hon sig åter i Ädelgrenska huset, men hon var icke mer den samma som förr. När det blef tal om toaletter och nöjen, uttryckte hon sin leda deröfver, besökande mottogos af henne kallt, och hennes fästman behandlades på ett sätt, som skulle hafva blodigt förolämpat honom, om han öfver hufvud taget kunde känna sig förolämpad af henne. Han var hennes slaf, och det anstår icke en slaf att knota mot sin herskarinna.

Maria lefde på detta sätt nästan lika isolerad i staden som på landet. Ett par väninnor och fästmannen voro de enda, utom Lars, som hade tillträde till henne — fästmannen endast vid de tillfällen, då Maria var nog nådig att vilja lyssna till hans otympliga försök att med några 'interiorer' ur societetslifvet förströ hennes tungsinthet. Lars visade henne sällan någon vänlighet, och det smärtade henne mest af allt, ty han uppträdde nu som hennes personifierade onda samvete. Hon gjorde försök till närmande, men misslyckades. 'Du kan ju tala med din nye fästman', hånade han henne en gång, när hon klagade öfver, att han var så snäf mot henne. Hon fann, att äfven Lars fått något på sin lott af hennes stolthet.

Sällan gick hon ut, och när det skedde, var det endast till skridskobanan, som låg strax nere vid stranden, endast ett par minuters väg från torget, der hon bodde. Det var för att se på Lars, som var en riktig mästare i den ädla

sporten. Hon kände sig upplifvad af att betrakta hans smärta, eleganta växt, hans ljusa, lockiga hår och af rörelsen högröda kinder, när han dansade fram öfver isen eller snabbt jagade förbi alla andra, som icke ens vågade täfla med honom. Det var icke utan, att han kände sig smått smickrad öfver Marias beundrande blickar, och han var också aldrig så vänlig mot henne, som när han var nere på isbanan. Han satte mössan käckt på sned, log så att de hvita tänderna glänste fram, och böjde kroppen elastiskt till höger och venster, medan han visade alla sina konster för henne. Men när han så kom hem från isbanan, var han som en helt annan människa. Det föreföll nästan, som om han ångrat den vänlighet han visat Maria och nu tog skadan igen med att vara dubbelt mera butter och tvär.

Genom sitt kalla, fränstötande sätt hade Maria redan de första dagarne efter sin ankomst till staden visat största delen af sina gamla vänner ifrån sig, och hon hade därför god tid att syssla med hvad som behagade henne. Hon återvände till det som föregående vinter varit hennes egentliga sysselsättning, läsning, och lyckades dermed döda tiden. Nu hade hon också tillfälle att läsa Eriks tidning. Visserligen hade icke Ädelgrens »arbetarebladet», som de kallade den, men Maria prenumererade utan vidare på den och läste icke blott de efter hand utkommande numren, utan äfven de föregående.

Aldrig förr hade hon haft för sig ett studium, som mera intresserade henne. Det var icke så mycket tankarne i Eriks ledare, som fångslade henne — de voro icke nya för henne,

som studerat den moderna sociala litteraturen — utan andan deri, den varma hängifvelsen, det eldiga språket, den manliga skärpa, som ljungade fram ur hvarje rad. Det var en *personlighet*, som stod bakom tankarne och uppbar hela tidningen, men en personlighet, som var trött och bitter, hänsynslös och tviflande på sin framgång. En djup medkänsla för menskligheten och en aggende öfvertygelse om att stå tämligen allena i striden låg som en vemodig stämning öfver allt hvad Erik skref.

Hvarje morgon steg hon upp med det fasta beslutet att under dagens lopp besöka honom, hvarje kväll, när hon gick till hvila, gjorde hon den erfarenheten, att hennes mod icke räckt till, när det gällde att bedja honom om förlåtelse. Ty Maria var nu så förändrad, att det icke var stoltheten, som höll henne tillbaka, utan rädslan. En röst inom henne hviskade, att det aldrig kunde bli det gamla förhållandet dem emellan endast derigenom att hon bad honom förlåta henne. Det var någonting, som stod emellan dem, men hvilket, kunde hon icke säga. Kanhända det var medvetandet om att den nya förlofningen ännu egde bestånd, kanhända aningen om att hennes far skulle med alla krafter sätta sig mot att förbindelsen med Erik blefve återknuten, kanhända — — — Ja, hon grubblade, men fick icke något svar. Så mycket visste hon dock, att hon icke kunde bryta med sina föräldrar för att tillfredsställa sin längtan efter en försoning med Erik. — Hvart hon såg funnos stridiga intressen, och hennes lefnadsmod var försvagadt under kampen.

Men den nya förlofningen skulle i alla fall

slås upp. Så hade hon beslutit mången gång, men äfven här brast utförandet. Nej, hon skulle vänta, vänta — — — Det fick gå som det gick.

Och så gjorde det också. Dagarne släpade sig fram och man kom in emot jul. Lars' ferier tillstundade, och som han längtade hem, reste han före Maria, som skulle stanna kvar i staden ännu några dagar. Hon kunde för resten resa hvart som helst; det fans ju ändå ingen, som förstod henne.

Kvällen innan hon skulle fara hem, satt hon i Ädelgrenska salongen, omgifven af fästmannen och några af stadens ungherrar, som ännu icke tycktes ha förlorat allt hopp att vinna henne trots hennes förlofning. Ädelgrens hade afskedsfest för Maria, och det var på deras enträgna begäran att få visa henne denna vänlighet som hon till slut gifvit sitt bifall dertill. Dock hade hon undanbedt sig dans, och i följd deraf hade de inbjudne ingen annan sysselsättning än att i kottier fördrifva tiden med samspråk och kortspel.

Maria hade under den sista tiden varit mycket fåordig, men särskildt denna kväll tycktes hon hafva satt sig i sinnet att icke säga någonting alls, ty endast det allra nödvändigaste, som hon borde svara på sina uppvaktandes mer eller mindre kvicka infall, kom öfver hennes läppar. Hon satt der, vårdslöst tillbakalutad i en länstol med det bleka anletet belyst af en med rosafärgad skärm öfverhöljd lampa, hvars ljus dock icke förmådde sprida något skimmer öfver hennes drag. Händerna voro slappt hopknäppta i skötet. Hennes fästman var allvarligt orolig öfver hennes sorgbundenhet.

Värdinnan kom nu leende in i salongen och underrättade sina gäster om att supén var serverad. Följande den öfriga strömmen och lätt hvilande mot sin fästmans arm, begaf sig Maria in i matsalen, der det långa hästskotformiga bordet med dess rika silfveruppsättning och bländande duktyg mötte hennes blickar, då hon helt plötsligt kände, att någon lätt berörde hennes arm. Hon vände sig om; det var en af husets jungfrur, som omtalade, att en person ville tala med henne.

Hon lösgjorde sin arm från sin fästmans och gick tillbaka öfver salongen, då hon mötte fru Ädelgren, som kom från tamburen och synbarligen först blifvit underrättad om det sena besöket. Hon var ovanligt blek, och med detsamma hon lade sin arm kring Marias lif samt sakta drog henne bort med sig, hviskade hon:

»Åh, det är ingenting — — ingenting alls.»

Maria lade genast märke till hennes underliga min, fattade hennes hand och utropade:

»Någon olycka har skett! Jag ser det på dig. Jag har känt hela kvällen, att någonting sorgligt skulle hända.»

Hennes ögon hade vidgats och hon stirrade andlös på sin väninna.

»Var lugn, kära, kära vän», hviskade fru Ädelgren åter. »Det är endast ett bud, att du skall resa hem i morgon bittida i stället för på eftermiddagen.»

Maria slet sig lös från fru Ädelgren och skyndade ut i tamburen. Der stod Olaus, trottjenaren sedan många år.

»Fort, hvad har händt? — Mamma är sjuk? — Säg allt, säg det genast!»

»Olaus ska' gå ut i köket och få sig litet mat och uträtta ärendet i morgon», sade fru Ädelgren med ett försök att antaga en myndig ton.

»Nähäj», svarade Olaus och såg fru Ädelgren in i ögonen. »Frun sa', att fröken Maria skulle resa hem i kväll.»

Några ansigten tittade fram mellan portiernerna till rummet, som låg mellan salongen och matsalen. Gästernas uppmärksamhet hade tydligen fäst sig vid att värdinnan och Maria försvunnit. Någoting måste vara å färde.

»Hvad är det? Du plågar mig förfärligt», hviskade Maria och stödde sig mot dörrposten. Hennes ansigte var likblekt och hon var nära att sjunka till golvet.

»Herr Lars har åkt ner sig», sade Olaus och strök luggen ur pannan.

»Lars», mumlade Maria och slöt ögonen. »Lars död!»

»Nej, Maria, han lefver! Han blef uppdragen i sista stund», försäkrade fru Ädelgren trohjärtadt. »Eller hur, Olaus?» vädjade hon till honom.

Olaus teg. Han ville icke ljuga.

Några utaf gästerna, bland dem Marias fästman, voro inkomna i salongen. Han hade af en af jungfrurna försport olyckshändelsen och fattade Maria med ett kraftigt grepp kring lifvet samt nästan bar henne ut i salongen.

»Han kan möjligen räddas, Maria», tröstade han. »Han blef ju uppdragen. Du har ingen anledning att sörja ännu.»

»De skulle icke sändt bud på mig, om han lefde», sade hon sakta och for med handen öfver pannan.

Lars var död, den, som näst Erik stod henne närmast. Och så hade de skilts åt, icke som syskon och vänner, utan likgiltigt och kyligt! Lars var död, han, som hårdast dömt hennes uppförande mot Erik, han, som kanske ensam af alla hade förstått hennes styfnackade stolthet och dömt henne, dömt henne, men som ett barn dömer, utan appell, utan biasigter. Tänk, huru goda vänner de skulle ha blifvit, om han hunnit växa upp och hon kunnat omtala för honom, huru hon lidit, kämpat och — förlorat. Och då skulle han nog också ha förstått henne bättre. Nu hade de skilts som fiender, utan försoning, utan en vänlig blick, en afskedskyss. Lars var död, borta för alltid.

I ett nu jagade dessa tankar genom hennes hjerna, och så brast gråten lös, ohejdad, stormande. Hon glömde hvar hon var, hon såg ej, huru de gamla fruarna räckte henne vatten och eau de Cologne, huru hennes fästman hade knäfallit vid hennes sida och bad henne icke taga sorgen för djupt, hon hörde icke, huru en skara gäster i ett ögonblick lemnade det rikt dukade, väntande bordet, hviskade några ord åt värdfolket och försvann, medan andra bildade grupper här och der i salongen och rådgjorde, om de skulle gå eller stanna kvar. Fru Ädelgren hade alldeles förlorat besinningen; hon skyndade från den ene till den andre, tills hon alldeles tillintetgjord sjönk ned på en stol och bad sin man skicka efter läkare.

Om en stund upphörde Marias snyftningar.

Hon stirrade med sina stora, nu uttryckslösa ögon utöfver rummet, medan tårarne badade hennes kinder.

Plötsligt sprang hon upp och vände sig mot tamburen.

»Olaus», ropade hon hest. »Spänn för! Jag vill resa hem!»

»Hvad tänker du på, Maria», utropade fru Ädelgren. »Midt i natten! — Omöjligt!»

»Jag vill resa hem, jag vill resa hem», upprepade hon.

Förgäfves öfvertalade och bådo hennes vänner. Hon skulle resa. Genast.

Blixtsnabbt hade hon kastat på sig hatt och kapp, hastigt, omedvetet tryckt de närståendes händer och skyndat ned för trappan, åtföljd af Olaus. Hennes fästman följde barhufvad ned på gården och ville hindra henne från att stiga i kurslåden, som stått färdig der nere, men hon stötte honom kraftigt tillbaka.

»Med hvad rätt vill ni hindra mig från att resa hem?» ropade hon med skarp röst.

»Ni? — Maria», bad han, »res icke nu i storm och köld! Du sätter din redan svaga helsa på spel!»

»Ni har ingen rätt att blanda er i mina saker. Det är slut oss emellan!»

»Slut?» stammade han och tog ett par steg tillbaka.

»Ja, ifall man ens kan tala om en början.»

Han drog sig tyst ifrån henne. I det tillstånd, hvori hon för tillfället befann sig, tjenade det till ingenting att svara henne.

Man insåg nu, att Marias beslut var oryggligt. Slåden fylldes i en hast med fällar och

pelsverk. Hon tillät ingen medfölja. Mekaniskt kastade hon på sig ännu några plagg, hviftade med handen ut genom fönstret, ropade »kör!» och drog upp fönstret.

Det gick raskt undan. Slädmedarne ilade fram öfver den knarrande snön, och snart hade de lemnat staden bakom sig.

Maria slog ner fönstret och ropade åt Olaus:

»Stanna!»

Han stannade, emedan han trodde, att någonting var i olag.

»Hur gick det till, Olaus?» snyftade hon.

Olaus hade stigit af kuskbocken för att taga reda på hvad fröken hade att säga. När han hört frågan, svarade han med en stämma, som han försökte göra barsk:

»Man kan ju icke tala derom på landsvägen i tjugo graders kyla.»

Han sköt henne tillbaka från fönstret, drog upp det, svängde sig i hast åter upp på kuskbocken och piskade på hästarne. Då och då hörde han, trots vindens hvinande, Marias gråt, och för hvarje gång fingo hästarne, ehuru de sprungo så att gärdesgårdarne dansade förbi, en ny uppmuntran i form af piskslängar.

Klockan ett på natten voro de framme. Alla fönster i nedre våningen af Andreis hus voro upplysta och dessutom fönstren till Lars' rum i öfre våningen. Maria gaf sig knappt ro att vänta, tills hästarne stannat, utan svängde upp dörren till kursläden och sprang ut. Redan på trappan möttes hon af sin mor, som blifvit varskodd af bjellerklängen och nu mottog henne i sina armar.

»Jag vill se Lars», grät Maria.

Hon gaf sig icke tid att kasta af sig ytterplaggen, utan följde modern, som långsamt gick upp för trappan, slog upp dörren till Lars' rum och lät Maria gå in först.

Sängen var flyttad midt på golvet. Vid hufvudgården åt fönstret till stod på ett bord en lampa, som spred sitt klara sken öfver den dödes hufvud, der han låg bäddad på bländande hvitt linne. Det blåaktiga, svällda utseende, som drunknade pläga erhålla under dödskampen, hade lemnat rum för en vaxlik blekhet, som kom dragen att se ut som om de varit huggna i marmor. Det ljusa, lockiga, ännu våta håret var tillbakastruket från pannan, och de fina dragen strålade af ett fridfullt, nästan saligt uttryck.

Maria kysste den döde på pannan och sjönk ned vid sängen. Hon ville bedja, men kunde icke. Lars var död, var den enda tanke, som gång på gång flög genom hennes hjerna. Hon fattade den dödes hand, som hon sköljde med sina tårar. Det var, som om hon hade bedt honom om förlåtelse.

Om en stund steg hon upp och vände sig mot sin mor, som sjunkit ned på en stol bredvid sängen. Nu började berättelsen om Lars' ofärd med en röst, kväfd af tårar. Fru Andrei hviskade fram, likasom för att icke störa den dödes ro, huru Lars, som icke visste större nöje än att åka skridsko, varit ute på elfven hvarje eftermiddag, sedan han kommit hem från staden. Äfven denna dag hade han tagit sina skridskor och begifvit sig ut, ehuru hon varnat honom för isens osäkerhet och de farliga vakarne. Emellertid stundade det till kvällsvarden, och

då hade Andrei gått utåt vägen, emedan han var orolig öfver att Lars dröjde så länge. Knappt hade han vikit af hörnet af handelsboden, förrän han hörde högljudda nödrop. Han kände igen Lars' röst, ropade på boddrängarne att följa sig och skyndade förut ned åt elfstranden. Genast han kommit dit ned, såg han i det klara månskenet, som den hvita snön reflekterade, att Lars åkt ner sig midt ute på elfven, der strömfårorna efter forsen alltid gjorde isen osäker. Han ryckte till sig en stake nere vid badhuset och skyndade ut för att hjälpa Lars. Kommen så nära, att han nästan skulle kunnat nå honom med staken, slungade han den mot honom, men riktade icke bättre, än att den gled ett godt stycke på sidan om Lars, och sjelf sjönk han samtidigt härmed ned i en vak. Farten hvarmed han skyndat fram gjorde, att han sjönk djupt ned, och när han kom upp, hade boddrängarne, som en stund i förvirring letat efter stakar och plankor, icke kommit längre än ned till stranden. Andrei ropade nu af alla krafter, medan han slog sönder isen i riktning mot den vak, der Lars låg, och de skyndade fram så fort de kunde — men utan några hjälpmedel att rädda de drunknande. När de kommo i närheten af Andrei, gungade isen under deras fötter; en af dem lade sig på magen för att räcka Andrei handen, men knappt hade detta lyckats honom förr än ett stort stycke is mellan dem brast sönder och han måste draga sig tillbaka för att icke sjelf falla i. »Stakar, stakar!» ropade Andrei. »Det är ingen hjälp möjlig, om ni inte kan räcka oss några sådana. Strömmen är så stark här, att vi när som helst kunna dragas ned af den.»

En mängd folk hade samlats nere vid stranden; några vågade sig ganska nära strömfåran, men ingen hade någon båtshake eller annat räddningsmedel. Först när drängarne kommit tillbaka och brutit upp båthuset, skaffades en mängd sådana, men nu var det för sent. Lars' nödrop hade tystnat; hans kropp återfans sedan nere vid elfbron, dit den starka strömningen fört den. Man hade gnidit honom med snö, vänt och rullat honom, men allt förgäfves. Provinsialläkaren hade i hast tillkallats och gjort allt upptänkligt för att rädda honom. Först sedan Andrei legat i det iskalla vattnet öfver en half timme, hade han blifvit räddad. Det var nog ingen fara med honom, tillade fru Andrei, ehuru läkaren antydt, att hans bröst blifvit skadadt.

Maria steg upp och gick ännu en gång fram till Lars för att smeka honom. Det bitt-raste af allt var dock, att de icke skilts som vänner.

»Ska' du gå ner och träffa pappa?» frågade fru Andrei och ledde Maria, som viljelöst lät sig föras, nedför trappan. Maria gick som drömmande före henne. Hon tänkte icke på sin far; Lars' död upptog alla hennes tankar.

När de kommit in i sängkammaren, der Andrei låg, och hennes blickar föllo på honom, blef hon slagen af hans medtagna utseende. Hans hy var blek, dragen slappa och en döds-trötthet hvilade öfver hans ansigte. »Ett blodkär! har sprungit i bröstet», hviskade läkaren, som sysslade med några medikamentsflaskor vid sängen. Den sjuke borde åtnjuta den största stillhet, och då han som nu slumrat in,

skulle man icke störa hans ro. Maria tyckte dock icke, att hennes fars hvila var sömn, utan snarare en dvala, förorsakad af ansträngningen och blodförlusten. Sedan hon suttit vid bädden en stund, gick hon upp till Lars. Hon ville vara hos honom, och det var nästan med våld som hon måste skiljas från honom ett par timmar derefter. Hvilan hon fick under natten var så godt som ingen.

Tidigt följande dag gick hon ned till fadern, som nu låg med öppna ögon. Han hade nyss frågat efter Lars och man hade svarat, att denne var utan all fara, ehuru han ännu var så hårdt angripen af ansträngningarna att rädda sig, att han icke kunde lemna sängen på några dagar. Andrei tycktes tro hvad man sagt honom och en stund legat tyst med händerna sammanknäppta öfver bröstet. Sedan hade han frågat efter Maria, och hon trädde just in i rummet, när det nyss svarats, att hon snart skulle komma. Maria gick fram och kysste honom. Hon var blek och utmattad, men grät icke mera. Hon fick ju icke låtsa om att hon visste det Lars drunknat. När Andrei ville säga henne någonting, bad hon honom icke anstränga sig, och så satte hon sig på en låg stol bredvid honom, fattade hans ena hand och smekte den.

Till sin oro märkte hon, att i blekhetens ställe hade på Andreis kinder trädt en feberaktig, flammig rodnad, som kom och drog bort. Gång efter annan slog han upp ögonen för att betrakta henne, men de hade icke längre sitt vanliga, lugna uttryck, utan ett stirrande och förvirradt. Fru Andrei hade vakat hela natten. När hon efter ett par timmars hvila

på morgonsidan trädde in i sjukrummet i sällskap med läkaren, började Andrei yra. Han talade om affärer och marknader, grufköp och kaffepriser, suckade djupt då och då samt kastade sig fram och åter på bädden. Läkaren måste medgifva, att sjukdomen tagit en mycket farlig vändning. Den sjukes häftiga rörelser kunde alltför väl förorsaka ännu en blodstörtning, och pulsen antydde, att febern hade kommit. Den kunde kasta sig på lungorna eller hjernan, i båda fallen en betänklilig kasus, då krafterna redan voro så nedsatta.

Ett par dagar gingo under en dödande pinsam ovisshet, och när tredje dagen kom, förklarade läkaren, att det nu skulle afgöras, huruvida Andrei skulle tillfriskna eller icke. Krisen var kommen, och huru det hela skulle aflöpa berodde på en slump, som han uttryckte sig. Fru Andrei hade velat sända efter prosten Rostadius, men då man framställde frågan härom till Andrei, svarade han ett bestämdt nej. Fru Andrei och Maria hade turat om att sköta den sjuke; när den ena hvilade, vakade den andra, ty de ville icke hafva någon sjuksköterska i huset. I synnerhet fru Andrei var alldeles uttröttlig i att sitta hos den sjuke, och detta hade Maria att tacka för att hon fick tid att smycka Lars' sista hvilobädd. Det finaste tyll, de präktigaste spetsar, de skönaste blommor skaffade hon för att slösa på hans bädd, och ett par dagar efter olyckshändelsen låg han i sin kista, smyckad så, som endast älskande händer kunna göra det.

Fram emot middagstiden den tredje dagen kom den afgörande krisen. Den sjuke uppgaf

klagande rop, ansigtet blef blodsprängdt, ögonen syntes nästan hota lemna sina hålor. Både fru Andrei och Maria voro närvarande i sjukrummet och afbidade under andlös tystnad, hvad som komma skulle. Läkaren hade på förmiddagen sökt förmå den sjuke att intaga ett stillande medel, men den hårdt tillslutna munnen nekade att mottaga läkemedlet. Andreis af naturen starka kropp kämpade ännu emot sjukdomen, men det kunde icke vara tvifvel underkastadt, hvilken af dem skulle segra. Kampen fortsatte ett par timmar, hvarpå andnöd började inträda. Till slut föll den sjuke i svettning och slöt ögonen i en dödlik dvala.

Maria hade vakat en stor del af natten och var dödstrött. På moderns enträgna böner gick hon upp på sitt rum och slumrade in för en stund, spratt häftigt till vid ett inbilladt buller, sjönk åter ned i en af febrila drömmar störd sömn, hvarur hon dock gång på gång vaknade upp. Sådan var hennes hvila. Slutligen kom dock den välbehöfliga sömnen, tills en jungfru väckte henne med den underrättelsen, att fru Andrei af magtlöshet glidit ned från sin stol och helt säkert behöfde någon timmes hvila. Maria fann, att hon sofvit tre timmar, och kände sig missnöjd med sig sjelf.

Fru Andrei behöfde verkligen en stund draga sig tillbaka, och Maria intog nu hennes plats. Lampan hade tändts i sjukrummet, och dess sken, ehuru mildradt af en skärm, lät Maria tydligt se, hvilka härjningar sjukdomen anställt. Andrei var sig knappast lik. Han hade magrat betydligt, hyn hade antagit en gulblek färg, och handen, som hängde ned öfver sängkanten, såg hoptor-

kad och blodlös ut. Maria visste nu, att han skulle dö.

Ungefär en timme hade förgått, då hon märkte några nervösa ryckningar i Andreis ansigte. Handen drogs upp mot bröstet och andedräkten hördes mera lätt; långsamt slog han upp sina ögon, vände på hufvudet och betraktade henne.

Hvilken underlig blick den döende hade! Aldrig förr hade hon sett någonting liknande. Det låg en gränslös smärta deri, ett frågande tvifvel, en bön om förskoning. Detta uttryck skiftade icke, utan lästes tydligt och fixeradt, och ju längre han såg på henne, ju mer vändades och bådo hans blickar. Hon skyndade fram till sängen.

»Önskar du något, pappa?» grät hon.

»Gif mig vatten! — Jag vill tala», svarade han med en stämman, hvars klarhet öfverraskade henne.

Hon räckte honom ett glas vatten, och han drack ur det långsamt. Hon började åter hoppas. När han kunde göra en sådan kraftansträngning, var ju icke allt hopp ute.

»Lägg hufvudkudden högre», bad han vidare. »Så — — — så — — nu kan jag också se dig!»

Han hade lagt sig litet på sidan och dragit upp ena armen till stöd åt hufvudet.

Maria hade flyttat sig närmare sängen och fattat hans hand.

»Maria», sade han, »du skall mottaga min bekännelse. Ingen prest kan gifva mig tröst, endast du, du, som alltid varit mig en god dotter. Jag kan icke tala så länge — — — men försök

att — — — fatta de — — — spridda — —
orden.»

En djup suck afbröt hans tal. Han hade tydiligen funnit, att han öfverskattat sina krafter. Hans läppar stammade fram:

»Jag är en syndare — — en stor syndare. För många år sedan begick jag ett brott, utan att känna någon samvetsförebåelse. En mörk höstkväll — — tog jag — — — och en kamrat — — lifvet af en — — kringresande handlande. Marknad — — mycket folk — — eldsvåda i huset — — *han* tände på — — den andre — — togo hans pengar — — mycket pengar — — min förmögenhets grundplåt — — — inga misstankar. Gud hjelpe mig, att jag måste säga det åt dig! Vi delade bytet — — — den andre slösade bort sitt — — kom till mig — — pengar för att tiga — — fick det — — — kom tillbaka — — — fick åter — — — kom och kom och kom — — nekades — — gick till henne — — — din mor — — talade om allt — — — allt. Herre Gud, straffet är kommet som i Edom och Bozra — — helvetets lågor vänta mig. 'Han kastar lott om dem och Hans hand skänker dem hvad de värde äro, och de skola evinnerligen dermed dväljas och utan återvändo deri förblifva'. — — — Hvad jag lidit, hvad jag lidit — — sedan samvetet vaknat. Det var — — pengar — — jag ville åt — — silfver, sedlar — — — och jag offrade min själ för dem. Gud i himlen, om jag kunde lefva om mitt lif! Din mors lifskraft — — — bröt jag — — — dig lärde jag upp i högfärd — — — Lars tog Gud från mig. Jag vet han — — är död — — hörde hans sista rop. O, Maria

— — kan du göra någonting för mig? Lägg din hand på min — — panna! Förlåt — — förlåt! Jesus Kristus, se nådigt ned på mig — — en *mördare*. Men du kan icke — — rädda mig — — syndat för mycket — — för länge. Hvilka kval! Hvilka kval! Helvetet är — — redan här.» —

Maria stirrade in i den döendes ansigte. Hennes far var en *mördare*! Han hade sålt sin själs salighet för guld! Hon hörde icke, att dörren sakta öppnades några ögonblick, innan Andrei slutat sin bekännelse, men just när den döende sjönk tillbaka i sängen och Maria ansträngde sig till det yttersta för att resa sig upp, fattade en hand tag i henne. Hon såg upp. Det var hennes mor, som med dödsblekt ansigte mottog henne i sina armar. Men stödet var för svagt. Maria sjönk sanslös ned till golvet. —

Några dagar derefter begravos Andrei och Lars. Maria kunde icke deltaga i begravningen. Hon låg fjettrad vid sjukbädden, och det var fråga om, huruvida hon någonsin som frisk skulle lemna den. Hon hade insjuknat i hjerninflammation och hade ingen uppfattning om hvad som passerade omkring henne.

När Maria steg upp från sjuklägret, hade man kommit ett par månader in på det nya året, och när läkaren ansåg henne tillräckligt stark att kunna lemna det rum, der hon tillbragt månader under feberfantasier och svagt flämtande lifsytringar, var våren kommen.

Man hade ledt henne ut på verandan, och der satt hon nu, ombonad i pelsverk och filter, med sitt bleka, infallna ansigte stödt mot den nästan genomskinliga handen och såg kvalfullt drömmande ut öfver trädgården och strandslutningen, tills hennes blick försjönk i betraktande af elfvens vågor, som lösgjorda gledo fram i en blåskimrande strömning. Sjukdomen hade i hennes ansigte anställt härjningar, som endast månaders omsorgsfulla vård kunde utplåna, men förändringen i hennes inre var ännu större. All stolthet var nu borta. Hon hade böjts ned i stoftet, hon hade erkänt sig besegrad, och nu väntade hon endast som ett lydigt barn, beredd

att utföra hvad högre magter behagade föresätta henne.

Medan hon satt derute i vårsolen och hörde röststjertarnes och bofinkarnes kvitter och lock, kunde hon till en början icke njuta af all denna härlighet: naturens nya, varma färger, solens blida strålar och den milda vinden, som drog smekande fram mellan alléens knoppande björkar, men ju längre hon satt der och inandade den doftande vårluften, dess djupare andedrag tog hon, dess starkare kände hon sig. Den kvalfulla stämning, som legat öfver henne alltsedan hon vaknade upp ur den långa medvetlösa kris hon genomgått, lemnade rum för frigjorda tankar. Det var första gången efter faderns död som hon kunde klart öfvertänka sin ställning. Hennes ögon hade inga tårar mer, hennes känslosvall hade lagt sig; tanken hade kommit.

Hon såg tillbaka på sitt lif och fann, huru ömkligt ytligt det hade varit. Medan menniskorna omkring henne buro på sina sorger, hade hon som med förbundna ögon gått omkring bland dem, skämtat eller dömt, utan att veta om skämtet varit befogadt eller domen rättvis. Huru begåfvad, öfverlägsen och skarpsinnig hade hon icke tyckt sig vara, huru lättroget hade hon icke lyssnat till allt hvad hennes far haft att säga henne, huru känslolös hade hon icke visat sig mot sin mor, som i så många, många år burit på denna förfärliga hemlighet, hvilken gjort lifvet för henne till ett enda fridlöst, förtärande kval! För hennes inre öga trädde scenen i fattighuset, då hon med gäckande öfversitteri sett ned på alla dessa olyckliga och förklarar dem sjelfva utgöra enda skulden till alla sina mot-

gångar. Hon förundrade sig öfver att Erik efter detta kunnat fästa sig vid henne. Hon tänkte på de glänsande fester, der hon, på en gång koketterande och stolt, gladt sig åt att kunna fångsla utan att sjelf vara bunden, tjusa utan att värma. Hvilken ytlig sjelfviskhet, hvilket utmanande trots!

Mycket, som förut gått obeaktadt förbi hennes ögon, framstod nu brännande klart. Om hon icke varit så förblindad, skulle hon väl redan för länge, länge sedan märkt, att det fans någonting mellan hennes föräldrar, någonting, som förklarade moderns tungsinthet under de flydda åren, faderns osäkra hållning, när hon första gången talade med honom om sin mors 'sjukdom'. Hvarför hade hon icke fäst sig vid Andreis stirrande blick under Malmíns eldpredikan, hans afsky för denne, som talade om de ondas straff, hans fruktan för att hans maka skulle framkomma med någon 'sjuklig idé', någon 'anklagelse' mot honom? Det fans ju så mycken ihållighet i hela hans uppträdande: hans penningsnikenhet, hans ohjelpersamhet, hans godtköpsgodmodighet. Det var ju han, som lärt henne att misstro människorna, att sätta penningen så högt, att förakta alla olyckliga såsom dåliga och elaka människor. Han hade uppmuntrat hennes fåfänga och njutningslystnad för att så mycket lättare kunna rycka henne undan Erik, ställt hennes mor i en falsk dager, endast för att skydda sig sjelf, och först på dödsbädden, när samvetsqualen och fruktan för hvad som komma skulle bemäktigat sig honom, omtalat det brott, som han gjort sig skyldig till.

Hon visste nu, att hon slösat sin kärlek på

en ovärdig. Det var dock icke endast bitterhet, som fäste sig vid hennes fars minne. Han hade ju dock varit så god och efterlåten mot henne, gifvit henne hvad hon önskade, upplyst henne om allt hvad han kände till. Hvem vet, om icke samvetskvalen länge förgiftat hans lif och kommit honom att under obehagade ögonblick falla tårar och att söka bedja till Gud om hjälp och förbarmande. Blott en gång hade hon sett honom gråta — efter den sista sammandrabbningen med sin hustru — men kanske skulden redan långt före detta stått klar för honom och han känt dess förbannelse. Hans brott kunde aldrig urskuldast, men *någon* försonande dager hade dock hans lif att framvisa. Ingen kunde säga annat än att han varit en god husbonde och make, om också guldbegäret förledt honom till en handling, som skulle kasta en slagskugga öfver hans lif.

Det var detta begär, som varit driffjedern i hela hans lif, och därför tänkte Maria med afsky på denna kolossala förmögenhet, som efter faderns död kommit henne till del. Den var grundlagd med ett mord och förökad genom spekulationer, hvilkas beskaffenhet hon icke närmare kände, men som dock kunde vara af tvifvelaktig renhet. Dessa skogsköp, då säljaren ofta berusades, detta utlemnande såsom säkert betalningsmedel af aktier, som något år derefter kunde befinnas absolut värdelösa, dessa processer om skogslotter, som afhändes rätte egaren på grund af ett formfel i ett kontrakt — hvad var väl allt detta annat än förkastliga *medel*, hvarigenom denna rikedom nu kommit i hennes händer. Hon ville icke taga ett öre deraf;

moderns fäderneärfda förmögenhet räckte nog till åt dem båda. Allt annat skulle skänkas bort.

Hvad hennes mor var god och uppofrande, hvad hon var ädel och öfverseende! Den fruktansvärda hemlighet, som bundit hennes tunga och kommit henne att i tysthet sluta sig inom sig sjelf, hade gjort, att Maria icke förstått henne, men nu, nu gjorde hon det. Den första Maria såg, när hon vaknade upp ur sina feberfantasier, var modern, som, blek och mild som alltid, öfverhopade henne med smekningar, räckte henne läkemedlen, vakade och läste för henne, när hon om nätterna låg sömlös och nästan fruktade för att vara allena.

Faderns och Lars' död hade trängt alla andra saker i bakgrunden. Hennes fästman hade skrivit till henne gång på gång, men brefven sändes oöppnade tillbaka, och när hon blifvit tillräckligt stark att kunna föra pennan, hade hon tillskrifvit honom några ord, bedt honom om förlåtelse för sitt lättsinne och återsändt trolofningsringen.

På Erik tänkte hon icke mera. Han var som utplånad ur hennes minne. Hennes mor hade vunnit hela hennes kärlek; Maria skulle nu lefva för henne och, så vidt hon kunde, lemna ersättning för allt hvad detta ädla, undergifna väsen under långa år fått lida. Och så var det en annan tanke, som ännu mer tog hennes krafter i anspråk: att försona faderns skuld. Detta skulle hädanefter blifva hennes högsta uppgift. Hans lif hade ju, i stort sedt, varit en enda synd: vinstbegäret, guldtörsten, som med sådana fjettrar bundit honom, att han icke ens ryggat tillbaka för brott. —

Hon suckade djupt, höjde upp hufvudet och såg med en ej mer så drömmande blick ut öfver omgifningen. På den punkt hennes ögon varit fästade, der borta, der elfven strömmade i knappt omärkliga hvirflar, hade ju Lars funnit sin död, i alléen hade hon ju så många gånger sett honom och Andrei komma tillbaka från sina promenader, på verandan, just i det hörn, der hon nu satt, hade ju hennes mor sjunkit tillsammans under gråt, nedtyngd af sin förfärliga hemlighet. I tanken genomgick hon husets våningar: hon såg Eriks rum, sådant det glänste i all sin prakt, sedan han der radat upp sina konstverk, Lars' rum, der han sjelf legat på bår, sängkammaren, der Andrei aflagt sin bekännelse och skilts hädan. Från alla vrår suckade tunga minnen henne till mötes. Hon kunde icke stanna här, utan *måste* bort. Att i det gamla hemmet nå den frid, som hon eftersträfvade, var omöjligt.

Knappt hade denna tanke, att för alltid lemna det hus, der hon upplefvat sådana kvalfulla stunder, i ett nu mognat hos henne, då dörren till salen öppnades och fru Andrei trädde ut på verandan. Hennes drag buro en stilla och fridfull prägel; håret hade visserligen grånat betydligt, men hon såg nästan yngre ut än förut. Hon bar ju icke mera på sin mans brott; han hade skilts från världen som en botfärdig syndare. Gud skulle förlåta honom såsom hon gjort det.

»Har jag lemnat dig för länge ensam, kära barn?» frågade hon och böjde sig ned öfver Maria.

»Åh nej, mamma», svarade hon. Det är så härligt väder i dag, och jag känner mig nu så stark.»

Fru Andrei svepte omkring henne en filt, som höll på att glida ner, och satte sig vid hennes sida.

»Vill du icke gå in nu? Det är kanhända icke så helsosamt, att du, första gången du är ute i det fria, sitter så länge der. Luften söker, som du vet.»

»Tack, mamma, jag är så väl ombonad. Jag ville tala med dig om ett par viktiga saker.»

Hon började nu angifva skäl, hvarför hon önskade lemna det gamla hemmet, men behöfde icke förklara sig länge, förrän modern afbröt henne med ett lifligt instämmande. Sjelf hade hon haft samma tanke, allt sedan olyckorna började drabba dem, men hon hade icke velat säga någonting härom åt Maria.

När Maria hörde, att hennes tankar funno ett sådant gensvar, drog hon fram med den andra saken, hvarpå hon också tänkt: hon ville icke behålla något af sin fars med orätt vunna egodelar. Låt vara, att hans energi och arbetsförmåga år från år förökade hvad han egde, men grundplåten var dock förvärfvad genom ett brott. Hvad som inflöte genom försäljningen af egendomen, fru Andreis arf, jemte ett par tiotusental kronor, som hon medfört i boet, skulle vara alldeles tillräckligt för att betrygga deras utkomst.

Äfven i detta hänseende var fru Andrei af samma tanke som Maria. Hon hade ju aldrig fäst sig vid denna världens goda, och om hon också skänkte bort allt hvad hon egde åt de fattiga, skulle dock Gud försörja henne till döddagar.

Maria kände sig nu lättare om hjertat, se-

dan hon funnit, att de voro ense i dessa så viktiga frågor. De skulle lemna det forna hemmet och aldrig mera återvända dit; de skulle skänka sin rikedom till välgörande inrättningar och sedan lefva ett stilla lif.

Denna tanke, att lefva för att försona sin fars minne, hade alltmer fyllt hennes själ med känslor af djup undergifvenhet, svärmisk tro och saligt hopp. Skulle icke hans odödliga ande räddas undan evigt förderf, om det guld, som han samlat här i verlden, delades ut för att torka eländas tårar, lindra sjukas lidande, bereda orkeslösa en trygg ålderdom? Skulle icke hennes böner till den Högste, renade från hvarje sjelfviskhet, hvarje stolthet, tala godt för den döde och slå en glänsande brygga af ljus mellan den menskliga synden och den gudomliga kärleken? Ja, hvarje stund af hennes lif skulle egnas åt det stora värtvet, och hon skulle icke låta sig nedslås af någonting, ty Gud vore ju med henne. —

Marias tillfrisknande gick långsamt, men tack vare moderns trägna omsorger och all den försigtighet, som iaktogs för att förebygga ett återfall i sjukdomen, var hon, när midsommaren kom, så återställd, att hon kunde vistas ute vid hvilken tid som helst på dagen, företaga kortare promenader och utan att känna sig trött deltaga i mindre ansträngande sysslor. Sina böcker hade hon lagt å sido. Frågor rörande kvinnans ställning, uppfostran i allmänhet, socialismen, med flera samhällsspörsmål hade icke mera något intresse för henne. Jordelifvet var ju endast en genomgångspunkt till en bättre tillvaro, bönen själens samkväm med Gud. Allt

hvad hon förut litat till var ju fåfänglighet, förgänglighet. Nu sökte hon ett säkrare stöd.

Enligt moderns uttalade önskan meddelade hon icke Ädelgren deras beslut rörande egendomens försäljning och förmögenhetens bortskänkande, förrän hon kände sig stark nog att sjelf i ett längre bref till honom utveckla deras vilja. Hon kunde naturligtvis icke säga någonting om sin fars brott, utan inskränkte sig till att helt enkelt omtala, hvilket beslut de fattat och att de önskade detta så fort sig göra lät realiseradt. Hvad hon mest af allt framhöll var, att de under inga vilkor ville kvarstanna på sin gamla egendom, utan allra senast på höstsidan ämnade lemna den och bosätta sig annorstädes, hvar, vore ännu icke bestämdt.

Ädelgren svarade med omgående. Hans bref innehöll i hufvudsak, att han ansåg deras beslut 'fantastiskt'. För det första skulle det dröja minst ett år, innan boet vore till fullo utredt, och för det andra hade de icke rättighet att afhända sig sin egendom till släktens förfång. Maria skulle ju möjligen gifta sig, och huru kunde hon då så lättsinnigt genom några penndrag beröfva sina möjliga arfvingar deras förmögenhet? Andrei hade efterlemnadt, så vidt man hittills kunnat döma, omkring halfannan million kronor; vore det icke tillräckligt att skänka de fattiga några tiotusental? I slutet af brefvet sade han sig fullkomligt inse, hvarför de ville lemna det forna hemmet, och erbjöd att till hösten ställa om en liten treffig våning i staden.

Fru Andrei och Maria blefvo vid genomläsandet af Ädelgrens bref upprörda öfver hans

inkast mot upptyllandet af deras varmaste önskingar. Än så länge var emellertid ingenting att göra åt saken. Boet var ju ännu icke utredt, och mot ombudsmännens vilja kunde de icke genast till höger och venster dela ut sin egendom. Bref på bref afgick, men det blef alltid samma svar. Bolag, der Andrei varit den förnämste aktieegaren, grufvor, hvilkas förlagsinteckningar han innehade, sågverk, som förbundet sig till stora leveranser innan hösten, skulle nödsakas göra konkurs, om man nu utan vidare försökte utfå kontanta medel. De skulle endast göra sig löjliga, om de skänkte bort förlagsinteckningar och aktier åt barnhem och sjukhus. Andrei hade varit en praktisk karl, som icke lade ned sina penningar på kistbotten, utan ville hafva ränta på dem.

Endast en sak kunde de uträtta i öfverensstämmelse med det fattade beslutet att med sin rikedom bistå de elända. Tjugo tusen kronor skänktes till socknens fattigstuga. Pontus Ädelgren ansåg nämligen, att det skulle vara skamligt, om icke något af den rike Andreis efterlemnade förmögenhet skulle hugfästa hans minne bland sockenborna, och därför gaf han vika för de båda skyddslingarnes böner och gjorde denna summa disponibel för detta ändamål. Att han kunnat anskaffa ännu mycket mera pengar var ju klart, men han *ville* icke, att Andreis förmögenhet skulle skänkas bort, och detta var orsaken till alla de svårigheter han gjorde.

Den första långa promenaden Maria företog, sedan hon blifvit fullkomligt frisk, var till fattigstugan. Med huru olika känslor mot förr trädde hon icke nu öfver dess tröskel! Hvad visste väl

hon om hvilken skuld alla dessa fattiga, värnlösa stackare hade i de olyckor, som drabbat dem? Med ett kärleksfullt uttryck i de bleka, men nu friskare dragen gick hon omkring bland fattigstugans inhysesshjon, sade ett vänligt ord åt hvar och en, som kom i hennes närhet, klapade barnen på de infallna kinderna och framtog ur en stor korg, som en jungfru burit åt henne, de skönaste bröd och en stor, doftande kaffe-panna; alla dessa härligheter dukade hon upp på det gamla, rankiga bordet i salens midt. Först voro alla tysta och förlägna vid hennes ankomst, men när hon en stund talat än med den ena, än den andra, kommo de henne närmare, och när »påtåren» aflöst den första koppen, satt hon der med färg på kinderna och glans i ögat, omgifven af dem alla, hvilka nu med ljusa drag lyssnade till hennes tröstande ord. Solen lyste in genom de smutsiga, i bly infattade rutorna och spred en guldgul glans öfver de lyssnande grupperna af ålderstigna hjon och i trasor höljda barn. Hon talade till dem om tron, som befriar verlden, om sanningens engel, som är religionens ädlaste barn, om ljuset, som aldrig slocknar, och evighetens friska flöde, som aldrig upphör. I nära två timmars tid stannade hon hos dem, och när hon gick derifrån, kände hon sig underbart stärkt.

Nu spottade helt säkert ingen efter henne, när hon stängde dörren till fattighuset. Det var icke Andreis stolta dotter, som gick ifrån dem, utan en af sorgen hårdt pröfvad kvinna.

Deborah blef nu också hennes vän som förut. Nästan hvarje dag hade hon under Marias sjukdom gjort sig underrättad om huru det stod till

med henne, och när Maria kunde vistas ute, stod hon alltid, när hennes trägna sysslor det tillät, till tjänst med att erbjuda sin arm och sitt stöd.

Hvarje dag företog Maria i sin mors sällskap en promenad till kyrkogården för att lägga en blomma på de båda dödas grafvar. Första gången — en dag på vårsidan — då hon åkt till kyrkan för att åhöra predikan, hade hon också besökt familjegravnen, men när hon under ohejdad gråt sjönk ned vid den och nästan med våld måste ryckas derifrån, hade hennes mor inställt kyrkobesöken en tid, tills Maria blifvit starkare. Sedan hade det blifvit en vana för dem att hvarje dag gå dit öfver. De satte sig på en bänk vid grafven och utbytte icke ett enda ord med hvarandra, utan betraktade de vackra minnesvårdarna, vid hvilkas fötter de lagt sin gärd af blommor. Aldrig bad Maria i sitt innersta varmare, aldrig glänste hennes mors ögon mera saligt förhoppningsfullt än då.

Sällsamt! Under dessa stunder vid grafven tänkte Maria dubbelt så mycket på Lars som på sin far. Hon såg så tydligt som i verkligheten hans käcka hållning, klara ögon och leende min, när han dansade fram på isbanan, men så trädde hennes fars drag med den stirrande dödsbäddsblicken fram för henne, och så bad hon, bad med all den värma hennes rika själ hade, att sonens oskuld måtte hjälpa till att plåna ut faderns skuld. Bilden af Lars blef allt mer för henne en god genius, som vaktade hennes steg och nu lefde ett högre lif i hennes drömmar än han förr lefvat, då de stodo öga mot öga mot hvarandra i verkligheten.

Emellertid tycktes det, som om Ädelgren, att döma af hans bref, satt sig i sinnet att uppresa en mängd svårigheter mot allt hvad de bestämt, och en dag föreslog Maria, att de skulle flytta till staden och genom ett personligt och upprepadt sammanträffande med honom söka få affärerna så ordnade, att de kunde förverkliga sina planer, åtminstone med afseende på hufvudfrågorna, hvilka voro för fru Andrei en storartad donation till den yttre missionen, för Maria en liknande till uppbyggandet af ett hem för fallna kvinnor i hufvudstaden.

Fru Andrei gick utan tvekan in på förslaget. I synnerhet glädde hon sig åt att icke behöfva flytta längre bort än till staden, der hon hade en mängd släktingar och vänner. Hon hade fruktat för att Maria skulle föreslå henne att flytta till en stad i en annan provins, och som det alltid bär emot att på gamla dagar försättas i helt nya förhållanden, hade hon i så fall tänkt göra sin dotter föreställningar.

De skulle således lemna det gamla hemmet. Ädelgren underrättades härom, och på deras begäran köpte han dem en gård — de ville bo ostörda af hyresgäster och därför nöjde de sig icke med en våning — i en af stadens utkanter, der man kunde tro sig bo på landet, inbäddadt som huset var af en ganska vidsträckt trädgård, från hvars lummiga bersåer man hade en förtjusande utsigt öfver sjön och den motsatta, skogbeklädda stranden. Flyttningen försiggick på några dagar, och i slutet af juli voro de installerade i sin nya bostad. Endast en och annan möbel erinrade om det forna hemmet; för öfrigt var allt olika mot förut.

De båda kvinnornas umgängeskrets blef strängt begränsad. Fru Ädelgren, hos hvilken de ansågo sig böra aflägga visit, enär Maria förut vistats så mycket i hennes hus, fann snart, att hon numera icke tillhörde de 'utvalde'; fru Andrei såg med beklagande och tadlande blickar den lyx, som fans i hennes hem, och Maria var icke mera road af att höra talas om båtutfärder, slädpartier och soaréer. Anslagssträngarna dem emellan hade brustit, och fru Ädelgren riktigt gladde sig åt att hon dagen efter damerna Andreis besök fick, på samma gång hon besvarade visiten, omtala sin snart förestående resa till vestkusten.

Maria fann sig nu mindre än förr hågad att upplifva sitt forna stadsumgänge, och därför gjorde hon sin mor sällskap vid uppsökandet af gamla barndomsvänner, som funnos kvar i staden. Men fru Andrei uppsökte dem med en viss urskiljning. Hon hade en inre slagruta, som angaf för henne, hvilka hade samma religiösa åsigter som hon, och det var just sådana personer hon ville umgås med. Gamla prestenkor, ogifta ungdomsväninnor, stadens kyrkoherde och pastor blefvo snart de bådas intimaste umgänge. Man turade om och besökte hvarandra bestämda kvällar, drack té och åt en smörgås i all enkelhet, läste missionsredogörelser och arbetade för den stora bazaren, som till förmån för hednabarnen i Afrika skulle arrangeras i hufvudstaden framemot jul. Deras enda läsning var andliga verk, deras enda arbete var för kristendomen och dess spridande. Maria satt der bland de andra, blek och svartklädd, talade föga, men kände sig lycklig öfver att i denna stilla, frid-

samma krets hafva nått det lugn hon eftersträfvade.

De njutningsrikaste stunder hon hade voro dock företrädesvis i kyrkan. Det var egentligen icke predikningarna hon tyckte så mycket om — då och då reste sig en oppositionel tanke upp mot de deri uttalade lärorna, ehuru hon ögonblickligen tystade ned den — utan sjelfva vistandet i kyrkan, psalmsången, orgelbruset, *stämningen*. Hon ville icke tänka, hon ville domna bort, under det att hon utdelade sin rikedom till behöfvande olyckliga. I klara färger målade hon lifvet efter detta; det skulle bli en salig stund, då hon skildes hädan för att i en bättre verld möta de kära, som gått före henne. Att försona hvad hon sjelf och andra brutit, att gå lifvet fram som en botgörerska, att känna sig förenad med Gud var hennes dagliga och enda glädje.

Fru Andrei och Maria utvecklade en storartad välgörenhet. Ingen gick ohjelp från deras hem, ingen fattig låg sjuk och lidande, utan att de infunno sig, när de blefvo underrättade derom, och gåfvo hvad som behöfdes för att drifva undan armodet. Utan att fråga, utan att pröfva strödde de ut med fulla händer af sin rikedom, och Pontus Ädelgren blef gång på gång förtviflad öfver att se, hvilka summor försvunno, utan att de ville uppgifva, hvarför och åt hvilka de skänkte dem.

Hösten hade kommit och med den en förändring i Marias sinnesstämning. Förut hade hon känt sig lycklig i medvetandet om att med goda, sannt kristliga människor till umgängesvänner rikta sin andliga erfarenhet samt genom

att visa barmhertighet försona faderns skuld och rena det guld han samlat under orättfärdighet. Men så småningom hade hon vaknat upp ur sin domning och började granska sin omgifning. Sidor, som hon förut icke observerat, hade framträdt hos den, och hon kunde icke undgå att fråga sig sjelf, om hon icke råkat vilse. Hon kunde icke befria sig från sin gamla, i hennes väsen rotade vana att fråga efter *kärnan*. Hennes blick klarnade, hennes tanke började åter forska.

Den försigtighet, som i början iaktogs af deras umgängeskrets rörande uttalanden och om-dömen om personer och förhållanden, hade mer och mer försvunnit. Under deras första tékvällar hade samtalen burit en mild och öfverseende prägel, föredrag och bibelläsning hade efterträdt hvarandra, och när man skildes åt, hade det skett under kyssar och välsignelser. Särskildt fru Andrei och Maria voro föremål för den mest hjertliga vänlighet. Alla religiöst sinnade kretsar stodo öppna för dem, och de hörde ingenting annat än goda ord och välmenande råd.

På detta sätt hade det fortgått i ett par månader, då Maria en kväll vid en tébjudning hos en af sina intimaste, nyförvärfvade väninnor bröt emot sin vana att taga en af dem, som hon kände sig sympatisera med, afsides för att i lugn få samtala om saker, som för tillfället lågo henne mest om hjertat, och i dess ställe drog sig tillbaka till ett soffhörn för att lyssna till hvad som från de skilda kottterierna nådde hennes öron. Hon kände sig så egendomligt motstånd-lysten denna kväll; fråga på fråga dök upp inom henne, och med kritiska blickar skärskådade

hon det sällskap, i hvars krets hon tillbragt så många stunder under andaktsöfningar.

Hon måste medgifva, att det icke var första gången hon känt någonting liknande ett tvifvel om sitt umgänges rena afsigter och sannt kristliga verldsåskådning växa upp inom sig, men hvarje gång det kommit, hade hon genast visat det tillbaka och tadlat sig sjelf, som kunde känna misstro till menniskor, hvilka aldrig visat sig annat än vänliga och tillmötesgående mot henne. Än hade hon midt under en salvelsefull utläggning af ett bibelspråk hört ett svårt omdöme fällas om en medmenniska, än hade ett lågt förtal smugit sig fram öfver en af de äldre damernas läppar, medan denna som bäst arbetade på näsdukar åt hednabarnen i Afrika, än kunde hon icke undgå att lägga märke till, att det bakom smålöjen och smekord fans en beräkning, som mynnade ut i ett penningelån af icke så obetydlig storlek. Påverkad af sjukdomens följder och sin mors svärmeri, hade hon till en början endast fäst sig vid den njutning, som ett religiöst samtal med en liktänkande skänkte henne, och varit så försänkt i sina egna drömmier, att hon icke reflekterat öfver andras åtgöranden, nu åter hade tviflet, detta tvifvel, som redan så många gånger förut plågat henne med frågor inom helt andra områden, växt upp med ny styrka, och när hon nu satt bland dem, som skulle vara hennes själsfränder, steg det upp, fullväxt och fullrustadt, och dess fråga lydde: *äro väl dessa kristna?*

Hon såg ut öfver den stora salen, klart belyst af en präktig hänglampa, som spred sitt ljus öfver bordet i rummets midt, der kyrko-

herden och folkskoleinspektören jemte några äldre damer placerat sig. Hennes blick gled från dem till de mindre kotterierna, som grupperat sig här och hvar, drucko té, sysslade med handarbeten och samspråkade. Hvilka motsägelser i alla dessas utseende, klädedrägt och sätt! Prostens skinande ansigte lyste vid sidan af fru Andreis Magdalenadrag, vid ett bord frasade siden och glänste guldsmycken, medan vid ett annat en enkelhet, som antydde armod, var rådande, här gaf en dam en nådig nick åt en af henne beskyddad prestenka, hvilken mottog den med en undergifven böjning på sitt grånade hufvud. Och hvad var det väl de talade om, alla dessa frälsta och saliga genom sin tro? Hon kunde urskilja rösterna, höra, huru pigor tadelades, huru fru A. vanvårdade sina barn, fru B. sin man, huru lättsinnig unge hr C. var och hvilka enorma skulder häradshöfding D. hade ådragit sig. Tadel, förtal, elakhet — och bland alla dessa menniskor, som hon nu för första gången med vakna blickar dömde, satt hennes kära, kära mor med ett hjertevarmt leende på sina läppar och lyssnade till folkskoleinspektörens utläggning af katekesens betydelse för den sanna kristendomen. Hade hon väl kommit på rätt plats?

Hon kände stark lust att resa sig upp och för alltid lemna detta sällskap. Hon hade fått sin tviflande fråga i ett nu besvarad. Detta var icke den kristendom *hon* tänkt sig. Hon letade upp ur sitt minne saker, som hon förut icke vidare tänkt på, försänkt som hon varit i sin sorg. Den der insamlingen för att skänka prostens en kaffeservis af silfver till firande af

hans 25-åriga anställning som stadens själasörjare hade hennes mor gjort möjlig genom en frikostig gåfva, men detta var ju icke någonting, som befrämjade kristendomens sak. Det der bazararbetet till förmån för hednabarnen vore nog en mycket vacker tanke, men hvem garanterade för att de influtna summorna användes till den goda saken? Härom dagen hade hon sett i en tidning, att hvarje hednings omvändelse kostade femtio tusen kr. och huru länge omvändelsens frukter skulle skönjas, visste ingen. Den der frun, som just nu samtalade med pastorn om nådemedlens rätta användning, hade nog visat henne och hennes mor en särdeles stor välvilja, men den hade de fått betala med en rund summa, som hon begärt af dem för att rädda en fattig, »bättre» familj ur elände — en familj, hvars namn hon icke kunde säga — och sedan hade det kommit till Marias öron, att dennas giftasvuxna flickor på landshöfdingens sista supé uppträdt i dyrbara drägter, hvilkas åtkomst ingen kunde förklara — möjligen fru Andrei, hvars penningar blifvit använda dertill.

Det ena minnet efter det andra dök upp. Huru mycket penningar hade de icke delat ut, sedan de kommit till staden, och hvad godt hade de väl uträttat? En hel arbetarefamilj hade de klädt upp, skaffat en hygglig lägenhet och dessutom återköpt de för mannens yrke nödvändiga redskaperna, hvilka han under rusets inverkan pantsatt för att skaffa sig medel att ännu några dagar fortsätta sitt 'glada' lif. Under tårar hade han lofvat att aldrig mera göra sig skyldig till ett oordentligt lefverne, blott han denna gång blefve hjälpt ur svårigheterna. Några veckor

efter sedan hjälpen erhållits, hade Maria besökt sina skyddslingar: det var samma elände som förut. Hvarje dag hade hon delat ut mat åt barn, som sade sig hungra, tills hon blef underrättad om att minst hälften af dem kom blott af okynne och icke af verkligt behof. Hon hade skänkt bort gamla kläder åt ett par ålderstigna kvinnor, som klagat sin nöd för henne, och varit glad öfver att kunna lindra den, tills hennes jungfru omtalade, att de båda tiggerskorna voro smått förmögna och hade årligt understöd af sina välbergade barn. Personer ur de »bättre» klasserna hade begärt deras hjälp, och det var icke små summor de erhållit, men hvad godt pengarna gjort visste hon icke. De hade skänkt bort en liten förmögenhet redan, och hon kunde icke säga namnet på en enda person, som rätt begagnat sig af deras hjälpsamhet.

Huru hade Maria med ens kommit på sådana tankar? Från dröm till full vakenhet, från barnslig tro till ett bittert tvifvel? Hon förstod det icke sjelf, men det kände hon, att hon åter var densamma som förut, endast med den skillnaden, att hennes lif fått en djupare riktning, en högre uppgift. Hennes tanke hade återfått sin skärpa, hennes karakter sin fasthet. Hon var icke mera behagsjuk, egensinnig och stolt, men icke heller grubblande, tungsint och förkrossad. Hon hade en skuld att försona, och för denna uppgift skulle hon lefva, men med användande af andra medel än dem hon förut trott vara tjenliga.

Efter krisen kommer den sansade besinnigen, efter en genomgången pröfning de krafter, som kanske gjort pröfningen hård, men som nu

uppträda med förnyad styrka, pröfvande, forskande, frågande, och först då slår den stund, som skall afgöra lifsriktningen, först då kommer den egentliga striden mellan hvad som varit och hvad som komma skall.

Men Maria var icke den, som handlade efter ögonblickets ingifvelse. Hon skulle pröfva länge och väl, innan hon tog det afgörande steget för att skilja sig från den krets, hvori hennes tankar hållit på att domna bort och hennes känsla upplösts i sjukliga stämningar. Hon hade fått mera af sin fars än af sin mors egenskaper, och hon insåg, att det skulle blifva svårt för henne att med detta arf af praktisk blick och omfattande verksamhetslust draga modern bort från en känsloverld, der hon under långa år af kval sökt och funnit sin enda tröst. Om Maria vågade försöka detta, skulle en strid uppstå dem emellan, som för alltid kunde skilja dem åt. Det var på denna grund hon beslöt afbida tiden.

Knappt hade hon afslutat denna tankegång, förrän prosten började harkla sig, tydligen i afsigt att hålla ett litet föredrag. Damerna läto sina handarbeten sjunka ned i knäet och vände sig uppmärksamt mot honom. När han såg, att lystringssignalen gjort afsedd verkan, knäppte han sina feta händer tillsammans öfver bordskanten, gaf blicken ett innehållslöst, drömmande uttryck genom att oafbrutet fixera en perlstickad hörnhylla i den bortersta delen af salen och började tala.

Han hade, sade han, denna afton en särskild anledning att för en stund taga deras uppmärksamhet i anspråk. Medan de i stillhet sträf-vade och arbetade för att upplysa och hjälpa,

uppväxte i de djupa lederna magter, som hotade att nedrifva hvad sekler byggt upp, hvad våra förfäder höllo högst och heligast, hvad vår historia på hvarje blad talade om i sina skildringar om hårda strider och vunna segrar. Hvad vi skulle skydda var religion och samhällsskick, men de fiendtliga magter, som uppträdde i våra dagar, hade just till ändamål att göra religionen till egenrättfärdighet, samhällsskicket till en anarki. Det frireligiösa sträfvandet var den ena magten, den dåliga pressen den andra. För några år tillbaka rådde lugn i dessa trakter, nu åter hade medels de nya kommunikationerna och den till en förfärande utsträckning växande usla pressen brandfacklor af otro och samhällsupplösning slungats in bland massorna. Hårda tider förestode för Jesu trogne efterföljare, ty framtiden bar kanhända blod och förföljelse i sitt sköte.

Man såg på sällskapet, att inledningen var lyckligt funnen, ty nästan alla kände sig gripna af den storartade utsigten att få blifva martyrer. Det var någonting annat än att sy näsdukar åt negerungar och hålla kaffebjudningar à 50 öre person för utsvultna barn. Skada, att det icke fans någon arena, der man kunde bli söndersliten af vilda djur för sin brinnande tros skull!

Prosten hade med ett par hastiga sidoblickar öfvertygat sig om verkan af sina ord och fortsatte nu med höjd stämma:

Men det anstode icke Jesu efterföljare att lägga händerna i kors, medan fienden ryckte närmare. Man hade ju religionen och friheten att försvara, och dessa voro allt för heliga saker för att man i första anloppet skulle lemna dem

till spillo. Hvar och en borde verka i sin stad. Så äfven här. De frireligiöse, dessa förvillade, som ansågo statskyrkan vara en annan Beelzebub, ehuru endast den, som ytligt studerar skrifterna, tror sig finna, att den icke har sin grund i Jesu egna ord, dessa kyrkans oförsonlige fiender hade i en affälling, pastor Malmin — en rodnad af harm flög öfver Marias kinder, när hon hörde ordet »affälling», medan fru Andrei böjde ned hufvudet och suckade djupt — funnit ett villigt redskap, som med sina fanatiska tal om »handlingskristendom» och »andlig frihet» upphetsade de lägre klasserna i samhället och nöjde sig icke med att drifva sina stämplingar i staden, utan hade under sommarmånaderna rest omkring i hela länet, öfver allt dömande statskyrkans läror och tjenare. Värdigt vid hans sida ställde sig den radikala stadstidningens redaktör, en man, hvilkens rena afsigter man måste draga i tvifvel — Maria höjde stolt sitt hufvud, och den fasta, utmanande glansen från fordom trädde fram i den blick, hvarmed hon betraktade prosten — då man såg, huru han med sina uppsatser om »klassförakt», »lärdomshögfärd», »katekesplugg» och »vidskepelse» hetsade upp folket, naturligtvis i syfte att på dess axlar svinga sig upp till en högre plats, der han skulle nå den magt han eftersträfvade.

Mot dessa båda personer och deras anhang skulle nu den bättre tänkande delen af samhället som en man resa sig. Men de voro farliga fridstörare, som icke voro noga om medlen, och därför skulle arbetet ske försigtigt, men på samma gång med all den kraft, som kunde utvecklas. Han tillät sig att gifva några råd i detta

hänseende för att angifva den bästa vägen. Först och främst skulle man förbjuda sina underlydande, tjänstefolk eller personer, som i öfrigt berodde af en, att vid risk att förlora tjänsten eller understödet åhöra Malmíns predikningar; vidare skulle man icke tillåta, att Marcks tidning funnes i ens hus, samt afgifva ett tyst löfte att icke umgås med familjer, som höllo detta smutsblad. Medlen kunde visserligen i mångas ögon förefalla nog våldsamma, men man skulle icke glömma, huru Jesus sjelf föregått med ett upplysande och heligt exempel, då han höll den fariseiska surdegen och de falska profeterna långt bort från sig. Till sist uppmanade prostén de närvarande att förena sig med honom i en tyst bön till den Högste om hjälp i striden, hopp i svårigheterna, tro in i döden.

Allas hufvuden böjdes, när prostén lät sitt sjunka ned mot bordet, allas — utom Marias. Hon satt kvar med trotsig hållning och glänsande ögon; dragen lystes upp af en nästan förklarad beslutsamhet. Hon såg ut öfver de nedböjda hufvudena med en lång, här och der dröjande blick, hvari ett skimmer af förakt kunde spåras, gick fram till sin mor, när bönen var slut, och bad att få genast gå hem. Hon mätte icke riktigt bra och vore glad, om hennes mor ville följa henne. Några ögonblick derefter hade de lemnat sällskapet.

Denna kväll blef af afgörande betydelse för Marias lif. Hon hade slagit in på en orätt väg, och det gällde att vända tillbaka, om icke helt, så åtminstone till den punkt, der hon låtit sin nyuppväckta religiösa entusiasm föra henne in bland menniskor, med hvilka hon hade så föga

gemensamt. Denna undergifvenhet under Gud, detta fasta beslut att godtgöra hvad hennes far brutit — allt detta fans kvar, lika starkt och mäktigt som förut, men nu befriadt från all sjuklig öfverspändhet.

Prostens utfall mot Marck och Malmin hade äfven gjort sitt till för att lösa fjettrar, som varit nära att göra henne till ett viljelöst redskap och en andlig slaf i beräknande personers händer. De som arbetade *mot* dem kunde icke vara hennes vänner. Hon kände dem för väl för att icke i ett nu inse, att de framkastade beskyllningarna voro grundlösa. I Eriks tidning fans mycken bitterhet, mycken hänsynslöshet, men att icke rena afsigter besjälade honom, derpå hade hon aldrig tviflat. Att Malmin hade blifvit frikyrklig visste hon också, men en mera lefvande andlig öfvertygelse än hans vore svårt att finna. Endast en sak gjorde henne tveksam med afseende på honom, och det var det förhållande, hvori han stått till Märta. Hon skulle söka upp honom, öppet meddela honom sina tvifvelsmål och sedan besluta hvad som var att göra. Hon kom nu också att tänka på att han aldrig besökt dem, ehuru han visste, hvilka svåra sorger drabbat dem. Han var ju dock hennes mors nära släkting, och det hade varit hans skyldighet att visa dem sitt deltagande.

Till sin mor ville hon icke säga någonting om det beslut hon fattat, förrän tiden var inne. Hvad hon menade med 'tiden' förstod hon icke ens sjelf, men det visste hon, att hon icke skulle kunna underordna sig att lefva i den krets, hvori hon allt ifrån sin ankomst till staden snart sagdt

hvarje dag vistats. En brytning måste komma, men när, kunde hon icke säga.

Då själen genomgått en kris, hvarunder tankar och känslor få en annan riktning, träda efter tillfrisknandet icke allenast spridda moment fram från det förgångna, utan hela personligheten, så att säga, bygger upp sig igen. Med Marias vaknande kraft och beslutsamhet väcktes också hennes kärlek till Erik. Den visade sig först som ett drömmande, doftande minne, sedan som en trängtande, brinnande känsla, tills den slutligen trädde fram, stark som förr och förenad med en obetvinglig lust att bedja honom om förlåtelse för den sorg, hon gjort honom. Han hade haft rätt, när han sade, att guldet skilt dem åt. Nu skulle hon komma, fattig och undergifven, och bedja honom att få tillsammans med honom träda an den väg de börjat under sommarfägring och älskogslek, men nu skulle vägen se helt annorlunda ut; den skulle icke smyckas af sommarfägring, utan af arbete, icke af älskogslek, men af kärlek till de betryckta.

Redan dagen efter den betydelsefulla kvällen, då hon kom till klarhet med sig sjelf, besökte hon Malmin. Han var för tillfället utgången, sades det henne, men väntades snart tillbaka, och knappt hade hon kommit ett stycke från det hus han bodde, då hon mötte honom.

Han helsade mycket vänligt, och när han såg, att hon ville tala med honom, bad han henne stiga in till sig. Maria jakade härtill, och snart sutto de i hans lilla studierum, från hvars fönster man såg en bred vik af sjön, den motsatta grönskande stranden och längre bort vid horisonten fjellen med en glänsande hvit kapp af snö.

Maria satte sig vid fönstret midt emot Malmin, som tagit plats i en soffa. Hon lade märke till att han blifvit gammal; några gråa strån stucko fram bland de mörka lockarna vid tinningen och det melankoliska draget kring munnen hade blifvit djupare.

»Hvarför har du icke sökt upp oss, när du visste, att vi flyttat till staden? Pappa och Lars äro döda, och vi två värnlösa fruntimmer behöfva så väl ett manligt skydd. Det var illa gjordt af dig, Karl», började hon och såg på honom med sina djupa, sorgsna ögon.

»Jag var icke i staden, när ni flyttade in, utan reste omkring på landsbygden för att verka i mitt kall. När jag kom tillbaka, besökte jag er snarast möjligt, men faster, som var ensam hemma, bad mig icke återkomma.»

»'Icke återkomma'?» upprepade Maria med den högsta förvåning. — »Hvarför?»

»Emedan de sannt kristliga vänner hon vunnit, sedan hon flyttat in till staden, varnat henne för mig — en fritänkare, en affälling. För egen del fruktade hon ej mina irrläror — hennes tro var fast — men hon var rädd dels för att väcka förargelse hos personer, som voro henne till bistånd i den djupa sorg, som Gud skänkt henne, dels för *din* skuld.»

»I hvilket hänseende?» frågade Maria med en lugn och fast blick.

»Du hade genomgått en svår inre kamp, från hvilken Gud gått som segrare. Din fåfänga och ditt högmod voro borta, och du hade nätt en frid, som du aldrig förr besuttit. Skulle nu en person som jag, hvilken enligt allas deras utsago, hvarpå hon litade, vore fritänkare, för-

söka att inverka på dig, skulle du åter kastas in i strider och kanske till slut skiljas från henne, som vore allena i världen. Hon ansåg sig icke böra lyssna till mina invändningar, och jag lemnade henne, fast besluten att icke mera återkomma, såvida jag icke kallades. Handlade jag icke rätt?»

»Jo», svarade Maria tyst. »Jag förstår mycket väl min mors tillvägagående, likasom jag högaktar, att du drog dig tillbaka under tystnad. — Tack emellertid för att du kom!»

Hon räckte fram sin hand och tryckte hans. Hon såg så innerligt god och vänlig ut, der hon satt vid fönstret med det fina, något bleka ansigtet belyst af solskenet, som i breda strålar flödade ut öfver rummet. Hon syntes några ögonblick tveksam, men tog mod till sig och sade:

»Jag var i ett sällskap härom dagen, och der fälldes mycket hårda ord om dig.»

Hon tystnade, likasom om hon varit rädd att fortsätta.

»Det är icke någonting ovanligt», inföll han med ett sorgset tonfall. »Jag har många fiender, och får jag fortsätta med mitt värf, bli de allt flere.»

»Det var nära, att jag stigit upp för att försvara dig, men en sak, som syntes döma dig, höll mig tillbaka.»

»Och det var?» frågade Malmin och såg på henne med en öppen blick.

»Ditt — — ditt — — förhållande — — till — — Märta.»

Orden kommo stötvis. Hvert och ett af dem kostade henne en synbar ansträngning att uttala.

Malmin bleknade; den nyss så lugna blicken blef oroligt forskande, och det ryckte nervöst i hans läppar.

»Du — — du känner — — till denna sorgliga historia?» stammade han.

Maria berättade hvad hon hört af Deborah samt skildrade besöket hos Märtas mor.

»Jag önskade en förklaring af dig», fortfor hon fast, »och jag har rättighet att fordra en sådan. Du är min nära släkting, du är en ifrare för en mera ren religion. Du har många och mäktiga fiender; mitt försvar skulle kunna gagna dig, men jag kan icke tala för din sak, så länge en sådan fläck häftar vid dig. Säg mig hur det är», bad hon och en fuktig glans sprang fram i hennes ögon. »Jag vill så gerna tro på det goda i verlden, men gång på gång har jag blifvit bedragen. Är också du en af skrymtarne?»

Malmin gjorde en kraftansträngning för att beherska de känslor, som upprifvandets af det aldrig läkta såret väckte hos honom. Han kunde dock icke hindra, att tårarna glittrade fram i hans ögon, medan han med lågmäld stämma skildrade, huru han, lika oskyldig och omedveten som Märta, dragit henne i förderfvet. Hans röst skälfde af sinnesrörelse, när han omtalade, huru hon lemnat honom utan afsked, utan förklaring, och han brast ut i gråt, när han redogjorde för innehållet af den tidningsuppsats, hvarigenom han underrättats om Märtas död.

Maria kände sig djupt skakad af att se den starke mannen, den nitiske reformatorn, gråta som ett barn. Hon förstod nu sammanhanget och förlät honom.

»Ack, Deborah, Deborah! Om du visste,

hvad du gjort!» suckade hon nästan omedvetet och dolde sitt ansigte i näsduken.

»Deborah? — hvad menar du?» frågade Malmin och gjorde min af att resa sig upp ur soffan.

»Det var hon, som i välmening rådde Märta att öfvergifva dig. Märta hade begått ett fel, och Deborah, som erhållit kännedom derom, trodde, att du uppträdde som en usel förförare, tog sig mycket djupt deraf och ställde om att Märta lemnade orten. Det var hennes olyckliga ingripande som skilde er åt.»

»Deborah — — så god — — så vänlig. Ja, hon kunde ju icke veta — — icke förstå — — annat än att jag var brottslig. Nu inser jag också orsaken till hennes förändrade sätt mot mig. Men att icke Märta — — att icke Deborah — — — ah — — det ljus, som nu faller öfver det hela, gör mig förvirrad — — — att ingen af dem kunde tro på mig. Men jag hade — — — ju varit — — så hård — — så hjertlös. — Bokstafven dödar — — anden gör lefvande. — Store Gud, när skall du förlåta mig?»

Han sjönk tillbaka i soffan. Hans ansigte var färglöst och pannan badade i kallsvett.

Aldrig hade han förgätit detta minne med all dess bitterhet, men nu var malörtskalken bräddad. Märta hade icke lemnat honom af obetänksamhet, lättsinne, äfventyrslystnad eller därför att hon icke älskade honom, utan emedan hon blifvit intalad att tro honom vara en låg förförare. I förtviflan häröfver hade hon kastat sig in i detta vilda lif, der hon hållit sin kropp fal och funnit glömskan genom att berusa sig. Hon hade nog varit djupare anlagd än han nå-

gonsin anat. Han hade gjort en skön och oskyldig själ till en vrångbild af Guds beläte, krossat en ande, som, full af barnafrom kärlek, ilat i hans armar!

Förskräckt öfver den verkan hennes ord utöfvat på Malmin, reste sig Maria hastigt upp och skyndade fram till honom. Medan hon torcade svetten från hans panna och hviskade lugnande ord, hade han något hemtat sig och fortsatte:

»Du har icke en aning om hvad jag lider, Maria. Jag vet, att du drabbats af en stor sorg, men när sorgen icke är uppfyllt af en *skuld-känsla*, kan den ega ett skimmer af ljufhet. Min sorg är en ständigt ropande, en ständigt sig våndande skuld. Att hafva varit orsaken till en människas undergång, att veta sig ha dragit henne ned i gatsmutsen, att hafva sölat ned alla hennes rena känslor, Guds beläte, och att aldrig, aldrig kunna tigga henne om förlåtelse — — — o, den skulden, den bränner som sjudande beck på mitt hjerta, det är en eld, som aldrig slocknar, en mask, som aldrig upphör att fräta. Ser du, Maria» — hans blickar fingo ett stirrande, hemskt uttryck — »jag kan aldrig återställa hvad jag sönderbrutit. Ibland söker jag trösta mig dermed, att jag skall återse henne som en engel i Guds himmel, men så dyker den gamla tanken upp: du får aldrig se henne, sådan hon gick här nere: rena drag och ljusa lockar, röda läppar och barnafromt blickande ögon, du får aldrig fatta hennes af arbetet hårda händer, slå din arm kring hennes lif och säga: 'Nu, Märta, är du min inför Gud och människor. Det var en kvinnas kärlek, som behöfdes för att tina

upp mitt iskalla hjerta, och så kom du, oskuldsfull och älskande, för att blifva mitt stöd.' — Jag var ensam, jag behöfde någon att älska; jag hade gått så oförstådd af mig sjelf och alla andra, och när kärleken bröt fram, tog jag mot den, som en brudgum sin länge väntade brud. Men skulden, den står kvar, skulden, skulden.»

Maria fann inga ord att trösta honom med. Han talade till henne om skuld, likasom om hon icke vetat hvad det var, och dock hade hon erfärit detsamma som han. Den skillnaden fans dock mellan dem båda, att Maria hade att försona en *annans* skuld, Malmin *sin egen*. Skulle hon bikta för honom sin fars brott för att af honom, som mottagit så många bekännelser, få den tröst hon så väl behöfde? Tröst af honom, som sjelf var så förkrossad af sin sorg, att icke en gång en himmels väntade salighet kunde lindra den? Nej, allra minst nu kunde hon bikta sig för honom. Längre fram möjligen; nu måste hon tänka på att finna ord, som kunde innebära en ljusning af hopp för honom.

Men hon behöfde icke länge söka tröste-grunder, der hon stod lutad öfver honom med tårar i ögonen och sin fina, spensliga hand lagd på hans skuldra.

»Lemna mig nu, Maria», bad han och fatade hennes hand. »För en sådan sorg som min gifs det endast ett sällskap, ensamheten. Du förstår mig, därför att du är kvinna, och jag skall söka upp dig längre fram, då jag känner mig starkare. — Nej, försök icke att trösta mig», fortsatte han, då Maria hviskade fram några ord om Guds kärlek och den försoning, som väntar

oss i en annan värld, »låt mig vara ensam, jag ber dig derom».

Hon kunde icke vara enträgen. Hon tog endast löfte af honom, att de snart åter skulle träffas, och gick.

När hon kom hem, väntade henne modern, som var förundrad öfver hennes långa bortovaro. Då hon såg Marias bleka drag och den djupa sorg, som afspeglade sig deri, frågade hon hvar hon varit.

»Hos Karl», svarade Maria. »Jag undrade hvarför han icke besökte oss, och ville höra anledningen.»

»Han här verkligen varit här en gång», svarade fru Andrei med ett oroligt frågande ögonkast, »men — —».

»Jag vet, att du icke ville, att han skulle återkomma», inföll Maria mildt. »Jag förstår dig, kära mamma, och dömer dig icke strängt. Du handlade ju i all välmening.

»Ja, man bör akta sig för irrlärare.»

»För *mig* är han icke farlig. Jag fäster mig icke vid bokstafven, utan vid anden.»

»Kära barn, du tyckes redan ha lyssnat till honom. Jag känner till det der uttrycket. Det är alltid den vägen separatisterna gå, när de börja att tolka Guds ord på sitt sätt.»

Maria ville icke *nu* fortsätta samtalet om detta ämne. Hon kände sin mors fasta öfvertygelse och visste, att ett meningsutbyte mellan dem rörande religiösa frågor endast på en gång skulle föra saken till dess spets. —

Sedan den dag Maria samtalat med Malmin, hade denne ingen mera trägen åhörarinna än henne. Han höll icke en predikan, som icke

hon bevistade, och när den var slut, togo de ofta nog en promenad tillsammans, hvarunder religiösa frågor diskuterades. Mer och mer måste Maria gifva Malmin rätt, när han afklädde den kristna kyrkan dess glittrande bihang, dess falska dogmer, dess lefvebrödsförkunnande, och inom kort stod hon fullt på hans ståndpunkt; ordet vore endast en ljudande bjellra, handlingen lifvets kärna.

En dag när de gingo tillsammans utefter strandvägen, mötte de Erik. Maria ryckte till, ty hon igenkände honom på långt afstånd. De kommo hvarandra närmare. Erik helsade artigt, men kallt på Maria, gaf Malmin en hjertlig nick, och fortsatte sedan vägen. Det var snart ett år sedan Maria sett honom, och hon måste medgifva, att han blifvit mycket förändrad sedan dess. Ansigtsdragen hade likasom mejslats ut, blifvit mera rena och ädla, blicken var inåtvänd och sorgsen som förut, men ett beslutsamt drag, som lagt sig öfver hans läppar, gaf dessa ett uttryck af orubblig fasthet. Hans gång var långsam, nästan dröjande, likasom om de tankar, hvarpå han grubblade, fordrade stillhet.

Flera gånger förut under sitt sammanträffande med Malmin hade på Marias läppar legat en fråga om huru Eriks förhållanden nu gestaltat sig, men alltid hade hon i sista stund hållit den tillbaka, ehuru hon så gerna önskade blifva underrättad om denna sak. Hennes nuvarande umgängeskrets kände honom icke, och till sina forna vänner ville hon icke återvända, då hon af fri vilja förut helt och hållet vändt, dem ryggen. Nu åter, när hon i Malmins sällskap mötte

Erik, stormade frågan fram utan rädsla, utan någon falsk blygsel.

Hennes följeslagare tycktes vara beredd på att den skulle komma, ty han var genast i ordning att besvara den. Malmin skildrade, huru ensam Erik stod i världen, trots att han samlat omkring sig ett parti af småfolk, som lyssnade till och trodde på hans ord. Förgäfves hade han vänt sig till sin farbror med begäran om hjälp; han hade blifvit tillbakavisad, och skulle detta års bokslut blifva lika uselt som det föregående, kunde han icke räddas undan ekonomisk ruin. Mer och mer hade han dragit sig tillbaka från sitt umgänge; Malmin var den ende, som han då och då uppsökte, och som uppsökte honom. En och annan gång hade han varit vittne till Eriks utbrott af sorg, ja förtviflan, men en tydlig förklaring hade icke kommit öfver hans läppar. Han bar sin sorg inom sig själf och låtsades vara hård, men under ett obevakadt ögonblick kunde hela hans rika känslorverld storma fram och lägga i dagen, huru ensam han kände sig och att alla hans förhoppningar gått om intet. På sista tiden hade han blifvit ännu mera inbunden än förut, och Malmin fruktade för att han grubblade på huru han bäst skulle komma ifrån det hela. Affären kunde gå öfver ända innan årets slut, och sedan vore det hårdt för Erik att gifva sig ut i vida världen för att vid den ålder han nått söka skapa sig en ny framtid.

Det kändes, som om en jettehand sammanpressat Marias bröst, när hon lyssnade till Malmins skildring. »Erik grubblade på bästa sättet att komma ifrån det hela». Hvad skulle han

väl företaga sig? — Kanhända? — — Åh, nej, så feg vore han väl icke. Men om så skulle inträffa? Hennes tanke svindlade, och hon måste uppbjuda alla sina krafter för att hålla sig upprätt.

»När jag tänker på Eriks lif», fortsatte Malmin, »ser jag klart, huru hans ande under stora sorger och motgångar brutit sig en egen väg framåt mot det mål, som hägrat för honom, allt sedan lifvets allvar fattade honom. Ingen är besjälad af mera ädla tankar och ärliga uppsåt än han. Han var ytlig och fåfång, då jag lärde känna honom, men det fans djupare strängar hos honom, ehuru de så sällan anslogos, att det behöfdes en kraftig inre kris för att få dem att ljuda. När denna kom, när motgångarne drabbade honom, renades han deraf, då andra duka under, strängaspelet stämdes, och nu klingar det fulltonigt och harmoniskt i de oförskräckta ord, hvarmed han i sin tidning bekämpar samhällslyten och fördomar. Men någonting, jag vet icke riktigt hvad, likasom lurar djupt i hans innersta på det lämpliga ögonblicket för att helt och hållet beröfva honom hoppet och lefnadsmodet. Mer och mer närmar sig denna stund, då afgörandet skall ske. Gud låte honom gå med seger ur striden!»

Maria var tacksam för den finkänslighet Malmin visade henne genom att icke med ett ord antyda, att *hon* på något sätt hade en sorglig del i Eriks dystra grubblerier. Men på samma gång insåg hon mycket väl, att han kände till hvilket ödesdigert inflytande hon utöfvat på Eriks lif.

»Men skulle vi icke kunna göra någonting

för honom?» framhviskade hon. »Jag ville så gerna, om jag kunde, trösta honom. Tror du icke, att om jag komme till honom som en syster och både honom tro, att han i mig hade en vän, som förstod och älskade honom, att han skulle förtro sig till mig och finna, att han icke mera stod allena?»

»Nej, Maria, icke du», svarade Malmin, och ett mörkt drag lade sig öfver hans ögon. »Jag ville icke vidröra er brutna förlofning, emedan jag fruktade att såra dig, men när du nu sjelf kommer in på denna sak, måste jag öppet säga dig, att jag tviflar på din magt att kunna trösta honom. Första tiden efter din nya förlofning träffade jag icke Erik, emedan jag icke uppsökte *någon* på grund af den sorg, som *hennes* död, du vet hvem jag menar, beredde mig, men någon tid derefter upptogs åter vårt umgänge. Vid ett af dessa utbrott af förtviflan, hvarom jag nämnde, fällde han också några ord om dig, och då insåg jag hvad det var, som utgjorde hans största hjertesorg. Det var *du*, som kommit hans tro på människorna att vackla, det var *du*, som gäckat hans ädlaste känslor. Nyss ville jag icke säga dig det, utan gjorde endast några antydningar, ehuru jag var fullt förvissad om att detta är den egentliga anledningen till hans tungsinthet. Hvarför jag icke sade det, förrän du nu tvingat mig dertill, berodde derpå, att jag af hans ord förstod, att du *aldrig* kunde stå framför honom i samma ljus som fordom. *Du* hade icke svikit honom, sade han, utan *han sjelf* hade gjort det. Du förstår nog hvad han menade.»

'Min skuld', 'min skuld' ringde det i Marias

öron, och med ett krampaktigt grepp fattade hon Malmins arm för att icke digna ned. »Låt mig hvila litet här», hviskade hon med blodlösa läppar och drog honom åt sidan af den långa bron tvärs öfver sundet, dit de nu kommit. Hon sjönk ned på en bänk och dolde ansigtet i sin näsduk. Sålunda som hon tänkt! Det fans ingen möjlighet till försoning dem emellan!

Några ögonblick derefter hade hon tillkämpat sig så mycket yttre lugn, att hon kunde resa sig upp.

»Tack, Karl, för att du öppet sade mig sanningen! Jag skall nu gå hem. Jag vet — — min — — väg. Jag — — går — — — ensam!»

Hon visste knappt hvad hon sade. Malmin betraktade upprörd hennes förstörda drag.

»Du tar det för djupt, Maria», sade han med feberaktig stämma. »Erik talade under ett anfall af förtviflan. Han dömde dig för strängt, och hans sorg gjorde honom orättvis. Kan-kända — — —»

»Nej det fins intet kanhända», svarade hon, och ett bittert leende flög öfver hennes läppar. — »Farväl!»

Hon påskyndade sina steg, emedan hon fruktade för att icke hafva krafter nog att nå hemmet. När hon öppnat trädgårdsgrinden, vacklade hon, men grep kring ett träd, som gaf henne stöd. Några ögonblick derefter befann hon sig i sitt rum, reglade dörren och kastade sig ned på en soffa. Hennes mor kom upp och ämnade gå in till henne, men fick till svar, när hon knackade på, att Maria ville vara ensam. Hon gick icke ned till middagen, men när fru Andrei kom upp till hennes rum en stund der-

etter, var dörren öppen. Maria satt vid fönstret och såg ut öfver sjön, långt, långt bort, der fjellen glänste hvita. Hon hade tvättat ögonen, så att de icke voro så röda efter gråten, och strukit tillbaka det oordnade håret öfver den hvita pannan. På sin mors bedjande frågor hvad som händt, svarade hon endast:

»Fråga icke, mamma. När tiden är inne, skall jag säga dig det.» —

Vintern kom. Sjön lade på sig sitt hvita snötäcke, nordvesten sjöng dagen i ända, och kylan, som redan var stark, bådade en hård vinter.

Fru Andrei med dotter fortsatte med sitt gamla umgänge. Marias motstånd, som en gång rest sig så käckt, var nu brutet. Hon satt bland de andra, drack sitt té, broderade och lyssnade förströdt till hvad som lästes och sades. Det ena umgänget kunde vara lika godt som det andra — när man var liknöjd för allting. Samma personer, som förut gått och tigt i hennes hem,ingo också nu hvad de begärde, ehuru hon visste, att det låg mycken lögn i hvad de berättade. Hon berömde ingen och hon tadelade ingen. Alla människor voro ju lika goda, och hufvudsaken var att komma ifrån detta jordelif, utan att ens bortgång skulle kännas tung hvarken för en sjelf eller andra.

Numera gick hon aldrig och hörde Malmings predikningar eller sökte upp honom, för att tala om viktiga andliga ting. Hvarför skulle hon väl grubbla sin hjerna med dessa djupa frågor om tid och evighet, försoning och salighet? Gud skulle nog vara mild mot henne, äfven om hon icke sökte utforska hans rådslag eller sträfvade

att besvara Pilati fråga till Jesus: »hvad är sanning?» Som ett trött och lidande barn skulle hon komma till honom, när dödsbudet lände, och då skulle han nog i sin barmhertighet gifva henne en mild, söfvande dryck, så att hon skulle glömma allt, allt, allt. Ibland undrade hon öfver, att Gud hade lagt så mycket på hennes skuldror, men så löstes denna undran upp i en apatisk drömmande känsla, som hvarken hade frågor eller svar.

När Malmin märkte, att Maria dragit sig tillbaka ifrån honom, blef han upprörd vid tanken på att han varit anledningen till att hennes gamla sår rifvits upp. Han skref till henne några tröstande ord, men fick icke något svar. Trots det löfte han gjort sig sjelf att icke återkomma till Andreis, såvida han icke kallades, gick han dit. Han träffade endast fru Andrei, som mottog honom med den beklagande vänlighet, en 'troende' är skyldig en 'fritänkare'. På hans fråga, huru Maria befunne sig och om han icke finge träffa henne, erhöll han till svar, att Maria icke toge emot besök af någon. Malmin insåg, att han ingenting kunde uträtta och aflägsnade sig.

Under den tid Maria lyssnat till Malmins predikningar och efter gudstjensten gjort honom sällskap under en längre eller kortare promenad, hade hennes mor varit betänkt på att taga itu med henne för att förehålla henne detta förargelseväckande uppförande. Prosten Farisén hade ju uttalat sitt starka ogillande öfver Marias obetänksamhet att så öppet uppmuntra en kyrkans och kristendomens fiende, och folkskoleinspektör Nadelin hade mumlat någonting om ulfvar i

fårakläder. Men det inflytande Maria utöfvade på sin mor var så stort, att denna icke vågade tadla hennes tillvägagående, och när hon nu, ångerfull och förkrossad, återvändt till henne, gafs ingen anledning att röra upp hvad som förr varit. Hon skulle nog få klarhet i saken, när Maria ansåg det lämpligt att tala.

Vecka efter vecka släpade sig snigelaktigt fram, och Maria var tacksam för hvarje dag som gick.

En kväll, när hon i sin mors sällskap trädde in bland det vanliga kotteriet hos en bekant familj, kunde hon icke undgå att märka, att någonting uppseendeväckande passerat. Alla hade slutit sig tillsammans i två grupper, hvilkas medelpunkter utgjordes af prosten och folkskoleinspektören, båda läsande högt ur hvar sin tidning.

Hon kände ingen nyfikenhet att få veta hvad det var, som så kunde fångsla hela sällskapets uppmärksamhet, utan tog fram sitt broderi och gjorde i ordning garnhärfvorna. Plötsligt hörde hon dock ett namn, som kom henne att spritta till. Prosten, som stod i den närmaste gruppen, läste om »afsked», »föreläsning», »ekonomisk ruin», och då och då hördes redaktör Marcks namn, som särskildt betonades.

När uppläsningen var slut, delades sällskapet i skilda grupper för att göra sina anmärkningar rörande den stora nyheten. Prosten hade lagt sin tidning på en stol i närheten af Maria, och hennes blickar föllo på den första sidan, der de snart fästes på nedanstående annons:

Ave, Cæsar, morituri te salutant!

I dag fredag kl. 8 e. m. håller Redaktör Marck ett föredrag i arbetareföreningens lokal till förmån för stadens fattiga.

I ett nu hade Maria fattat tidningen, stadens »kristliga» organ, genomögnat annonsen ännu en gång och derpå i ilande hast vecklat upp bladet för att på dess innersida uppsöka den artikel, som nyss upplästs och som väckt så mycken uppståndelse.

Hon fann den snart, och hennes ögon slukade den. Den föreföll henne vara skrifven med eldbokstäfver och lydde sålunda:

»*Ave, Cæsar, morituri te salutant!*» (hell dig, herskare, helsa dig de som skola dö!) tillropade de romerske gladiatorerna cæsaren, när de trädde in på arenan fram till hans purpurklädda marmorbaldakin. I våra dagar hör man sällan detta gladiatorsrop. Det användes endast någon gång, då en person, som lidit eller väntar att lida ett säkert nederlag, nästan med hån tillropar sin motståndare ett sista, trotsigt afskedsord. I denna betydelse måste också redaktör Marck använda detta klassiska uttryck, när han nu satt det som motto till den föreläsning han i dag kl. 8 e. m. håller i arbetareföreningens lokal.

Enligt hvad vi från säkert håll hört uppgifvas, lär redaktör Marck härmed gifva, om vi så få uttrycka oss, sin afskedsföreställning. Vi tro oss icke vara ogrannlaga, då vi härmed offentligent uttala hvad som redan från detta års början varit känt man och man emellan, att den tidningsaffär hr Marck drifvit icke burit sig, utan tvärt om medfört hans ekonomiska ruin. Tidningen har visserligen haft en ganska stor spridning bland de lägre klasserna, hvilkas passioner af dess ledande uppsatser hetsats upp till en i vårt land aldrig anad höjd och hvilkas egenkärlek smickrats medels skildringar af 'idealarbetare' samt blomstermålningar, framställande ett idealsamhälle och en idealkyrka; men den bättre tänkande och i sjelfva verket mäktiga delen af samhället har icke

uppmuntrat hans företag, utan tvärt om gifvit tidningen det namn, som den förtjenar och som vi icke rädas för att uttala, nämligen 'ett smutsblad', samt derigenom utöfvat en helsam motvigt till 'folktribunens' försök att på underklassens axlar klättra upp till den höjd, der han i stort skulle kunna realisera sina samhällsupplösande planer.

Hr Marck lär redan om några dagar lemna fäderneslandet för att i den fjerran vestern söka taga sig fram med ett ärligt arbete. Vi lyckönska å ena sidan samhället till att blifva befriadt från en person, hvilkens omogna åsichter och kristendomsfiendliga tendenser redan verkat åtskilligt ondt, å andra sidan hr Marck, ty vi tro, att han aldrig af Vår Herre varit ämnad till tidningsredaktör, enär han saknar just de egenskaper, som äro oundgängliga för att kunna väl fylla en sådan plats: aktning för andras öfvertygelse och en insigt om att man icke reformerar ett samhälle genom att förakta religionen och rifva ned hvad våra förfäder under sekler byggt upp.

Emellertid tro vi, ätt hr Marck denna afton skall komma att glädja sig ått ett talrikt besök af personer ur *alla* klasser. När man förut icke brytt sig om hans tidning, torde man dock nu kunna visa honom en uppmärksamhet, så mycket mera lämplig, som den blir den *sista*. Vi hafva också hört den förmodan uttalas, att afskedsföreläsningen icke skall bli en trotsig jubelsång, utan en — syndabekännelse.»

Maria kastade tidningen ifrån sig och ryckte upp klockan. Den var tre kvart i åtta. Just som hon reste sig, hördes från skilda håll i salen ropen:

»Vi gå dit! — Vi gå dit! — Kyrkoherden anser, att vi kunna gå, och folkskoleinspektören gör oss sällskap. — Det är ju en 'afskedsföreställning'. — Vi kunna icke på bättre sätt visa vår glädje öfver att han reser.»

Hela sällskapet bröt upp på en gång, utom prosten och några äldre fruar, som grupperat sig kring värdinnan. Man skyndade ut i tamburen och hemtade kappor och hattar, som i en hast påtogos inne i rummet. Fru Andrei hade sett, att Maria läst tidningen och att hon rest sig upp, tydligen i afsigt att gå på föreläsningen,

samt närmade sig henne för att göra föreställningar. Men Maria visade henne beslutsamt tillbaka.

»Jag måste gå», mumlade hon. »Försök icke hålla mig tillbaka!»

»Men kommen åter, så fort föreläsningen är slut», bad värdinnan, när gästerna hastigt tryckte hennes hand till afsked. »Den räcker väl icke längre än en timme, och sedan dricka vi té i vanlig tid.»

»Ja, ja, tack, tant!» ropade den ena efter den andra, medan de försvunno genom tamburdörren. —

Maria följde med strömmen, men när hon kommit utom porten, raskade hon på sina steg och hann före de andra till föreläsningssalalen. Det var redan mycket folk kommet, när hon trädde in, och hon sökte ut åt sig en undångömd plats bakom en pelare, i hvars skugga hon helt och hållet försvann.

Salen var tämligen stor och väckte ett behagligt intryck med sitt resliga korsvirke och de fyrkantiga pelarne. I salens bakgrund fanns en estrad med ett bord och en stol. En vattenkaraffin stod på bordet, och i ett glas vid ena sidan voro några Kristiblodsdroppar och pelargonier nedstuckna — tydligen en ringa hyllning åt talaren.

Strax efter Marias inträde kom den öfriga skaran från tékonseljen, och med hvarje ögonblick inströmmade andra nyfikne. Der hon satt i sitt lugna hörn, kunde hon observera, hvilka personer infunnit sig, och lade märke till, att den 'kristliga' tidningens förmodan om ett talrikt besök af *alla* klasser besannats. Salen, som i vanliga

fall inom sina väggar såg endast arbetare och handverkare med deras hustrur och barn, var nu fylld af en brokig samling ur de mest skilda klasser. I allas ansigten kunde man spåra en spänd väntan på någonting ovanligt, och endast några få ord utbyttes här och der, medan man makade hop sig på bänkarna för att lemna plats åt de ständigt inströmmande folkskarorna. Snart räckte icke bänkarna till, utan den stora hufvudgången, sidorna vid estraden och bakgrunden fylldes med åhörare. Aldrig förr hade lokalen haft en så talrik publik.

Klockan slog åtta. Ett sorl af hviskande röster drog fram öfver mängden, och hufvudena rörde sig som ett böljande haf. Just när det sista slaget förklingat, öppnades en liten dörr vid sidan af talareplatsen, och Erik Marck trädde in. Sorlet dog bort, hufvudena höllos stilla, och en nästan andlös tystnad rådde snart.

Erik var mörklädd, hvilket gjorde, att han såg blekare ut än vanligt. Han gick fram till bordet, slog i ett glas vatten, som han till hälften drack ur, och kastade sedan en blick utöfver salen. Blicken var klar och öppen, men man behöfde icke vara skarpsynt för att se, att en djup sorg afspeglade sig i den.

Med låg, afmätt stämma började han sitt föredrag med en skildring af de romerske cæsareernas magt, arenans bloddrypande fester och gladiatorernas dödsföraktande slägte. Han hade valt deras afskedshelsning till cæsaren till motto för sitt föredrag, icke därför att han ville lägga trots i det hela, utan därför att han önskade väcka en sådan grundstämning hos sina åhörare, som man känner, när en person drager förbi

ens öga för att aldrig mera återkomma. Och när man då fått veta, att denna person går bort med sorg i hjertat och sviken på sina förhoppningar om ett lyckligt lif, skulle man också förstå, hvarför han tagit hvad som låg i detta rop: »Ave, Cæsar, morituri te salutant!» till bakgrund för sitt föredrag. Äfven han hade kastat sig in på en bana, hvars slutpunkt nu stod så klar för honom, att han kunde använda den romerske gladiatorns sista helsning.

Han ville säga några ord om religionen och samhället i våra dagar och bad sina åhörare att icke betrakta hans ord såsom ett vanligt föredrag, der man i allmänhet framställer de åsigter man anser sanna, utan såsom en bikt, ett testamente. Det fans så mycket i hans offentliga verksamhet, som blifvit misskändt, att han nu ville begagna sig af tillfället att så kort som möjligt framställa sina tankar, och han glädde sig åt, att så många hade infunnit sig för att lyssna till honom. Det visade ju, att han icke var så förhatlig, att icke personer, som aldrig hyllat hans åsigter, dock ansågo sig kunna höra dem uttalade — åtminstone en gång.

Att han måste anknyta sitt föredrag till sin föregående verksamhet i det fria ordets tjänst borde icke förundra någon. Som tidningsman hade han börjat verka i sin hemort och som sådan lemnade han den.

Han hade i sin tidning framställt en mängd satser, hvilka förskaffat honom många vänner, men också många fiender. Han hade arbetat för statskyrkans afskaffande, för en renare uppfattning af Kristi lära, försoning mellan de olika klasserna, ett mera solidt och gagnande upp-

fostringsväsen, aktning för det kroppsliga arbetet, med ett ord, för allt, som han trodde en kommande tid skulle erkänna såsom sannt och berättigadt. Han hade dervid rönt motstånd af dem, som hade magten. Många gånger hade han frågat sig, hvarför så var händelsen. Låge icke i alla dessa reformer, som han förfäktade, en renad religion och ett lyckliggjordt samhälle? Hvarför då detta motstånd?

Han visste nu hvad det var, som gjort, att han misslyckats — det var, med ett ord sagdt, vår tids *hedendom*. Han kände ingen fruktan för att uttala detta, ty han hade kommit dit för att säga dem sanningen, och ingen magt i verlden skulle kunna hindra honom derifrån.

Vår tids hedendom! Man berömde sig af att vara kristen, men man var det icke mera nu än före Jesu tid. Afgudarna funnos kvar, men de voro bättre gömda och blott i hemlighet, men dess ifrigare tillbedda. I vår religion, en vrångbild af Kristi egen lära, grinade mot oss denna hedendom, som hvarje år slukar millioner offer, sedan den förut plågat dem mera än Molocks glödande sköte och hjulen af Jaggernauts gyllene tempelvagn.

Jesus sade: »Guds rike kommer icke med yttre åthäfvor», »det är svårt för den rike att ingå i himmelriket», »varen icke mångordiga i edra böner såsom hedningarna!» — ja, han sade mycket, mycket mer, som vår tid aldrig fattat, därför att den är försänkt i hedendomens mörker. Med mångordiga böner och tal dyrkar man i särskildt dertill uppförda praktbyggnader Gud, som är kärlekens, d. ä. handlingens Gud, i hedniska ceremonier visa presterna honom sin hyll-

ning, med egenskaper, behäftade med tidens och rummets ofullkomligheter, tror man sig bäst kunna fatta honom. Under allt detta uppbygger hvarje människa i sitt inre ett tempel, der hennes afgud tronar, och dess gestalt är tusenfaldt vexlande: det skimrande guldets, den sjelfbehagligt leende fåfängans, den djuriska njutningslystnaden, det förslafvande rusdrycksbegäret, den osläckliga ärelystnaden, den afundsfulla sjelfviskheten — afgudar, mera afskyvärdt stygga än indiernas och mera mäktiga än hela den grekiske Olympen. Vi förakta de vilda stammarnes fetischer likasom katolikernas gyllene helgonbilder; vi hafva gömt våra afgudar, men i alla ord tonar deras stämma, i alla handlingar se vi deras mäktiga ingripande. Vi äro afgudadyrkare, vi äro hedningar.

Som individen är i smått, så blir samhället i stort. Som religionen är, så blir staten. Jesu bud: »älska Gud öfver all ting och din nästa såsom dig sjelf!» har blifvit uttydt: »älska din *afgud* öfver *allt* och din nästa såsom *medel* för afgudens tillfredsställande!» Att komma till insigt om och lefvande omfattande af den kärlek, som Jesus förkunnade, denna kärlek, som älskar sina fiender och välsignar dem som förbanna, är svårt att nå, men man har icke ens kommit till uppfattningen af en känsla, som skulle, i brist på en högre, kunna taga plats i kärlekens ställe, *känslan af samhällighet*. Man tror sig vara sjelfständig och oberoende af sin omgifning och vet icke, att hvarje handling, som företages i ett samhälle, i viss mån återfaller på en sjelf. Man spar ihop penningar åt sig sjelf och sina barn, under det att tusen andra lida nöd, och tänker

icke på att denna rikedom, som blifvit samlad genom andras umbäranden, skall som en förbannelse häfta på de efterkommande. Den rikes själ tager skada af guldets, hans arfvingar förstöra det under utsväfningar. De fattige aflla barn utan att tänka på att dessa ofta nog kastas in i verlden i saknad af de nödvändiga förutsättningarna för att kunna taga sig fram, och de bättre lottade bry sig icke om andras ättlingar, emedan de skola samla åt sina egna. På detta sätt uppfödes en skara förbisedda, föraktade menniskor, som hämnas den hjertlöshet samhället visat dem genom att blifva tjufvar, missdådare, mördare.

Och denna välgörenhet, hvaröfver vårt samhälle är så stolt, huru ytlig, huru förvänd är den icke! Man samlar in millioner för att kunna påtvinga vilda stammar en missförstådd kristendom, man bygger palats åt vanvårdade barn i stället för att rädda barnen undan eländet, innan de blifvit förstörda, man öppnar skyddshem för fallna kvinnor i stället för att i tid rädda oskyldiga undan förderfvet. Välgörenheten kommer *efter* olyckan i stället för att förekomma den. Hvarför? Emedan den då *synes* tydligare. Man gör ingenting för ingenting. Välgörenheten, likasom allt annat humbugsartadt, måste visa sig på gator och torg för att få sin *offentliga* lön.

Man vet icke hvad som menas med menniskovärde. Guld kan man räkna, skönhet kan man uppskatta, släktrelationer böjer man sig för, men huru många fatta rätt det lilla ordet »*pligt*»? Samvetet blir mer och mer lik en elastisk gummiboll, och den, som kan slunga det längst

bort ifrån sig, är den starkaste. Vi hafva icke indiernas kastindelning och äro stolta deröfver, men vi hafva i dess ställe ett klasshat, som är fullt ut lika förderfbringande; vi använda icke inkquisitionens pinoredskap, men vi döda hvarandra långsamt i andlig måtto med förtal och giftiga insinuationer; vi hafva icke menniskooffer, men prostitution; vi tala högdraget om barbariska folk, och hela Europa är snart ett enda stort läger; vi äro icke menniskoötare, men procentare — formen har vexlat, innehållet är det samma. Vi brösta oss öfver vår höga ställning i jemförelse med perser och judar, greker och romare, och dock äro vi icke annat än förstuckna hedningar. De hvitmenade grifter, hvarom Jesus talar, finnas ännu kvar. Männe deras innandöme blir förändradt, om vi gifva dem brokigt målade fönster, götiska spetsgaflar och sätta ett förgylldt kors på världens spets?

Ack, den gamle Adam lefver ännu lika otyglad och vild som förut; ehuru han utbytt herdemanteln mot fracken, klippt sitt hår och skurit sina naglar!

Icke nog med att vi förvanskat religionen och gjort samhällets form till en strid på lif och död; vi hvarken hafva känsla för eller fatta naturen. Vi hafva fasthållit hedendomen inom religionen, men drifvit bort den från naturens rike. Denna härliga verld med sina blånande vågor och grönskande ängar, sina berg och slätter, skogar och fält, ha mist sin fågring för oss. När vår känsla vill njuta deraf, kan den det icke, när vårt förstånd vill fatta den, plockar det sönder den. Naturen har blifvit en afbild af samhället; samma mörka skuggor ha smugit

sig deröfver. När vi se en högstammig, lummig skog, fråga vi: »hvem rår om den?», när vi lyssna till den majestätiska elfvens brus, beräkna vi, huru många hästkrafter den representerar. Vi ha dödat naturen som *skönhet*; endast som *egendom* finnes den numera för oss.

Vår uppfostran har skilt oss från naturen. Den kraft, som kommit oss att födas, blygas vi för, emedan vår uppfostran lärt oss det, och när vi bli äldre, fatta vi denna kraft endast som väl-lustkälla. Synden anses företrädesvis ligga i könsförhållandet, och dock har den ett annat, ett vida innehållsrikare område. Den fram-träder i pligtens förnekande, samvetets gäckande, brott mot den helige ande, d. ä. mot ens öfvertygelse. Men när uppfostran ledt oss på villo-spår i en sådan lifssak, då kommer bakslaget. Naturen hämnas: sjukdomar födas, förfärligare än de ociviliserade folkens, vansinnet kräfver offer i hundratusental, slägter af vettvillingar och idioter födas. Naturens hämd är som Guds; den drabbar ända in i tredje och fjerde led.

Vi bygga jernvägar, linda jorden i ett nät af telegrafrådar, befara hafven med svindlande fart, lägga den ena skaran af naturkrafter efter den andra för våra fötter, och under allt detta bibehåller samhället sin gamla form. Man lappar och lagar: en förordning här, en lagparagraf der, medan i sjelfva verket hvar och en går sin väg utan en tanke på hvad samhällsidealet kräfver. Det är icke bifallna riksdagsmotioner, som förändra staten till ett lyckligt samhälle, utan *individ*en. Men när individens menniskovärde försvinner som intet inför afgudabildernas kraf, då blir eländet alltid detsamma. Gå sam-

hällena framåt i samma riktning som nu under ännu några hundra år, skall hvarje medborgare hafva sitt luftfartyg, sitt elektriska kök och sin fonograf, men om man frågar honom: »hvad bjuder pligten?» eller »hvad säger ditt samvete?» skall han svara, att han icke vet hvad man menar; sådana varor importeras icke. —

O, han skulle kunna stå der hela natten och tala till den lyssnande skaran så som aldrig förr, tala, tills morgonljuset smög in genom rutorna och människorna åter började sin äflan efter guld och magt. Men han ville icke uppehålla sina åhörare längre. Kanske det icke fans *en* bland dem, som gaf honom rätt, och då kunde han ju tala så länge som helst, utan att i någons själ lägga ned en flämtande gnista, ett frö för kommande tider! Samma ord som i dag hade han, ehuru i spridda kapitel, uttalat i sin tidning många gånger förut, och hvad hade hans lön blifvit? Hans karakter var ju tvifvelaktig, hans åsigter omogna, hans bevekelsegrunder orena. Han hade sagt hvad hans hjerta innerst tänkte, och man hade svarat honom: »ni har ingen karakter.» Han var lik en person, som, väpnad med ett svärd, infunnit sig till en tvekamp, och blifvit på afstånd dödad medels en revolver. Han och hans motståndare använde ju olika vapen; det var skillnaden dem emellan!

Han ville icke vara otacksam mot det samhälle, der han i sin ungdom vistats så många år och nu under sista tiden sökt lägga grunden till sin lifsgerning. Hans egen tungsintethet hade ibland förledt honom till bittra och hänsynslösa uttryck, och han bad uppriktigt och ödmjukt om öfverseende dermed. Man lindar icke bomull

kring svärdet, när man fäktar, och man endast sårar ibland, fastän man trott sig kunna döda.

Så var det då slut med hans bikt. Mätte hans åhörare icke tro, att han talat till dem, såsom trodde han sig vara fullkomligheten sjelf, dömande ofullkomligheten! Ack, ingen visste bättre än han sjelf, huru många brister vidlådde honom! Nu, när afskedets stund slog, kunde han öppet säga, att han svikits i mycket, och att många bittra stunder bereds honom, men att han aldrig glömt, att det varit hans eget fel — i de flesta fall. Kanske de mäktige skulle ha lyssnat till honom, om han talat mildare. Med försonligt sinne skildes han från sin hemtrakt. Han hade der vunnit vänner bland folket, hvilka skulle glömma honom sjelf, men kanhända minnas hans ord. Och till sina fiender hade han icke ett ord af förebråelse; de hade kämpat som han. Hvem vet, om icke deras öfvertygelse var lika varm och fast som hans? —

Under föredraget, som varade ungefär en timme, hade Eriks röst än ljudit vek och bönfallande, än klingat hög och nästan hotande. Han hade sagt sannt, då han påpekat för sina åhörare, att det icke var fråga om ett föredrag, utan om en bikt, ett testamente. I hvarje ord låg en doft af känsla; hvarje gest var ett uttryck för de stormande tankar, som i afskedsstunden trängde sig på honom. Hans kinder fingo färg, medan han talade, och hans i början något stela hållning fick allt mera lif, ju längre tiden fortskred. Men när han mot slutet af föredraget redogjorde för sina egna minnen, blef stämman svagare, en fuktig glans skimrade i hans ögon, och när de sista orden voro uttalade, stod

han som vid föredragets början, blek, sorgsen, ensam.

Några starka handklappningar hördes från ett par håll i salen, när Erik efter en lätt bugning lemnade talareplatsen och försvann, men ännu starkare hyssjningar kommo dem att upphöra. Skulle man applådera en person, som kallade kristna medborgare hedningar?

Massan myllrade ut ur lokalen; några ögonblick derefter var salen tom och lamporna släckta.

När Erik kom hem, gick han in på tryckeriet, der han visste, att han skulle träffa personalen, som mangrant bevistat föredraget. Det borde bestämmas, huruvida morgondagens nummer skulle utgifvas, eller om endast ett kort tillkännagifvande, att tidningen upphört, skulle utsändas. Han var den förste på platsen, men snart voro hans arbetare samlade der.

En enda lampa lyste upp det stora rummet, och dess matta sken göt en nästan spöklik dager öfver de bleka ansigtena. Faktorn gick fram till honom och frågade:

»Ska' vi ge ut ett nummer i morgon eller var gårdagens det sista?»

»Det var det sista», svarade Erik med klanglös stämma. »Vi behöfva endast ett litet tillkännagifvande, som kan sättas i morgon bittida. Det skall innehålla några få ord, som jag skall skriva i kväll.»

Ingen sade någonting. Det stod så klart för hvar och en, att ingen utväg var möjlig. Tidningen måste upphöra.

»Kommen tillbaka i morgon bittida, så får jag då lemna de resterande aflöningarna», sade Erik till afsked.

Han gick fram till tryckpressen och likasom famnade den i en enda, kärleksfull blick. Det var ju den, som skulle spriddt ut hans ord öfver världen, men nu beröfvats honom. Aldrig mer skulle den arbeta i hans tjänst.

Han tog god natt och gick upp i vindsvåningen, der han inredt två små rum åt sig sjelf för att kunna arbeta fullkomligt ostörd de dagar, då han icke hade tidning. Han tände ljus i båda rummen och satte sig i en gungstol i det inre af dem för att hängifva sig åt sina dystra tankar.

Hvarthän skulle han taga vägen? Till den fjerran vestern för att skapa sig en ny framtid? Han, med brutna krafter, med svikna förhoppningar? Åh nej, hans öde vore nog afgjordt. Han skulle aldrig mer resa sig upp. Striden hade varit för hård, nederlaget för grundligt. Hans ekonomiska ställning var undergräfd, hans tro på lifvet och människorna bruten.

Hans tro på lifvet och människorna? Var det egentligen mer än *en*, som svikit honom? Var det icke hon, som genom sin trolöshet försvagat hans kraft och skänkt hans ord denna bitterhet, som stött så många ifrån honom? Om hon stått vid hans sida under striden, om hennes kärlek varit sådan han tänkt sig den, skulle han aldrig gått under. Det var kärlek han behöfde, kärlek, som skulle spriddt ljus öfver hans stig, mildrat hans förkastelsedomar, skänkt honom tro på människorna. O, om endast *hon* bistått honom, hvad hade han väl då brytt sig om de svårigheter, som hopats på hans väg? Kärleken skulle ha skänkt honom jettekrafter och segern varit hans. Hvad han älskade henne ännu, trots allt! Huru gerna skulle han icke

velat se henne endast en gång till, sådan hon var, när han i den ljusa midsommarnatten tryckte henne i sina armar och visade henne, huru den väg de tillsammans hade att gå, skulle blifva! Endast en gång, innan han droge bort till ett stort, okänt kanhända! —

Tyst! Det hörs röster nere på gården. Ah, det är endast typograferna, som aflägsna sig. Men var det icke en främmande stämman bland deras? —

Detta stora kanhända skulle möjligen upplösa sig i — ingenting. Om så vore, hvarför då draga ut i vida världen för att till sist duka under i nöd och elände? Då vore det bättre att på en gång göra slut på lifvet. Han behöfde ju endast gå tvärs öfver viken; der finnes det vekar i mängd. Om han fölle ned i en sådan, vore det ju en ren olyckshändelse.

Klockan var nära tio. Han drog upp en gardin. Det var mörkt, kolmörkt derute. — Ja, kanhända det vore bäst. —

Tripp-trapp, tripp-trapp, lätta steg i trappan. Hvad ville hans städerska hos honom så sent? Eller kanske Malmin hade kommit tillbaka från sin resa i de norra socknarna? Det passade ju bra. Då kunde han få säga honom ett sista farväl.

Men det var icke hans steg. Det måste vara någon annan.

En osäker hand famlade på dörren och fann till sist nyckeln. Det knackade nästan ohörbart.

Han reste sig, ropade »stig in!» och ställde sig på tröskeln mellan de båda rummen.

Dörren gled sakta upp, och framför honom stod — Maria. De bleka dragen lyste som förklarade, ögonen strålade af kärlek, och hela

hennes gestalt bad, att han icke skulle visa henne tillbaka.

Ett ögonblick stirrade han på henne, likasom om en drömsyn trädte fram för hans ögon, och han hade så när vacklat tillbaka i det inre rummet för denna oväntade uppenbarelse, då med ens hans drag uppklarnade. — Det var icke någon dröm.

Ty bilden talade. Det kom endast ett ord öfver dess läppar, men i detta enda låg så mycken kärlek, undergifvenhet, förtröstan och hopp, att han aldrig förr hört någonting dylikt.

»Erik», hviskade hon, »Erik.»

Förtrollningen var bruten. Med ett rop skyndade han emot henne, slog armarna omkring hennes lif och kysste henne på pannan. I stormande hast drog han henne in i det inre rummet, och de togo plats bredvid hvarandra, såsom för länge, länge sedan, då de voro trolofvade.

Han var så jublande glad, att endast denna stund uppvägde allt hvad han lidit, och hon, hon lutade sitt hufvud mot hans bröst, speglade sina ögon i hans och slog sin spensliga arm kring hans starka skuldra.

Så sutto de en stund så lyckliga, att de icke kunde finna ord för sin sällhet. Han strök hennes hår med sin hand och kysste henne gång på gång.

»Jag ser nu, att du förlåter mig», bröt hon slutligen tystnaden. »Hvad du är god!»

»Det är du, Maria, som förlåtit mig. Hvad jag var hård, som satte så stora fordringar på dig, när profningarna drabbade mig. Jag fordrade för mycket. Det var min skuld.»

Men de tvistade icke länge om hvilken som

skulle förlåta. De egde ju hvarandra nu och för all tid. Deras kärlek hade pröfvats; tiden hade icke kunnat tillintetgöra den. Den var evighetens barn.

Medan de sutto der öfverlyckliga, berättade de sina öden sedan de skilts åt. Hon talade om huru olycklig hon var, när förlofningen bröts, huru hon hade sört öfver att Erik lemnat henne, huru hon endast på trots förlofvat sig på nytt. Så kom skildringen af Lars' och faderns död, bekännelsen på dödsbädden — Erik skulle veta *allt* — hennes sjukdom och religiösa grubblerier och huru slutligen Eriks afskedsföredrag tvungit henne att förverkliga den plan hon så länge närt, den att söka upp honom och säga, att hon alltid älskat honom och alltid skulle älska honom. Hon hade smugit sig ut ur salen och rastlöst vankat gata upp och gata ned under tunga, kvalfulla tankar, men till sist tagit mod till sig och gått upp till honom. O, hvad hon nu var lycklig, som återfunnit honom för att aldrig, aldrig mer skiljas från honom!

Hon log under tårar, och han, som i en hast fått färg på kinderna och glans i ögat, slöt henne fastare till sitt bröst.

Så skulle hon höra hans berättelse, och den kom i några få ord. Motgångar, pröfningar, svikna förhoppningar, sorg öfver att han förlorat henne. När Maria åter förlofvat sig, hade han dömt henne strängt, emedan han icke anat, att det endast varit ett uttryck af trots mot honom. Nu förstod han allt. Nu skulle de börja ett nytt lif tillsammans.

De skulle stanna kvar just här, der de utkämpat sina strider, för att slutligen vinna seger.

Den mörka hemlighet, som hennes far afslöjat, skulle de båda gemensamt försona. Nu var han säker om att nå sitt mål, ty med *hennes* vid sin sida kunde han icke lida nederlag.

Så talade de om gamla minnen: promenaderna i skog och mark, utfärderna på elfven, midsommarnatten. Det strömmade fram ur deras inre skrinlagda, ljufliga drömmar från den tid, då den första kärleken förenade dem, och minnena hade ingenting förlorat. Tvärt om, de voro som härliga Jerikorosor, hvilka kunna ligga torra i hundrade år, men, som, satta i friskt vatten, veckla upp sin blomsterprakt och dofta såsom aldrig förr. Nu först låg vägen klar för dem; nog funnos skuggor, men kärlekens klara sol sken dock fram mellan molnen. De skulle bygga på sin kärlek och Guds välsignelse; huru skulle de då kunna blifva svikna?

De rådslogo om sin framtid. Erik skulle fortsätta med tidningen och Maria sköta om deras hushåll. De skulle gifta sig strax på nyåret, lefva enkelt och indraget. Hennes arf skulle sätta dem i stånd till att göra en mängd menniskor lyckliga, och på detta sätt skulle hennes fars skuld bäst försonas. Hon hade litet tveksamt dragit fram penningefrågan, emedan hon trodde, att Erik skulle känna sig nedstämd vid tanken på detta guld, som skilt dem åt, men när hon hörde, att han lugnt jakade till hennes förslag, och han, just när hon slutat tala om sitt arf, tillslöt hennes läppar med en kyss och med en skämtsam högtidlighet förklarade, att han skulle ha tagit emot henne, om hon också icke hade ett öre, kände hon sig gränslöst lycklig. Deras pröfning hade varit för djup för

att penningar och yttre fördelar skulle kunna spela en rol vid deras återförening.

Men i en hast slet sig Maria ur hans armar.

»Ack, hvad jag är obetänksam! Klockan är nära tolf och mamma vet icke hvar jag fins. Att staden skall prata om mitt besök hos dig — i fall den får reda på det — bryr jag mig icke om, men jag kan icke lemna mamma i ovisshet så länge.»

»Du har rätt, Maria», svarade Erik. Han steg upp, rätade på sig och gick med raska steg ut i det yttre rummet för att taga på sig rock och hatt. Han kände sig så ungdomligt lätt. Hufvudet bar han högt och ögonen lyste af glädje.

»Hvad du ser frisk och ståtlig ut, Erik», menade Maria, medan han tog på sig rocken. »Jag tyckte du såg så blek och lidande ut, när jag mötte dig för ett par månader sedan.»

»Och du, kära barn, som såg så blodfattig och sjuklig ut just vid samma tillfälle, du har nu blifvit lik någon, som jag endast sett en gång förut. Gissa hvem?»

Nej, det kunde hon icke, försäkrade hon leende.

»En viss midsommarbrud, du. Alldeles så. Röda kinder och klara ögon. Herre Gud, hvad lyckan kan föryngra en!»

Arm i arm tågade de ned för trappan, ut på gården, och så gick det i sakta mak nedåt gatan. De skämtade och skrattade som barn, och voro alldeles förvånade, att de så snart nådde Marias hem.

Det lyste i husets båda våningar. Fru Andrei, moster Sara och tjenstfolket voro uppe,

alla naturligtvis mycket oroliga öfver Marias bortovaro. Hon slog ett kraftigt slag på den tillåsta dörren. En röst frågade, hvem det var, och Maria svarade. Medan nyckeln rasslade i låset, ropade man på fru Andrei, som genast skyndade till. Då hon blickade ut i den mörka natten, frågade hon:

»Kära barn, är det du? Hvar har du varit?»

»Med min trolofvade, Erik Marck», log Maria, besvarade varmt Eriks afskedskyss och hviskade till honom:

»Vi träffas i morgon.»

Upp med kontorsdörren! Alle man på post», ropade Erik gladt, när han följande morgon vid åtta-tiden trädde ut på kontoret, der faktorn satt och räknade ut, huru mycket hvarje typograf skulle ha i aflöning för den gångna veckan, och ett par af tryckeripersonalen buntade i hop gamla tidningar och gjorde rent hus för öfrigt.

De stirrade på honom, som om han förlorat förståndet. Han såg så frisk och glad ut, att de knappast kände igen honom; hans gång var hastig och han njöt tydligen af att se deras förundran.

»Nu börja vi på nytt», skrattade han och gnuggade sina händer i förtjusning. »Tidningen skall ut i dag, ser ni, i dag och sedan som förut tre gånger i veckan ända till årets slut, och icke nog med det, den skall komma ut nästa år och året derpå och så undan för undan, åtminstone så länge jag lefver.»

Dörren till tryckeriet öppnades och de öf-

riga arbetarne kommo in. De hade beredt sig på ett sorgligt afskedstal, och nu mötte deras husbonde dem med ett klingande skratt och talade om att tidningen skulle gifvas ut som vanligt. Det var nog icke rätt stäldt med hans förstånd, tänkte de.

»I dag ta' vi sjuspaltare, gossar!» fortsatte Erik. »Det fins åtskilligt öfverstående sedan torsdagsnumret, och hållen I styft i, få vi ut tidningen i vanlig tid. Ja, här är icke tid att stå och gapa, se här är manuskript» — han gick in i sitt rum och kom strax ut med en stor packe notiser, som han lemnade i den förvånade faktorns händer — »nu gäller det endast att ha flinka fingrar.»

Han gick smågnolande ut på tryckeriet för att göra den sedvanliga rondan, tog reda på om det inkommit några annonser för dagens tidning, helsade tryckpressen som till ett gladt återseende med ett kraftigt slag på dess glänsande iläggningsbord och återvände sedan till kontoret, der han till sin förvåning såg, att den yttre dörren mot gatan ännu icke var öppnad. Med ett kraftigt tag ryckte han från jernbommen och sparkade upp dörrarne, så att det sjöng i väggen.

Ah, hvad han var glad! Nu var det icke mera fråga om afskedstal och slutnummer, Amerikafärd och trällif i den fjerran vestern. Han skulle haft god lust att fylla hela tidningen med roliga notiser, sätta en jublande sång på första sidan och löftet om en storartad gratispremie åt prenumeranterna på den sista, taga en sväng med faktorn i expeditjonslokalen och lägga bort titlarne med maskinisten.

Men det var ju sannt, han hade glömt lemna

ut sin förlofningsannons! Den hade de båda två beslutit skulle intagas i dagens blad för att på en gång tysta munnen på alla pratsjuke. Den färdigskrefs med några raska penndrag, men när han lemnade ut den i sätteriet, fann han, att typograferna under ifrigt samspråk der bildat en enda grupp.

»Hvarför börjen I icke arbeta?» frågade Erik förvånad. »Lamporna äro ju tända, manuskript inlemnadt?»

Ett otydligt mummel ljöd från deras läppar. Men Erik fäste sig icke dervid. Han förstod nu, hvad som var anledningen till deras visade tröghet.

»Se här en annons, faktorn», sade han och räckte fram den han nyss skrivit. »Gratis — första sidan.»

Faktorn tog emot den och läste den, först tyst, men sedan kunde han icke tillbakahålla sin glädje, utan skrek:

»Trolofvade: Erik Marck. Maria Andrei. — gratulerar, herr redaktör!»

»Gratulerar, gratulerar», ropade tryckeripersonalen i korus, och nu blef det ett lif bland kaster och stilar. Man refs om manuskript till sättning, skyndade fram till sina platser, trängdes om hvarandra, så att en föll tvärs öfver korrekturpressen och en annan höll på att få en hel kast med halffet cicero öfver sig, och när alla kommit i ordning, företedde sätteriet en bild af det mest rastlösa arbete. Stil efter stil plockades in i vinkelhakarna. Under tiden spelade typografernas ögon leende hit och dit för att möta kamraternas, och när Erik lemnat rummet, fylldes det af ett gränslöst jubel.

Deras arbetsgivare var förlofvad med fröken Andrei, den stenrika arftagerskan! De hade således sett rätt, när de kvällen förut i den bleka, upprörda kvinna, som med darrande stämma frågat, hvar redaktör Marck bodde, trott sig igenkänna fröken Andrei. Hon hade återknutit sin brutna förbindelse, och bröllopet skulle väl icke låta länge vänta på sig. Dermed var ju också tidningsföretaget tryggadt. När man gifter sig till en million, kan man ju gifva ut en tidning nästan för ro skull. Tryckeriet skulle icke säljas, arbetarne icke afskedas. Hurrah!

Aldrig förr hade stilarne med en sådan fart fått plats i vinkelhakarna, aldrig förr en tidning blifvit satt af mera muntra arbetare.

Erik hade ämnat att först vid tolf-tiden infinna sig hos sin fästmö för att för sin blifvande svärmoder tillkännagifva deras förlofning, men hvarje minut som gick föreföll honom som en evighet. Han kunde icke stäffa sin otålighet, utan begaf sig till Andreis redan strax efter nio.

Maria väntade honom. Hon bar i dag kring halsen för första gången sedan faderns död ett hvitt spetsgarnityr, som lyste upp sorgdrägens mörka veck och spred öfver hennes med en lätt rodnad höljda kinder och strålande ögon en varm dager. Hon mottog med ett hjertegodt, öfverlyckligt leende hans helsningskyss och förde honom genast till sin mor, som satt i ett inre rum. Fru Andrei var allvarlig och fåordig; det syntes tydligt, att hon icke var nöjd med det steg hennes dotter tagit. Någon strid hade dock icke utkämpats dem emellan, ehuru fru Andrei gjort några invändningar mot

den återknutna förbindelsen, hvilka Maria besvarat med försäkringar om att hennes lifs lycka berodde på en återförening med Erik.

Sedan de en stund samtalat om tiden för bröllopet och de anordningar, som skulle vidtagas för hemmets ordnande, föreslog Maria, som fann sin mors fåordighet och endast till hälften dolda motvilja mot partiet pinsamma, att de skulle företaga en promenad tillsammans, hvartill Erik med glädje jakade. De togo afsked af fru Andrei, som med en ogillande min åhört deras samtal, och begåfvo sig arm i arm ut på gatan.

Erik föreslog, att de skulle gå Strandgatan och sedan ut på bron, der de i den klara vinterdagen hade en så storartad utsigt öfver den isbelagda sjön och de väldiga fjellen, men Maria invände skrattande, att när de skulle 'profgå', borde det ske på de mest besökta gatorna. Hon fick sin vilja fram. Förlofningsannonsen kom ju ut bland allmänheten först samtidigt med tidningen, och det kunde ju icke skada, att staden redan innan dess underrättades om deras lycka.

Det var torgdag, och som vanligt hade mycket folk från landet infunnit sig. Det riktigt myllrade på gator och torg, men öfver allt der de båda nyförlofvade, som under skämt och skratt endast hade ögon för hvarandra, uppträdde, afstannade det rörliga lifvet, och hviskningar samt utrop af förvåning hördes från alla håll. Den radikale redaktör Marck och den stenrika fröken Andrei trolofvade! Nyheten spred sig blixtnabbt öfver staden. Maria hade på ett utmärkt sätt förverkligat sin plan att snarast möjligt låta underrätta alla om sin trolofning.

Var det m anne endast en händelse, att hon sk almaktigt blickade upp mot kyrkoherdebost allets fönster, när hon gick der förbi, och ledde Erik fram mot folkskolan, just då l ararne med inspektören i spetsen gingo ut för att njuta af fristunden?

Sedan de båda trolofvade varit ute tillsammans under mer än en timmes tid, följde Erik Maria till hennes hem, der de  fverenskommo om att sammanträffa på kv allssidan, och gick sedan omedelbart hem för att sköta sin tidning.

När han slog sig ned vid skrifbordet, hade ännu icke något korrektur kommit, hvarför han hade tid att skriva en ledare. Lycklig som han var genom föreningen med Maria, behöfde han icke grubbla länge, förrän han fann hvad han skulle skriva. Ledarens titel blef 'försonlighet', och dess innehåll det gamla program, som Erik förut följt, men nu framst aldt med en mildhet i tonen och en m atta i uttrycken, som måste väcka sympati och aktning. Han vek icke en tum från sina förut uttalade  sigter, men dessa hade förlorat all bitterhet, och artikeln slöt med ett upprop till alla tidningens läsare att lemna insteg för en känsla af försonlighet, icke för de brister, som vidl adde samhället, utan för de personer, som, f angade af fördomar, stredo för dem. Man skulle uppvisa, hvilka farliga följder ett samh allsodt medförde, icke hvilka bevekelsegrunder personer kunde hafva att bibehålla det. Detta vore icke liktydigt med att »straffa tjufnaden och låta tjuften gå fri», utan det vore liktydigt med att väcka samh allsmedlemmarne, så att tjufnad blefve omöjlig. Uppsatsen genomandades af en varm känsla; man läste mellan

raderna, att en person, som trodde på det godas seger och var lycklig i denna sin tro, skrivit den.

De som icke på förmiddagen blifvit under rättade om den stora nyheten, blefvo det, när tidningen utkom. Hela staden talade icke om någonting annat. Det parti, som stod på Eriks sida, gladdes sig hjertligt åt hans lycka, under det att hans fiender tadlade Maria för hennes oförklarliga svaghet för en sådan 'lycksökare'. Det fans dock en sak, som höll deras onda tunga tillbaka, och det var den rikedom, hvaraf hon var egarinna. Man kunde icke mera se ned på Erik, sedan han nu var i färd med att blifva millionär, utan måste böja sig för en magt, som här i verlden kanske spelar den förnämsta rollen. Det gick icke vidare an att tala om, huru dåliga tidningens affärer voro, eller insinuera, att det var en misslyckad spekulation att taga penningar ur 'folkets' fickor, som förmått Erik att utgifva en frisinnad tidning. Samma dag som hans förlofning eklaterats, hade han ju högtidligt förklarats, att hans politiska och sociala program vore detsamma som förut. Penningen hade således i detta fall icke varit hans driffjeder.

Dertill kom att Erik genom sitt sista fördrag vunnit åtskilliga anhängare bland personer, som förut nästan föraktat honom. Det är nu så en gång här i verlden, att det finnes en mängd människor, som låta föra sig i ledband af andras åsikter. Man hade talat illa om hans tidning, kallat den för ett 'smutsblad' och sagt, att en hederlig människa icke kunde läsa den, och de hade trott det samt hyllat sig till dem, som

icke med nog skarpa uttryck kunde fördöma hans tidningsmannaverksamhet. Men händer det någon gång, att sådana menniskor vakna upp, kasta de helt hastigt om och blifva trogna anhängare i stället för oförsonliga fiender. Så hade skett äfven nu. Hans föredrag hade ditlockat en mängd folk, som aldrig läst hans tidning, men som i alla fall skarpt tadlat den; nu hade de gjort personlig bekantskap med redaktören, hade måst medgifva, att det fans sanningar i hvad han sagt, och i ett nu var omslaget gifvet. De hade misstagit sig med afseende på både Eriks bevekelsegrunder och åsichter, och han hade bland de s. k. bildade klasserna genom sitt föredrag vunnit anhängare, som nu försvarade honom lika ifrigt som de förut anfällit honom.

En annan sak, som inträffade ett par veckor efter trolofningen, bidrog äfven i sin mån att förskaffa Erik sympatier bland personer, som förut sett ned på honom. Gamle Strahl, tidningens förre redaktör, hade affidit, och staden skulle välja riksdagsman i hans ställe. De frisinnaade voro betänkta på att gifva sina röster åt Erik, och emedan deras parti var särdeles starkt i de båda städer, som voro förenade i en valkrets, voro utsigterna till hans val ganska stora. Men just som partiet slutit sig tillsammans och enat sig rörande valet af Erik Marck till riksdagsman, innehöll hans tidning — en anhållan att ej ifrågakomma. Bland de synpunkter han framhöll såsom betydelsefulla för detta afböjande, var särskildt den, att han ansåg den politiska verksamheten vara af försvinnande litet värde i

jemförelse med den man såsom medborgare kunde utföva inom sitt samhälle.

Denna offentliga afsägelse tillslöt munnen på många af hans belackare. Man kunde ju icke mera säga, att han var en politisk lyckökare, som ville svinga sig upp på folkets axlar, då han på detta sätt vid första lägliga tillfälle undanbad sig komma i åtanke vid ett blifvande riksdagsmannaval. Ögonen öppnades mer och mer på hans motståndare, men många af dem voro lika oförsonliga som förut, i synnerhet de högkyrklige. Var denne mans reformatoriska sträfvan så sjelfständig, att han icke brydde sig om politisk utmärkelse, då först blef han verkligen *farlig*. Det var kyrkan och samhället, religionen och samfundslefnaden han ville omskapa, och det politiska lifvet med dess afund och förtal, dess tomma deklamationer och lysande barnleksaksdekorationer, dess sjelfviska beräkningar och hufvudlösa partikombinationer ville han hålla sig fjerran ifrån. De fruktade honom nu ännu mer än förr, emedan de insågo, att han blefve så mycket starkare, dess mer han koncentrerade sina krafter.

Det fans dock i hans närhet en svag punkt, som de högkyrklige förut kände till och som de redan börjat anfalla: fru Andrei. När Erik kom på besök, drog hon sig tillbaka, och han förstod snart orsaken till hennes reserverade sätt mot honom, då Maria berättade, att modern nästan hvarje dag erhöll besök af, bland andra, kyrkoherden, pastorn och folkskoleinspektören, hvilka alla bearbetade henne, i hopp om att få henne till ett kraftigt uttalande mot sin dotters förbindelse med en dylik 'fritänkare', 'gudsfiende',

'kristendomshatare'. Maria hade också sina vänner, som stodo på hennes sida och berättade hvad de hört om dessa samkväm, der hennes mor bestormades att icke låta 'skandalen' blifva en verklighet genom en kyrklig förening.

Till en början tog Erik saken lugnt, säker som han var om Marias kärlek, men när han, hvarje gång han kom på besök i sin fästmöshem, möttes af fru Andreis fåordighet och köld, blef han upprörd öfver detta låga försök att medels förtal och insinuationer skilja henne från dem båda. Enligt öfverenskommelse med Maria utvecklade han en dag för sin blifvande svärmor sina religiösa åsigter, visade, att han icke var någon 'gudsförnekare', och bad henne med fullt förtroende närma sig honom, men hon besvarade hans varma förklaring med den korta anmärkningen, att de intoge för vidt skilda ståndpunkter för att de någonsin skulle kunna förstå hvarandra. Med detsamma hon yttrade detta, öppnades dörren, och kyrkoherde Farisén inträdde. Erik fattade detta som en vink om, dels hvilken det var, som gjort henne så oemottaglig för hans religiösa bikt, dels att det vore tid att öppet träda emellan. Han började striden med att fråga Farisén, med hvilken rätt denne innästlat sig i Andreis familj för att skilja mor och dotter från hvarandra. Svaret lät icke vänta på sig. Det ena ordet gaf det andra; man sade hvarandra åtskilliga sanningar. Till slut reste sig prosten upp, knäppte ihop sina svampiga händer öfver magen och sade till fru Andrei:

»Kära fru Andrei, nu har jag med Guds nåd och evangeliï ord mött denne fritänkares anfall, men jag anser min ställning som prest

förbjuda mig att längre lyssna till hans sofismer. Hvilken af oss skall aflägsna sig?»

Fru Andrei tvekade icke ett ögonblick, utan bad Erik, som hade orätt, lemna henne. Efter hvad som passerat, böto sedan han och hans blifvande svärmor icke många ord med hvarandra.

Ingendera af de båda unga sörjde dock öfver denna nya splittring inom den Andreiska familjen. All lycka smakar ofta nog af själviskhet. De funno fru Andrei hård och lemnade henne, såsom hon önskade, åt ensamheten. När Maria närmade sig henne, mötte hon ju icke mera en mors varma blickar och hjertliga omfamningar, utan behandlades nästan som en fallen synderska, hos hvilken det fans föga hopp om bättring, och Erik lemnades helt och hållet å sido. Den religiösa fanatismen hade i fru Andrei skördat ett offer, och de kunde ingenting göra deråt. Deras böner och vädjanden till hennes moderskärlek förklingade ju ohörda. Hon satt ensam, tyst och blek, deltog som förut i de 'frälstes' sammankomster och strödde ut sina penningar med fulla händer. Hon var lycklig i sin tro, de voro lyckliga i sin kärlek. När deras lycka icke förutsatte ett samlif med henne, tjenade det ju till ingenting att sträfva för ett sådant. De beslöto att låta tiden hafva sin gång. Den dag skulle väl randas, då ett närmande mellan dem och henne komme till stånd. När man älskar, har man också hopp.

Att Maria tog denna sak så lugnt berodde derpå, att genom hennes återförening med Erik en slöja af försoning lagt sig öfver hennes flydda lif. När hon nu tänkte på sin döde broder, var

det, som om hon såge honom leende och nöjd med att hans 'svåger' blifvit lycklig, när hon tänkte på sin fader, låg den breda, öppna vägen till sonande af hans skuld i att upplysa de i mörker famlande, lindra nöden och rädda svaga människobarn undan undergång. Hand i hand skulle Erik och hon tillsammans träda vägen an. Om det på jorden också funnes menniskor, som voro deras fiender, funnos andar i himmelen, som gladdes åt deras sträfvan. Lifvet var ju en strid. Knappt hade hon, så att säga, återfunnit sin mor, förr än hon förlorat henne, men i sin kärleks lycka vädjade hon till framtiden.

Emellertid bragte de bearbetningar, för hvilka fru Andrei var utsatt från de högkyrkliges sida, de bådas beslut att snart blifva förenade med hvarandra till mognad. En af de första dagarne på nyåret förrättades deras vigsel. De hade icke inbjudit några främmande till sin lilla bröllopsmiddag, utan firade den i all ensamhet. Fru Andrei hade de bedt deltaga deri, men hon hade afböjt deras inbjudning. Maria hade sjelf tillagat de enkla anrättningarna, och aldrig hade en bröllopsmåltid njutits af lyckligare menniskor än de.

Hvarje dag var som en fest för dem. Han skötte sin tidning, hon sitt hushåll, och så sammanträffade de under måltiderna och särskildt efter kvällsvarden, då de samtalande om de frågor, som lågo dem om hjertat. En stund på förmiddagen togo de en promenad tillsammans och besökte då och då fru Andrei, som mottog dem vänligt, men sorgset. De gjorde för öfrigt inga visiter. Sedan brytningen med släktingarne hade

inträdt, var Erik aldrig hos sin farbror, och han ansåg det icke vara tid ännu att återknyta förbindelsen med dem.

Erik arbetade nu med dubbel ifver på sin tidning. I allt hvad han skref låg samma kraft som förut, men all bitterhet var borta. Den försonlighet, hvarom han skrifvit i tidningens första nummer efter hans trolofning, lyste fram öfverallt, men det var icke denna svaga, viljelösa försonlighet, som går ur vägen för allt och räcker handen åt allt missriktadt och förkastligt, utan en sådan, som känner sin uppgift och arbetar därför med tankens svärd och ironiens fina pilar. Till sin glädje fann han, att han började förstås af allt flere och att han hade slagit an den rätta strängen. Personer, som förut afskytt honom, gåfvo honom nu sin hyllning, och snart fans det, utom från hans dödsfienders, de högkyrkliges, sida, endast en tanke om honom: han var en man, för hvars syften alla måste böja sig, äfven om de icke hade samma uppfattning som han.

Malmin var den ende, som besökte dem, och hans ankomst helsades alltid med glädje. Han berättade dem hvad han hört och sett under sina resor i bygderna, omtalade hvad folket trodde och tänkte, nämnde smådrag, som tjenade att kasta ljus öfver dess karakter och själsodling. De märkte båda innan kort, huru mycket han utvecklats under de sista åren. Hans varma religiositet var icke ensidig; han hade med intresse kastat sig in på lifvets alla frågor och från sina ströftåg hemfört minnen och erfarenheter, som gjorde ett samtal med honom till en högtid. Men så kunde på en gång, medan han

talade, en skugga lägga sig öfver hans drag, rösten dö bort och en suck bana sig väg öfver hans läppar. Han steg då upp och aflägsnade sig. De behöfde icke fråga, hvarifrån denna hastiga tungsinthet kom. Denna känsla af skuld, minnet af Märta, kunde han ju döfva, men den framträdde ibland med dubbel styrka, just när han trodde sig fullkomligt lyckats hålla den tillbaka.

Några månader förgingo på detta sätt under ostörd lycka. De lefde endast för sig sjelfva, sammansmälte med hvarandra och hemtade krafter för det arbete, som skulle komma.

En kväll, när de som vanligt efter dagens bestyr sutto och samtalade om gamla minnen och nya händelser, utbrast Maria helt plötsligt:

»Vet du hvad jag tänkt på under hela denna tid, då vi varit förenade? En tanke, som då och då dykt fram under sällhetsruset, och som ibland gjort mig litet nedstämd?»

Eriks ansigte antog ett forskande utseende, men han svarade strax derefter:

»Du kan icke, så förenade som vi äro, hafva haft en tanke, som jag icke delat med dig. Jag skall nu gifva dig ett bevis derpå genom att säga dig, hvilken denna tanke är. — Vi ha varit bra sjelfviska.»

»Alldeles rätt», log Maria. »Vi ha endast lefvat för oss sjelfva, njutit i fulla drag af vår kärlek, fråssat af den lycka, som skänkts oss. Anser du, att detta är rätt?»

Utan att svara, fattade Erik sin hustru vid handen och ledde henne in i sängkammaren, slog undan gardinen från det ena fönstret, så att vårsolens klara dager göts ut öfver rummet, och stannade med henne framför en spegel, som

stod ofvanför toalettbordet. Han lade sin arm kring hennes hals och tryckte henne intill sig, så att de på en gång kunde se sina ansikten i glaset.

»Betrakta nu dig sjelf och din äkta man», sade han skrattande.

Hon såg deras drag återgifna i spegeln. Eriks kinder buro en rodnande frisk färg; hans ögon lyste af glädje och kring munnen spelade ett skälmskt löje. Så betraktade hon sin egen bild. Hon måste medgifva, att hon såg ut som helsan sjelf.

»Förstår du mitt svar?» frågade han och kysste henne. De togo åter plats i det yttre rummet.

»Icke riktigt», svarade hon. — »Ack jo, nu vet jag», utbrast hon strax derefter och tryckte hans hand.

»Ja, ser du, så är det», hviskade han och slöt henne fastare intill sig. »Vi ha båda blifvit hårdt pröfvade, våra krafter voro försvagade, vår helsa vacklande. Din kärlek räddade mig, och min kärlek kom dig att åter blomstra upp. Vi behöfde tid och lugn för att blifva starka. Äfven jag fick besök af den der tanken, som talade om vår sjelfviskhet, men jag visade den tillbaka och sade: 'Inser du icke, att min blomma, min lilla kära hustru, var som en tynande lilja, när jag mottog henne, och att jag nu måste vårda henne, så att hon blir fager i gestalt och doft? Vet du icke, att jag sjelf var nära döden, och att jag måste samla kraft för att verka min lifsgerning?' — Och vet du, hvad tanken svarade?»

»Ja, det vet jag», skrattade Maria, som fann bilden af tanken på besök skämtsam. »Han bugade sig djupt och sade: 'Du har rätt, min vän! Jag kom också endast på en sådan der

fransysk visit för att se, huru ni hade det, och log inom mig, när jag fann, att ni väntat mig, men icke ännu kunde hålla gästabud för mig. Men när jag kommer tillbaka, blir det som bjuden och jag får sitta i högsätet, ty hvad ni först af allt komma att arbeta emot är sjelfviskheten.' — Var det icke så han sade?» log hon åter och lutade sitt hufvud mot hans skuldra.

»Just så sade tanken. Han hade gjort samma besök hos oss båda.»

»Och fått samma svar. — Men nu är han här igen, och det på min inbjudning. Nu skall han sitta i högsätet», utropade hon. »Jag hade flera gånger förut tänkt bedja honom komma hit, men först i afton fann jag tiden vara läglig.»

»Låtom oss då mottaga honom såsom det höfves!»

»Ja, allvarligt och uppriktigt!»

Maria lemnade sin plats vid Eriks sida, drog fram en stol, satte sig midt framför honom, så att hon kunde se honom rätt i ansigtet, och började:

»Jag har tänkt på min fars skuld och min egen pligt under hela tiden efter vårt giftermål, men det har icke varit någon bitterhet förenad med denna tanke. *Du* stod ju vid min sida, och jag visste vägen jag hade att gå. Medan jag var fången i mina sjukliga drömmar, strödde jag ut pengar till höger och venster, utan att fråga efter hvilken jag gaf dem åt och utan att taga reda på, om jag gjorde någonting godt dermed. Den inre och yttre missionen, detta omättligen svalg utan kropp, denna varelse, som endast begär föda utan att arbeta därför, fingor rikliga gåfvor, barn, som tiggde, fingor mat,

kvinnor, som beklagade sin nöd, några kronor och en uppsättning kläder, personer, som sett bättre dagar, hundratals kronor för att kunna hålla skenet uppe. Hvad uträttade jag väl med dessa gåfvor? Jag tror, att det var så godt som intet. Vår tids välgörenhet är på villospår, därför att den går hand i hand antingen med religiös fanatism eller med en ytlig godtköps-belåtenhet.»

Hon såg upp mot honom med detta uttryck af trofast, innerlig kärlek i sina ögon, som gjorde henne så skön. Han nickade bifallande, och hon fortsatte:

»Det är dina egna tankar jag utvecklar för att visa dig, hvilken trogen lärjunge du har i mig. Du har väckt min tanke, varmt upp mitt hjerta, skapat om mig till en kvinna, som lefver endast för din uppgift, därför att den är hennes egen. Låt mig nu utveckla mina planer!

»Först och främst har jag tänkt på våra arbetare. Som du vet, har jag flere gånger, då jag haft någon ledighet, varit nere på tryckeriet, samtalat med dem och lärt känna deras ställning. Deras antal utgör nu femton, af hvilka endast tre äro gifta och hafva ett eget hem. De andra bo och äta hvar de få det billigast. Att dag ut och dag in stå vid kasten med ett par rast-tider för frukost och middag är icke blott ett ansträngande, utan kanske också ett glädjelöst lif, ett lif, som jag tror största delen af vid våra tryckerier och fabriker anställda arbetare lefver. Det som mer än allt annat tynger ned dem, väcker socialistiska och anarkistiska tendenser samt gör dem hatfullt stämda mot de bättre lottade, är deras isolering såsom ett slags lägre

menniskor från sina arbetsgifvare, hvilket i sin ordning har sin grund i föraktet för det kroppsliga arbetet. Vi borde göra någonting för att i vår lilla sfer motarbete detta, och jag hade tänkt, att det bäst skulle ske genom att ställa om treffliga bostäder samt i vårt hushåll upptaga dem, som icke äro gifta. Hvad säger du om mitt förslag?»

»Du vet redan mitt svar. Den tanke du nu uttalade har jag länge hyst, men du inser nog, att jag icke förut, då min affär gick så illa och jag sjelf saknade all förmögenhet, kunde förverkliga den. Nu åter är det en annan sak. Låt mig höra, huru du ämnat ordna det hela», svarade Erik.

»I går var jag hos min förmyndare», fortsatte hon, »för att göra mig underrättad om huru stort mitt arf är. Som jag förut sagt dig, gick bouppteckningen, hvilken som vanligt var lågt beräknad, till halfannan million. Ädelgren meddelade mig, att min del af arfvet, hälften, belöpte sig till närmare en million eller till och med öfver denna summa, i det att det obestämda i hans uppgift berodde på till hvilket pris en del skogar, tillhörande boet, kunde realiseras. I fall de såldes under närvarande trävarukonjunkturen, blefve mitt arf icke fullt en million, men om vi dröjde, tills bättre tider komma, kunde en ökning deri på ända till ett par hundra tusen uppstå. En tredjedel af mitt arf finnes redan att tillgå i kontanter, hvilka erhållits genom uppsägande af in-teckningar och reverser. Denna summa är disponibel, det öfriga är placeradt i säkra obligationer och aktier. En del af dessa kontanta medel hade jag ämnat använda nu

genast för att köpa de tvenne närmast intill ditt tryckeri liggande gårdarna — de äro, enligt hvad jag vet, till salu — hvarigenom vi, då redan tryckeriets tomt är stor, dels skulle erhålla tillräckligt utrymme till en nybyggnad samt dessutom trädgårdsplats, hvilken skulle sträcka sig nedåt sjön och Strandgatan, emedan gårdsplatserna, som du vet, nå dit ned.»

Erik nickade bifallande. Tanken var storartad, så storartad, som han hade kunnat vänta af henne. Han såg redan med själens öga byggnaderna resa sig på de afröjda tomterna.

»Dessa nybyggnader skulle, utom uthusen, vara trenne: en arbetarebostad med gemensamt kök, samlingsrum och matsal, ett särskildt hus åt oss, hvilket genom en täckt gång skulle sättas i förbindelse med det förra samt — jag tvekar att säga ut det, emedan du kanske tycker, att mina planer äro allt för storartade.»

»Kära du, jag är öfvertygad om att du endast ger ord åt hvad jag tänker», inföll Erik och strök sakta hennes ena hand, som han tagit i besittning.

»Jo, ser du, jag hade tänkt mig ett — barnhem, ett hem för stackars värnlösa barn, som antingen icke hafva föräldrar i lifvet eller också hafva sådana, som framlefva sina dagar i superi och elände. Du mins, när vi tillsammans läste *Walter Besants* roman: »*Folkets palats*», huru stor vi funno denne författares idé att åt de så kallade lägre samhällsklasserna bygga ett palats, der de kunde tillbringa sina lediga stunder under förädlade sysselsättningar. Du mins också, att vi dock strax derefter funno en svag punkt i hans redan nu i London realiserade förslag, i

det att vi anmärkte, att man först måste använda sina penningar att rädda arma, värnlösa barn undan nöd och elände, innan man byggde palats för de äldres förströelser. *Besants* tanke är vacker, mycket vacker, men den påminner om en byggmästare, som försåg med vackra dekorationer och glänsande målningar en byggnad, hvilken han mot öfverenskommelse och emedan, såsom han uppgifvit, medlen icke räckt till, byggt så liten, att den icke kunde rymma det bestämda antalet, utan en mängd måste dväljas derutanför i köld och storm. Stommen först, dekorationerna sedan, allvaret först, nöjet sedan. Icke heller vill jag, att vi skola skänka staden penningar till uppförande af ett barnhem, ty om vi fränsäga oss kontrollen, skulle samhället erhålla en dylik inrättning af det vanliga slaget, der de unga lefva ett slags kasernlif och få sin religiösa känsla förstörd genom katekesplugg och sjukligt pietistiska föredrag. Jag önskar bilda ett barnhem, så beskaffadt, att dess skyddslingar der skulle erhålla ett verkligt hem, betrakta oss som sina föräldrar och uppfostras till den uppgift, som passar för hvar och ens begåfning.»

»Der träffade du just min tanke i sjelfva hjertrotten», utropade Erik och slöt henne i sina armar. »Älskade, hvad jag tackar Gud, att han skänkt mig dig! Tankar, som hvilat i mitt innersta under dessa sista, svåra år, då jag sjelf höll på att gå under och därför betraktade dessa som den drunknande långt ute på hafvet ser de blånande bergspetsarne i fjerran, dessa tankar skall du nu göra till verkligheter för mig. Jag ville arbeta mot denna lögn, som i alla former

trädde emot mig i samhället, men hvilken kraft hade jag väl? Ordets, endast ordets, som visserligen tjusar och rör, men som ofta nog dunstar bort som en dimma i dagbräckningen. Nu först kan jag visa världen, hvad jag tänkte uträtta, och det har jag dig att tacka för, kära, kära vän!»

Hon besvarade hans hjertliga smekningar, och de sutto en stund tysta.

»Detta är enda medlet», bröt Erik till slut tystnaden, »att reformera samhället. Genom att i vår familj upptaga våra arbetare, intaga måltiderna i deras sällskap samt skaffa dem bildande läsning och förströelser skola vi, så vidt i vår magt står, undanrödja föraktet för det materiella arbetet samt bilda en motvigt till klasshatet; genom att rycka fattiga, värnlösa barn undan ett uselt hems inflytelser eller en fattigvård, som icke har tillgångar att gifva dem behöflig uppfostran, skola vi åt ett lagbundet samhälle rädda individer, som annars skulle blifvit dess fiender. Jag tror icke på det likställighetsideal, som åtskilliga politiska fantaster uppställa, nämligen ett sådant, som innebär lika stora inkomster, lika drägter, lika smak och umgängessätt. Meniskorna skola alltid blifva hyarandra olika, men hvad man bör eftersträfva är, att hvarje godt anlag vårdas och omhuldas, att hvarje ärligt sträfvande klass erkännes lika behöflig som någonsin en annan, om också mera förfinad och bildad, och att en innerlig känsla af broderlighet, mäktig att skatta en arbetare lika högt som en furste, genomtränger alla samhällets lager. Blevne endast dessa tankar väckta till lif hos det unga släktet, skulle hela världen undergå en förändring. Då skulle damer i sidendrägt och diamant-

smycken umgås med arbetarehustrur i bomulls-klädning, och embetsmän i frack helsa kavajklädde arbetare med ett broderligt handslag. Formen, kläderna skulle göra ingenting till saken; den ene samhällsmedlemmen skulle erkänna den andre som en like, trots alla yttre skiljaktigheter. Politisk utveckling är en humbug, social utveckling alltings kärna.

»Så har jag också tänkt mig», fortsatte han, »att vi icke skola lefva så isoleradt. Flere gånger har jag ämnat föreslå dig, att vi skulle aflägga besök hos de familjer vi känna, icke för att deltaga i deras middagar och supéer, utan för att visa dem, att vi icke hysa någon bitterhet mot dem. När vi nu hvilat ut oss och fått krafter att verka för vår lifsgerning, anser jag det vara tid att söka upp våra forna bekanta. Det är en sådan underlig känsla, som spirat upp hos mig under dessa härliga dagar vi varit förenade. Vet du, förut hyste jag nog medlidande för de fattiga och förtryckta, men jag hatade på samma gång den, som ville nedtysta mina ord och göra min sträfvan magtlös. Nu åter har det växt upp inom mig en värmande, ljusbringande kärlek till *alla*, hvilken med hvarje dag slår allt djupare rötter. Nu kan jag icke mera hata, nu kan jag icke känna mig sårad af ett motstånd eller en förolämpning, nu förefaller det mig, som om hela mitt väsen endast vore en oändlig, utsäglig trängtan att sluta *allt* till sitt bröst. Denna känsla skall hädanefter vägleda mig, och det är dig jag har att tacka för att dess förut svaga, förtorkade frö spirar upp med hvarje dag.»

Så sutto de tillsammans och gjorde upp sina

framtdsplaner. Vårnatten smög sig mer och mer öfver dem. Det blef allt mörkare i rummet, men de märkte det icke. Vägen låg ju framför dem, badande i ljus, omdoftad af kärleksblomster, och de hade endast att följa den fram mot mensklighetens stora mål: den kärlek, som kan lida allt, därför att den hoppas allt.

Under sommaren rädde ett rastlöst arbete för att realisera de båda nygiftas planer. De två närliggande gårdarne hade inköpts, och omedelbart började husen å tomterna rifvas. Ingenting lemnades kvar, och undanröjningsarbetet drefs med en sådan ifver, att det var gjordt på en månad. Arkitekter hade under tiden rådfrågats, och efter mogna öfverläggningar hade Erik och hans hustru bestämt sig för ett förslag, som syntes dem på en gång vackert och praktiskt. Dock måste de förändra åtskilligt i den plan de förut uppgjort. De hade nämligen tänkt att låta tryckeriet stå kvar, emedan det såsom nyligen repareradt var i godt stånd, men detta afrådade byggmästaren dem ifrån, emedan han ansåg, att det skulle skämma hela den öfriga byggnadskomplexen. Det beslöts därför, att nedre våningen af det hus, som de bestämt åt sig sjelfva, skulle inrymma tryckeriet samt redaktions- och expeditjonslokalerna, under det att dess öfre våning komme att blifva de-

ras egen. Denna byggnad skulle ligga litet längre ned mot sjön än den gamla, men dock tätt intill gatan, så att de personer, som hade uppdrag att uträtta på tryckeriet, icke skulle behöfva gå genom trädgården, hvilken också på detta sätt blefve mera fridlyst. Från nedre våningen af denna byggnad skulle en täckt gång leda till arbetarebostaden och köksafdelningen, förenade i ett hus, hvilket skulle ligga inpå tomten med trädgård på alla sidor, och ett stycke högre upp, vinkelrätt mot den sistnämnda bostaden, var plats bestämd för 'barnens paradis', såsom de redan på skämt kallade de värnlösas tillämnade fristad. I år skulle endast grunden läggas och murarna uppföras; inredningen finge man dröja med till nästa vår.

Deras besök väckte skiftande intryck hos de familjer, som de visade sig hos. Fru Ädelgren, som icke sett Maria på många månader, kunde icke nog uttrycka sin förtjusning öfver att hennes väninna såg så strålande frisk ut, och tog emot henne, som om Maria kommit igen från någon lång utrikes resa och först skyndat till henne. Några familjer visade dem en kylig artighet, andra åter lofvade att snart återgälda visiten. Det ställe, der de gjorde bästa lyckan, var hos gamle Marck. Fru Marck neg och tackade oupphörligt för den stora ära, som visades hennes hus, Marck gaf sin brorson ett kraftigt handslag och hoppades, att allt gammalt groll skulle vara glömdt. När Erik tog sin lille kusin på knäet och lät honom 'rida ranka', fick Marck tårar i ögonen och försäkrade, att näst hans lille son hade Erik alltid legat honom närmast om hjertat, ett påstående, som fru Marck bemötte med en

något skarp blick, åtföljd af en undergifven suck och några framhviskade ord, att *hon* hade nog aldrig varit någonting för honom. Marck fann sig genast och svarade, att han naturligtvis undantog henne från *alla* jemförelser.

Emellertid hade de nygifva nu fått ett umgänge. Den ena efter den andra af de familjer, hos hvilka de gjort besök, besvarade det, men det var dock en person, den, som de mest längtat efter, som icke satte sin fot öfver deras tröskel — fru Andrei. Ett par gånger i veckan besökte de henne, men hon återgäldade icke vänligheten, och när de en gång frågade henne, hvarför hon visade sig så kall mot dem, svarade hon rent ut, att deras uppfattning af kristendomens grundsanningar skilde henne från dem. När då Erik försökte utveckla sina åsigtter för henne, skakade hon blott på hufvudet och menade, att det endast var gudsförnekeri. Någon gång kunde hon vara vänlig mot och smeka Maria, men oftast visade hon sig tillbakadragen. De förstodo, att hon rönste inflytande från mot dem fiendtliga personers sida; ibland funno de också, då de gjorde besök hos henne, anhängare af den 'sant' kristliga riktningen, och dessa voro så medvetna om sin magt, att de icke lemnade rummet, utan under isande tystnad väntade, att Marcks besök skulle förkortas, på det att de fullkomligt ostördt skulle få fortsätta med att kring fru Andrei linda detta nät af vantro och ofördragsamhet, som borde göra henne till deras säkra byte.

Fru Andrei besökte dem sålunda aldrig under den första tiden, men på Marias enträgna böner följde hon henne en gång upp för att se,

huru de bodde. Sedan kunde det hända, att hon en gång i månaden gick upp till dem och dröjde sig kvar några minuter, men Maria märkte, att modern dagarne efter ett besök var ännu mera tillbakadragen och fåordig än förut, detta beroende på, såsom hon anade, bearbetningar från deras fienders sida. Maria meddelade henne också sina planer, hvilka hon tycktes gilla; dock tillade hon, att en diakonissa borde tillkallas från hufvudstaden för att sköta om barnhemmet, så att de unga skulle få en kristlig uppfostran. Maria afbröt då sin varma skildring af allt det goda hennes barnhem skulle åstadkomma. Det var ju alltid samma motstånd, samma invändningar, som tydligt visade, hvilken olika ståndpunkt de intogo. En religiös fanatism, som fäste sig vid former och trosmeningar, hade vunnit ett insteg, som hotade att fullständigt skilja dem åt. En dag föreslog Maria henne, att hon skulle flytta till dem, när deras nyinredda hem blefve färdigt. Men detta förslag tillbakavisade fru Andrei utan vidare. De hade ju så olika umgänge.

Under hela sommaren arbetades på planeringen af tomten samt uppförandet af nybyggnaderna. Emedan utrymmet, tack vare tryckeriets stora gård och inköpet af de båda närliggande tomterna, var fullt tillräckligt, vanns, ehuru alla byggnaderna voro godt tilltagna, plats till trädgårdsanläggningar såväl framför arbetarebostaden som äfven midt på planen, der rabatter anordnades och träd sattes. Nedåt sjön fans redan en trädgård med grupper af björk- och rönträäd, hvars gångar endast behöfde upprensas för att det hela skulle taga sig prydligt ut, och 'barnens

paradis' skulle inom några år ligga ombäddadt af grönska, när plantorna växt upp och bersåerna blifvit mera lummiga. Maria hade särskildt gifvit order om att trädgårdsanläggningarna skulle skyddas under byggandet.

Eriks tidning gick med hvarje dag framåt. Läsekretsen ökade ständigt, och som han nu icke var beroende af annonseringen, kunde han, trots att många fortfarande afhöllo sig från att uppmuntra hans tidning, utvidga dess format och fylla den med allmänbildande uppsatser och meddelanden.

Särskildt vinnlade han sig om tryckeriet. En mängd nya stilar inköptes, och tryckeriet sattes i öfrigt i stånd att täfla med de bästa i landsorten. Han skaffade sig en mängd ombud för sina trycksaker icke blott inom länet, utan äfven i angränsande landskap, och denna del af affären växte i jembredd med tidningen. Nya arbetare måste anskaffas, och personalens antal växte till närmare trettio.

Till en början visste icke stadens invånare hvad de skulle tro om den djerfva plan, som Marck och hans hustru voro i färd med att förverkliga, men snart hördes både från det ena och det andra hållet ogillande och tadlande uttalanden. Att bygga upp ett präktigt stenpalats och låta sina arbetare bo der mot ett lämpligt afdrag å deras lön var ju mycket väckert tänkt, men huru skulle väl affären kunna bära sig, i synnerhet då de ogifte af dessa arbetare, och det var flertalet, skulle gemensamt intaga sina måltider hemma? Hvilka anläggningskostnader, hvilket stort hus att sköta om, hvilka utgifter! Det kunde nog gå, så länge någonting fans

kvar af fru Marcks million, men sedan skulle nog det hela ramla öfver ända. Och detta hufvudlösa företag att dermed förena ett barnhem visade ju tydligen, att herrskapet Marck icke hade den ringaste inblick i de svårigheter, som voro förbundna härmed. Oafsedt öfverinseendet öfver alla dessa små, hvilket skulle taga ett oerhördt arbete i anspråk, funnos ju en mängd saker, som omöjliggjorde hela planen. Toge de upp hittebarn, så gåfves det väl någon utsigt att få uppfostra barnen som de önskade, men om det vore barn af föräldrar, boende der på orten, supiga, oordentliga, samvetslösa föräldrar, skulle ju barnhemmet hvarje dag blifva vittne till scener och skandaler, tillställda af dessa föräldrar, som, om icke annat, skulle söka göra de undan dem ryckta barnens lif så obehagligt som möjligt. Antingen skulle hemmet bli en slags uppfostringsanstalt för ättlingarna af hufvudstadsungherrarnes otuktsslusta och vissa kvinnors lätt förledda dygd — hvad vore väl detta annat än att indirekt uppmuntra vållust och osedlighet? — eller också en tummelplats för dåliga föräldrars mer eller mindre skandalösa uppträden. Och sist detta tilltag att vilja intaga sina måltider i arbetarnes sällskap! Den fint bildade fru Marck och hennes verldsmannalike herr man skulle sitta bland dessa arbetare, som med sina svarta fingrar och oklippta hår naturligtvis skulle göra hela måltiden osmaklig för dem. Hvilken tack skulle de få för allt detta? Barnen kunde mycket lätt bli odågor, och typograferna blefve väl icke nöjda, förrän de finge flytta upp i herrskapets våning och erhöile en årlig pension på minst 1,500 kronor hvar med förbindelser för dem att,

när de så önskade, se efter, om det fans stilar i kasterna, och yttra sin mening om huruvida Marck verkligen skötte tidningen i den anda, som *de* ansågo den fördelaktigaste för dem. Hvilken kortsynthet i hela företaget, hvilket vansinne att söka göra någonting för personer, som aldrig skulle uppskatta deras välvilliga planer!

Så tisslades och tasslades i den goda staden. Det fans nog också personer, som rent ut sade det unga herrskapet, att dess sträfvan att vända upp och ned på den redan förut så utmärkta samhällsordningen skulle få en ömklig ändalykt. Men de unga tu logo förtröstansfullt åt alla dessa varningar och olycksspådomar samt svarade endast, att framtiden skulle få utvisa hvilken hade rätt.

Framemot julen började man kunna se, huru hela anläggningen skulle komma att taga sig ut. Tryckerilokalen var särdeles rymlig; tre stora salar för sätтары, en för maskinerna, expeditjonsrum, kontor, mottagningsrum och enskilda rum för redaktören funnos i husets nedre våning, medan den öfre innehöll deras enskilda bostad. Arbetarebyggnadens öfra våning innehöll bostadslägenheter, dess nedre kök, matsal, tidnings- och samkvämsrum, en präktig tambur och ett särskildt toaletterum. 'Barnens paradis' var lika rymligt tilltaget som arbetarebostaden.

De unga tu voro icke mera så ensamma som de varit den första tiden. I synnerhet gamle Marck besökte dem ofta, och hans fru gjorde honom ibland sällskap. Malmin var dock den, som mest vistades hos dem; ibland kunde han stanna hela dagar i deras hem, och när han kom

tillbaka från sina resor i bygden, gällde alltid första besöket dem. Han bistod dem med råd och dåd. At honom anförtrodde de alla sina planer, och han yttrade alltid lika sakrikt sin mening derom.

Af princip gingo de aldrig på bjudningar, likasom de aldrig hade några sådana sjelfva, men hvem som kom mottogs med hjertlighet, bjöds kvar, än till middagen, än till kvällen, och det fans ingen, som icke lemnade deras enkla hem med en känsla af att hafva vistats inom en sfer, dit endast rena tankar och friska känslor hade tillträde.

Då och då erhöll Maria bref från Deborah, som omtalade, huru hennes lif förflöt, huru lycklig hon var och huru snällt hennes 'flickor' uppförde sig. Deborah drabbades dock snart af en stor sorg; hennes mor, hvars helsa varit mycket vacklande äfven efter badsejouren, gick bort, och det var i allmänhet sjukligt der på trakten, hvarför hon, såsom hon skref, lefde i ständig fruktan för att snart åter förlora någon af de sina. Denna fruktan besannades också; difteri började rasa i kyrkbyn, och de två äldsta af hennes styfdöttrar borttrycktes. Hon kunde icke skildra sin sorg i ord; Maria erhöll endast genom några rader underrättelse om den nya förlust Deborah lidit endast ett par månader efter moderns död, men hvarje ord i brefvet var som en bitter tår och namnunderskriften nästan oläslig. Maria tillskref henne genast ett tröstande bref, men erhöll underrättelse från henne först flere veckor derefter. Hennes sorg tycktes då hafva stillats, men en tung stämning låg dock öfver hennes långa bref, hvori hon utförligt redogjorde för

sina bekymmer. Hon uttryckte sin önskan, att hennes gamla vänner skulle besöka henne, och de kunde icke undgå att besvara hennes enträgna uppmaningar med ett löfte att komma, om icke förr, så åtminstone påföljande sommar.

En person, som i likhet med Deborah genom en smärtsam förlust kom dem närmare, var den gamle Marck. Difteriepidemien hade äfven sträckt sig till staden, och dess första offer var hans lille son. Slaget var för hårdt för att icke bryta hans kraft. Han blef på en dag tio år äldre, blef tyst och inbunden, visade sig kärf mot sin hustru och fann ingen trefnad i hemmet. Det gick icke en dag som han icke var öfver till sin brorson, och endast i dennes och Marias sällskap tycktes hans sorg lindras. För att förströ honom talade de om sina framtidsplaner, men när de en gång gjorde en skildring af huru mycket 'barnens paradis' skulle uträtta, brast han i tårar och sade, att hela hans lif var förteladt. Den lille skulle nog hafva uträttat mycket, som hans far uraktlåtit, men nu var han ju död. När Erik och Maria märkte, att omnämmandet af deras framtidsplaner endast väckte upp hans sorg, skyndade de att byta om samtalsämne, men till sin förundran funno de, att han några dagar derefter sjelf tog upp det, utan att visa sig upprörd, gjorde sig underrättad om huru byggningen skulle inredas, huru många barn skulle mottagas och dylikt. Under det han icke gaf ens en blick åt arbetarebostaden och det nya tryckeriet, gick han hvarje dag och såg efter, huru arbetet på barnhemmet framskred. Snart tog han sig tonen af en byggnadsinspektör, ändrade ett, tillade ett annat, och man lät honom

hållas. Denna sysselsättning förströdde hans sorg och utöfvade ett välgörande inflytande på hans lynne. Han blef åter vänlig och god, skötte om sin affär som förut och behandlade sin hustru med samma hjertlighet som före sonens död. Men vid de båda nygifta hade han fäst sig med oslitliga band. De framstodo för honom såsom riktiga ideal, och gick en dag utan att han träffat dem, ansåg han den som förlorad.

Under vintern började Maria göra sig undermåttad om hvilka föräldrar önskade hafva sina barn intagna i hemmet. Anmälningar inkommo i massa, och hon fick ett arbete att taga reda på huruvida de uppgifter hon erhållit voro sanna, om medel till barnens uppehälle saknades och om deras hem voro dåliga. Hon beslöt att icke mottaga flere än tjugo skyddslingar till att börja med, ehuru hemmet rymde flere.

Det största bekymret återstod ännu. Hvilken skulle blifva hemmets föreståndarinna? Ansökningar kommo från östan och vestan, och personer med de mest vackra rekommendationer inställde sig hos henne, men hon hade mycket svårt för att bestämma sig. Än var det en sentimentalt salvelsefull ton, som genomgick det ansökningen åtföljande brevet, än bar skrifvelsen en kall och hård prägel, än uppträdde en af de sökande smilande och underdånigt, än med en säkerhet och pretention, som icke ingåfvo förtroende. Hon grubblade mycket på denna fråga; finge hon icke en god föreständerska, kunde hela barnhemmet blifva misslyckadt.

Då kom en dag strax på nyåret ett bref med svart lack och utanskrift af Deborahs välkända hand. Maria anade genast, att en ny förlust

drabbat hennes barndomsvän, och ryckte i en hast upp brefvet. Deborah omtalade deri, att hennes far under förvintern varit mycket svag och ofta sängliggande; han var ju nu också öfver sjuttio år, och hans makas död hade träffat honom djupt. En dag hade han dock känt sig så kraftig, att han bjudit sin gamle vän och måg på ett brädspelsparti. Denne hade i Deborahs sällskap infunnit sig; de båda gamle hade inmundigat sin första toddy och tillagat den andra, då, just som hennes man satt med handen i högsta hugg för att, triumferande öfver ett lyckadt kast, slå motspelarens brickor, han utstötte ett svagt rop och föll från stolen — död. Ett slaganfall hade gjort slut på hans lif. Deborah bad så bevekande, att Maria genast skulle komma till henne. Hon stod nu så ensam och magtlös, hennes man död, hennes far döende. Om hon icke hörde hennes bön, visste hon ej, hvad slutet på allt detta elände skulle blifva.

Maria tvekade icke hvad hon skulle göra. Efter en kort rådplägning med sin man, som gillade hennes beslut, för hon redan tidigt följande morgon till sin gamla hemort. När hon kommit till Deborahs hem, hade hennes dystra aningar slagit in: kyrkoherden Rostadius hade aflidit under natten. Hon stannade hos Deborah en vecka för att ordna om begrafningen, och när hon reste, hade Deborah bestämt sig för att följa hennes råd; hon skulle så snart som möjligt flytta in till staden med sin lilla flicka, den yngsta af hennes styfbarn.

Nu behöfde Maria icke längre grubbla och söka efter en dugande föreståndarinna för sitt barnhem: Deborah skulle blifva det. Visserligen

hade hon icke ännu med ett ord vidrört denna sak under de dagar hon vistats hos sin väninna — dertill hade Deborahs nedslagna sinnesstämning icke egnat sig — men när Deborah flyttat in till staden, ledde hon så småningom frågan in på detta område genom att meddela sina planer angående barnhemmet. Deborah lyssnade med strålande ögon till hennes skildring, och när Maria sedan vidrörde svårigheten att finna en lämplig föreståndarinna, blef hon tankfull och yttrade såsom sin åsigt, att det nog icke skulle blifva så lätt. Platsen var ju så oerhördt fordrande.

Några dagar efter detta samtal kom hon på besök till Maria. Hon tycktes bära på någon hemlighet, ty hon såg så betänksam ut. Sedan hon lyckats krysta fram några vanliga fraser om väder och vind, flyttade hon sig närmare Maria.

»Maria», sade hon med lätt darrande stämma. »Du talte om ditt barnhem härom dagen och undrade, om — — — om — — — du skulle kunna få någon lämplig — — — förestånderska.»

»Ja», svarade Maria. »Kanske du har något förslag?» frågade hon derpå helt hastigt för att göra ett slut på hennes pinsamma förlägenhet. Hon förstod genast hvad saken gällde.

»Jag har tänkt — det vill säga — — jag tänkte», stammade Deborah. Så slog hon upp sina bruna, hjertinnerligt varma ögon och såg Maria bönfällande i ansigtet. »Om du ville — — om du kunde — — — men jag kan väl icke — — — det är väl omöjligt — jag duger nog icke till det.»

Hon tystnade igen och slog ned ögonen.

»Kära, kära Deborah! Skulle du verkligen vilja hjälpa mig med att se om barnhemmet? Vill du?»

Deborah föll henne om halsen och grät af förtjusning.

»Du vill då taga emot mitt anbud! Ack, hvad du är god, Maria! Jag tycker så mycket om barn, och redan första gången du talade om den der saken, tyckte jag, att det just skulle vara en plats för mig.»

»Vet du, Deborah, uppriktigt sagdt, har jag många gånger tänkt, att du var den rätta, men jag vågade icke framställa förslaget, ty jag fruktade för att du möjligen, endast för att icke såra mig med ett afslag, mot din vilja skulle gå in derpå. Nu åter är jag tacksam och glad, att du vill hjälpa mig.»

»Det är jag som bör tacka dig», svarade hon med rörd stämma. »Jag har förlorat så mycket och behöfver några att älska i deras ställe, som gått bort från mig.»

Så blef den frågan afgjord. Deborah sysselsatte sig ifrigt med att ordna de förhållanden, som rörde 'barnens paradiset', ty hon fann i denna verksamhet tröst för sina sorger. Erik och hans hustru lade med särskildt nöje märke till, att den gamle Marck och Deborah alltid, när de kommo tillsammans, resonnerade om 'sitt' barnhem. Ibland kunde det till och med urarta till verkliga dispyter, som dock slutade med att de *båda* erkände sig hafva haft en oriktig uppfattning.

Utom den hjälp Maria hade af Deborah rörande barnhemmets angelägenheter, kom dennas inflyttning till staden särdeles lägligt, emedan Maria på vårsidan måste hålla sig i stillhet någon tid. Hon skulle nämligen bli mor. Då fick Deborah taga hand om hushållet och bistå henne, der hon låg blek och lidande på sitt läger. Erik

var så orolig öfver, huru saken skulle aflöpa, att han knappast kunde sköta om sin tidning, utan satt dag ut och dag in vid den sjukas bädd. Emellertid gick allt lyckligt; en son föddes, och bådans tankar förenades, när det gällde att gifva honom namn: han skulle heta Lars.

Marias starka fysik gjorde, att hon redan några dagar efter Lars' födelse kunde lemna sin bädd, och ett par veckor derefter var hon lika driftig och kry som förut. Lille Lars blef allas älskling, der han, välskapad och frodig, sof i sin korg. Samtidigt med hans födelse började arbetet med husens inredning; snickare och glasmästare lofvade, att allt skulle, såsom det var ämnadt, blifva färdigt till midsommar.

När man nalkades denna tid, märkte Erik, att Marias ansigte antagit ett allvarligt, nästan grubblande utseende. Särskildt när frågan om barnhemmet kom på tal, flög en skugga öfver hennes drag, och hon deltog icke med samma intresse som förut i dessa förhandlingar. Hon kunde sitta hela timmar vid Lars' lilla bädd, smeka hans händer och kyssa hans panna. En dag öfverraskade han henne tyst gråtande vid bädden.

»Men, Maria», utropade han nästan förskräckt. »Du gråter?»

Hon reste sig hastigt upp från den knäböjande ställning hon intagit, tryckte näsduken några ögonblick för ögonen, och syntes beredd på att svara honom.

»Sitt ner här bredvid, så skall du få höra», sade hon med en röst, som ännu hördes osäker efter gråten.

De togo plats bredvid hvarandra, Erik oroligt

betraktande Maria, hvars röda ögon skvallrade om att hon gråtit länge.

»Sedan jag blifvit mor, har jag flere gånger ämnat tala med dig om en tanke, som pinat mig hvarje dag och till och med stört min nattro», började hon. »Jag vill säga dig den utan omsvep. Du mins, huru gerna jag förut sysslade med vårt barnhems angelägenheter, och huru jag gladde mig åt att få gå der som en mor för alla dessa små värnlösa stackare, som skulle växa upp under vårt hägn och bli goda medborgare och medborgarinnor. Men ju längre det led mot tiden, att jag skulle blifva mor, dess mer svalnade mitt intresse för denna sak, och när jag nu sitter vid min lille Lars' vagga, har han så lagt beslag på min kärlek till allt hvad värnlöst heter, att jag icke ville förlora honom, om jag också i gengäld finge tusen barnhem. Ser du, det var någonting jag icke så mycket tänkte på, medan jag ordnade 'barnens paradys', nämligen att jag sjelf en gång skulle bli mor. Nu tycker jag denna kärlek till vår lille son vara så sjelfvisk, så förherskande, att jag dömt mig mycket hårdt, när jag tänkt på hvilket stort värf jag föresatt mig. Det har varit och är ännu en slitning, en strid inom mig, som tidtals gjort mig nästan förtviflad. När jag ser vår Lars, tyckes han mig innesluta hela världen. Han skall skänka mig hvad jag förlorat genom min brors död, han skall fostras upp till en man, som är i stånd att försona min fars skuld, han skall blifva din afbild i drag och tankar. Men därför har kärleken till honom uppslukat allt. Arbetarebostaden, barnhemmet, tidningen, alla våra stora planer förblekna och dö bort, när jag

sluter honom i mina armar. Jag tyckte det förut vara inkonsekvent, att vi skulle hafva en egen bostad och icke bo bland våra arbetare, nu åter känner jag mig behöfva ett eget hem. Skall moderskärleken så förändra mig? Är det icke en synd mot Gud och mina medmänniskor att så högt älska sin lille son, att man tycker, att hela världen ligger i hans blå ögon, hans knubbiga hand?»

Nästan ångestfullt bönfallande såg hon upp mot Erik, hvars oro nu helt och hållet försvunnit.

»Är det ingenting annat, kära barn, du har att sörja öfver, så är det ingen fara», log han. »Moderskärleken är ingen synd, och att ditt intresse slappats under denna tid, då du genomgått en kris, har ingenting att betyda. Jag hade nästan väntat mig, att någonting dylikt skulle inträffa, när du blifvit mor. Jag behöfver endast säga dig en sak, för att klargöra vår ställning. Det har aldrig varit min mening, att vi skulle blifva ett slags avtomatiska välgörenhetsmänniskor, några romanabstraktioner, som endast skulle spela rolen af uppfostringsideal och derunder helt och hållet glömma oss sjelfva. Hvarken världen eller människorna äro sådana. Det är genom öfverdrifna fordringar som ett stort mål ofta icke uppnås. Jag vill arbeta mot den moderna samhällssjelfvissheten, om jag så får kalla den, hvilken tänker endast på sitt eget och icke alls på andras väl, men dervid ligger faran i att slå öfver i den andra ytterligheten, så beskaffad, att vi skulle utpina oss sjelfva och göra vår egen värld, vårt lilla hem, glädjelöst och tomt, emedan vi skänkt *allt* åt andra och

behållit *ingenting* för oss sjelfva. Du finner kanske denna sats prosaisk och kalkborgerlig, och jag medger, att den kan klinga egendomlig för oss, som hafva en stor skuld att försona, men jag tror, att den kommer sanningen närmast, *så vidt man vill uträtta någonting här i verlden*. I fall vi omskapade oss till helgon, som icke hade en tanke på vårt eget bästa, skulle vi beundras och minnas i sekler, men huru många skulle följa vårt exempel? Om vi åter behålla för oss hvad oss tillkommer, om vi älska våra barn såsom föräldrar skola älska dem, om vi skaffa oss ett hem, der vi sjelfva äro herskare, men på samma gång undanrödjat klasshatet och föraktet för det materiella arbetet samt gifva uppfostran åt i verlden utkastade barn, hvilka i annat fall skulle blifvit fiender till samhället, huru många skola icke då kunna följa oss? Från idealismen fordrar allt, men slår öfver i sina fordringar, den verkliga idealismen gifver 'Gud det Gud tillhör och kejsaren det kejsaren tillhör'. Om ett efterkommande släkte skall minnas oss, så må det då se oss, icke som blodlösa helgon, utan som praktiska menniskor, hvilka verkligen ville uträtta någonting. Ingen skald skall besjunga vår lifsgering, men omkring oss skall en stam uppväxa, som skall reformera samhället i den riktning vi önska. Förstår du mig?»

»Ja, fullkomligt», svarade Maria, hvars drag nu antagit en lugnare prägel.

»Jag vill i en bild söka visa dig, huru jag föreställt mig saken», fortsatte Erik. »Du och jag äro vandrare, som befinna oss på en väg, hvilken leder fram öfver bergen. Vi hafva stan-

nat på ett af dessa berg, hvilket ingalunda är ett af de högsta, och fått i uppdrag att från dess spets öfverblicka nejden, angifva sjöarnes och kullarnes läge, kartlägga den till våra medmänniskors nytta, så att de få veta, hvar vägarne skola anläggas och huru fälten skola indelas. Den himmelsstormande idealismen åter klättrar uppför de väldiga alperna, och när den kommit till spetsen, talar den hänförd om silfverskimrande gletscher, molnen nedanför dess fötter, örnens flygt i den vida rymden. Lifvet är likt en färd öfver dessa berg. Hvarje tidehvarf har sin höjdpunkt, hvarifrån det öfverblickar världen, men ju högre upp menniskoanden kommer, dess mera vidga sig vägarne, dess klarare ser den, att den under sin vandring haft felaktiga och dunkla åsichter. Det som för menniskoanden framåt är icke *snillet*, som *ensam* klättrar uppför mensklighetens mest svindlande höjder, utan det är *kärleken*, som, förenande många med sig, klarar deras tanke och visar dem världen från den höjd, dit den lyckats föra dem upp. Den höjd vi nu uppnått är helt säkert, jag upprepar det än en gång, icke den högsta, men i jemförelse med den ståndpunkt, samhället i allmänhet intager, är den hög nog för att man skall kunna dväljas der och utföra sin lifsgering. — För öfrigt vill jag säga dig ännu en sak», avslutade Erik sitt lilla föredrag, »du är ännu något angripen af den kris du genomgått; om någon tid skall du återfinna dina gamla tankar och känslor. Moderskärleken har stormat fram öfver dig, och den tar sig nu form af en jublande fröjd; längre fram skall den bli mera

allvarlig och djup. Kärleken till vår son skall icke komma andra att blifva lottlösa».

»Mätte du hafva rätt i din tro», utropade hon. »Jag anar, att så är. Det kan icke vara annorlunda, ty då skulle hela mitt lif hädanefter blifva en enda stor strid.» —

Erik blef sannspådd. Maria grubblade snart icke mera på de frågor, som moderskärleken uppväckt i hennes inre. Hon älskade sin son så som endast en mor kan älska, men på samma gång lefde varmt och rikt hos henne denna kärlek till de föraktade, svaga och värnlösa, hvilken gifvit lif åt den stora tanken om arbetarnes likställighet med sina arbetsgifvare samt beslutet att rädda barn undan elände och undergång.

Midsommardagen invigdes de nya husen, icke med någon glänsande fest, hvartill stadens honoratiorens voro inbjudna och hvarvid det ena talet efterträdde det andra vid glasens klang, utan med ett enkelt samkväm, hvari, utom husbondefolket och tryckeripersonalen, endast herr och fru Marck, Deborah med sin dotter och Malmin deltog. Husen hade den föregående natten blifvit prydda med blommor och grönt. Strax före den gemensamma måltiden yttrade Erik några ord, hvarmed han helsade sina gäster välkomna och uttalade den fasta förtröstan, att Guds välsignelse skulle komma att hvila öfver allas deras arbete för sina medmänniskors bästa. Efter måltidens slut höll Malmin, dertill uppmanad af de öfriga gästerna, ett litet tal, uttryckande deras och sin egen tack, samt påpekade, att det stora i det företag, som nu tog sin början, låg deruti, att man ändtligen kommit från *ord* och till *handling*. Det är hvarken

de stora fraserna, ej heller den döda bokstafstron, som skall reformera världen, utan det är det handlingskraftiga lifvet, som hvar och en individ bör lefva, äfven om hans sfer är aldrig så liten.

Några dagar derefter inflyttade barnen i sin bostad, flickorna i nedre våningen, som dessutom innehöll skolrum och köksafdelning, gossarne i den öfre. Deborah med dotter hade erhållit en lägenhet på ett par rum strax bredvid köket, och hennes tvenne medhjelperskor bodde i vindsvåningen. Malmin undervisade gossarne och flickorna gemensamt, och det var en glädje att se, huru detta samarbete gånvo de förre en städad hållning och en artig försynthet, under det att de senare af sina kamraters rikare intelligens eggades till allt större ansträngningar. Deborah undervisade i handarbete; under lediga stunder lekte barnen på den vidsträckta tomten.

Hvad många af de goda stadsborna förut sagt rörande de obehagligheter, som skulle möta Erik och hans maka i följd af deras menniskovänliga företag, inträffade icke. Visserligen var det sant, att anläggningen kostade vackra penningar, men med den utsträckning tryckeriaffären tagit funnos också tillgångar, oafsedt Marias stora förmögenhet. Samlifvet med arbetarne utöfvade ett godt inflytande å båda sidor. Låt vara, att typograferna icke kunde uppträda i så fina kläder och med bländhvita händer vid måltiderna, men Erik och Maria hade fullkomligt kommit ifrån den ytliga uppfattningen att föredraga skönheten framför nyttan. De visste ju också, att den hand, som mörknar under ett ärligt arbete, är lika mycket värd som embets-

mannens väl vårdade fingrar och mera värd än verldsdamens finpolerade rosenaglar.

Hvad barnhemmet beträffar, kräfdet naturligtvis mycket arbete, men några obehagliga uppträden förekommo der aldrig. Föräldrarna till de barn, som intogos der, måste lofva att icke annat än vid en bestämd timme besöka dem, så att de icke genom att infinna sig i tid och otid skulle störa undervisningen, och hvarje söndags eftermiddag hade barnen tillåtelse att besöka sina hem.

Sin egen våning inredde de på ett enkelt och bekvämt sätt. Det fans inga granna möbler, intet öfverflöd i deras hem, men en anda af trefnad låg öfver det hela.

Så hade då deras lifsgerning grundlagts. Bred och öppen låg vägen framför dem; det var endast uthållighet och mod, som fordrades för att nå målet. De hade beträddt den med friska krafter och icke ryggat tillbaka för några svårigheter, när det gällde att följa öfvertygelsens bud. Den, som hjälper sig sjelf, honom hjälper Gud.

Sex år hade förgått, sedan den stora anläggningen fullbordades.

Det var åter vår; blomsterrabatterna stodo prunkande i sin brokiga skrud på den grönskande gårdsplatsen, 'barnens paradys' låg omgifvet af en krans späda popplar, trädgården ned åt sjön stoltserade med hvita rönträdsblommor och björkarnes ljusgröna skott.

Hör! En klocka ringer till kvällsvard. Från den öfvertäckta gången, som sammanbinder tryckeriet med arbetarebostaden, strömmar personalen med faktor och tryckare i spetsen in i den rymliga tamburen, och efter kommer Erik med sina två medarbetare i tidningen samt Maria med lille Lars vid sin hand. Pojken är ljuslockig och blåögd och liknar på ett hår sin namne.

Ej under att Maria vid tanken på sin käre, förlorade bror, smeker Lars' hufvud och gång efter annan kysser honom. Det andra barnet, Deborah, nu två år gammal, slumrar i barnkammaren uppe i våningen.

Medan arbetarne snygga sig inne i toaletten vid sidan af tamburen, träder husbondefolket in i matsalen. Det är ett stort, ljusst rum med ett väldigt furubord midt på golvet och soffor kring väggarna. Omkring bordet äro stolar plaserade, duken lyser hvit och måltiden väntar dem. När arbetarne kommit in, taga alla plats.

Just som de skola börja att spisa, öppnas dörren till tamburen. Deborah, åtföljd af Malmin och sin stjufdotter, som nu är en blomstrande ungmö, träder in. Hon skyndar fram till Maria och hviskar, att hon lemnat åt sin medhjelparinna att se efter barnen för kvällen och följt med Malmin till dem. Maria hör henne småleende — det behöfs ju ingen förklaring; på detta sätt sammanträffa de ju nästan hvarje kväll — nickar vänligt åt Malmin, och alla maka åt sig vid bordet, så att de främmande få plats. Ingen visar sig förundrad eller störd; det är ju kära, gamla vänner, som kommit.

Måltiden begynner under ett stilla samspråk, som dock, ju mera tiden lider, får en allt lifligare prägel. Sociala, politiska, religiösa frågor diskuteras; hvar och en säger öppet sin mening, och ingen söker med hån eller öfverlägsenhet tillbakavisa den, som hyser andra åsichter än en själf. Man kommer från allmänt menliga frågor in på enskilda och hvardagliga. En anekdot väcker till lif ett godt skratt, en historia kommenteras och förklaras. Öfver allt glada ansigten, belättna miner.

Det finnes ingen rangskillnad i denna krets. Erik talar med yngste lärlingen om hans föräldrahem. Maria resonnerar med tryckaren om

huru det skall förfaras med det nya slaget trassel för att kunna draga största möjliga nytta deraf, Malmin ger som på lek de yngre af arbetarne några frågor i kulturhistoria för att taga reda på, om de lagt på minnet hvad han sagt dem under den sista söndagslektionen, och Deborah har fått tag i arbetarehimmets hushållerska och samspråkar nu systerligt med henne om huru man skall bära sig åt med potatisen, som blifvit skämd under vintern, och frågar, om icke laxen snart bör bli så billig, att hon kunde få något deraf åt 'sina små'. Det finnes ingen rangskillnad, men i alla fall medvetande om hvilken hvar och ens plats är.

Efter måltiden sprides man åt skilda håll; en del går in i tidningsrummet, en präktig sal, från hvars fönster man har en härlig utsigt öfver sjön, den motsatta strandens kullar och långt bort i fjerran de hvitglänsande fjellen, och der det finnes tidningar af alla färger: konservativa och radikala, ortodoxa och frireligiösa. Marck med några af sina äldre arbetare tar plats i en berså i närheten af tryckeriet, och Maria, Deborah och Malmin företaga en promenad kring den stora gårdsrundeln. Man bildar under samspråk grupper här och der.

Dörrarne till 'barnens paradis' slås upp, och ut strömma de unga under skratt och ras. De ha nu intagit sin kvällsvard och hafva ledighet att roa sig efter behag en timme innan sängdags. Flinka, rosenkindade gossar, riklockiga, sedesamma flickor skynda ut, och snart fylles hela gården af jublet från deras lekar. Inga uniformer, ingen stelhet, ingen verldsfientlig, förvänd pietism.

Från stora ingången åt gatan kommer ännu en grupp af sedvanliga besökande: de gifta arbetarne med sina hustrur och barn. Om vintern göra de besök då och då för att deltaga i de gemensamma aftonsamkvämen, men om vårens och sommarens ljusa kvällar njuta de nästan hvarje dag i trädgården af det vackra vädret och den friska luften.

Sist af alla kommer gamle Marck. Han är gammal, hvithårig och böjd. Hans hustrus död för två år tillbaka försatte honom åter i det forna ungarlivet, men dess toddyaftnar och spelpartier roa honom icke längre. Han lefver nu mera endast för sin brors sons och hans makas idéer och finner i dem sin största glädje. Hela sin förmögenhet har han testamenterat till Erik, men han har icke talat om det för honom; det skall bli den stora öfverraskningen för hans kära vänner, när han en gång gått hädan. De skola veta att använda hvarje styfver till sina medmenniskors fromma.

Den gamle Marcks ankomst samlar vännerna omkring honom. Alla vilja de helsa honom välkommen, alla trycka hans hand. Hela skaran drager sig nedåt sjöstranden och tager plats i den största löfdungen, som nedåt sjön är öppen, så att man kan se ut öfver landskapet.

Det är en härlig solnedgång. Öfver sjön åt vester sprider solen en mäktig, guldkimrande dager, medan skyarne under och öfver den glänsa i skiftande, mättade färger. Sjön ligger spegelblank, ljuset reflekteras från de motliggande husens fönster, så att de stråla som fyrbåkar, bofinkarne kvittra här och der bland rönträdens blommor.

Gud, hvad din natur är härlig! Det är endast menniskorna, som med sin okunnighet och onda vilja ibland lyckas göra den till ett helvete!

Likasom bedöfvade af all denna naturens härlighet sitta alla tigande. Erik, som fattat Marias hand, bryter först tystnaden:

»När jag nu tänker på att sex år förgått, sedan vårt arbete började, synas mig alla dessa år som en ljuflig dröm. Det har nog, såsom I alla veten, varit svårigheter att kämpa mot: afund, missförstånd, elakheter, men vi hafva gått segrande ur striden. En grund är lagd, som icke kan svika, och när vi gå bort, skola andra träda i vårt ställe.»

»Äfven jag hade just samma tanke», infaller Malmin. »Huru vilse gå de icke alla dessa politiska reformatorer och samhällsförbättrare, hvilka tro frågans lösning ligga i monarki eller republik, fåtalsmagt eller allmän rösträtt. Det är ju alltid den enskilda individen, hvars lifsgering har den största betydelsen. Gjorde hvar och en sin pligt, toge hvar och en reda på den gudomliga gnistan i sitt inre och, så vidt i hans förmåga stod, sökte skydda den äfven hos sin nästa, skulle verlden se helt annorlunda ut. Små verkningskretsar, stora *gerningar*; stora verkningskretsar, stora *ord*. Mensklighetens svåraste fel är att tro lyckan dväljas i ett aflägsset fjerran, då den dock står henne så nära, att hon när som helst kan gripa den med handen utan att göra några luftsprång eller böja sig ned mot jorden.»

»Och huru härlig är icke denna verld, när vi rätt fatta den», fortsatte Maria med strålände

ögon. »Hvilken ande af skönhet ligger icke deröfver, hvilka under innefattar den icke! Meniskan, naturens ädlaste barn och på samma gång Guds beläte, skulle utan strid, utan kval kunna vistas i dess sköte, om hon blott ville bekämpa sin sjelfviskhet och lefva för sig sjelf genom att lefva för andra. Jorden är ingen jemmerdal, om vi rätt förstå den, födelsens mysterium icke ett planlöst inkastande i en syndig verld, om vi med frihet adla tillvaron, döden ej ett sorgesbud för oss och efterlevande, om vi känna med oss, att den öppnar dörrarne till ett annat lif.»

»Och, sist af allt, den tro, att ingen skuld är så stor, att icke den kan försonas», inföll en vek stämma.

Det var Deborah, som med deltagande blickar betraktade Malmins tankfulla drag.

Han spratt till, och en blek skiftning flög öfver hans kinder. Maria gaf Deborah en förebrående blick. Hvarför skulle hon på detta sätt väcka upp den gamla erinringen om Märta? Att Deborah gjort det endast i välmening, var tydligt, men det var ju i alla fall oförsigtigt af henne. Visserligen hade Malmin flere gånger talat med henne om detta sitt mörka ungdomsminne, men det hade skett mellan fyra ögon, och på hans eget initiativ. Nu åter hade hon inför alla dem, som kände till den sorgliga historien, öppnat det gamla såret, som aldrig upphört att blöda.

Deborah insåg, att hon i sin välmening fällt ett oförsigtigt yttrande, och, hvad värre var, ett sådant, som icke kunde blandas bort med några ursäktande ord, ty dessa skulle endast göra

stämningen ännu mera pinsam. Hela sällskapet rönt inflytande af den sorg öfver oförsigtigheten, som stod att läsa i hennes drag, och samtalet afstannade. Kvällsvinden kändes också litet kylig; man bröt upp och tog afsked af hvarandra.

»Du kommer då i morgon förmiddag», sade Erik, när han tryckte Malmins hand, »och läser sjelf korrektur på din uppsats för dagens blad. Du mins, hur många fel det var i din förra, då du icke genomsåg den. Din stil är ju så fasligt 'lörd'», smålog han.

»Ja, jag kommer vid ett-tiden», svarade Malmin.

Barnens lekar hade för längesedan slutat; det var tyst i bersåerna, och vårens ljusa nattskymning låg öfver landskapet, när de skildes åt. —

Följande dag väntade Erik förgäfvets Malmin vid den utsatta tiden. Han syntes icke till. Erik sände ett bud till honom, hvilket återkom med den oroande underrättelsen, att han insjuknat och icke kunde lemna bädden.

Erik begaf sig genast upp till sin hustru samt omtalade för henne den sorgliga nyheten. De beslöto att besöka den sjuke.

Medan Maria satte på sig hatt och kappa, stod lille Lars och såg på.

»Hvart ska' mamma gå?» frågade han och såg upp mot henne med sina stora, blå ögon.

»Mamma ska' bara gå ut med pappa en liten stund», svarade Maria.

»Lars följa med», bad han.

»Nej, det får icke Lars».

»Då går Lars till mormor. Glömde gå dit i går».

Ett skimmer af glädje flög öfver Marias ansigte. Hon hade lagt märke till att fru Andrei mycket fäst sig vid sin lille dotterson, och när hon någon gång kom på besök, var det, som om besöket gällt honom i första rummet. En gång hade hon tagit honom med sig hem, och sedan dess aflade Lars täta besök hos henne. Till att börja med fick barnflickan följa med för att visa vägen, men snart hittade han dit på egen hand och stannade ibland der hela dagen.

»Ja, det kan Lars göra.»

Han sprang genast efter sin hatt.

»Men du kommer väl hem till middagen?»

»Får jag plättar, stannar jag hos mormor», menade han.

»Ja, du får stanna, i fall mormor vill behålla dig.»

»Det vill hon nog. Mormor är så snäll», ropade han i förtjusning och sprang sin väg. —

Några minuter derefter sutto de vid Malmins bädd. Han klagade öfver smärtor i bröstet, och Erik kände, att pulsen var hög. Utan att den sjuke underrättades härom skickades genast bud på läkare. Malmin lät motvilligt undersöka sig, och läkaren förklarade, att det var en förkylning, hvars följder ännu icke kunde bestämmas. Lungorna voro icke angripna, och bröståkomman kunde helt enkelt vara reumatisk. Någon omedelbar fara var icke för handen. Den sjuke skulle endast hålla sig i stillhet.

»Det är den gamla, gamla historien, som dock är så ny, som vore den från gårdagen», hviskade han, när läkaren gått, »som lägger mig på sjuksängen. Denna skuld, denna oförsönade skuld! Gud vare mig nådig! Jag har

släpat mig fram nu i många år med denna skuld-känsla, som gör dagens arbete till en plåga och nattens hvila till en feberdröm. Detta är min enda sjukdom; det är detta minne, som gör mitt bröst tungt och lägger feber i mitt blod. Kanske det också var en liten oförsigtighet af mig att i går på kvällsidan sitta så länge ute i fria luften. Men jag blir åter frisk — för att fortsätta samma rastlösa strid.»

Han suckade djupt och hans hufvud sjönk magtlöst ned mot bädden.

Hvad skulle väl de båda, som sutto bredvid honom, säga? De hade gång efter annan, när de mörka stunderna kommo, sökt trösta och upplifva; inga andra medel funnos ju till hands, och dessa hade visat sig kraftlösa. Med ett bitert leende hade han alltid tillbakavisat alla deras tröstegrunder.

»Det är alltid som jag sagt», fortsatte han, »ensamheten är det enda, som kan mildra mina smärtor. Käre vänner, det är kanske hårdt sagdt af mig, men det är sannt. Jag är tacksam för att I visen deltagande för mig, men här kunna icke människor hjälpa. Det är en strid mellan mig och — Gud. I åtta långa, långa år har jag burit min sorg. Gud har bjudit mig försoning, men jag har icke kunnat mottaga den. Se deri ligger striden. Lemnen mig allena! Kanske skall den sista kampen snart utkämpas, kanske dess frukt heter icke död, men samvetsfrid.»

De togo afsked af honom under tystnad, men bådo honom tillåta dem en gång om dagen höra efter, huru han befann sig, hvartill han nickade bifallande.

På hemvägen mötte de Deborah, som blifvit underrättad om sjukdomsfallet.

»Det är mitt fel allt detta», grät hon, när de talade om hvad han sagt. »Jag fällde i går ett uttryck i all välmening, men jag gjorde endast ondt dermed.» —

Lars kom icke hem förrän på kvällsidan. Egendomligt hvad fru Andrei ofta hade plättar till middagen! Mormor hade skänkt honom så mycket goda saker och bedt honom komma till henne hvarje dag. Det skulle han också göra, till och med om han icke skulle få plättar, förklarade han helt ädelmodigt. —

Malmins sjukdom antog icke någon bestämd karakter; den blef hvarken lunginflammation eller reumatisk feber. Han kunde dock icke lemna sin bädd, utan låg tyst och blek samt var så matt, att man måste stödja honom, medan han intog någon föda.

Ett par veckor förflöto sålunda, och någon ändring märktes icke. Så mycket större blef då hans vänners förvåning, när de en dag vid sitt sedvanliga besök funno honom uppstigen. Han satt i en stol nära det öppna fönstret och helsade dem gladt.

»Men hvad ser jag», utbrast Erik. »Du är uppe! Hvad är det som åstadkommit en sådan förändring?»

»Striden är slut», svarade Malmin, och ett ljusst leende spred sitt skimmer öfver hans drag. Han gjorde ett tecken till dem att taga plats och fortsatte:

»Det har vägt mellan lif och död under den sista tiden, mellan tankens klarhet och ett

omtöcknadt förstånd. I natt kom afgörandet, och klarheten segrade.»

Han bytte om plats och satte sig i soffan.

»I natt steg jag upp och satte mig här, just här, der jag nu sitter. Jag hade nyss bedt till Gud, att han skulle bistå mig ännu en gång, bedt så, att hela mitt väsen föreföll mig uppgå i denna åkallan. Jag kände mig så underbart stärkt, och en frid, som jag aldrig förr haft erfarenhet af, lade sig öfver mina tankar. Det låg en skum dager öfver rummet, och följande en oförklarlig ingivelse hade jag dragit upp gardinen, innan jag satte mig, så att morgonens ljus smög in genom fönstret. Det rodnade i öster, och dagen var i annalkande.

»Då såg jag, men icke med mina lekamliga ögon, en underbar syn. Fästet delade sig, och verld efter verld drog förbi min blick. Mörka verldar, ljusa verldar, stjärnskaror och underbara himlakroppar, som jag icke kan beskrifva. Det finnes icke ord att skildra hvad jag såg. Jag kan endast lemna antydningar.

»Hvarje verld var olik alla andra: skilda färger, skilda former, men de voro uppträdda som på ett glänsande band, förenande dem alla, och på bandet stod skrifvet med eldbokstäfver: '*Gud. Enhet. Kärlek.*'

»Verldarne stötte tillsammans; en uppgick i stoft, en annan splittrades sönder, en tredje flammade i lågor, men bandet med inskriften lyste lika klart som förr; stoftet fördunklade den icke, kraften slet icke sönder dess tågor, elden slickade dess bokstäfver, men bidrog endast till att förhöja deras tydlighet. Jag såg striden utan sorg, utan bäfvan.

»Så kom från vester lik en ringlande orm en skara andra verldar, otaliga, mångskiftande. Det spårades likasom menniskoanleten bland dess eldknippen, och här och der på dess kropp lästes: *'Hvad är ondt? Hvad är godt? Hvad är lögn? Hvad är sanning? Skuld, samvete, vilja?'* Ormen slog sin glimmande kropp omkring de andra verldarna, och en strid uppstod emellan dem.

»Rymden genljöd af kampens dån. Verld efter verld likasom löstes upp under de slingrande famntagen, men kärleksbandet lyste lika klart som förr.

»Till slut föll ett skimrande ljus öfver hela skådespelet, och de nyss tillintetgjorda verldarne tycktes blifva pånyttfödda. I en oafbruten, otalig rad ilade de förbi mina ögon och sammangötos slutligen i ett enda glänsande klot, som förenade alla former, alla färger, skönare än någonsin och utan all missklang. Lidandet hade försonat skulden, försakelsen njutningen, barmhertigheten sjelfviskheten.

»Synen försvann, och när jag vaknade upp — ty det var väl dock ingenting annat än en dröm — kände jag samma frid, som följt mig, under det jag såg det härliga skådespelet.

»Jag förstår nu den Högstes mening. Allt kan och skall försonas i den form af lif, som själen tager efter sin färd genom otaliga verldar, då han når den yttersta och sista. Nu kan jag vandra min väg lyckligt framåt. Minnet skall icke mera kvälja mig, ty om Gud är minnas, det förflutnas herre, är han ännu mera det tillkommandes».

Det tungsinta drag, som annars hvilade öf-

ver Malmins ansigte, var nu helt och hållet borta. Hans ögon lyste af en fast förtröstan och ett lyckligt leende låg öfver hans läppar. Hans själ hade genomgått skärselden och var räddad undan den dofva förtviflan, som under så många år plågat honom. Lidandet hade försonat skulden. —

Medan Erik och Maria åhörde Malmins berättelse om den lyckliga kris han genomgått, tilldrog sig en annan händelse, som skulle blifva af stor betydelse för dem båda.

I fru Andreis mottagningsrum hade folkskoleinspektör Nädelin suttit en god stund under lifligt samspråk med henne. Svetten lackade från hans panna, och hans uppsyn var bekymrad.

»En sorglig historia, en mycket sorglig historia», mumlade han. »Fariséns förnillningar skola, om de upptäckas, störta honom för alltid.»

Fru Andrei såg grubblande och betryckt ut. Under de sista åren hade hennes hår grånat betydligt och spridde likasom en gloria kring Magdalenadraget öfver pannan och de djupa, vemodiga ögonen.

»Att han tillskansat sig de medel, som influtit till den yttre missionen, är visserligen också mycket dåligt handladt af honom», klagade Nädelin och vred sin näsduk mellan händerna, »men då fru Andrei, som skänkt det allra mesta till denna Gudi välbehagliga sak, icke uppträder som käreande, skall heller ingen annan göra någonting deråt.»

»Hvilket slag för mig, jag, som så litat på kyrkoherden och på hela denna verksamhet för Guds rike!» suckade fru Andrei och knäppte

ihop sina händer. »Jag har blifvit missledd, förfärligt missledd! Nu förstår jag mycket, som jag icke förut haft insigt om.»

»Men, kära fru Andrei, hjälp honom, hjälp honom för Guds skull! Hvem vet, om det icke finnes medbrottslingar i denna sak, och hvilken skandal för flere aktade familjer, hvilket jubel för våra fiender, det kristendomsföraktande partiet, om allt detta skulle dragas inför rätta!»

När ordet 'medbrottslingar' stönades fram öfver Nådelins läppar, gaf hon honom en hastig, forskande blick, Således flere! Hvarför tiggde Nådelin så ifrigt om hennes hjälp, i fall han icke hade — — —?

»Ni är den enda, som kan hjälpa honom. Tjugo tusen kronor äro visserligen en stor summa, men när ni redan förut i det testamente jag sjelf bevittnat skänkt er egendom till den yttre och inre missionen, hvarför då icke, när det gäller att rädda en till synden förledd broder, redan nu uppoffra denna ringa del af er förmögenhet? Tänk blott hvilken skandal, om den der Marck skulle få reda på försnillningarna.»

»'Den der Marck', utbrast hon. »Var god, herr Nådelin, och väg edra ord bättre, när ni är i mitt hus! Marck är min svärson och en hederlig man.»

Nådelin hoppade upp, der han satt i soffan. Skulle han hafva misstagit sig på henne? Hon hade ju sjelf så många gånger strängt bedömt sin svärsons religiösa åsichter och hans tidning, och nu försvarade hon honom! Sällsamt! Här måste man gå försigtigt till väga.

»Hjelp oss — hjälp honom», rättade Nåde-

lin sig sjelf. »Fru Andrei är den enda, som kan göra det!»

Hon svarade ingenting. Allt hvad hon upplefvat, sedan hon bosatt sig i staden, trädde fram för hennes minne: tékonseljerna, bazararbetet, de trängna kyrkobesöken. Hvad hade hon uträttat med sin storartade frikostighet? Hvilka smygande, onda rykten hade icke dessa 'kristne' hviskat i hennes öron rörande hennes svärsons och Marias åsigter och verksamhet! Hvilket förtal, hvilken elakhet! Hvad var väl innehållet af dessa trosstolta, hårdhjärtade människors lif? De hade lefvat på henne, slösat med hennes penningar, ockrat på hennes frikostighet, och hvad hade de kunnat uppvisa såsom resultat af dessa i tiotusental bortskänkta summor? — En 'omvänd' zulukaffer och en — försnillande kyrkoherde!

Kristendomen skulle bredas ut öfver hela verlden. Ja väl! Men hvilken kristendom? Tros-läror eller kärleken till Gud och nästan? Månne det behöfdes penningar för att utbreda detta sistnämnda slag af kristendom? Ord kunna köpas, men handlingens kärlekslif köpes icke.

Ett bländande ljus gick upp för henne. Då och då hade en glimt deraf trängt in i hennes själ, när hon samtalat med sin svärson och dotter om deras lifsåskådning och sett deras oegenlyttiga arbete för sina medmänniskor, men nu bröt det in i en bred, mäktig ström, som kull-slog hennes fördomar och klarade hennes tanke. Antingen hade hon eller de haft orätt. Hon behöfde icke tveka om svaret; nu var det gifvet utan återvändo.

Med förvridna drag och stirrande ögon hade Nådelin följt hennes själskamp.

»Hjelp oss, för Jesu skull», bad han ännu en gång.

Utan att se på honom gick fru Andrei fram till skritbordet, skref en anvisning på den begärda summan och räckte honom den.

En ström af tacksägelseströmmade fram öfver Nådelins läppar. Han kände sig frestad att kyssa hennes hand, men den var så kall och liflös, när han höll den i sin, att han afstod derifrån.

Hon såg icke på honom, medan han bugade sig djupt vid dörren för att taga afsked, utan intog sin förra plats. Ett ögonblick derefter var hon ensam.

Hennes fingrar arbetade nervöst för att reda maskorna på det arbete, hvarmed hon var syselsatt, men en dimma lade sig öfver hennes ögon. Tår efter tår gled ned för de bleka kinderna. Ingen snyftning, intet ljud.

Det tassade sakta ute i det yttre rummet, en liten hand lyckades med svårighet öppna dörren, och Lars' ljuslockiga hufvud stack fram. Han hade mött Nådelin i trappan, och som han funnit, att mormor alltid var vid mindre godt humör efter dylika besök, och fruktade, att andra 'elaka' personer voro hos henne, ville han först rekognoscera terrängen.

Han log, när han fann henne allena, och gled in i rummet. Mormor satt ju så stilla och tankfull, att han nog kunde smyga sig fram till henne.

I ena handen bar han sin hatt, hvars band släpade efter golvet, i den andra en kolossal, oordnad bukett af 'natt och dag', achilléer och maskrosor. Den var långt ifrån vacker, men

mormor blef ju så glad, när han kom med blommor, huru de än sågo ut, satte dem genast i vatten och vårdade om dem på allt sätt.

Han hade redan kommit midt på golfvet. Hans ljuslockiga hufvud med de djupblå ögonen och den lilla leende munnen tog sig så innerligt täckt ut, der han smög sig fram på tåspetsarne. Tänk, om han skulle hinna ända fram till mormor, innan hon såge honom, och lägga blommorna i hennes knä!

Men medan han smög sig fram, hade han oturen att tappa hatten. Fru Andrei såg upp.

Lars slog till ett klingande skratt och sprang fram till henne.

»Här är blommor åt mormor», jublade han. »Jag har varit ute och plockat dem sjelf.»

Men så tystnade hans skratt. Fru Andrei sökte dölja sina tårar, men det lyckades icke. De strömmade fortfarande; stora, klara droppar, som bäddades in bland maskrosorna och violerna.

»Mormor gråter», klagade Lars. »Då blir Lars också ledsen. Då gråter Lars.»

Hon lyckades bekämpa sin rörelse. Tårarne upphörde att rinna, men Lars ville veta, hvarför hon gråtit. Han hade tagit plats i hennes knä och slagit sin knubbiga arm kring hennes hals.

»Det skall du få veta, när du blir äldre», svarade hon och kysste honom.

De smekte hvarandra en stund. Lars jollrade om både det ena och det andra, och fru Andreis drag lystes allt mera upp.

»Nu skall du få visa, om du är stark», sade

hon, flyttade Lars ned på golvet, gick fram till sin chiffonier och framtog derur ett papper.

Det var ett stort, tjockt helark med flere namnunderskrifter och sigill.

»Kan du rifva sönder det här?» frågade hon och räckte det åt Lars.

»Javars», menade han.

Hans små, men kraftiga fingrar spändes till det yttersta, och inom några ögonblick hade han rifvit sönder papperet i tusen små lappar.

»Öppna kakelugnsluckorna», befallde hon, »och lägg dit lapparne!»

Lars lydde. Det här var ju en alldeles ny lek.

»Kan du stryka eld på en tändsticka?»

»Ja, det kan jag nog, men — — — men mamma har sagt, att jag icke får leka med elden.»

Hon drog upp spjället.

»Ja, det får icke bli någon vana», förmanade hon, »men för den här gången får du göra det. När du blir stor, skall jag tala om för dig, hvarför jag ville, att du skulle tända eld på det här papperet. — Tänd nu!»

Lars var icke sen att lyda. Han drog eld på en tändsticka och förde den mot den lilla pappershögen, som i ett nu flammade upp, förkolnade och dansade i tunna blad upp emot skorstenen. —

Nästa gång fru Andrei skref sitt testamente, skulle det få en annan form.

»Kom nu, gå vi till mamma och pappa», sade fru Andrei och fattade Lars hand.

»Åh, hvad mormor är snäll! Pappa sa' just i går, att det var så roligt, när mormor helsad»

på oss. Blomsterrabatterna ä' nu så vackra, och jag har byggt en särskild löfsal åt mormor nere vid sjön.» —

Någon tid derefter flyttade fru Andrei till sin svärson och dotter. De hade icke mera olika umgänge.

Nedan människorna ute i världen fram-
lefde sitt lif som förut under sträfvan
efter magt, ära, njutning och guld,
gick Erik och hans hustrus arbete
under tystnad framåt. De hade fat-
tat livvets uppgift på sitt sätt och
arbetade för att förverkliga den.

'Barnens paradiset' bytte gång efter annan
om invånare. De barn, som växt upp, erhö-
llo platser inom skilda grenar. Af gossarne blefvo
somliga handverkare, typografer, handlande,
skollärare o. s. v., andra läkare och jurister; af
flickorna egnade sig de flesta åt hushållsgö-
rsmål. Alla hade de fått en god teoretisk under-
byggnad, kunde läsa, skriva och räkna samt
hade inblick i åtskilliga nyttiga och bildande
kunskaper. Kristendomen framställdes för dem
icke som en utanlexa, utan som lif. Exemplet
magt hade de lärt sig förstå, pligtens bud stod
klart för dem, samvetets vittnesbörd skulle de
aldrig gäcka, aldrig svika sin öfvertygelse.

De lefde som syskon, och hvarje åldersklass

slöt ett fast förbund. Derute väntade ju världen, den stora, vida världen med sina lockande frestelser, sin rastlösa kamp, och i fall de ville segra, borde de hålla tillsammans, när de lemnat barndoms hemmet.

De flesta af barnen voro af naturen snälla och lättledda, när man behandlade dem rätt, eller, med andra ord, vädjade till deras goda vilja såsom ett gifvet faktum och icke betraktade dem såsom illvilliga, syndiga subjekter. Men då och då inkommo bland skaran några dåliga ätteläggare af seklers arfsynder, och här gällde det att söka gifva näring åt den lilla, knappt skönjbara grodd af menniskoideal, som låg på djupet af deras själ. Arbetet var svårt, och ofta nog blef resultatet så godt som intet. Men någon gång mjuknade det hårda skalet af människohat och ondska, och det godas späda brodd kunde sticka fram sitt hufvud, svälla ut och bryta sönder skalet samt spira upp som ett härligt blomster. Hvad som bidrog till att rädda från undergång dessa med olyckliga anlag begåfvade var den omständigheten, att de alltid, när de strandat ute i världen, hade en säker fristad hos sin barndoms beskyddare. Utsvulna och trasiga, härjade af dryckenskap och utsväfningar, kommo de ångerfulla tillbaka, uppkläddes samt erhöilo nödig vård och lämplig sysselsättning. De hörde inga förebrående ord, inga hårda fördömanden, men lifvet omkring dem bland goda människor var det bästa läkemedlet mot deras onda. Flere bland dessa samhällets sorgebarn kunde på detta sätt återvända åtskilliga gånger till det forna hemmet; de första gångerna märktes ingen förändring, men till slut kom på en gång en ljus-

ning i förnuftet, som utgjorde ett nytt lifs morgonrodnad. Då reste sig den, som fallit sju och sjuttio resor.

Erik och Maria nöjde sig icke med att rädda endast barnhemmets invånare från moralisk undergång. Hvarje gång en ny årsklass af väl uppfostrad och sedesam ungdom stod i begrepp att lemna hemmet, lade de dem på hjertat att i sin tur bidra till de svagas och värnlösas räddning. På detta sätt spridde sig barnhemmets verkningar ut i allt vidare kretsar. De unga visste ju med sig, att de hade en skuld att betala, och många vedergällde den hundradefaldt genom att i sin ordning egna sin lifsgering åt samma storartade, tysta barmhertighet, hvaraf de sjelfva njutit.

Förhållandet mellan tryckeriarbetarne var också det bästa. De bildade pensions-, sjuk- och begravningskassor, voro i stånd att skaffa sig kunskaper i följd af det rikhaltiga bibliotek Erik ställt till deras förfogande, och voro lyckliga i medvetandet om att icke betraktas som aflönade maskiner, utan som medbröder. När socialismens röda fana invigts i alla delar af landet, och stormen bröt ut öfver de kupongklippande kapitalisterna och de räntesamlande procentarne, höjdes icke en röst, rördes icke en arm för dess sak inom Eriks stora tryckerietablisement. Kapitalet var ju för dem icke ett hatadt ondt, som ockrade på deras underordnade ställning, utan en välsignelsebringande magt, som gaf uppfostran åt deras barn, tryggade deras egen ålderdom och skyddade deras enkor från fattighuset.

Under årens lopp omskapade detta lilla

samhälle det stora, hvarinom det verkade. Det blef mer och mer en *magt*, hvilken genom ett lefvande exempels föredöme borttog vantro och vidskepelse, arbetade för religiös frihet, som lemnade hvar och ens öfvertygelse oantastad, och för en upplysning, som, frigjord från bokstafvens ok, lärde icke blott *att*, utan äfven *hvarför*. Hvarje år skickades ut i verlden en ny skara ungdom, som förspriddes åt skilda håll, men aldrig glömde fosterhemmets traditioner. Ett osynligt nät af i det tysta verkande krafter vecklades omkring fäderneslandet; den välbehöfliga reformationen i tanke och åskådning, i vilja och handling försiggick under årens lopp. Dess valspråk var: ädlare individer, bättre samhällsskick.

Hvad som i icke ringa mån bidrog att göra Eriks tankar kända vidt omkring var hans tillvägagående att i sin tjänst taga ynglingar, som önskade blifva tidningsmän. Under hans ledning utvecklades de till arbetare för den gemensamma goda saken, erhöillo, när de nått mogen ålder, genom hans hjälp tidningar i andra städer och fortsatte der det värf de påbörjat hos honom. De voro likasom hans apostlar, som han sände ut till östan och vestan; det mäktiga kapitalet stod bakom dem, och de behöfde icke sälja sin öfvertygelse för guld.

Fru Andrei och gamle Marck gingo bort, och deras stora förmögenhet tillföll Erik och Maria. Tryckeriet bar sjelf omkostnaderna för arbetarhemmet, hvarför inga särskilda summor behöfde nedläggas derpå; det var 'barnens paradis' som fordrade de egentliga bidragen. Men med den stora rikedom, som nu fans på deras händer, gingo icke ens räntorna af kapitalet åt,

ehuru barnhemmet redan tio år efter sitt grundläggande betydligt utvidgats. De beslöto att här och der i bygderna anlägga dylika; kvinnor, som genomgått en, så att säga, lärlingstid vid 'barnens paradis', sattes som ledarinnor deraf. Verket skred framåt; hvarhelst det gällde att rädda ett vanvårdadt barn undan elände och ondska, erbjödo de sin trofasta hjälp.

Deras erfarenhet hade lärt dem, att det icke är någon välsignelse att vara barn till rika föräldrar. Sådana barns uppfostran blir ofta nog förvänd, deras sträfvan ensidig och sjelfvisk, deras lif en tummelplats för ett innehållslöst dagdrifveri eller en vällustjägtande vilja. Deras barn, Lars och Deborah, skulle icke genom ärfd rikedom blifva frestade att gå i så många andras fotspår. Derfor bestämde de i sitt testamente, att hela förmögenheten skulle, med undantag af en årlig, åt deras barn bestämd lifränta, som var tillräcklig att skydda dem från nöd, men långt ifrån så stor, att den tillät dem lefva ett sorgfritt lif, oberoende af driftigt arbete, användas till samma ändamåls vinnande, som de sjelfva sträfvat för. Handlingen innehöll noggranna bestämmelser rörande grundfondens placering, förvaltningen och kontrollen. Deras efterkommande skulle, i tur och ordning, om de så önskade, stå i spetsen för det hela, och om deras släkt utdog, skulle företagets ledning öfvertagas af en styrelse, bestående af tre personer, utsedda genom val af inrättningens tio äldste.

Deras värf var betryggadt. Nu kunde de gå hädan. Blodiga minnen voro försonade, tusenden voro genom deras arbete räddade, och

många led efter dem skulle njuta af den väl-
signelse, deras lifsgerning skänkt.

Vårsolen skiner in genom fönstren. Erik
ligger på sin dödsbädd. Håret är gråsprängdt,
pannan färad, men den öppna blicken, de ädla
dragen ega ännu ett ungdomligt skimmer. Ma-
ria sitter vid bädden och håller hans hand i sin.
Hans barn, nu fullvuxna, stå försänkta i stum
sorg. Malmin och Deborah finnas äfven der.

»Ögonblicket nalkas», hvisskar han matt, »då
jag skall draga hädan. O, Gud, jag tackar dig,
att du lät något af din himmelska klarhet fara
igenom min själ och visa mig, huru öde och
tomt mitt lif var, innan jag kände dig. Du gaf
mig allt hvad jag eger, ty utan dig skulle jag
varit ingenting. Menniskorna äflas om att förneka
det du finnes, men då lyssna de icke till hjertats
röst, samvetets bud, pligtens lag; de se icke
verldens skönhet eller lifvets oändlighet. De *se*
dig icke, *förstå* dig icke, och därför förakta de
aningen, som i utsägliga, eviga tonsvall böljar
fram djupt under sinnenas narrspel och fäfäng-
lighetens lockelser och talar blott om dig. Tag
fast aningen om det gudomliga, och vetenskapen
skall tyda den, börja med vetenskapen, och
du skall aldrig finna Gud! Huru sant har ej
detta varit för mig! Jag fann aningen som en
vissnad planta, och nu har den växt upp till ett
väldigt träd.

»Tack, Maria, för allt hvad du varit för mig!
Du ledde mig fram mot målet. Gråt icke! Vi
skiljas, men blott för att förenas. Genom tusen
verldar går vår väg. Kanske vi i de närmaste
verldarne icke skola känna igen hvarandra, ty

medvetandet är törhända blott ett kval och minnet ett färgspel, men der vi sist skola träffas, i Guds klarhet, der skall jag se dig ansigte mot ansigte. Tack! — Tack!

»Mina barn», — hans röst stockade sig — »Glömmen ej, att Gud blott kan *levas*; han födes i oss, han — — kan dö i — — oss, om vi förakta — honom. Malmin — — Deborah — — min hustru — — tack!»

Han reste sig upp i sängen och pekade i feberyrsel ut genom fönstret:

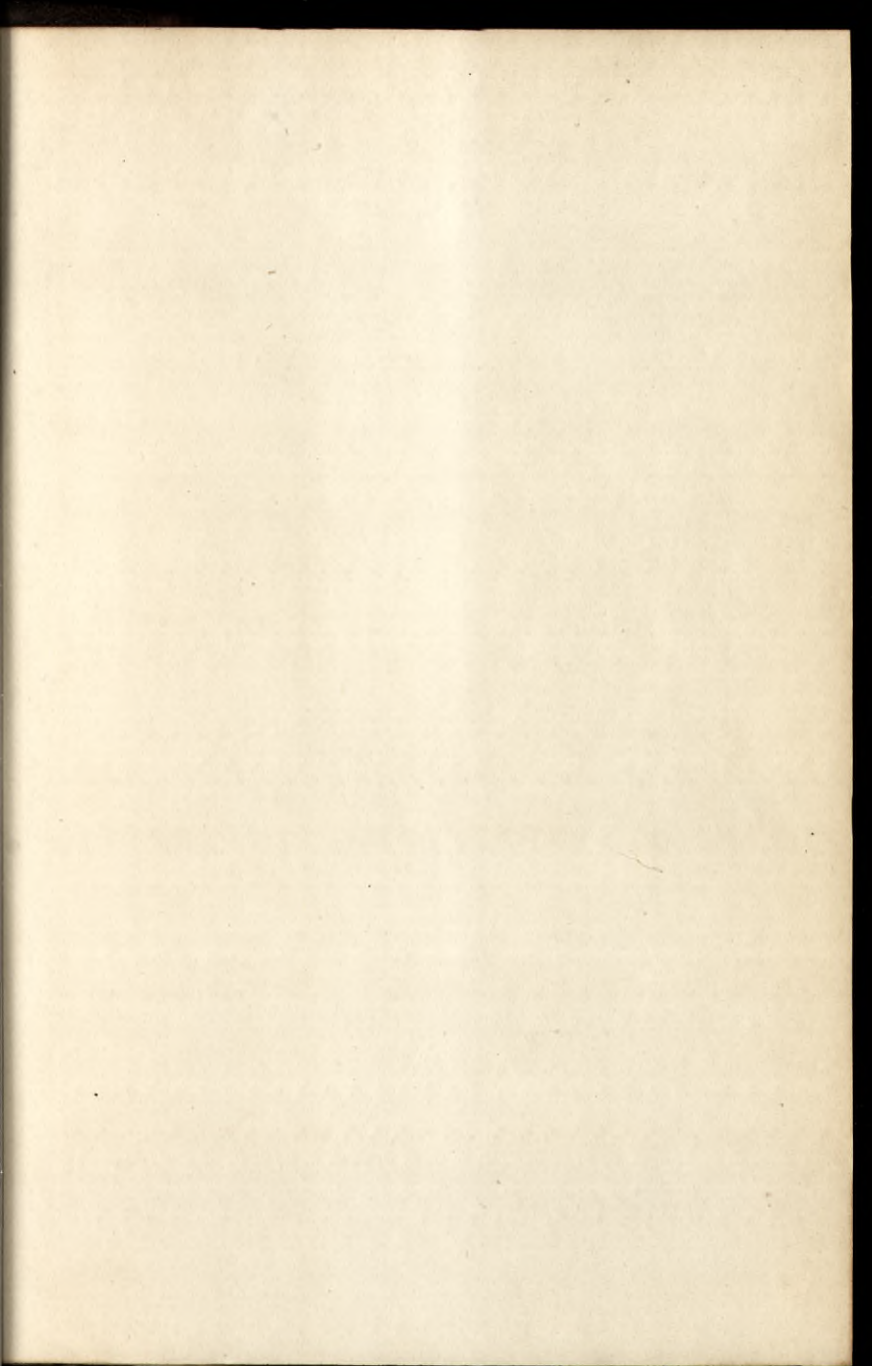
»Ser du vägen, Maria? — Ser du? — Sol på vägen, sol i skyn — intet mörker — — ljus — — idel ljus — — — Det är vår derute — — det har varit vinter — — kulen vinter — — våren kom till sist — — — vågsvall och — — blomsterdoft — — ah — — hur stilla — — nu vidgar den — — sig — vägen blir vidare — — bredare — — ljusare — — —»

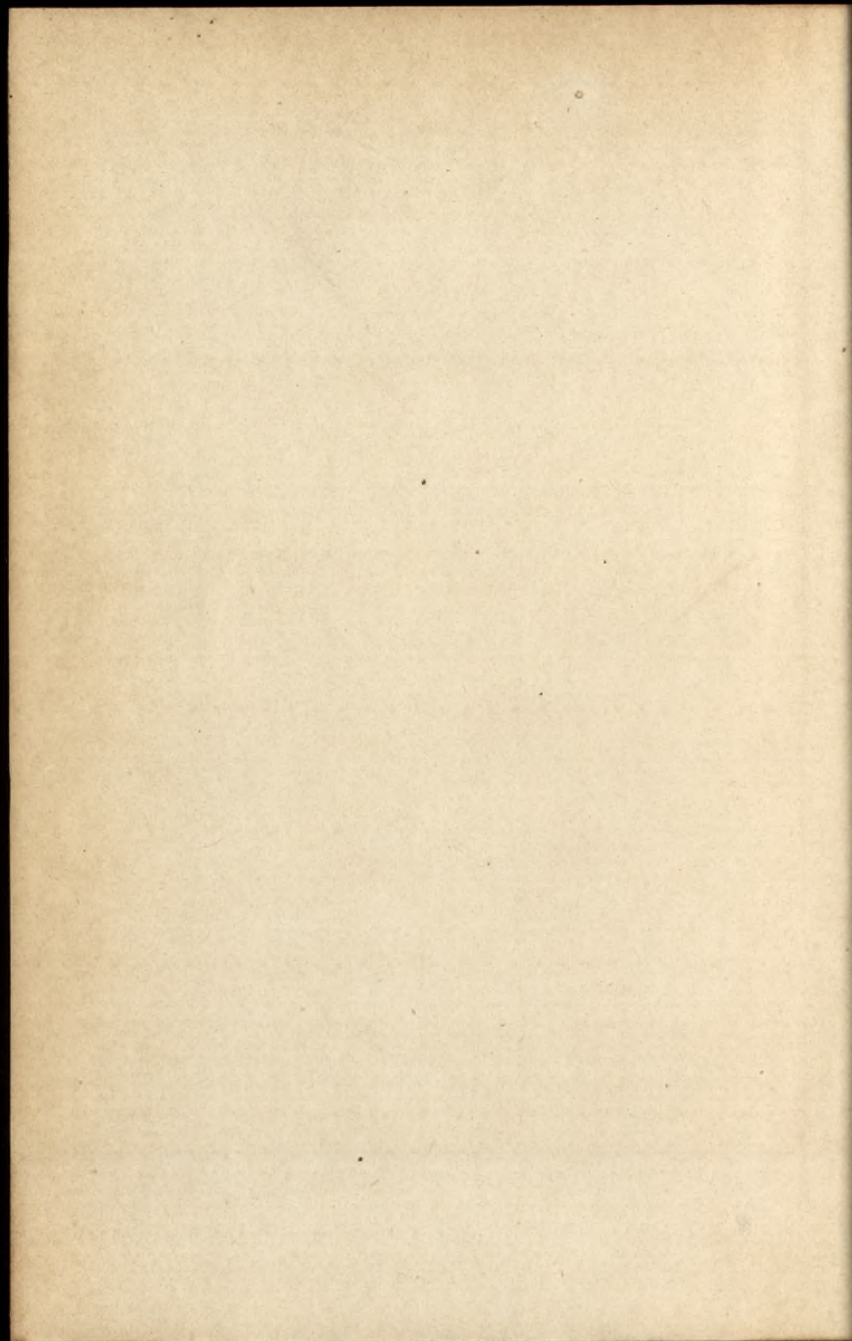
Han sjönk tillbaka mot kudden och slumrade så in, ljuft som ett barn från lekarne.

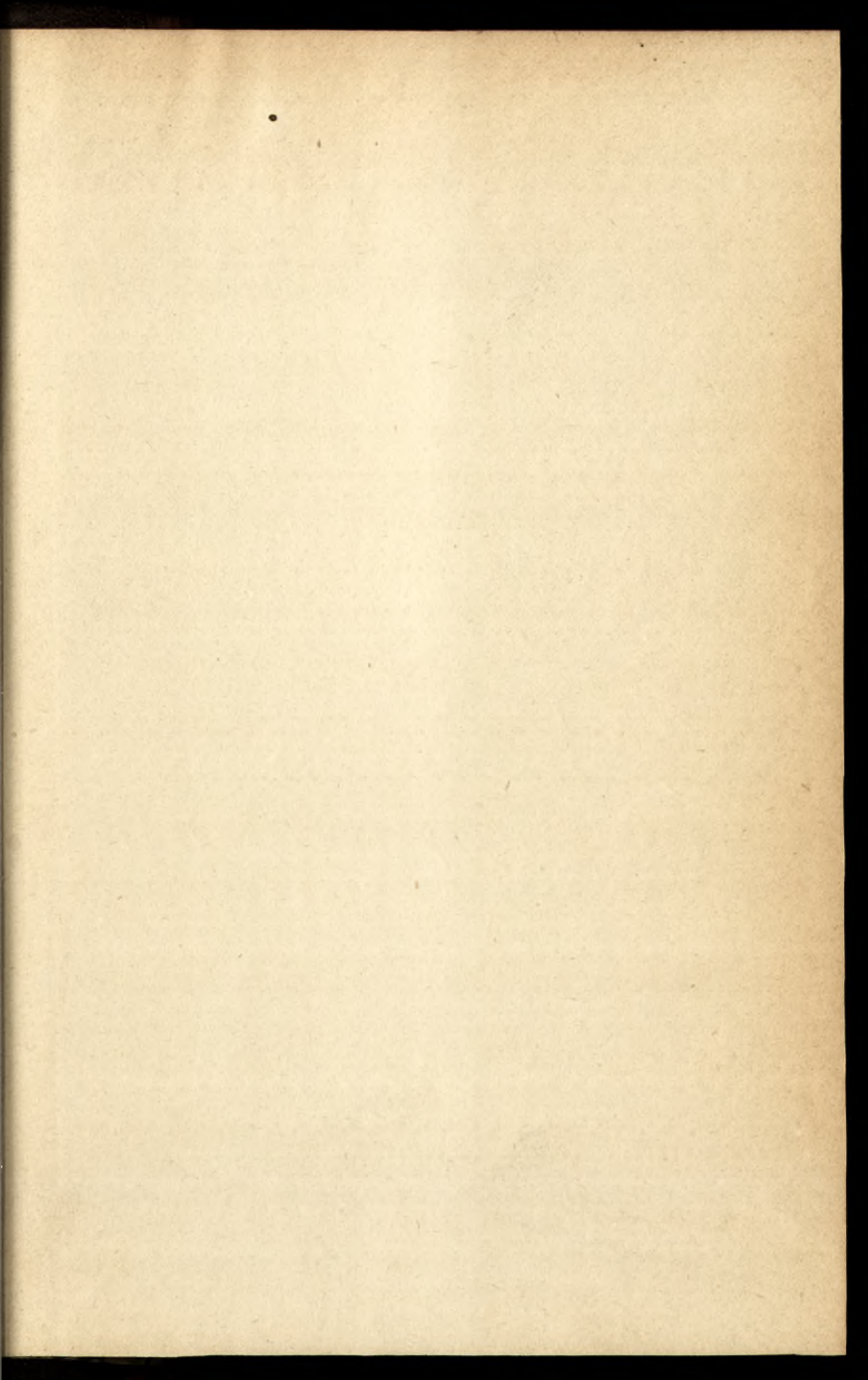
Maria följde honom snart efter, genom tusen verldar, genom många 'kanhända', till det stora, vissa, der ofullkomlighet icke mera finnes.

Författaren utbeder sig läsarens öfverseende med inkonsekvenserna i stafningssättet, hvilka hufvudsakligen ega sin grund i forcerad korrekturläsning.

6000179239

Göteborgs universitetsbibliotek

